

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างของบทละครพูดพระราชนิพนธ์
ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปริญญาานิพนธ์

ของ

สมถวิไล กัมมกสิกิจ

26 S.A. 2529

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

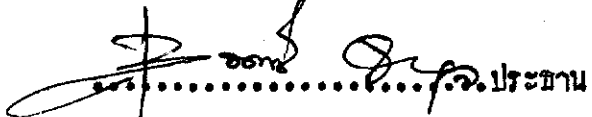
เมษายน 2529

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

161526

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตได้พิจารณาปริญญาโทฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน
.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
.....กรรมการ

.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวคนธ์ จงตระกูล ประธาน รองศาสตราจารย์ นพมาศ ศิริกายะ กรรมการ
ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง จึงขอกราบชมพระคุณท่านทั้งสองไว้ใน
โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบชมพระคุณคณาจารย์ที่ให้ความรู้ตลอดมาด้วยความเมตตายิ่ง ขอกราบชมพระคุณ
ดร. กองกาญจน์ วิเศษสุข ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเอกสาร

ขอชมคุณ คุณมนัส คัมภักดีคุณ คุณมานพ คัมภักดีคุณ และคุณมาโนช คัมภักดีคุณ ที่กรุณา
ให้ทุนสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอชมพระคุณคุณพ่อคุณแม่ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนตลอดมา

สมถวิล คัมภักดีคุณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้	7
ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้	7
ขอบเขตของเรื่องนี้	7
ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้	8
คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ	9
วิธีดำเนินการศึกษาครั้งนี้	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโครงเรื่อง	22
โครงเรื่องของแต่ละคร	22
การกระทำและความขัดแย้งในโครงเรื่อง	24
ลักษณะของโครงเรื่อง	29
องค์ประกอบของโครงเรื่อง	34
การเปรียบเทียบ	37
จุดเริ่มเรื่อง	41
การเตรียมเรื่อง	42
เหตุการณ์กระตุ้น	44
ความยุ่งยาก	44
การค้นพบ	46
จุดวิกฤติ	48

ทุกองค์ของเรื่อง	49
การกลายเรื่อง	50
เอกภาพ	52
3 วิเคราะห์โครงเรื่อง	54
บทละครเรื่องความคืบไสย	54
บทละครเรื่องเห็นแก่ลูก	62
บทละครเรื่องนอบน้อมพิเศษ	69
บทละครเรื่องจัดการรับเสด็จ	77
บทละครเรื่องหัวใจนักบวช	82
บทละครเรื่องฟอกไม้อา	93
บทละครเรื่องแก่นแกน ✕	98
บทละครเรื่องมหาชนะ ✕	105
บทละครเรื่องหมิ่นประมาทศาล	114
บทละครเรื่องบุรุษแดง	121
บทละครเรื่องบางนารถ ✓	131
บทละครเรื่องโพงพาง	144
บทละครเรื่องพระร่วง ✕	151
บทละครเรื่องนิกใจไคร้	161
บทละครเรื่องหนาน้ำขม ✕	168
บทละครเรื่องกลแตก	181
บทละครเรื่องหาได้	188
บทละครเรื่องเจ้าขา, สารวัค	199
บทละครเรื่องชนมสนิกับน้ำยา ✕	204

บท

หน้า

บทละครเรื่องเสียดสี ✓	212
บทละครเรื่องฉวยอำนาจ	221
บทละครเรื่องมีพระพลา ✓	226
บทละครเรื่องหนึ่งเดียว ✓	238
4 บทสรุป	247
สรุปผล	247
อภิปรายผล	251
ข้อเสนอแนะ	253
บรรณานุกรม	254

ภูมิหลัง

มนุษย์ทุกชาติทุกภาษา ย่อมมีศิลปะเป็นเครื่องจรรโลงใจ ส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตอยู่ในชนส่วนใหญ่ที่อาศัยความบันเทิงเป็นเครื่องหลอเลี้ยงจิตใจให้ชุ่มชื่น ดังที่เสฐียรโกเศศกล่าวไว้ว่า "คนไม่ไข่มิชีวิตอยู่ตามลำพังใดควยอาหารปากอย่างเดียว ภาษากอาหารทางใจตามระคับขันแห่งจิตใจของประชาชน โรคไข้ใจก็ตามมานั้น"¹ อาหารทางใจของบุคคลนั้น คือการไถ่รับความบันเทิงจากศิลปะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดูภาพยนตร์ ละคร วงดนตรี อ่านเรื่องประเภทบันเทิงคดีอื่นใดแก่ นวนิยาย เรื่องสั้น หรือละครก็ตาม

"ละครเป็นเครื่องสำเร้งอารมณ์อย่างหนึ่งของมนุษย์ทุกหมู่ทุกเหล่า"² ละครจึงเป็นเครื่องบันเทิงใจที่ตกทอดมาในประชาชนโดยอันคลายความตึงเครียดจากภารกิจประจำวันจนถึงทุกวันนี้ แม้ว่าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัยและความนิยมของประชาชนก็ตาม การละครมีวิวัฒนาการมาจาก การละเล่นของชาวบ้าน การเปล่งเสียงร้องออกมาด้วยความสนุกสนาน การแสดงกีฬาทางไปตามอารมณ์ การบูชาเซ่นสรวงเทพเจ้าหรือเทวดา นอกจากละครจะเป็นเครื่องบันเทิงใจโดยตรงแล้ว อาจนำมาใช้ในพิธีทางศาสนา และให้ประสมการที่มีความหมายต่อชีวิตในทางหนึ่งทางใด หรือหลายทางแก่ชุมชนอีกด้วย

ละครของไทยแต่เดิมกัน เป็นละครว่า มีการจัดแสดงที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดในสมัยอยุธยา เนื้อเรื่องของละครว่าส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ ได้เค้าเรื่องมาจากพงศาวดารอินเดียและชาวซาคทหรืออินทนนท์เมืองของไทเม้าง ทุกเรื่องจบลงด้วยดี ละครว่าของไทยมีวิวัฒนาการพัฒนาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ปรากฏมีละครแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกหลายประเภท โดยเฉพาะในสมัย

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ พื้นความหลัง โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง) หน้า 2
²ม.อ. บุญเหลือ เทพสุวรรณ "ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเป็นมาของการละครไทยและการปรับปรุง" ใน นาฏศิลป์และดนตรีไทย หน้า 138

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ละคร
 ส่วนมากที่เกิดขึ้นใหม่ก็ล้วนแต่มีการร่ายรำหรือทรงประกอบเกี้ยวทั้งสิ้น เช่น ละครศึกคำมรพ
 ละครรอง เป็นต้น ในจำนวนละครประเภทใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ นับว่าละครทุกเป็นละครประเภท
 เกี่ยวที่รับจากตะวันตกโดยตรง และไม่มีกรรองรำประกอบอยู่ด้วย ม.ล.บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ
 กล่าวถึงการเข้ามาของละครแบบใหม่ดังนี้

วรรณกรรมอีกชนิดหนึ่ง ที่รับเข้ามาในประเทศไทยในสมัยนี้คือ บทละครพูดและบทละครรอง
 ละครไทยเราเดิมมันเป็นละครรำ นักร้องไม่ปรากฏตัวแก่ผู้ เมื่อรู้จักกับตะวันตกแล้ว
 จึงเกิดความคิดในอันที่จะให้ตัวละครทำหน้าที่ร้อง เริ่มด้วยรองควายและรำควาย เช่น
 ในบทละครที่เรียกกันว่า ศึกคำมรพ ตอนมีละครรองแท้ ๆ โดยไม่มีรำ... ละครพูดนั้น
 มีผู้เล่าว่าเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) เป็นผู้นำมา
 แสดงก่อนผู้อื่น ที่สมัชชาจารย์สมาคม แคว้นที่คนรู้จักมาก คือการแสดงมากและชมเชย
 กันว่าดีก็คือ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6¹

ละครพูดในเมืองไทย เริ่มแสดงครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2415 สมัยนั้นพระบาทสมเด็จพระ
 จุฬจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จกลับจากต่างประเทศ และผู้รับราชการศักดิ์ โสภณศิริใจเล่นละคร
 ถวายให้ทอดพระเนตรเป็นครั้งแรก²

การแสดงละครพูด อาศัยการพูดให้เหมือนชีวิตจริง ๆ ในสมัยเริ่มแรกใช้ผู้ชายล้วน ๆ
 แสดงโดยไม่มีบทประพันธ์ล่วงหน้า ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงแต่ง
 บทละครเพื่อใช้ในการแสดง และในปี พ.ศ. 2462 จึงใช้ผู้แสดงเป็นชายจริงหญิงแท้ และมีดนตรี
 ประกอบ

แม้ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ละครพูดก็ได้รับความนิยม
 จากประชาชนโดยตลอด ละครพูดเริ่มวิวัฒนาการตามความเจริญของเทคโนโลยี ที่เริ่มแพร่หลาย
 มากขึ้น จากละครที่แสดงบนเวทีใหญ่ชมได้ขมลิลาการแสดงของตัวละคร ฉาก แสง สี และอื่น ๆ

¹ม.ล.บุญเหลือ เพ็ญสุวรรณ "หัวเสี่ยววรรณคดีไทย" ใน วรรณคดี หน้า 71

²ม.ล.เปีย มาลากุล งานละครของพระบาทสมเด็จพระราชาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 30 - 31

กลายเป็นละครวิทยุ ซึ่งสามารถสื่อสารใ้กว้างขวางกว่าเดิม แต่มีได้เห็นภาพ นอกจากเสียง
ของนักแสดงเท่านั้น ต่อมาละครทุกจึงปรากฏเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ อันเป็นที่นิยมของ
ประชาชนโดยทั่วไป

สำหรับละครในประเทศไทยตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษ ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นต้นแบบละครทุก
ในเมืองไทยนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบุคสมัย และค่านิยมของผู้ชมเช่นเดียวกัน เริ่มตั้งแต่
ละครแพเรเจติ (Tragedy) ของกรีก "ที่เสนอเรื่องราวอย่างเป็นจริงเป็นจัง และมีจะรักษา
ระดั้มความเคร่งเครียดนี้ไว้ตลอดเรื่อง ในขณะที่ชมละครแพเรเจติ ผู้ชมพึงเกิดความรู้สึก 2 ประการ
คือ ความสงสารและความสะพึงกลัว"¹ ตัวเอกของเรื่องประเภทแพเรเจติมักจะแสดงให้เห็นถึง
การต่อสู้กับชะตากรรมอย่างกล้าหาญ แมว่าการต่อสู้นี้จะก้าวไปสู่ความหายนะในมันปลายของชีวิต
ก็ตาม "ละครประเภทแพเรเจติจึงได้รับการยกย่องว่า เป็นวรรณกรรมชั้นสูงสุดในบรรดาวรรณกรรม
ประเภทละคร เพราะนอกจากจะต้องมีความเป็นเลิศในแง่ศิลปะและวรรณคดีแล้ว ยังต้องมีคุณค่า
ทางด้านปรัชญา ความคิด และจริยธรรมของมนุษย์"²

^{*} ละครแพเรเจติจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีเนื้อหาสาระเป็นจริงเป็นจังมาก
2. ตัวเอกของเรื่องจะต้องเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่
3. การดำเนินเรื่องต้องตรงไปตรงมา ไม่นำเอาเหตุบังเอิญเข้ามามีผลต่อวิถีทางของเรื่อง
4. เราจะไ้ไ้อารมณ์ อย่าง ในขณะที่ยัง คือ สงสารและกลัว
5. ตัวเอกต้องประสบกับความหายนะ และความหายนะทำให้เกิดความปริศนาที่เข้าใจยาก

¹พนมสาส ทิริกาเยะ การวิเคราะห์บทละคร หน้า 50 - 51

²กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ศิลปะการละครเบื้องต้น 1, 2 หน้า 44

ละครอีกประเภทหนึ่งคือ ประเภทตลกขบขันที่เรียกว่า ฟาร์ส (farce) และคอมเมดี้ (comedy) โดยเฉพาะละครประเภทฟาร์ส มักเสนอเรื่องราวหนักไปก้ำให้ความขบขันจาก เรื่องราวที่เหลือเชื่อ ส่วนละครประเภทคอมเมดี้ "เป็นละครประเภทตลกขบขัน ที่ตอกำเนินมาจาก พินิเดลิมาดลองเพเจาโคโลในซุสของกรีก เช่นเดียวกับละครประเภทแทรเจดี้ "คอมเมดี้จะมีลักษณะ เป็นวรรณกรรมชั้นสูง แต่ในระบับต่ำสุดจะมีความใกล้เคียงกับฟาร์ส จนบางครั้งแยกกันไม่ออก"¹

ละครประเภทอิงนิยาย (Romance) หรือประเภทเวียงรมย์ (Melodrama) ที่มีเนื้อเรื่อง ไปในทางเพอฝันหนีจากโลกความจริงไปสู่ชีวิตในอุดมคติ ซึ่งเป็นที่นิยมในศตวรรษที่ 19 ทำให้เกิด ละครสมัยใหม่ขึ้นต่อต้านความไม่สมจริงของละครประเภทเวียงรมย์ที่เรียกว่า ละครแนวเหมือนชีวิต (Realism) และละครแนวธรรมชาตินิยม (Naturalism) แต่กระนั้นก็ตาม ต่อมาจึงเกิดละคร อีกรูปแบบหนึ่ง เป็นละครที่ต่อต้านละครประเภทสมจริง คือละครแนวสัญลักษณ์ (Symbolism) ละครแนวเอกสปรตแบบนิสึม (Expressionism) และละครแนวแอบสเริค เป็นต้น

ในปัจจุบัน ละครเวทีมักจัดแสดงในสถานศึกษา ในมหาวิทยาลัย หรือโรงละครต่าง ๆ เป็นครั้งคราว อย่างไรก็ตามละครยังมีความสำคัญต่อคนไทยทั่วไป ในแง่ของภาพยนตร์ ละคร โทรทัศน์ และวงการศึกษาศิลปะ โดยเฉพาะการละครสำหรับเยาวชน ดังที่ สกสส พันธุมโกมล โทกลาวไว้ว่า

การศึกษาวิชาศิลปะการละคร ถ้าทำได้อย่างถูกต้องน่าจะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก สำหรับเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยที่จะพัฒนาความคิดอ่าน ทัศนคติ จิตใจ และความรู้ความสามารถ

¹ ละครคอมเมดี้แบ่งออกเป็นหลายประเภทหลายระบับ มีลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปดังนี้

1. เสนอเนื้อหาออกมาในลักษณะที่ไม่เคร่งเครียด แม้ว่าเนื้อเรื่องอาจจะเป็นเรื่อง เครียดก็ตาม

2. กระตุ้นให้เกิดเสียงหัวเราะและความคิด

3. เนื้อเรื่องมีโอกาสเป็นไปได้มาก

4. พัฒนาเรื่องจากลักษณะนิสัยตัวละคร มากกว่าจากสถานการณ์

5. ตรงไปตรงมาในการเสนอภาพชีวิต ไม่จำเป็นต้องจบอย่างสุข

1 กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 หน้า 48

ในค่านาง ๆ การอ่านบทละคร ถ้าจะอ่านให้เข้าใจลึกซึ้ง ผู้อ่านจะต้องขวนขวายหา ความรู้ความเข้าใจทางคานประวัติศาสตร์ ปรังญา สังคม ภาษาและวรรณคดี... ส่วนประโยชน์ในคานภาษาและวรรณคดี อันพึงได้รับจากบทละครนั้น เห็นได้ชัดเจนที่ บทละครของกวีได้รับยกย่องให้เป็นบทเรียนทางคานภาษาและวรรณคดีในโรงเรียนและ มหาวิทยาลัยเกือบทุกแห่งในโลก¹

แม้ว่าบทละคร จะเป็นวรรณกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเสนอเรื่องราว ความคิดของผู้ประพันธ์ ตลอดจนในรูปของการแสดงก็ตาม แต่บทละครก็มีคุณนิยามอันในลักษณะของ วรรณกรรมประเภทหนึ่งอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะบทละครที่เป็นอมตะของโลก บทละครและ นวนิยาย หรือโคลงกลอน จะมีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่บทละครจะมีลักษณะต่างจากวรรณกรรม ประเภทนวนิยาย หรือโคลงกลอนในบางกรณี ดังที่ สคีส พัทธุมโกมล ได้แสดงความคิดไว้ใน ศิลปะการละคร เมืองหนาว

นวนิยายหรือโคลงกลอน จะมีความสมบูรณ์ เมื่อพิมพ์ออกมาเป็นรูปของหนังสือ แต่บทละคร มีลักษณะใกล้เคียงไปทางบทประพันธ์ดนตรี ซึ่งเมื่ออยู่บนหน้ากระดาษจะยังไม่มีความ สมบูรณ์ บทประพันธ์ดนตรีอมตะของบาค (Bach) หรือมทซาร์ท (Mozart) จะสมบูรณ์ ได้ก็ต่อเมื่อมีนักดนตรี เครื่องดนตรี ตลอดจนผู้อ่านวบเพลง ที่สามารถถ่ายทอดคัวโนต บนกระดาษออกมาเป็นเสียงดนตรีอย่างถูกต้อง ไพเราะ และมีศิลปะ ในทำนองเดียวกับ บทละครของเชกสเปียร์ เมื่อพิมพ์ขึ้นเป็นหนังสือ อาจมีความงดงามอย่างยิ่งในเชิง วรรณกรรม แต่ความสมบูรณ์ของศิลปะอันแท้จริงของเชกสเปียร์จะไม่เกิดขึ้นจนกว่าจะมี นักแสดงที่สามารถนำชีวิตจิตใจ ลักษณะนิสัย ตลอดจนเรื่องราวของตัวละครให้มาปรากฏ ต่อสายตาของผู้ชม²

ดังนั้น "บทละคร" จึงยังมีชื่อ "ละคร" แต่บทละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของ "ละคร" เป็นบทที่ผู้แสดงละคร ผู้กำกับละคร และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงจะต้องนำมาเป็นหลัก

¹สคีส พัทธุมโกมล "ศิลปะการละครกับเยาวชน" สามัคคีศึกษา 13 : 46
กรกฎาคม 2513

²กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 หน้า 12

เพื่อเสนอผลงานแก่ผู้ชม ผู้ประพันธ์บทละครจะต้องพยายามเขียนบทเพื่อนำมา "แสดง" ให้คนดู
ในรูปของ "การกระทำ" (Action) ของตัวละคร

อริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีก ได้กล่าวว่า บทละครควรประกอบด้วยองค์ประกอบ
6 ประการด้วยกันคือ 1. โครงเรื่อง (Plot) 2. ตัวละคร (Character) 3. ความคิด
(Thought) 4. ภาษา (Diction) 5. ภาพ (Scene effect) 6. ดนตรี (Music)¹

อริสโตเติล ให้ความสำคัญแก่โครงเรื่องเป็นอันดับหนึ่ง เขากล่าวว่า "โครงเรื่อง
เป็นหลักเกณฑ์ประการแรก และเป็นเสมือนวิญญาณของละครโศกนาฏกรรม..."² นพมาศ ศิริกาเยะ
ได้กล่าวถึงโครงเรื่องว่า "เปรียบได้กับการจัดโครงภาพของจิตรกร ซึ่งวางโครงภาพที่
ต้องการไว้ในกรอบนำไปก่อนจะลงสีและรายละเอียด"³ "การวางโครงเรื่อง คือ การกำหนดแผนหรือ
เส้นทางของการกระทำของตัวละคร... เหตุการณ์ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล
ตามกฎแห่งกรรม"⁴

ลักษณะโครงเรื่องของละคร จะแตกต่างกันไปตามความนิยม ยุคสมัยและภูมิภาคที่สร้าง
ละครขึ้นมา เช่น "ละครแอตเทนีในสมัยกรีก มีโครงเรื่องที่กระชับมาก ไม่มีตอนใดออกนอก
นอกทางที่วางไว้ และทุกเหตุการณ์เชื่อมต่อกันสนิทแน่นดำเนินเรื่องไปสู่จุดจบอย่างสมเหตุสมผล"⁵
หรือละครในสมัยเรอเนสซองส์ มีเรื่องราวซับซ้อน มีตัวละครหลายกลุ่มที่เหตุการณ์ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน
หรือละครแนวใหม่ ๆ เช่น ละครแอมบิเอร์ส ที่ไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของการสร้างโครงเรื่องของละคร
ในสมัยก่อน

¹ Louise Romes Loomis, ed. "Poetics" in Aristotle on Man in the Universe. P. 416

² อริสโตเติล ประพันธ์ศิลป์ของอริสโตเติล เรียบเรียง โดย นพมาศ ศิริกาเยะ หน้า 1

³ นพมาศ ศิริกาเยะ การวิเคราะห์บทละคร หน้า 11

⁴ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ คู่มือศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 หน้า 13

⁵ นพมาศ ศิริกาเยะ ล.ค. หน้า 11

โครงการ เป็นส่วนสำคัญยิ่งทั้งโครงการแล้ว การศึกษาวิธีการสร้างโครงการของ
 บัณฑิตศึกษาระดับปริญญาตรีในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นการวิเคราะห์เพื่อ
 แยกแยะส่วนต่าง ๆ ของโครงการ ศึกษาองค์ประกอบโครงการอย่างละเอียดทุกแง่มุม
 อันจะทำให้ทราบได้ว่า โครงการของบัณฑิตรเหล่านั้นมีผลต่อการนำเสนอหลักการ เพื่อใช้ในการ
 การแสดงละครได้ดีเพียงไร และเพื่อเป็นพื้นฐานในการพิจารณาโครงการ และสามารถจะนำลักษณะ
 โครงการที่เหมาะสมไปใช้ในการวางโครงการ เพื่อประโยชน์ในการประพันธ์บทละครและการ
 ผลิตละครต่อไป

จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์ลักษณะโครงการของบัณฑิตรศึกษาระดับปริญญาตรีในพระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบลักษณะโครงการของบัณฑิตรศึกษาระดับปริญญาตรีในพระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. ทำให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ละครอย่างมีเหตุผลและหลักการ โดยอาศัยการ
 วิเคราะห์โครงการเข้าประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของละคร

ขอตกลงเบื้องต้น

ข้อความที่ปรากฏอ้างอิงจากบทละครทุก ๆ เรื่องจะเขียนตามอักษรวิธีเดิมตามต้นฉบับ ยกเว้นอักษร
 บางตัวที่ไม่ปรากฏบนเครื่องพิมพ์ก็จะใช้ตามอักษรวิธีในปัจจุบันแทน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้านี้ ศึกษาเฉพาะลักษณะโครงเรื่องในบทละครทุก องค์ประกอบย่อย ๆ ของละครไม่ได้นำมาศึกษาด้วย
2. ศึกษาบทละครทุกพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง
3. บทละครทุกองค์เป็นบทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นจากจินตนาการ และประสบการณ์ ของพระองค์เอง มิใช่บทละครที่ทรงแปลหรือแปลงมาจากทางประเพณีรวมทั้งสิ้น 23 เรื่อง คือ
  - 3.1 ความกตัญญู ละครทุก 3 องค์ของพระชรรค์เพชร (พ.ศ. 2452)
  - 3.2 เท็มแกว๊ก ละครทุกองค์เดียว ของพระชรรค์เพชร (พ.ศ. 2453)
  - 3.3 นอยอินทเสน ละครทุกชวหน้า 3 องค์ ของพระชรรค์เพชร
  - 3.4 จัดการรับเสด็จ ละครทุก 1 ชุด ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2456)
  - 3.5 หัวใจนักรบ ละครทุก 3 ชุด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2456)
  - 3.6 พอกไม้ขาว ละครทุกองค์เดียว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2456)
  - 3.7 แกมเคน ละครทุกชุดเดียว ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2457)
  - 3.8 มหาชนะ ละครทุกสามชุด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2457)
  - 3.9 หมิ่นประมาทสาธ ละครทุกองค์เดียว ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2457)
  - 3.10 บุษราคัม ละครทุกชุดเดียว ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2458)
  - 3.11 บวงมาร (เหลือแก) ละครทุก 4 ชุด ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2458)
  - 3.12 โพงพาง ละครทุกชุดเดียว ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2458)
  - 3.13 พระร่วง (ละครทุกคำกลอน) 5 องค์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2460)

- 3.14 นึกใจใหม่เดิม ละครพูดชุดเดียว ของศรีอยุธยา
- 3.15 หมายนำบอหน้า ละครพูด 4 องก์ ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2460)
- 3.16 กลแตก ละครพูด 4 องก์ ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2462)
- 3.17 หาโล ละครพูด 4 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
(พ.ศ. 2463)
- 3.18 เจ้าชา, สารวัค! ละครพูดชุดเดียวอย่างตลก ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2463)
- 3.19 ขมสมกับน้ำยา ละครพูดสมัยใหม่องค์เดียว ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2463)
- 3.20 เสียสละ ละครพูด 4 องก์ ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2464)
- 3.21 ฉวยอำนาจ ละครพูดองค์เดียว ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2466)
- 3.22 มัทนะพาธา (ละครพูดคำฉันท์) 5 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2466)
- 3.23 หนังสือ ละครพูด 3 องก์ ของศรีอยุธยา (พ.ศ. 2468)

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

บทละครพูด "The Spoken Drama"* หมายถึง วรรณกรรมที่เสนอในรูปแบบละคร
ซึ่งใช้การเจรจาเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง

โครงเรื่อง (Plot) หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครอย่างมีเหตุผล
และมีจุดมุ่งหมายปลายทาง ทั้งแต่จุดเริ่มเรื่องและดำเนินเรื่องไปจนถึงจุดจบของละคร

ลักษณะโครงเรื่อง หมายถึง กลวิธีการวางโครงเรื่องนั้น กล่าวคือ มีใคร ทำอะไร
ควยจุดมุ่งหมายอย่างไร ภายใต้สภาพแวดล้อมเช่นไร พมขบสรรค บัญหาหรือขัดแย้งอย่างใด
แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือตัดสินใจอย่างไร ทำให้เกิดผลกรรมคล้ายเหตุการณ์เป็นอย่างไรโดยบางหนึ่ง
จนไปถึงจุดจบของละคร

*The Spoken Drama เป็นศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้สำหรับคำว่า "ละครพูด" ในภาควิชา
ศิลปการละครของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เหตุที่ใช้คำนี้ เพราะสามารถมองได้ชัดเจนว่าเป็นละคร
แบบใดในเมืองไทย เนื่องจากละครไทยแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น ละครพูด ละครร้อง
ละครรำ เป็นต้น

โครงเรื่องย่อย (Subplot) หมายถึง โครงเรื่องที่รองลงมาจากโครงเรื่องใหญ่ มีส่วนช่วยขยายหรือส่งเสริมสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง การต่อสู้ที่เกิดจากแรงสองแรงที่มีลักษณะตรงกันข้าม เช่น พลัง ความคิด ความเชื่อ

ความขัดแย้งภายใน (Inner conflict) หมายถึง การต่อสู้ที่เกิดขึ้นภายในของตัวละคร

ความขัดแย้งภายนอก (Outer conflict) หมายถึง การต่อสู้ระหว่างตัวละครกับแรงภายนอก

การกระทำ (Action) หมายถึง สิ่งที่ตัวละครแสดงออกทางกาย ทางจิต และทางอารมณ์อย่างมีความหมาย

การปูพื้น (Exposition) หมายถึง การให้ข้อมูลหลังของเรื่องราว และความเป็นมาของตัวละคร สถานการณ์ที่เป็นมาก่อนที่จะเกิดการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร หรือก่อนหน้าที่จะมีเหตุการณ์อื่น ๆ เกิดขึ้น หลังจากตัวละครเริ่มขึ้นแล้ว

จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack) หมายถึง ช่วงเวลาที่นักเขียนเลือกเหตุการณ์ที่ทำให้อ่านหรือผู้ชมทราบเรื่องราวเป็นครั้งแรก

จุดเริ่มเรื่องเร็ว (Early point of attack) ได้แก่ การเริ่มเรื่องในตอนที่ปัญหาเพิ่งจะเริ่มเกิด หรือยังไม่เกิดปัญหา แล้วจึงดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์จนถึงจุดจบ

จุดเริ่มเรื่องช้า (Late point of attack) ได้แก่ การเริ่มเรื่องในช่วงเวลาที่ไกลจะถึงจุดสูงสุดของเรื่องมากที่สุด

การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing) หมายถึง การเสนอเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเชิงขำขันไว้ก่อน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ในตอนท้ายเรื่องเป็นที่น่าเชื่อถือได้ แม้ว่าจะเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดก็ตาม

เหตุการณ์กระตุ้น (Inciting incident) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นแรงผลักดันให้เรื่องซึ่งดำเนินมาอย่างเป็นปกติในตอนแรกเริ่มเกิดปัญหา เป็นผลให้เกิดความยุ่งยากขึ้น

ความยุ่งยาก (Complication) หมายถึง ปัญหาที่ทยอยกันเข้ามาทำให้การดำเนินเรื่องเข้มข้นจนกว่าจะถึงจุดสูงสุดของเรื่อง

การค้นพบ (Discovery) หมายถึง เรื่องราวใหม่ที่ตัวละครได้รับรู้ อันจะมีผลบังคับให้ตัวละครตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

จุดวิกฤติ (Crisis) หมายถึง ช่วงเวลาที่ตัวละครต้องตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งจะมีผลต่อทิศทางของการดำเนินเรื่อง

จุดสูงสุดของเรื่อง (Climax) หมายถึง จุดที่เกิดความตึงเครียดที่สุดในเรื่อง อันเป็นผลมาจากปมปัญหาใหญ่ในเรื่อง

การคลี่คลายเรื่อง (Denouement) หมายถึง เหตุการณ์ที่ตามมาหลังจากเกิดจุดสูงสุดของเรื่อง เป็นการคลี่คลายปมปัญหาใหญ่ ทำให้เรื่องคลี่คลายเข้าสู่จุดจบในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

เอกภาพ (Unity) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการดำเนินเรื่องทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงตอนเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นเอกสารชั้นรอง

เสนอผลงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาความเป็นมาของบทธละครพูดในเมืองไทย
2. ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโครงเรื่องของบทธละครพูด และองค์ประกอบของโครงเรื่องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาบทธละครพูดพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของโครงเรื่องของบทธละครพูด พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามแนวทางการวิเคราะห์โครงเรื่องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของโครงเรื่อง ดังต่อไปนี้

3.1 องค์ประกอบที่เกิดขึ้นในละคร

3.1.1 การปูพื้น (Exposition) พิจารณาจากบทบรรยายและบทสนทนาของตัวละครว่ามีการปูพื้นเหมาะสมเพียงใด มีมากหรือน้อยเกินไป อยู่ในช่วงใดของเรื่องบ้าง การปูพื้นทำให้เห็นเหตุการณ์จริง ๆ หรือทำให้น่าเบื่อหรือไม่

3.1.2 จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack) พิจารณาว่าผู้เขียนบทละครนำเอาช่วงเหตุการณ์ที่เริ่มมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมาเป็นตอนเริ่มเรื่อง จุดเริ่มเรื่องตั้งอยู่ที่จุดไหนหรืออยู่ในใดก็เพียงใด ใช่ว่าจุดเริ่มเรื่องหรือจุดเริ่มเรื่องเร็ว การใช้จุดเริ่มเรื่องเร็วอาจทำให้เป็นเบื่อ กล่าวคือ จำเป็นต้องเสนอเรื่องราวต่าง ๆ มาก การใช้จุดเริ่มเรื่องช้าอาจต้องปูพื้นมากทำให้น่าเบื่อ เป็นต้น

3.1.3 การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing) พิจารณาว่า การเตรียมเรื่องนั้น ช่วยให้เกิดการพัฒนาเรื่องและช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือใดก็เพียงไร การเตรียมเรื่องโดยเปิดเผยเรื่องมากหรือน้อยเกินไปจะทำให้มีผลต่อผู้อ่านอย่างไร ผู้เขียนสามารถเตรียมเรื่องในผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ได้มากเพียงไร

3.1.4 เหตุการณ์กระตุ้น (Inciting incident) พิจารณาว่า เหตุการณ์กระตุ้นที่เกิดขึ้นนั้นเป็นแรงผลักดันให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งเกี่ยวกับอะไร ตัวละครตัวใดเป็นผู้สร้างเหตุการณ์กระตุ้นนั้นขึ้นมา และตัวละครก่อเหตุการณ์กระตุ้นใดสมควรเหมาะสมหรือไม่

3.1.5 ความยุ่งยาก (Complication) พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นอันเป็นปัญหาใหญ่ของเรื่องว่ามีความตึงเครียดหรือรุนแรงเพียงใด ปัญหาอื่น ๆ ที่รองลงมาช่วยให้เรื่องเกิดความยุ่งยากมากขึ้นนั้นมีมากน้อยเพียงใด

3.1.6 การค้นพบ (Discovery) พิจารณาว่า การค้นพบเกิดขึ้นในที่ใดบ้าง และการค้นพบนี้ทำให้เหตุการณ์ในเรื่องเปลี่ยนแปลงไปในทางใด เป็นการเพิ่มความยุ่งยากหรือเป็นการกำจัดสายความยุ่งยาก

3.1.7 จุดวิกฤติ (Crisis) พิจารณาว่า การตัดสินใจของตัวละครเกิดขึ้นในช่วงใดบ้าง ใกล้กับจุดสูงสุด หลังจุดสูงสุด หรือก่อนจุดสูงสุดของเรื่อง หรือเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดสูงสุด อะไรเป็นแรงผลักดันให้เกิดการตัดสินใจนั้น ๆ ขึ้น

3.1.8 จุดสูงสุดของเรื่อง (Climax) พิจารณาว่า มีความตึงเครียด มีมากน้อยเพียงใด อยู่ในตอนใดของเรื่อง

3.1.9 การคลี่คลายเรื่อง (Denouement) พิจารณาว่า หลังจากเกิดจุดสูงสุดแล้ว เรื่องจบลงทันที หรือมีการคลี่คลายเรื่องไปสู่จุดจบอย่างใดอย่างหนึ่งและการจบนั้นจบเช่นไร

3.1.9.1 จบอย่างสุข (Happy ending)

3.1.9.2 จบอย่างเศร้า (Sad ending)

3.1.10 เอกภาพ (Unity) พิจารณาว่าทุกเหตุการณ์ของละครนั้น เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นเหตุเป็นผลต่อกันหรือไม่ โดยพิจารณาในแง่ของการกระทำ (Unity of action)

3.2 พิจารณาโครงสร้างทั้งหมดเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างโครงเรื่องว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีลักษณะเช่นไร เช่น จุดวิกฤติ หรือปัญหา อยู่ซีกหรือหางกันอย่างไร ภายใต้อิทธิพลมาก ปัญหาแต่ละปัญหาอาจไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรหรือจุดวิกฤติที่เกิดขึ้นซีกกันเกินไปก็อาจจะทำให้เกิดความเกรี้ยวมากขึ้น เป็นต้น

4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทละครทุก

มีผู้ศึกษางานพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวกับบทละครพูดไวหอดสมคร ม.ล.ปิ่น มาลากุล¹ ได้ค้นคว้าเรียบเรียงงานละครประเภทต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่ามีบทพระราชนิพนธ์ ประมาณ 120 เรื่อง คือ

1. ละครพูดภาษาไทย พระราชนิพนธ์ 31 เรื่อง
2. ละครพูดภาษาไทย ทรงแปลจากต่างประเทศ 26 เรื่อง
3. ละครร้อง 10 เรื่อง
4. ละครรำ 11 เรื่อง

¹ม.ล.ปิ่น มาลากุล งานละครของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 54

5. โชน 25 เรื่อง
6. ละครพูดภาษาอังกฤษ ทรงพระราชนิพนธ์ 8 เรื่อง
7. ละครพูดทรงแปลจากพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ 8 เรื่อง
8. ละครพูดทรงแปลจากฝรั่งเศสเป็นภาษาอังกฤษ 1 เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยในการละครเป็นพิเศษ
โปรดทรงสร้างโรงละคร และออกหนังสือชื่อ ทวีนิมิต เพื่อสนับสนุนเกี่ยวกับการละครโดยเฉพาะ
หลังจากที่ทรงพระราชนิพนธ์บทเพลงขับประยอมในเรื่อง "ปลอญแก" ที่ นายบัว วิเศษกุล
ทูลเกล้าฯ ถวายในปี พ.ศ. 2449 และทรงรวมแสดงด้วย โดยทรงแสดงเป็นตัว หลวงเกียรติคุณ
คอมมานด์ทรงพระราชนิพนธ์บทละครคือ เรื่อง ความดีมีไชย จากนั้นก็ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร
เรื่องอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก บทละครพูดร้อยแก้วที่ได้รับยกย่องว่าดีเกินใครในเรื่อง หัวใจนักรบ
และบอคของบทละครพูด คำฉันท์ คือ มีทนะพาษา

ม.ล.ปิ่น มาลากุล¹ ได้รวบรวมงานละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
และปริทัศน์ละครทั้งหมด โดยแยกแยะชนิดของละคร ทรชนามแห่งของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ สถานที่
ที่เคยแสดงละคร รายชื่อตัวละครที่เคยแสดง ในสมัยนั้น รวมทั้งมีภาพประกอบและเนื้อเรื่องย่อด้วย
งานวิจัยเกี่ยวกับบทละครพูดของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้มีผู้ศึกษา
ค้นคว้า เช่น

พิทยสุเนตร นาคชน² ได้ศึกษามบทละครพูดร้อยแก้ว พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวม 21 เรื่อง ในคามแนวคิดของเรื่อง ข้อคิดเห็น ตัวละคร บทสนทนา
ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้จากบทละคร สรุปว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงสร้างแก่นเรื่อง โดยอาศัยเหตุการณ์หรือกิจการเกี่ยวกับบ้านเมือง และแก่นเรื่องที่เกิดจาก
พฤติการณ์ส่วนตัว เป็นการ "ตีเพื่อท้อ" หรือ "ล้อสังคม" เช่น ความไม่ยอมรับยอมถูกหลอกโกงกาย

¹ม.ล.ปิ่น มาลากุล งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 382 หน้า

²พิทยสุเนตร นาคชน ละครพูดร้อยแก้วพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว 218 หน้า

(จัดการรับเสด็จ) โฆษของข้าราชการที่หัวเมืองอยู่กับการพนัน (บุ๋บรายแมลง) หน้าทีและคุณประโยชน์ของเสียม่า (หัวใจโกรบ) ทรงแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น การปกครอง การทหาร ถูกเสือ ครอบครว สตรี ฯลฯ ในคานักวละครนศึกษาในแง่อายุ อาชีพ และตำแหน่งหน้าที่การงาน บุคลิกประจำตัวของตัวละครนั้น ๆ คานบพสนพนาทรงใช้ไค่ กระซิบรวดเร็ว เหมาะที่จะเป็นภาษาพูด เป็นธรรมชาติ ประโยคที่ใช้ในคอนต้นฉาก เรียบรองความสนใจจากยูชมและยูอานไค่ที ทรงพิถีพิถันในการเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ในบทสนทนา บทสนทนาเหมาะสมกับตัวละคร ใช้สำนวนทางประเทศปนอยู่ควย บทละครเหล่านี้สะท้อนให้เห็นสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

อิกว วัชณกุล¹ ไค่ศึกษาบทพระราชนิพนธ์ที่เป็นบทละคร พังละครพูด ละครร้อง ละครคิกคำบรพ ละครรำ ละครรองสลับรำ พบว่าพระองค์ทรงใช้ละครเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าของชาติ ชื่นำชาวไทยให้มีความสามัคคี มีความรักชาติ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนไทยในชาติ เพื่อจะไค่ปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ปลุกฝังความเป็นชาตินิยม กระตุ้นให้ชาวไทยมีจุดรวมในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ชงชัย หวานแก้ว² ไค่ศึกษาเรื่องการปลุกฝังความรักชาติ ในบทละคร พังบทละครรอง บทละครรำ ละครสังคีต และละครพูด พบว่าพระองค์ทรงใช้ของคประกอบต่าง ๆ ของละคร เช่น แกนเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ถลลจนแทรกชอคิด คติเตือนใจ ปลุกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รักเอกราช เสียสละ กล้าหาญ มีความสามัคคี

นอกจากนี้ ยังมีผู้ศึกษาบทละครทุกพระราชนิพนธ์ในแนวเปรียบเทียบ ไค่แก่นันนทก พลอยแก้ว³ ไค่ศึกษาอิทธิพลของละครตะวันตกในบทละครทุก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไค่วิเคราะห่นตงมัยบทละครภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส

¹อิกว วัชณกุล แนวความคิดทางการเมืองในบทละครพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 520 หน้า

²ชงชัย หวานแก้ว การปลุกฝังความรักชาติตามที่ปรากฏในบทละคร พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 218 หน้า

³นันนทก พลอยแก้ว อิทธิพลของการละครตะวันตกในบทละครทุกพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 165 หน้า

เปรียบเทียบตัวละครทั้งประเภทแปลและแปล รวมทั้งที่พระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ พบว่า บทละคร
 ของพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๖ ของการละครอังกฤษและฝรั่งเศสอย่างเด่นชัด ในด้านวิธีการต่าง ๆ
 ในการเสนอละคร ได้แก่ วิธีสร้างโครงเรื่อง วิธีผูกปัญหาและแก้ปัญหามา วิธีดำเนินเรื่อง ลักษณะ
 นิสัยตัวละคร การใช้ภาษา ตลอดจนการสร้างอารมณ์ขัน และพื้นภูมิของตัวละคร แต่อย่างไร
 ก็ตามพระองค์ได้ทรงดัดแปลงลักษณะบางลักษณะให้เข้ากับชนชาวไทย เช่น ความสั้นง่าย ความชัดเจน
 ความเคยชิน และประเพณีของชน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงเรื่อง

มีผู้กล่าวถึงโครงเรื่องไว้หลายท่าน ดังนี้

กฤษดา มัลลิกะมาส¹ ได้กล่าวถึงโครงเรื่องไว้ในหนังสือวรรณคดีวิจารณ์ว่า
 โครงเรื่องเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อเรื่องทั้งหมดในวรรณคดีประเภทเรื่องเล่า อันได้แก่ เรื่องสั้น
 นวนิยาย นิทาน และบทละคร ส่วนที่เป็นโครงเรื่องนี้ คือส่วนที่แสดงถึงปัญหา หรือความขัดแย้ง
 ของตัวละคร โครงเรื่องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การอธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง (Exposition)
2. ปัญหาเริ่มปรากฏ (Inciting moment)
3. การขยายตัวคลี่คลายของปัญหานั้น (Development)
4. การที่ปัญหาได้รับการแก้ไข และเป็นระยะที่เปลี่ยนแปลงไปทางใดทางหนึ่ง

(Climax)

5. การคลี่คลายเข้าสู่จุดจบ
6. จุดจบของปัญหา (Conclusion)

วรรณคดีประเภทเรื่องเล่า จะมีองค์ประกอบของโครงเรื่องดังกล่าวนี้ แต่ในวรรณคดี
 บางเรื่อง อาจขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็ได้

นอกจากโครงเรื่องใหญ่ (main plot) แล้ว ยังได้กล่าวถึง โครงเรื่องย่อย
 (subplot) ว่าเป็นโครงเรื่องที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความแตกต่างกันกับโครงเรื่องใหญ่

¹ กฤษดา มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ 149 หน้า

หรือสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สมพร มั่นตะสุตร¹ โคกกล่าวถึง โครงเรื่องไว้ในหนังสือวรรณกรรมปัจจุบันว่า โครงเรื่องหมายถึง เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีสัมพันธ์ภาพต่อเนื่องกัน พฤติกรรมของตัวละคร จะทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น มีการแก้ปัญหา มีจุดน่าสนใจและน่าตื่นเต้น มีการคลี่คลายเหตุการณ์ จนกระทั่งถึงจุดจบเรื่อง

สกล ไชยโกมล² โคกกล่าวถึง โครงเรื่องไว้ในหนังสือศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 ว่า การวางโครงเรื่อง ก็คือ การวางแผน เพื่อกำหนดเส้นทางที่ตัวละครจะแสดงบทบาท ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายว่า มีอะไรเกิดขึ้นในละครเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ยังโคกกล่าวถึง การกระทำและความขัดแย้งไว้ในหนังสือคู่มือศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2³ ว่า การกระทำ หรือ "แอคชั่น" (Action) ในละคร เกิดจากความขัดแย้งเป็นสำคัญ ถ้าไม่มีความขัดแย้ง ไม่มีเหตุการณ์ต่อเนื่องกันไป ก็ไม่ถือว่าเป็นละคร โคกแบ่งความขัดแย้งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความขัดแย้งภายนอก (Outer conflict) และความขัดแย้งภายใน (Inner conflict)

นพมาศ ศิริภายะ⁴ โคกขยายถึงโครงเรื่องของละครไว้ในหนังสือ การวิเคราะห์บทละคร ว่า โครงเรื่องเปรียบได้กับการจัดโครงภาพของจิตรกร ซึ่งวางโครงภาพที่ต้องการวาดภายในกรอบผ้าใบ ก่อนจะลงสีและระบายละเอียด โครงเรื่อง คือ ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร ตั้งแต่จุดเริ่มเรื่องจนถึงจุดจบ โครงเรื่องควรมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. การปูพื้น
2. การเตรียมเรื่อง
3. จุดเริ่มเรื่อง
4. เหตุการณ์กระตุก

¹สมพร มั่นตะสุตร วรรณกรรมปัจจุบัน 257 หน้า

²กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 37 หน้า

³กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ คู่มือศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 31 หน้า

⁴นพมาศ ศิริภายะ การวิเคราะห์บทละคร 106 หน้า

5. ความยุ่งยาก
6. การค้นพบ
7. จุดสูงสุดของเรื่อง
8. จุดวิกฤติ
9. การคลี่คลายเรื่อง
10. เอกภาพ

ซีโอดอร์ คัมบลิว แชนเลน¹ ได้กล่าวถึง โครงเรื่องไว้ในหนังสือ Drama : Principle and Play ว่า โครงเรื่อง คือ การรวบรวมเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ สร้างเป็น โครงสร้างของละคร มีเหตุการณ์เรียงต่อกันอย่างกระชับรัดกุม นอกจากนี้ ยังได้แบ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงเรื่องว่าประกอบด้วย การปูพื้น (Exposition) การค้นพบและการกลับหน้าของเหตุการณ์ (Discovery and Reversal) จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack) การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing) ความยุ่งยาก (Complication) จุดสูงสุด (Climax) และเอกภาพ (The Unities) องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องเรียงต่อกันตามลำดับ

ลูเบิร์ต ซี เฮฟเนอร์และคณะ² กล่าวว่า โครงเรื่องความคุมองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ตัวละคร ความคิด ภาษา ดนตรี และภาพ ดังนั้นโครงเรื่องจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดในละคร

ออสการ์ จี บร็อกเกตต์³ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของโครงเรื่องว่า โครงเรื่อง ประกอบด้วย ตอนต้น (The Beginning) ได้แก่ การปูพื้น (Exposition) จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack) เหตุการณ์กระตุ้น (Inciting incident) ตอนกลาง (The Middle) ได้แก่ ความยุ่งยาก (Complication) การค้นพบ (Discovery) จุดสูงสุด (Climax) จุดวิกฤติ (Crisis) ในตอนท้าย (The End) ได้แก่ การคลี่คลายเรื่อง (Denouement)

¹Theodore W. Hatlen. Drama : Principle and Play. 522 p.

²Hubert C. Heffner, Samuel Selden and Hunton D. Sellman
Modern theatre Parctice. 662 p.

³Osgar G. Brockett. The Theatre an Introduction. 566 p.

เอ็ม เอช แอบริมส์¹ กล่าวถึง โครงเรื่องย่อไว้ในหนังสือ A glossary of Literary Terms ว่า โครงเรื่องเป็นเรื่องราวเรื่องที่สองที่มีความสมบูรณ์และน่าสนใจ ซึ่งจะเกี่ยวกับหรือส่งเสริมโครงเรื่องใหญ่ หรือแสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนกันกับโครงเรื่องใหญ่

เคนคอง พุมศิริ² ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งในโครงเรื่องไว้ในหนังสือศิลปะการละคร ทางปฏิบัติ ตอนแนวทางการศึกษามหะคร ว่า ความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกขัดแย้งกันในระหว่างตัวละครหรือแม้ในตัวเองที่บางครั้งตัวละครจะต้องตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีคุณค่าเท่ากัน หรือเกิดความขัดแย้งในใจของตนเอง ใจหนึ่งเห็นอย่างนี้ อีกใจหนึ่งเห็นตรงกันข้าม ต่างก็สู้เพื่อเอาชนะกันอยู่ข้างใน เป็นผลทำให้เกิดการคืบคลานของอาการภายนอกขึ้น เกิดความยุ่งยากซับซ้อนของปัญหา และเกิดการแก้งงที่ไต่ลุลไปมา ไม่พอใจตามที่เหตุการณ์ และข้อคิดของเรื่อง

ยูพร แสงทักษิณ³ กล่าวถึง โครงเรื่องของมหะคร ในหนังสือวรรณกรรมปัจจุบันว่า เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้นำมาควมมีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์กัน เพื่อดำเนินไปสู่ตอนจบอย่างสมเหตุสมผล ในการพิจารณาให้คงแต่การปูพื้น ซึ่งมีหลายวิธี เช่น โสฬสใช้มาคุยกันเกี่ยวกับเจ้านาย เป็นต้น การปูพื้นเป็นการเตรียมที่จะดำเนินเรื่องและพัฒนาตัวละครต่อไป โครงเรื่องของมหะครต้องอาศัยความขัดแย้ง ซึ่งก่อให้เกิดเหตุการณ์และพฤติกรรม ความขัดแย้งก่อให้เกิดความยุ่งยาก และเนื้อเรื่องก็จะเข้มข้น จนกระทั่งถึงจุดสูงสุด (Climax) อันจะทำให้เห็นว่าตัวละครอาจแก้ความขัดแย้งให้ลุล่วงไปได้หรือไม่ หลังจากจุดสูงสุดแล้ว ก็จะกลีกลายไปสู่จุดจบ

จิรพร ทองเชื้อ⁴ ได้กล่าวถึงปัจจัยในการสร้างโครงเรื่องที่ตีไว้ในวารสารมนุษยศาสตร์ ว่า การสร้างโครงเรื่องที่ตี คือ เหตุการณ์ในเรื่องต้องน่าเชื่อและเป็นไปได้ ความสมเหตุสมผลของโครงเรื่อง จะช่วยให้คนดูคล้อยตามเนื้อเรื่อง โดยไม่ต้องข้อสงสัย

¹ M.H. Abrams. A glossary of Literary Terms. 193 p.

² เคนคอง พุมศิริ ศิลปะการละครทางปฏิบัติ ตอนแนวทางการศึกษามหะคร 26 หน้า

³ ยูพร แสงทักษิณ วรรณกรรมปัจจุบัน 187 หน้า

⁴ จิรพร ทองเชื้อ "ข้อควรคำนึงในการวิจารณ์ละคร" มนุษยศาสตร์ 4 : 41 - 45

ฉวีวรรณ กีนางค์¹ ไท่กล่าวถึง การพิจารณาโครงเรื่องของละครว่าจะดีหรือไม่ จะต้องพิจารณา จากสิ่งต่อไปนี้

1. เหตุการณ์ต่าง ๆ เคนซัด และสัมพันธ์กันดีหรือไม่
2. เวลาถึงจุดไคลแมกซ์ ทำไ้เหมาะสมเพียงใด
3. น่าสนใจตลอดเรื่องหรือไม่
4. จบด้วยความเหมาะสมเพียงใด
5. สะท้อนอารมณ์หรือไม่
6. อะไรน่าสนใจกว่ากัน เนื้อเรื่องหรือผู้แสดง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับโครงเรื่อง ในบทละครพูดนั้นยังไม่พบว่ามีการศึกษาไว้อย่างละเอียด ส่วนมากจะกล่าวถึงโครงเรื่องอย่างกว้าง ๆ หรือเรื่องขอมากกว่าการวิเคราะห์แยกแยะแต่ละส่วน ให้เห็นชัดเจน หรือผู้ศึกษามักจะวิเคราะห์โครงเรื่องในมันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น นิทาน เป็นต้น งานวิจัยที่ศึกษาโครงเรื่องอันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในแง่อื่น ๆ เช่น การศึกษา เรื่องชนวนชาตินิยมในการละครไอริชสมัยใหม่ ของ เขาวรัตน์ การพานิช² ผู้วิจัยได้กล่าวถึงโครงเรื่องของละครเรื่อง The Playboy of the Western World ของ จอห์น มิลลิ่งตัน ซิงก และเรื่อง Juno and the Paycock ของ ซอน โอเคสซี่ สรุปว่า โครงเรื่องที่วางไว้เป็นขั้นเป็นตอน เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างสมเหตุสมผล และเป็นจริงได้ในชีวิตประจำวันของคนในสังคม การวางโครงเรื่องตรงกับแนวการวางโครงเรื่อง ของชนวนชาตินิยม เดลิมศรี จันทสิงห์³ ได้ศึกษาชนวนชาตินิยมในการละครอังกฤษสมัยหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 เรื่อง Look Back in Anger ไท่กล่าวถึงลักษณะโครงเรื่องว่าแต่ง ไม่ได้เน้นโครงเรื่องมากเท่ากับตัวละครและเนื้อหาของบทละคร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง

¹ฉวีวรรณ กีนางค์ การละครสำหรับครูประถม 156 หน้า

²เขาวรัตน์ การพานิช ชนวนชาตินิยมในการละครไอริชสมัยใหม่ 188 หน้า

³เดลิมศรี จันทสิงห์ ชนวนชาตินิยมในการละครอังกฤษสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

(Action) สมเหตุสมผล ไม่ปรากฏลักษณะเหนือจริง การคลี่คลายปัญหาของเรื่องมีเหตุผล
เพียงพอ ละครเรื่องนี้มีลักษณะแบบละครแบบเก่าในการแบ่งองค์ แบ่งฉากและเสนอเรื่องเป็น

3 ฉากคือ

องก์ที่ 1 เป็นการปูพื้นและเสนอปัญหา (Exposition)

องก์ที่ 2 เป็นการดำเนินเรื่อง (Development)

องก์ที่ 3 เป็นการแก้ไขปัญหา คลี่คลายเหตุการณ์ (Resolution)

นอกจากนี้ยังมีการวิจัยธรรมชาตินิยมในละครอีกหลายเรื่อง แต่ต่างระยะเวลาที่
งานวิจัยเหล่านี้จะศึกษาเรื่องในแนวเดียวกันในหัวข้อ "การละครสมัยใหม่"

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโครงเรื่อง

โครงเรื่องของบทละคร

อริสโตเติล ใ้แบ่งส่วนประกอบของละครออกเป็น 6 ส่วนด้วยกันคือ

1. โครงเรื่อง (Plot)
2. ตัวละคร (Character)
3. ความคิด (Thought)
4. ภาษา (Diction)
5. ภาพ (Scene effect)
6. ดนตรี (Music)

ในบรรดาส່วนประกอบต่าง ๆ ทั้ง 6 ส่วนนี้ อริสโตเติลเห็นว่า โครงเรื่องมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเปรียบได้กับหัวใจของแพะเทศ¹ ดังนั้นโครงเรื่องจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของละคร ความหมายของโครงเรื่องนี้มีผู้ให้คำนิยามไว้มากหลายท่านดังนี้

เอม เอช เขมรมัส² ให้ความหมายว่า โครงเรื่องของละคร คือโครงสร้างของการกระทำ ซึ่งเรียงลำดับ และกระทำต่อเนื่องกันไป ทำให้เกิดผลทางอารมณ์ ความงามในแง่ของศิลปะการกระทำ (รวมทั้งถ้อยคำ ภาษา พฤติกรรมทางกาย) อันเป็นสิ่งที่ตัวละครแสดงออก

เจ เอ คัดเจน³ กล่าวว่า โครงเรื่อง หมายถึง การวางแผน เค้โครง หรือรูปแบบของเหตุการณ์ในละคร โคลง กลอน หรืองานประเภทรื่นเริงคดีอื่น ๆ เป็นการรวบรวมเหตุการณ์และตัวละคร อันจะทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็น และความกระหายโครงเรื่อง

---

¹Louise Rome Loomis. ed. "Poetics" in Aristotle on Man in the Universe. P. 416 - 425

²M.H. Abrams. A Glossary of Literary terms. P. 127 - 128

³J.A. Cudden. A Dictionary of Literary Terms. P. 513

ฮูเบิร์ต ซี เฮฟเนอร์¹ ให้ความหมายว่า โครงเรื่อง หมายถึง การกระเพื่อมการกระทำทั้งหมดในละคร การเรียงลำดับเหตุการณ์ สร้างสรรคกลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ละครประสบความสำเร็จ

มาร์จอรี เวสคอต บาร์โรวส์² กล่าวว่า โครงเรื่อง คือ การเรียงลำดับเหตุการณ์หรือกลุ่มของเหตุการณ์ ซึ่งเกิดจากการกระทำในละคร

ซีไอคอร์ คิมบลิว แอสเพลน³ กล่าวว่า โครงเรื่อง คือ การรวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ สร้างขึ้นเป็นโครงสร้างของละคร เหตุการณ์เหล่านี้ต้องเชื่อมต่อกันประดุจลูกโซ่

สกลใส พันธุมโกมล⁴ กล่าวว่า โครงเรื่อง หมายถึง การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครอย่างมีเหตุผล มีจุดหมายปลายทาง การวางโครงเรื่อง ก็คือ การวางแผน หรือการกำหนดเส้นทางการกระทำของตัวละคร ทำให้ชุมชนหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย มีอะไรเกิดขึ้นในละครเรื่องนี้คือ มีใคร ทำอะไร ด้วยจุดมุ่งหมายอย่างไร ภายใต้สภาพแวดล้อมเช่นไร พบอุปสรรคอย่างไร แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือตัดสินใจอย่างไร และผลคืออะไร

กุหลาบ มัลลิกะมาส⁵ กล่าวว่า โครงเรื่อง คือ ส่วนของเนื้อเรื่องที่แสดงถึงปัญหาหรือข้อขัดแย้ง ตามเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตัวละคร หรือข้อขัดแย้งในจิตใจของตัวละครเอง

พนมมาศ ศิริกาษะ⁶ กล่าวว่า โครงเรื่อง คือ ลำดับของเหตุการณ์ ภายในโครงของละครเรื่องหนึ่ง ๆ ตั้งแต่จุดเริ่มเรื่องและดำเนินเรื่องไปจนถึงจุดจบของละคร เปรียบได้กับการจัดโครงภาพของจิตรกร ซึ่งวางโครงภาพที่ต้องการภายในกรอบเวลาใดขณะลงสีและระบายละเอียด

¹Hubert C. Heifner, Samuel Selden and Hunton D. Sellman.

Modern Theatre Practics. P. 81 - 82

²Marjorie Wescott Barrows. Contemporary American Drama. P. 339

³Theodore W. Hatlen. Drama: Principle and Play. P. 9

⁴กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ศิลปะการละครเบื้องต้น 1, 2 หน้า 13

⁵กุหลาบ มัลลิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ หน้า 78

⁶พนมมาศ ศิริกาษะ การวิเคราะห์บทละคร หน้า 11

จิราพร ทองเชื้อ¹ ให้ความหมายว่า โครงเรื่อง คือ วิธีการนำเสนอเรื่องราวที่ผู้ชมละครจะมาสนใจและนำติดตามเพียงไรขึ้นอยู่กับระดับบทละครว่า สามารถผูกโครงเรื่องให้มีเหตุผลเป็นขั้นตอน และดึงดูดใจผู้ชมติดตาม

จากคำจำกัดความที่ยกมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า โครงเรื่องนั้นเน้นในเรื่องของการกระทำ (Action) การเรียงลำดับเหตุการณ์หรือการกระทำให้ต่อเนื่องกันอย่างมีเหตุผล มีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างตามที่เขียนบทละครของการ ละครหุ่นเชิดหรือผู้อ่านเกิดความกระหายอยากดูเรื่องราวต่อไป เกิดความคิดหรือความรู้สึกจากการกระทำของตัวละครอันประกอบด้วยความขัดแย้งเป็นพื้นฐานสำคัญ

ตามทฤษฎีของอริสโตเติล กล่าวว่า "โครงเรื่องเป็นทั้งหมดของละคร สิ่งที่เป็นทั้งหมดคือสิ่งที่เริ่มจุดเริ่มต้น ขางกลาง และจุดลงเอย"² ดังนั้นการกระทำตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงจุดจบจึงต้องมีต้นที่เป็นจุดเริ่มต้น (The beginning) และการดำเนินเรื่องต่อจากจุดเริ่มต้น อันเป็น ขางกลาง (The middle) จนถึงจุดจบของละคร (The end) ซึ่งมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง ในละครแต่ละเรื่อง

การกระทำและความขัดแย้งในโครงเรื่อง

การกระทำ (action) ในละคร เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่เรื่องราวในละคร ศัพท์คำว่า "ละคร" หรือ "Drama" มาจากภาษากรีก แปลว่า ฉันทะพาดหรือการกระทำ

สกลิส ทัสซุนโกลด์ โคกทัวอย่าง "การกระทำ" ในแง่ของละครว่า "การกระทำ" นั้นต้องมี "เรื่อง" จึงจะเป็น "การกระทำ" ในแง่ละคร ดังนี้

¹จิราพร ทองเชื้อ "ข้อควรคำนึงในการวิจารณ์ละคร" มนุษยศาสตร์ 4 : 41 - 45

ตุลาคม - ธันวาคม 2522

²อริสโตเติล ปรัชญาศิลปะของอริสโตเติล เรียบเรียงโดย นพมาส ศิริกาเยะ

สมมุติว่ามีนักเรียนคนหนึ่ง เดินเข้ามาทางประตูด้านหนึ่งของห้องพักครู เดินผ่านโต๊ะ
ตัวหนึ่ง และออกจากห้องไปทางประตูอีกด้าน... กับสมมุติว่ามีนักเรียนคนหนึ่ง
เดินเข้ามาทางประตูด้านหนึ่งของห้องพักครูกวาดสายตามองดูให้แน่ใจว่าไม่มีใครอยู่
ในห้องนั้นแล้ว จึงตัดสินใจเดินไปยังโต๊ะที่ตั้งอยู่กลางห้อง มองดูเพิ่มเติมโต๊ะ อยากจะ
เปิดดูแต่ไม่กล้า เหลียวซ้ายแลขวา... ในที่สุดก็ตัดสินใจเปิดแห่มความมืดที่คอนข้างสัน
รับหาหน้าพิงทองการ เมื่อหาพบก็รีบหยิบดินสอและกระดาษเล็ก ๆ ออกมา จดข้อความ
จากเพิ่มเติมไป... ในขณะที่ประตูอีกด้านหนึ่งเปิดออก ครูผู้เป็นเจ้าของห้องเดินเข้ามา¹

จากตัวอย่างทั้งสองนี้ จะเห็นได้ว่า ในตัวอย่างแรกไม่มี "เรื่อง" เกิดขึ้น แต่ตัวอย่าง
ที่สองมี "เรื่อง" เกิดขึ้นแล้ว ถึงแม้ทั้งสองตัวอย่างจะมีการเคลื่อนไหว แต่การเคลื่อนไหวในลักษณะ
ที่หนึ่งนั้น "ไม่มีเรื่อง" จึงมิได้ถือเป็นการกระทำในละคร ลักษณะที่สองมี "เรื่อง" จึงเป็น
"การกระทำ" (Action) ในละคร

การกระทำเกิดจากพฤติกรรมของตัวละคร การกระทำในละครก็คือ การกระทำที่
เลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่ในสังคม สถานการณ์ทุกอย่างในชีวิตมนุษย์มิได้เหมาะสมกับละคร
เสมอไป ดังนั้นนักเขียนบทละครจะต้องเลือกสรรเรื่องราวและเนื้อหาต่าง ๆ มาสร้างเป็นการ
กระทำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการละคร มีเหตุผลและน่าเชื่อถือ การกระทำจะนำไปสู่
จุดประสงค์ที่เขียนบทละครต้องการ นักเขียนบทละครจึงต้องรู้จักผสมผสาน ระหว่างเนื้อหาสาระ
ของเรื่อง และการสร้างสรรค์ศิลปะให้พอเพียง เพื่อให้ผู้ชมและผู้อ่านพอใจและสนใจ

การกระทำในละคร จึงเป็นการพัฒนาสถานการณ์ในละครอย่างมีเหตุผล เริ่มต้นด้วย
การเสนอแนะความขัดแย้งพื้นฐาน เช่น บุคลิกลักษณะที่ตรงกันข้ามกันของตัวละคร กฎเกณฑ์ต่าง ๆ
ในสังคม ผลของการกระทำเหล่านี้จะนำไปสู่จุดสูงสุดของเรื่อง ซึ่งจะทำให้ความขัดแย้งหรือปัญหา
ที่เกิดขึ้นคลี่คลายลง เมื่อปัญหานั้นได้รับการแก้ไข หรือตัดสินใจเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง และการกระทำ
จะแสดงให้เห็นผลของการตัดสินใจขั้นสุดท้ายของตัวละครควบคู่กัน ขอสำคัญเราต้องรู้ว่าปัญหา
ของละครคืออะไร และคลี่คลายออกมาอย่างไร เราต้องรู้ว่าปัญหาที่ยกมาในตอนต้น ๆ อาจมีใช่

¹กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ คู่มือศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 หน้า 21 - 22

ปัญหาหลัก แต่เป็นการสร้างแนวทางไปสู่ปัญหาหลัก เพื่อพัฒนาปัญหาหลักให้น่าสนใจยิ่งขึ้น เมื่อ ปัญหาเล็ก ๆ รวมตัวกันเข้าไปสู่จุดสำคัญของเรื่อง กลายเป็นปัญหาหลัก ซึ่งจะทำให้ผู้ชมหรือ ผู้อ่านเหิงเล็งความสนใจไปสู่ปัญหาหลักมากกว่าส่วนอื่น ๆ และจากปัญหาลึกนี้เองจะทำให้ มองเห็นการดำเนินเรื่องจากปัญหาเล็ก ๆ มาสู่ปัญหาใหญ่ได้ชัดเจนตามลำดับที่เขียนนำเสนอ ในละคร เช่น ในบทละครเรื่อง เวนิสวานิช เราจะเห็นว่าปัญหาลึกคือการที่ไชลลอกต้องการแก้แค้น อันโทนีโอ ควบคู่การฟ้องร้องต่อศาลให้อันโทนีโอชำระหนี้ให้ตนด้วยเนื้อหนัก 1 ปอนด์ ช่าง ๆ หัวใจ แค้นปัญหาเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นก่อนจะมาสู่ปัญหาลึกนี้มีอีกมากมาย เช่น เรื่องที่อันโทนีโอแบ่งชิง ลูกสาวของไชลลอก แสดงหาที่กิริยาคุณนิมิตเย็บทพยามไชลลอก ความไม่ลงรอยกันเรื่องศาสนา รวมทั้งเพื่อนของอันโทนีโอที่มีต่อศาสนาคริสต์ที่ลูกสาวของไชลลอกหนี ตลอดจนเรือสินค้าของ อันโทนีโอซึ่งช่างไม่มีเงินมาใช้คืนให้ไชลลอก ปัญหาเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นเหล่านี้นำไปสู่ปัญหาใหญ่ คือการฟ้องร้อง และถึงจุดสูงสุดเมื่อศาลพิพากษาคดี จากนั้นปัญหาต่าง ๆ ก็คลี่คลายลง

การกระทำในละครนั้นประกษควของคประกษคตาง ๆ เช่น ความเกืออนไหวคาน รวงกาย ความรูสึกนิกคิตกายในทเศคองออกให้เห็นโคคคองการกระทำหางรวงกาย เช่น สีน้า หาทาง แหวททา การคองสนองอารมณ การตองสูระหวางความรู้สึกนิกคิต ความเครียค ความ สะเหือนอารมณ เป็นต้น

การกระทำในละครเกิดจากความขัดแย้งเป็นสำคัญ ความขัดแย้งจึงเป็นองค์ประกษค พื้นฐานของโครงเรื่อง ความขัดแย้งมักจะเริ่มปรากฏให้เห็นในตอนต้นเรื่อง และเริ่มชัดเจน มากขึ้นในตอนกลางเรื่อง ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่สร้างความขงขากในละคร อันโทแก ความขัดแย้ง ระหวางตัวละครกับตัวละครควคยกัน ความขัดแย้งระหวางกลุมตัวละครกลุมหนึงกับกลุมของตัวละคร อีกลุมหนึง ความขัดแย้งระหวางตัวละครกับสภาพหางสังคณหรือความขัดแย้งระหวางตัวละครกับ อำนาจเหือนธรรมชาติรวมหังชะตากรมณที่ตัวละครประสมอีกควคย

ความขัดแย้งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ความขัดแย้งภายนอก (Outer conflict) เป็นความขัดแย้งขั้นพื้นฐานเข้าใจง่าย นิยมในเรื่องลึกลับโลกไซไฟ ฆนญกัถย หรือเรื่องชิงรักหักสวาท การแก้แค้น เพราะเหือนความคั่นคั่น ที่เห็นโคคชัดเจน เช่น ความขัดแย้งระหวางแม่มัวกับลูกสะเกอ พระเอกกับมูราย มารคาลเอียงกับ บุคกรบุญธรรม นางเอกกับคัวอิจฉา เป็นต้น

2. ความขัดแย้งภายใน (Inner conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้ระหว่างแรงสองแรงที่อยู่ภายในใจของตัวละคร เช่น การต่อสู้ระหว่างความคิดที่จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งหนึ่ง เป็นต้น

ความขัดแย้งจะทำให้ตัวละครพยายามแก้ปัญหา เพื่อค้นหาอุปสรรคเหล่านั้นไปให้ได้ ถ้าตัวละครเอาชนะอุปสรรคได้ ความขัดแย้งเหล่านั้นจะหมดไปหรือตัวละครอาจหมดความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคนั้น และยอมแพ้ต่อโชคชะตา ตัวละครอาจจะเลือกทางเดินใหม่ ทำให้ชีวิตของตัวละครต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความขัดแย้งจึงเป็นหัวใจสำคัญของละคร ที่จะสร้างสถานการณ์ทางละครให้ดูน่าหรือดูขมุกขมัวเกิดความกระหายใคร่รู้ มีความตั้งใจและความสนใจละครตลอดเวลา ดังนั้นสถานการณ์ทางละครที่ประกอบด้วยความขัดแย้งเท่านั้นที่จะทำให้ละครประสบความสำเร็จ "บทละครที่ปราศจากความขัดแย้ง เป็นเพียงชอล์กแวนในการเขียนบทละคร"¹

โครงเรื่องเป็นการรวบรวมเหตุการณ์หรือการกระทำที่ประกอบด้วยความขัดแย้งต่าง ๆ ของตัวละคร อาจจะเริ่มขึ้นที่ความขัดแย้งในจุดเล็ก ๆ และขยายปัญหาไปสู่ความยุ่งยากที่รุนแรง ในละครบางเรื่องความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นในจิตใจของตัวละคร เป็นความขัดแย้งภายในที่แสดงออกได้ไม่เด่นชัดเหมือนความขัดแย้งภายนอก การกระทำต่าง ๆ ที่มีความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญนั้น ผู้เขียนบทละครจะจัดเรียงลำดับเหตุการณ์หรือการกระทำลงในละคร เช่นเดียวกับการตัดต่อภาพยนตร์ เหตุการณ์ที่นำมาเรียงติดต่อกันนั้นจึงเป็นเหตุเป็นผลกัน เกี่ยวโยงกันประดุจลูกโซ่ ดังนั้นบทละครที่มีโครงเรื่องจึงต่างกับบทละครที่ไม่มีโครงเรื่อง เฟรค มี นิลเดต และเกอร์ด อีเคส แนนทเลย์ ไคกลาเวิง บทละครที่มีโครงเรื่องกับบทละครที่ไม่มีโครงเรื่อง ดังนี้

¹พนมัส ศิริเกษ การวิเคราะห์บทละคร หน้า 5

เรื่องที่ไม่มีโครงเรื่องนั้น เหตุการณ์สัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ เพียงแต่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาติดต่อกันเท่านั้น รูปแบบของเรื่องที่ไม่มีโครงเรื่องจึงมีลักษณะดังนี้ สิ่งนี้เกิดขึ้น และแล้วอีกสิ่งหนึ่งก็เกิดขึ้น และอีกสิ่งหนึ่งก็เกิดขึ้น ดังนี้เรื่อยไป แต่สำหรับเรื่องที่มีโครงเรื่องนั้นจะมีเหตุการณ์จำนวนหนึ่งเกิดขึ้น มิใช่เกิดขึ้นติดต่อกันเฉย ๆ เท่านั้น แต่เชื่อมต่อกันด้วยเหตุผล รูปแบบของเรื่องที่มีโครงเรื่องมีลักษณะดังนี้ คือ เหตุการณ์เกิดขึ้นและเหตุการณ์เอง ทำให้เหตุการณ์ต่อมาเกิดขึ้น และเป็นดังนี้เรื่อย ๆ ไป¹

อริสโตเติล² ได้กล่าวถึง การกระทำในละครที่เกิดขึ้นในโครงเรื่องเช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่า การกระทำที่เกิดขึ้นตามมาจะเป็นผลที่จำเป็นหรือจำเป็นไปไ้จากการกระทำที่เกิดขึ้นก่อน การที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน หรือเหตุการณ์เกิดขึ้นมาอย่างไรเหตุผล เป็นเรื่องที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงและยังได้กล่าวอีกว่า "โครงเรื่องชนิดที่แยกกันอยู่เป็นตอน ๆ หมายถึง เอพิซอด (Episodic) หรือองค์ ติดตามกันมาโดยปราศจากลำดับที่จำเป็นไปไ้หรือที่จำเป็นต้องเป็นไป เป็นโครงเรื่องชนิดที่เรียกว่าแม่ที่สุก"³ จากคำกล่าวนี้เอง ชี้ให้เห็นว่า เรื่องที่ไม่มีโครงเรื่องก็คือโครงเรื่องชนิดที่แยกกันอยู่เป็นตอน ๆ ซึ่งนับว่าไม่ค่อยมาก ตามทัศนะของอริสโตเติลนั่นเอง

ตามที่อริสโตเติล⁴ ได้กล่าวว่า โครงเรื่องคือทั้งหมดและมีความสมบูรณ์ในตัวเองและสิ่งที่เป็นทั้งหมดคือ ต้องมีจุดเริ่มต้นเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยเป็นผลมาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่หลังจากนั้นจะมีสภาพอย่างดำเนินอยู่หรือเกิดขึ้นโดยเป็นไปเอง ช่วงกลางคือสิ่งที่เกิดขึ้นตามหลังบางสิ่งบางอย่างในขณะที่ยังมีสิ่งอื่นเกิดขึ้นต่อเนื่องตามมาอีก จุดลงเอยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามหลังสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเป็นไปเองตามธรรมชาติ แต่จะไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นตามหลังมาอีกแล้ว นักการละครสมัยหลังคือ ออสการ์ จี บรอกเกตต์⁵ ได้เสนอแบ่งโครงเรื่องออกเป็นตอนเริ่มต้น

¹ Fred B. Millet and Gerald Eades Bentley. The Art of the Drama. P.17

² อริสโตเติล ประวัติศาสตร์ของอริสโตเติล เรียบเรียงโดย นพมาศ ศิริภาวะ หน้า 32

³ ก. หน้า 30

⁴ ก. หน้า 25

⁵ Osgar G. Brockett. The Theatre an Introduction. P. 31 - 37

(The Beginning) โดแก่ การปูพื้น จุดเริ่มเรื่องหรืออาจมีเหตุการณ์กระตุ้นคือปมปัญหาที่จะนำไปสู่ความยุ่งยาก ตอนกลาง (The Middle) จะเป็นการเรียงลำดับความยุ่งยากที่ทยอยกันเข้ามาสร้างความยุ่งยากให้แก้ตัวละครจนถึงจุดสูงสุดและจุดวิกฤติของเรื่อง ตอนสุดท้าย (The End) เป็นส่วนที่คลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในตอนต้นและตอนกลาง เพื่อนำเรื่องเข้าสู่ความกระจ่างแจ้ง ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมเมื่อละครจบเรื่องลงอย่างสมบูรณ์

กุสตาฟ เฟรย์แท็ก¹ (Gustav Freytag) โดแบ่งโครงเรื่องออกเป็นส่วนต่าง ๆ คล้ายคลึงกันที่ออกสกา จี บรอกเกตต์ โดแบ่งโครงเรื่องไว้ แต่ใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปคือ เหตุการณ์เริ่มตั้งแต่ละครเปิดฉาก เรียกว่า ไรซิง แอคชั่น (Rising action) มีการปูพื้น ปัญหาความยุ่งยากจนถึงจุดสูงสุดของเรื่อง (Climax) ทำเนิมาจนถึงจุดวิกฤติของเรื่อง จากจุดวิกฤติจะเป็นฟอลลิ่ง แอคชั่น (Falling action) คือการคลี่คลายเรื่องนั้นเอง โครงเรื่อง ที่แบ่งออกในลักษณะเช่นนี้จะมีลักษณะโครงเรื่องเป็นรูปปิรามิด (Pyramidal Structure)

ในละครบางเรื่องอาจมีโครงเรื่องหลัก หรือโครงเรื่องใหญ่ (Main plot) และโครงเรื่องย่อย (subplot) โครงเรื่องย่อยนี้จะแทรกอยู่ในโครงเรื่องใหญ่ มีส่วนสนับสนุนและขยายโครงเรื่องใหญ่ทวย

โครงเรื่องย่อย เป็นเรื่องราวที่ความสมบูรณ์และน่าสนใจในตัวเอง นำมารวมไว้ในโครงเรื่องใหญ่ และในขณะเดียวกัน โครงเรื่องย่อยในละครบางเรื่องจะแสดงการเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับโครงเรื่องใหญ่ อย่างไรก็ตามโครงเรื่องย่อยมีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ให้เด่นและชักชวนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะสร้างขึ้นในลักษณะใดก็ตาม

ลักษณะของโครงเรื่อง

โครงเรื่องมีลักษณะแตกต่างกันออกไป "โครงเรื่องบางชนิดไม่สามารถแทรกเรื่องอื่น ๆ เข้าไปได้ มีความกระชับ และไม่มีตอนใดออกนอกศูนย์กลาง ตัวอย่างในละครเทรเจดีของกรีกทุกบททุกคน เชื่อมต่อกันสนิท และดำเนินไปสู่จุดจบอย่างสมเหตุสมผล"² ละครบางเรื่องอาจมี

¹Gustav Freytag. "Technique of the Drama" in Dramatic Theory and Criticism. P. 811 - 819

²Theodore W. Hatlen. Drama : Principle and Play. P. 9 - 10

โครงเรื่องที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นซ้อนทับกัน มีตัวละครหลายชุด เช่น ละครของเชกสเปียร์ หรือละครประเภทธรรมชาตินิยมที่พยายามหลีกเลี่ยงโครงสร้างของละครตามธรรมเนียมนิยม ละครร่วมสมัยบางประเภท เช่น ละครแอมบิเอด์ ซึ่งเป็นละครที่ไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ของการสร้างโครงเรื่องเลย

โครงเรื่องแบ่งออกได้หลายรูปแบบ เช่น การแบ่งโครงเรื่องออกเป็น โครงเรื่องอย่างง่าย (Simple plot) และโครงเรื่องซับซ้อน (Complex plot) โครงเรื่องอย่างง่ายคือ โครงเรื่องทีสร้างขึ้นโดยปราศจากการค้นพบและการกลับคืนของเหตุการณ์ ส่วนโครงเรื่องซับซ้อนนั้นคือ โครงเรื่องที่มีการค้นพบและการกลับคืนของเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายครั้ง ดังนั้นโครงเรื่องประเภทซับซ้อน จึงเป็นโครงเรื่องที่มีจุดวิกฤติ จุดสูงสุด และการคลี่คลายปัญหาหลายครั้งนั่นเอง

ฮาร์โลด อาร์ วอลเลย์¹ ได้เสนอแบ่งโครงเรื่องโดยถือเอาจุดเริ่มเรื่อง (Point of attack) เป็นเกณฑ์ได้ 2 แบบคือ

แบบที่ 1 โครงเรื่องแบบคลี่คลาย (Unfolding plot) เป็นโครงเรื่องที่ผู้แต่งใช้เหตุการณ์ในตอนทีใกล้จุดสูงสุดมาเป็นตอนเริ่มเรื่อง ในตอนเริ่มเรื่องจะต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะสามารถพัฒนาเรื่องให้เกี่ยวพันกัน จนกระทั่งดำเนินไปสู่การคลี่คลายเรื่อง ทำให้หมดข้อสงสัย เหตุการณ์คลี่คลายไปในที่สุด เช่น เรื่องกษัตริย์ อีดิปัส (Oedipus the King) ผู้แต่งได้ใช้เหตุการณ์ในตอนทีชาวเมืองมารองทุกข์ให้เจ้าเมืองช่วยกำจัดโรคระบาด เหตุการณ์ในตอนนี้เป็นตอนที่ใกล้จะถึงจุดสูงสุดแล้ว เหตุการณ์ต่าง ๆ มีมาเนิ่นนานก่อนทีละครจะเริ่มเรื่องขึ้นจึงนับเป็นโครงเรื่องแบบคลี่คลาย

แบบที่ 2 โครงเรื่องแบบเพิ่มพูน (Accretive plot) ลักษณะโครงเรื่องแบบนี้ จะสร้างจุดเริ่มเรื่องในตอนทีปัญหาเพิ่งจะเริ่มเกิด การกระทำในละครประกอบควยเหตุผลสนับสนุนเพื่อกำเนินไปสู่เหตุการณ์อันเป็นจุดสูงสุดของเรื่อง ในตอนเริ่มเรื่องมักจะเลือกเอาการกระทำเด่น ๆ เพื่อชักจูงใจ จากนั้นจึงพัฒนาเรื่องให้น่าสนใจยิ่งขึ้น โครงเรื่องประเภทนี้นิยมใช้ในละคร

¹Harold R. Walley. The Book of the Play. P. 20

แนวโรแมนติก* (Romantic drama) หรือในเรื่องแฮมเล็ต เป็นคน ในเรื่องแฮมเล็ตนั้น ผู้แต่งได้ใช้เหตุการณ์ตอนมีสำนึกของแฮมเล็ต มาปรากฏกายเพื่อให้แฮมเล็ตแก่นคนใหม่เป็นการเริ่มปัญหา แฮมเล็ตจึงต้องสืบหาคนฆาตกรรมและแก้แค้นคนเหล่านั้น เรื่องเริ่มที่ปัญหาในจุดหนึ่งและขยายออกไป ตั้งแต่กรรมคนแรกเราใจขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุดสูงสุดของเรื่อง

การแบ่งโครงเรื่องโดยถือการเรียงลำดับเหตุการณ์เป็นเกณฑ์¹

1. การสร้างโครงเรื่อง โดยการบรรจุเหตุการณ์เป็นตอน ๆ (Episodes)

เหตุการณ์ในแต่ละตอนจะเกี่ยวพันกันอย่างหลวม ๆ เหตุการณ์หรือการกระทำต่าง ๆ ในแต่ละตอน จะไม่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน เพียงนำเหตุการณ์มาปะติดปะต่อโดยมีตัวละครกลุ่มหนึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อพัฒนาเนื้อเรื่องเท่านั้น การนำเสนอเรื่องราวและการกระทำในแต่ละตอนนั้นได้ อาจนำเอาเรื่องราวหรือการกระทำตอนหนึ่ง มาไว้ในอีกตอนหนึ่งได้ การใช้โครงเรื่องแบบนี้สามารถสร้างตัวละครได้เป็นจำนวนมาก ตัวละครแต่ละตัวจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป แนวความคิดก็อาจสร้างได้หลาย ๆ แนวเช่นกัน โครงสร้างของโครงเรื่องแบบนี้เรียกว่า

โครงเรื่องแบบเอพิโซดิก** (Episodic plot) เช่น ละครเรื่อง The Dream Play***

เป็นต้น

* ละครแนวโรแมนติก เป็นละครที่ไม่คำนึงถึงธรรมเนียมนิยม ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในระดัมนิพนธ์จินตนาการที่มรรเจิด ตัวละครใช้ชีวิตอย่างมีเสน่ห์เบาหวานใจ โลกของละครประเภทนี้เป็นโลกของจินตนาการไม่ใช่โลกจริง ภาษาที่โฉบเฉี่ยวอาจเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้

¹Harold R. Walley The Book of the play. P. 20

** นพชาติ ศิริเกษะ แห่งภาควิชาศิลปะการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้คำว่า โครงเรื่องที่แบ่งออกเป็นตอน ๆ

*** เรื่อง The Dream Play นี้ นพชาติ ศิริเกษะ เรียบเรียงเป็นภาษาไทย ชื่อ นิพนธ์ภาษา ผู้แต่งคือ ออสต์ สตรินด์เบิร์ก (August Strindberg. 1849 - 1912)

นักเขียนบทละครชาวสวีเดน

2. โครงเรื่องที่สร้างโดยมีการลำดับฉากเชื่อมต่อกัน แต่ละส่วนเกี่ยวพันกันด้วยเหตุผล แต่ละฉากจะแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่สมมุติกันขึ้นอย่างสนิท การกระทำและเหตุการณ์ต่าง ๆ จะตัดออกไปไม่ได้เลย ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งถูกตัดออกไปเรื่องก็จะขาดตอนลง ผู้ชมหรือผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจเรื่องราวที่ดำเนินต่อมา การสร้างโครงเรื่องแบบนี้เรียกว่า โครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เป็นโครงเรื่องที่เปรียบได้กับอวัยวะในร่างกายคน ซึ่งถ้าหากส่วนใดส่วนหนึ่งไปการทำงานของร่างกายย่อมไม่สมบูรณ์ ทั้งในการสร้างโครงเรื่องแบบนี้ทุก ๆ องค์ ทุก ๆ ฉาก ในละครจึงมีความสำคัญและสัมพันธ์กันตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่อง เช่น เรื่องแฮมเล็ต เป็นต้น การสร้างโครงเรื่องแบบนี้มีข้อดีคือ มีโครงสร้างที่เป็นเอกภาพ เหตุการณ์และการกระทำที่เกิดขึ้น สมเหตุสมผล

โครงเรื่องจะดีหรือไม่ดี ฮาโรลด์ ฮาร์ วอลเลย์¹ ได้เสนอแนะว่า ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสามประการคือ

1. การเลือกสรรเนื้อหาที่นำมาประกอบเป็นโครงเรื่อง สิ่งนี้มีว่าจำเป็นมากเพราะละครต้องอาศัยความกระชับรัดกุมทุกทุกตอน การเลือกเหตุการณ์สำหรับนำเสนอในละครต้องเลือกและรวบรวมเหตุการณ์ที่เจ๋งดี มีเกมสสาร ใ้ใจความ แต่ในขณะเดียวกันต้องให้กลมกลืนเป็นธรรมชาติ น่าสนใจ ใ้ประโยชน์ และสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ชมหรือผู้อ่าน
2. การจัดเนื้อหาที่เลือกสรรแล้ว คือ การเรียงลำดับฉากในแต่ละฉากให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง และเชื่อมโยงเหตุการณ์ใหม่ให้สอดคล้องกัน ฉะนั้นจะพัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสม ทำให้เรื่องดำเนินไปจุกจุกสูงๆตึก (Incremental Progression) ฉะนั้นบางเรื่องที่ดีเนื้อหาไม่เหมาะสมจะทำให้ละครหมดผลในตอนที่เป็นจุดสำคัญของเรื่อง ทำให้เกิดแอนตี้ไคลแมกซ์ (Anticlimax) ขึ้น แอนตี้ไคลแมกซ์ หมายถึง ลักษณะที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ถึง ใกล้เคียงค่าเป้าหมายใกล้จะถึงจุดสูงสุดของเรื่อง เหตุการณ์ขมขื่นเกิดขึ้นแล้วเข้าทุกขณะ แต่เมื่อถึงตอนที่ควรจะเป็นจุดที่ ใกล้เคียงที่สุดของเรื่อง กลับเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม สิ่งที่เกิดขึ้นในตอนนี้อาจกลายเป็นเรื่องตลก เรื่องไร้สาระ ไร้มีความสำคัญ ขาวมของผู้อ่านหรือ

ไพฑูริศ ศิริกาบะ ใ้คำว่า โครงเรื่องเชิงอินทรีย์

²Harold R. Walley. op.cit., P. 21 - 22

ผู้อ่านจะลืมนวลอย่างรวดเร็วจน เช่น การกระเปิดขึ้นเนื่องมาจากมีคนโทรศัพท์มาแจ้งตำรวจ
 ฆราวามีระเบิดอยู่ในกล่องที่วางไว้ในห้องน้ำของสถานที่ราชการแห่งหนึ่ง ตำรวจพยายามประคอง
 ประคองระเบิดเพื่อนำไปทำลาย ในที่ที่ปลอดภัย เมื่อเปิดกล่องออกแทนที่จะเป็นระเบิดกลับกลายเป็น
 เป็นเสื้อผ้าเก่า ๆ สองสามชุด การเปิดกล่องแล้วพบเสื้อผ้าเก่า ๆ แทนระเบิดนี่ คือ แอนตี้ไคลแมกซ์
 นั้นเอง เรื่องที่มิแอนตี้ไคลแมกซ์ ทำให้ไม่ประทับใจของผู้อ่านเท่าที่ควร กลายเป็นเรื่องเหลือเชื่อ
 นานาขบขัน หรือไรเหตุผล เรื่องจึงขาดความเข้มข้นไปในทันที ดังนั้นการเพิ่มพูนความก้าวหน้าใน
 ละคร จึงเป็นสิ่งที่นักเขียนพึงกระทำอย่างยิ่ง เพื่อให้ผลงานประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา

3. การเพิ่มพูนความสนใจของผู้อ่านหรือผู้ชม คือ การสร้างให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น
 อยากรู้อยากเห็น ทำให้เกิดการคาดคะเนเกี่ยวกับผลสุดท้ายที่จะเกิดขึ้น หรือไม้อาจจะคาดคะเน
 ได้เลยก็เป็นได้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้ชมเกิดความกระหายใคร่รู้ (Suspense)
 ติดตามละครอย่างใจจอกใจจอกโดยตลอด

การสร้างเหตุการณ์ให้เกิดความกระหายใคร่รู้ นักเขียนมักแสดงให้เห็นร่องรอย
 หรือเงื่อนงำบางอย่างไว้ในตอนแรก และสร้างเหตุการณ์อื่น ๆ ต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ แต่ผู้อ่าน
 หรือผู้ชมจะรำลึกถึงเหตุการณ์ที่นักเขียนจงใจสร้างเงื่อนงำไว้ได้เสมอ จากนั้นก็จะคอย ๆ ขยาย
 ความลับหรือเงื่อนงำที่ปกบังอยู่ให้กระจ่างขึ้นทีละน้อย ๆ การสร้างเงื่อนงำบางอย่างอาจเกิดจาก
 บัญชี พฤติกรรมหรือการกระทำบางอย่างของตัวละครที่ทำให้เกิดความสงสัย เป็นการขยุยให้
 ผู้อ่านหรือผู้ชมเกิดการคาดคะเนเรื่องราวต่อไป บางครั้งอาจคาดคะเนไม่ถูก งุนงง ไม่แน่ใจ
 การคาดคะเนที่เกิดจากเรื่องราวที่เป็นมา และควรแน่ใจได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อจากนั้นควร
 เป็นอย่างนั้น ๆ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์จริง ๆ ในละครกลับไม่ตรงกับที่คาดคะเน ขอยกมาให้
 ผู้อ่านหรือผู้ชมเกิดความประหลาดใจ (Surprise) ความประหลาดใจนี้ ถ้าไม่มีการเตรียมเรื่อง
 มาก่อนจะทำให้เรื่องไม่น่าเชื่อถือ ขาดความสมจริง แต่ถ้ามีการเตรียมเรื่องมาก่อนอย่างแนบเนียน
 โดยทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชมกลับไปถึงจุดนั้นได้ โดยที่แต่เดิมไม่ได้คาดคิดเกี่ยวกับเรื่องราวตอนนั้น
 จะทำให้ความประหลาดใจมีพลังในการสร้างความกระหายใคร่รู้ และทำให้เรื่องดูสมจริง แม้ว่า
 การคาดคะเนของผู้อ่านหรือผู้ชมจะไม่ตรงกับความจริงก็ตาม การสร้างเรื่องให้คาดคะเนไม่ถูก
 หรือการคาดคะเนทำให้เกิดความประหลาดใจ ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความกระหายใคร่รู้ได้ทั้งสิ้น

คืออย่างนี้เห็นโคธักเจนเกี่ยวกับการชั่วอยู่ในเกิดความกระหายใคร่รู้ คือ การแสดงละครวิทยุหรือ
นิตยสารที่ลงพิมพ์นวนิยายเป็นตอน ๆ มักจะจูงใจชมเรื่องในตอนหนึ่ง ๆ เมื่อเหตุการณ์ดำเนินมา
ถึงจุดที่เรื่องกำลังตื่นเต้น หรือมีที่ท่าว่าจะมีเหตุการณ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกรที่เราในผู้ฟังหรือ
ผู้อ่านติดตามในตอนต่อไป ในเรื่องแถมเล็ก ผู้แต่งขั้วผู้ใหญ่มุมหรือผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้
ตั้งแต่เริ่มเรื่อง โดยในปีศาจมาปรากฏกายให้เห็นหลายครั้ง การปรากฏกายโดยมีโคธากวอะไรเลย
เป็นจุดที่ชวนให้พิศวงว่าปีศาจคือใคร ประสงค์สิ่งใด เป็นต้น

การสร้างความกระหายใคร่รู้จึงเป็นกลวิธีที่มักเขียนจำเป็นต้องใช้ในละครทุกเรื่อง
โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความสนุกสนาน
ตื่นเต้นอยู่เสมอแล้ว ยังทำให้เรื่องไม่จืดจางจนน่าเบื่ออีกด้วย

สิ่งที่ทำให้เกิดความกระหายใคร่รู้ มักเกิดจากปัญหาหรือความยุ่งยาก การตัดสินใจในช่วง
วิกฤติของตัวละคร การค้นพบ และการกลับต้นของเหตุการณ์ ส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็น
สิ่งขั้วผู้ให้ละครน่าสนใจ น่าติดตามมากขึ้น ซึ่งผู้แต่งของอาชีพศิลปะในการเขียนเรื่องอย่างนาฬิก
จะทำให้ส่วนประกอบต่าง ๆ โคธักส่วน เหมาะสมกับอารมณ์และความพอใจของผู้ชมและผู้อ่าน
ตลอดเวลา

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

โครงเรื่องประกอบด้วยเหตุการณ์หรือการกระทำต่าง ๆ ตั้งแต่ละครเริ่มเป็นเรื่องจนถึง
จุดจบของละคร เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ คือ องค์ประกอบของโครงเรื่องที่สร้างให้เรื่องน่าสนใจ
ชวนติดตามองค์ประกอบจะแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบและเนื้อหาของละครแต่ละเรื่อง การ
วิเคราะห์โครงเรื่องจึงมีการแบ่งส่วนประกอบแตกต่างกันไป อาจมีการแบ่งโครงเรื่องอย่างละเอียด
ทุกชั้นตอน ดังนี้

ธีโอดอร์ คัมเบลล์ แชนเลน¹ โดแบ่งองค์ประกอบของโครงเรื่องออกเป็น 11 ส่วน
 โดแรก การปูพื้น (Exposition) การค้นพบและการกลับมันของเหตุการณ์ (Discovery and
 Reversal) จุดเริ่มเรื่อง (Point of Attack) การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing)
 ความยุ่งยาก (Complication) จุดสูงสุดของเรื่อง (Climax) จุดวิกฤติ (Crisis)
 การคลี่คลายเรื่อง (Denouement) เอกภาพของเวลา เอกภาพของสถานที่และเอกภาพของ
 การกระทำ

เฟรค มี นิดเจค และเกอร์ด อีเคส เบนท์เลย์² แบ่งโครงเรื่องออกเป็น การปูพื้น
 (Exposition) การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing) ความยุ่งยาก (Complication)
 จุดวิกฤติ (Crisis) จุดสูงสุด (Climax) การคลี่คลายเรื่อง (Denouement)

นพมาศ ศิริทนาย³ แบ่งโครงเรื่องออกเป็น การปูพื้น การเตรียมเรื่อง จุดเริ่มเรื่อง
 เหตุการณ์กระตุก ความยุ่งยาก การค้นพบ จุดสูงสุดของเรื่อง จุดวิกฤติ การคลี่คลายเรื่อง
 และเอกภาพ

การแบ่งโครงเรื่องอย่างกว้าง เช่น

อริสโตเติล⁴ ได้กล่าวว่า โครงเรื่องเป็นพันหนของละครที่ความสมบูรณ์ในตัวเอง
 อันมีจุดเริ่มต้น (The Beginning) ตอนกลาง (The Middle) และจุดลงเอย (The End)

¹ Theodore W. Hatlen. Drama : Principle and Play. 522 p.

² Fred B. Milliet and Gerald Eades Bentley. The Art of the Drama. 253 p.

³ นพมาศ ศิริทนาย การวิเคราะห์บทละคร 106 หน้า

⁴ อริสโตเติล ประพันธ์ศิลป์ของอริสโตเติล เริ่มเรียงโดย นพมาศ ศิริทนาย 83 หน้า

ข้อที่ 1 บรอกเบคท์¹ ได้แบ่งโครงเรื่องออกเป็นตอนเริ่มต้น (The Beginning)
 ตอนกลาง (The Middle) และตอนท้าย (The End)

ข้อที่ 2 เฟรย์แท็ก² ได้แบ่งโครงเรื่องออกเป็นสามส่วน คือ ไรซิง แอคชั่น
 (Rising Action) จุดสูงสุด (Climax) และฟอลลิ่ง แอคชั่น (Falling Action)

✓ จากการแบ่งโครงเรื่องดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า โดยทั่วไป บทละครควรมี
 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การปูพื้น (Exposition)
2. จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack)
3. การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing)
4. เหตุการณ์กระตุ้น (Inciting incident)
5. ความยุ่งยาก (Complication)
6. การค้นพบ (Discovery)
7. จุดวิกฤติ (Crisis)
8. จุดสูงสุด (Climax)
9. การคลี่คลายเรื่อง (Denouement)
10. เอกภาพ (Unity)

องค์ประกอบต่าง ๆ อันเป็นแนวทางในการวิเคราะห์โครงเรื่องเหล่านี้ มีใช้ล้าสมัย
 ซึ่งไม่ควรเกิดก่อนหลังและบางครั้งมีได้แยกกันไว้โดด ๆ องค์ประกอบบางส่วนอาจจะไม่ปรากฏ
 ในบางเรื่อง หรือองค์ประกอบบางส่วนอาจเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันก็ได้ เช่น จุดเริ่มเรื่องอาจเกิดขึ้น
 พร้อม ๆ กับเหตุการณ์กระตุ้น จุดสูงสุดและจุดวิกฤติอาจเป็นจุดเดียวกัน หรือการค้นพบและการ
 เตรียมเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของละครก็ได้

¹ Oscar G. Brockeet. The Theatre an Intreduction. 566 p.

² Gustav Freytag. "Techigue of the Drama" in Dramatic Theory and
 Criticism. P. 911 - 319

การปูพื้น (Exposition)

ผู้ชมหรือผู้อ่านบทละคร สามารถติดตามละครได้เข้าใจเรื่องขึ้นอยู่กับความสามารถ และศิลปะในการบรรยายสถานการณ์ของผู้เขียนบทละคร ผู้เขียนบทละครจะอธิบายสถานการณ์ในละครด้วยวิธีที่เรียกว่า การปูพื้น (Exposition) มาร์จอรี เอสคอต บาร์โรวส์¹ กล่าวว่า การปูพื้นเป็นส่วนหนึ่งในละคร ซึ่งผู้ชมและผู้อ่านจะโคจรมา ภูมิหลังอันเป็นเรื่องราวทั้งนี้

1. อะไรเกิดขึ้นก่อนที่ละครจะเริ่มเรื่องขึ้น
2. ใครคือตัวละครเอกบ้าง (บางครั้งจะบอกในรูปของเงาของตัวเอก)
3. สถานการณ์ใดที่จะนำไปสู่ปัญหาที่ของการจะคลี่คลาย

เมื่อละครเปิดมาผู้ชมหรือผู้อ่านจะไม่ทราบว่าละครที่กำลังจะแสดงนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นตอนไหน พยายามหาความถึง ใครเป็นตัวละครเอก ใครเป็นตัวละครรอง ตัวละครแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างไรบ้าง อะไรเป็นแรงกระตุ้นหรือเป็นแรงผลักดันให้ตัวละคร กระทำพฤติกรรมออกมา ลักษณะของสถานการณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างไร หน้าที่สำคัญของการปูพื้นก็คือ พยายามให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การดำเนินเรื่องและการพัฒนาตัวละคร ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเข้าใจการกระทำในละครได้มากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเขียนบทละคร ซึ่งทำให้สถานการณ์ในตอนเริ่มเรื่องชัดเจน

ฮาโรลด์ อาร์ วอลเลย์² กล่าวว่า การกระทำในละครทั้งหมดคือการปูพื้นของโครงเรื่อง หรือแก่นเรื่อง รูปแบบของการปูพื้นอาจจะเกิดขึ้นในส่วนใดก็ได้ตามที่ต้องการ แต่ในตอนแรกเริ่ม เปิดฉาก จำเป็นต้องใช้การปูพื้นมากที่สุด ดังนั้นละครส่วนมากจึงอุทิศเวลาให้กับการปูพื้นในตอนเปิดเรื่องมากกว่าส่วนอื่น ๆ ในองก์แรกของละคร

นอกจากหน้าที่ในการเสนอข้อมูลที่จำเป็นแก่การดำเนินเรื่องแล้ว การปูพื้นยังต้องมีการเสนอปัญหา เป็นจุดเริ่มเรื่องไปสู่ปัญหาใหญ่ของเรื่อง และต้องเร้าความสนใจของผู้ชมและผู้อ่านให้อยู่กับละครตั้งแต่แรกทีเดียวที่ละครเริ่มเรื่องขึ้นด้วย นักเขียนบทละครอาจจะเร้าความสนใจได้

¹ Majorie Wescott Barrows. Contemporary American Drama. p. 335

² Harold R. Walley. The Book of the Play. p. 23

หลายวิธี เช่น เริ่มด้วยการกระทำบางอย่างหนึ่ง เริ่มต้นตัวละครที่มีชีวิตชีวา เริ่มคำบรรยายภาพ หรือฉากที่จัดไว้อย่างชำนาญ เช่น การเริ่มเรื่องโรมิโอและจูเลียต ด้วยการวิวาทกันบนถนน การปรากฏกายของปีศาจชั่วขณะหนึ่งในฉากแรกของแอมเลต หรืออาจจะเริ่มโดยวิธีทั้งสามวิธี หรืออาจชักชวนเหตุการณ์ที่รุนแรงในช่วงจุดสูงสุดของเรื่อง มาเป็นตอนเริ่มเรื่องเพื่อ "ดึง" ผู้ชมเขาไปสู่เรื่องก็ได้¹

วิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติมีหลายวิธีการด้วยกัน นักเขียนละครอาจเลือกวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลายวิธีตามความเหมาะสม ดังนี้

1. การปฏิบัติโดยวิธีบทสนทนาของตัวละคร วิธีนี้มักจะใช้มากที่สุด โดยเฉพาะในละครที่ไม่เน้นฉากและบรรยากาศ บทสนทนาของตัวละครนี้ อาจเป็นตัวละครประเภทที่ไม่สำคัญนัก เช่น คนรับใช้ทูลคนหรืออินทรีเจ้านาย เพื่อนำคนดูเข้าสู่เรื่องหรืออาจจะให้ตัวละครที่เป็นผู้ชม เป็นญาติ เป็นเพื่อนบ้านของตัวละครเอก ทูลคนสนทนากันถึงเรื่องราวของตัวละครเอกหรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นแก่การดำเนินเรื่อง ผู้ชมหรือผู้อ่านก็จะโคจรตามภูมิหลังของตัวละครแต่ละตัวไปตามที่นักเขียนต้องการ หรืออาจจะให้ตัวละครเอกเผยความในใจกับคนสนิทก็ได้ ออสการ์ จี บร็อกเกตต์² กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติที่ชื่อไฮเซน (Ibsen) โซเซมอ ๆ คือให้ตัวละครที่จากกันไปนานมาพบกัน และโคจรไปตามทุกซอกซี้ดซึ่งกันและกันทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่าน ได้รู้ถึงภูมิหลังของเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย นับเป็นการปฏิบัติที่สมเหตุสมผล

การปฏิบัติที่วิธีบทสนทนา คำพูดหรือบทสนทนาที่ใช้ในละคร จะต่างจากคำพูดในบทสนทนาทั่ว ๆ ไป เพราะบทสนทนาในละครต้องสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาการกระทำ เสนอข้อมูลเกี่ยวกับโครงเรื่องและตัวละคร โดยเฉพาะบทสนทนาในตอนเริ่มเรื่องของละครต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

2. วิธีบรรยาย การบรรยายนี้ อาจจะให้ผู้บรรยายออกมาพูดก่อนการเริ่มเรื่องหรือให้ตัวละครทูลคุยกันในระหว่างเปิดฉาก หรืออาจจะให้ตัวละครรำพึงรำพันกับตัวเอง (Soliloquy) หรือการทูลฟัง (Aside) วิธีการทูลฟังกับการรำพึงรำพันกับตัวเองนี้เป็นวิธีการแก้ปัญหาคำตัวละครไม่สามารถแสดงความรู้สึกภายในให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้ หรืออาจจะใช้

¹ Theodore W. Hatlen. Drama : Principle and Play. p. 12

² Oscar G. Brockett. The Theatre an Introduction. p. 26 - 27

เพื่อแสดงให้เห็นถึงความลับบางอย่างที่นักเขียนต้องการ เผยใหญ่ซมหรือผู้อยู่คนเดียว การพูดปองนั้น
ตัวละครอาจพูดกับผู้อื่นโดยตรง หรืออาจพูดกระซิบกระซาบกับตัวละครด้วยกันก็ได้

3. การไขว่คว้า บรรยายภาพ และสไตล์ที่สนุกสนานช่วย เป็นการปูพื้นให้ช่วยให้อ่าน
ทราบพื้นฐานของตัวละครได้ เช่น เน้นให้เห็นถึงสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสภาพทางเศรษฐกิจ
สภาพสังคม ความสนใจ ทัศนียภาพ และบุคลิกภาพของตัวละคร

การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครที่นำเสนอในเรื่องนั้น ต้องให้กระชับ ถมกกันกับเนื้อเรื่อง
ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ให้ข้อมูลที่เพียงพอจนแก่การดำเนินเรื่องหรือการพัฒนาเนื้อหาใน
ละคร ถ้ามักเกินไปทำให้บุคคลอื่นและผู้ชมและผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่ายหรือบางครั้งอาจรวบรัดจน
ไม่สามารถเข้าใจเรื่องได้ ดังนั้นผู้แต่งต้องพยายามกระตุ้นผู้ชมหรือผู้อ่านให้จดจ่ออยู่กับเรื่อง
พร้อม ๆ กับให้ข้อมูลอันเป็นภูมิหลังของละครได้อย่างเหมาะสม

การปูพื้นทีประกอบควมชอกำหนด 2 ประการ คือ

1. การปูพื้นต้องดึงดูดใจของผู้ชมหรือผู้อ่าน การสร้างความสนใจ ควรจะใช้วิธีการ
ปูพื้นด้วยการกระทำในละครจะดีกว่าการปูพื้นด้วยคำพูด นอกจากคำพูดนั้นจะปรุงแต่งด้วยถ้อยคำ
สำนวน โวหาร อารมณ์ขัน หรืออารมณ์ที่เคร่งเครียด ตัวอย่างการปูพื้นที่มีชื่อเสียงมาก คือ
เรื่องแอมเล็ต ในฉากแรกซึ่งเริ่มด้วยบทสนทนาของพารามที่กำลังผลักดันเบลิบเนเวร์กันถึงการ
ปรากฏกายของปีศาจที่มีลักษณะท่าทางและหน้าตาเหมือนกษัตริย์องค์ก่อนที่สิ้นพระชนม์ไปแล้ว
การปูพื้นเหล่านี้สามารถสร้างความกระหายใคร่รู้เรื่องไต่มาาก ดังนี้

ฉากที่ 1 บริเวณชานชาลาคานหน้าปราสาท

ฟรานซิสโกยืนอยู่ประจำที่ เบอธนาโต เข้ามาหา

เบอธนาโต ใครอยู่ที่นี่นะ

ฟรานซิสโก ไม่มี ฉันพูดเองแหละ ขึ้นขึ้นแล้วไม่ต้องถามหรอก

เบอธนาโต ขอให้พระราชางทรงพระเจริญ

ฟรานซิสโก เบอธนาโต (ทำอะไรนะ)

เบอธนาโต พระราชา¹

¹William Shakespeare. Hamlet. p. 3

จากนั้น โสเรซิโอ และมาร์เซลลัส เข้ามาพบกับเบอร์นาโดที่เฝ้ายามอยู่ เบอร์นาโดเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง ดังนี้

เบอร์นาโด   เมื่อคืนนี้ เมื่อตอนที่ดวงดาวนี้อยู่ทางทิศตะวันตกของเสานี้... แล้วยังได้ยินเสียงระฆังที่บอกเวลาครั้งหนึ่ง แล้วนี่ก็เข้ามา

มาร์เซลลัส   ขอให้ดูอย่างสงบ หยุดทุกถ้อยคำมันสิ นั่นใจ มาอีกแล้ว

                  ... ท่านเป็นผู้ที่ชาญฉลาด โสเรซิโอ สองพวกก็มีคูชิ

โสเรซิโอ   ... ข้าพระองค์เคยได้ถวายความจงรักภักดี ขอได้โปรดให้ข้าพระองค์แนใจถวายเถิด

มาร์เซลลัส   มันแสดงถึงความเสียใจเห็นไหม

เบอร์นาโด   คูชิ มันเดินไปแล้ว เห็นไหม

โสเรซิโอ   หยุดทุกถ้อยคำ พุทธิ พุทธมาสิ ข้าพระองค์จะรับภาระให้พระองค์เอง ได้โปรดตรัสมาเถิด (ปีศาจออกไป)¹ *

2. การปฏิวัติที่นั่นต้องถูกรับเรียบ ไม่โคกเค้นขึ้นมาในขณะที่การกระทำในละครกำลังดำเนินไปอย่างคล่องตัว แต่จะแฝงอยู่กับพฤติกรรมปกติทั่วไป ซึมแทรกอยู่ในสถานการณ์ละครอย่างแนบเนียนในโอกาสอันควร เช่น การปฏิวัติให้ตัวละครที่จากกันมานานมาพบกันเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้กันฟัง นับเป็นการปฏิวัติที่แนบเนียนและมีเหตุผล ผู้อ่านจะต้องตั้งใจที่จะจับให้ได้ว่าตัวละครพูดหรือทำอะไร อันจะทำให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในการปฏิวัติที่จะนำไปสู่เหตุการณ์อื่น ๆ ต่อไปได้อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติจะทวีวิสัยได้ก็ตาม และจะประสบผลสำเร็จได้เพียงใดขึ้นอยู่กับผู้แต่งบทละครสามารถใช้ศิลปะในการสร้างเรื่องได้แค่ไหน ขณะเดียวกันก็ต้องสามารถปฏิวัติเรื่องในละคร เพื่อช่วยในการดำเนินเรื่อง พัฒนาโครงเรื่องและตัวละครไปพร้อม ๆ กัน

William Shakespeare. Hamlet. P. 3 - 5

บทละครเรื่องแฮมเล็ตนี้ ยังไม่มีผู้ใดแปลและพิมพ์เผยแพร่ ผู้วิจัยจึงต้องแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ

จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack)

จุดเริ่มเรื่อง หมายถึง ช่วงเวลาที่ละครเริ่มต้นขึ้น โดยนักเขียนจะใช้เหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในชีวิตของตัวละคร มาเป็นตอนเริ่มเรื่อง ช่วงเวลาที่เริ่มเรื่องนี้จะป็นพลังหนุนให้เกิดการกระทำในละคร หรือเพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการกระทำในละครต่อไป

จุดเริ่มเรื่องเป็นจุดที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์หรือปัญหาใคปัญหาหนึ่งที่จะเกิดตามมา และนักเขียนพิจารณาแล้วว่าตรงจุดนี้เหมาะที่จะนำมาเป็นตอนเริ่มเรื่อง เพื่อทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านสนใจเรื่องตั้งแต่นั้นที่แรก เช่น ปีศาจที่ปรากฏกายตอนเริ่มเรื่องแอมเล็กต์ มีจุดประสงค์อะไร จากจุดเริ่มเรื่องนี้เอง สามารถนำไปสู่เรื่องราวมากมายในเรื่องแอมเล็กต์ต่อไป

จุดเริ่มเรื่องมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ตามช่วงเวลาที่นักเขียนเลือกเหตุการณ์มาเป็นตอนเริ่มเรื่อง ความแตกต่างของจุดเริ่มเรื่องที่เราเห็นได้ชัดเจน มี 2 ลักษณะ คือ

1. จุดเริ่มเรื่องช้า (Late point of attack) เป็นลักษณะที่นักเขียนคัดเลือกช่วงเวลาในเรื่องต่าง ๆ ดำเนินมาถึงจุดสูงสุดของเรื่อง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนจึงมักเป็นเรื่องเลวมากกว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่น่ามาแสดงจริง ๆ ละครแทรกเจตของกรีกมักนิยมการเริ่มเรื่องแบบนี้ แม้แต่นักเขียนบทละครร่วมสมัยก็นิยมใช้วิธีการเริ่มเรื่องช้าด้วยเช่นกัน เพราะการเริ่มเรื่องช้าไ้ช้ากนอย เนื้อเรื่องกระชับ ประหยัดเศรษฐกิจเกี่ยวกับการจัดฉาก และเวลาที่ เรื่องที่มีจุดเริ่มเรื่องช้า เช่น บทละครเรื่องคอนรับลูก* โดยเริ่มต้นเมื่อลูกกลับมาพบพ่อแม่ ทั้ง ๆ ที่ปัญหาที่มีมานานแล้วคือ พ่อแม่อยากให้อูกกลับมาบ้าน

ข้อดีของจุดเริ่มเรื่องช้านี้ ทำให้ละครไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนฉาก เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ จะถูกบรรจุอยู่ในช่วงเวลาอันจบเรื่อง และทำให้ความตึงเครียดในละครทวีขึ้นตามทิศทางเดียวกันจนจบ ปัญหาของการใช้จุดเริ่มเรื่องช้านี้อยู่ที่การปูพื้น ซึ่งจำเป็นต้องหาความตึงเหตุการณ์ล่วงหน้ามาก เพราะละครแสดงออกมาเฉพาะตอนสุดท้ายของเรื่อง

---

*พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลเรื่อง คอนรับลูกจากเรื่องภาษาอังกฤษของ Perl Humphrey เมื่อ ปี พ.ศ. 2457

2. จุดเริ่มเรื่องเร็ว (Early point of attack) โดแก จุดเริ่มเรื่องเร็วเขียนนำเหตุการณ์ในฉากปัญหาที่จะเริ่มเกิดมาเป็นจุดเริ่มเรื่องและดำเนินเรื่องทาง ๆ มากจนรั้วตัวละครของเร็กซ์เบียร์ มักจะใช้จุดเริ่มเรื่องเร็ว ทำให้ของนำเสนอการกระทำและเหตุการณ์ในละครมาก การสร้างความยุ่งยากในละครจึงของอาศัยตัวละครและฉากเป็นจำนวนมากด้วย เรื่องที่มีจุดเริ่มเรื่องเร็ว เช่น มหละครเรื่อง ศกุนตลา โดยเริ่มตั้งแต่การขุดค้นที่ออกคำสั่งออกไปบนทางศกุนตลา ทำให้เรื่องเริ่มเกิดปัญหาและความยุ่งยากขึ้น

ข้อดีของจุดเริ่มเรื่องเร็ว ก็คือ ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องอาศัยการปูพื้นที่ยาก แต่จำเป็นต้องมีกรเปลี่ยนแปลงฉาก และการเปลี่ยนแปลงฉากบ่อยครั้งจะทำให้คนดูเสียสมาธิได้

ลักษณะความแตกต่างของจุดเริ่มเรื่องช้าและเร็วนี้ มีโดยหมายความว่า ละครทุกเรื่องจะปรากฏลักษณะดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอไป จุดเริ่มเรื่องอาจเริ่มต้นในตอนกลาง ๆ ของปัญหาที่นักเขียนหยิบยกเอามาเป็นจุดเริ่มเรื่อง หรือละครบางเรื่อง อาจมีจุดเริ่มเรื่องที่ค่อนข้างช้าหรือเร็วก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของจุดเริ่มเรื่องช้าและเร็วนี้ ฮาโรลด์ ชาร์ วอลเลย์¹ ยังนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งลักษณะของโครงเรื่องออกเป็น 2 ประเภท คือ โครงเรื่องแบบคลายคลาย (Unfolding plot) ซึ่งมีจุดเริ่มเรื่องช้า และโครงเรื่องแบบเพิ่มพูน (Accretive plot) ซึ่งมีจุดเริ่มเรื่องเร็ว ทั้งได้กล่าวมาแล้ว ในลักษณะโครงเรื่อง

การเตรียมเรื่อง (Foreshadowing)

การเตรียมเรื่อง หมายถึง การเสนอเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเชิงชี้ชัดหรือบอกใบ้ไว้ก่อนในตอนแรก เพื่อให้เหตุการณ์หรือการกระทำในตอนท้ายเรื่องน่าเชื่อถือและช่วยพัฒนาเรื่องราวในละครต่อไป

หลังจากที่ผู้เขียนบทละครได้ปูพื้นเรื่องพอสมควรแล้ว ก็จะเตรียมการสำหรับพัฒนาเรื่องต่อไป เพื่อให้เหตุการณ์ที่เกิดในตอนท้ายเรื่องดูน่าเชื่อถือ ผู้เขียนจะบรรจุเรื่องที่เป็นเงื่อนงำหรือร่องรอยปัญหา โดยเสนอเหตุการณ์หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ เช่น การนำปืนพกขึ้นมาทำความสะอาด และในตอนท้ายตัวละครยิงตัวตายหรือตัวละครขโมยเงินลับหลังเพราะใจอย

¹ Harold R. Walley. The Book of the Play. p. 20

บ่อยครั้ง ในตอนจบตัวละครมักคิดว่าเสียชีวิต เรื่องก็จบหรือคลี่คลายอย่างสมเหตุสมผล
 ณาเชื่อดี แม้ว่าเหตุการณ์จะผันแปรไปอย่างหนักหนามือเป็นหลังมือก็ตาม การเตรียมเรื่องจึง
 เป็นเสมือนเหตุการณ์ที่ทั้งความมากจนจะเกิดจริง ๆ และทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านยอมรับได้ นักเขียน
 พยายามให้การกระทำของตัวละครน่าเชื่อถือ ควบคู่การเตรียมเรื่อง และทำให้เกิดความกระหาย
 ใกรูเรื่องมากกว่าความประหลาดใจ ความชำนาญของผู้แต่งจะทำให้การเตรียมเรื่องเชื่อมโยง
 กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญเหมาะเจาะ ลักษณะการเตรียมเรื่องให้เห็นได้ชัดพอสมควร โคนเก
 ในละครเรื่องกษัตริย์ศึก ได้เตรียมเรื่องให้นายเอมทองการมีโกน โคนหนวดเคราเพื่อพ่อแม่
 จะได้อ่านได้ในวันรุ่งขึ้น แต่พ่อแม่ไม่มีโกนจึงเอาไม้ดัดรวมทาบไปล้มจนผมกริบทำให้ และเข็ญ
 นายเอมสืบหนีมีดทอยเขาไปชน มีดเล่มนี้จึงเป็นชนวนให้พ่อไซเป็นอาชญากรฆ่านายเอมทองเพื่อ
 จึงทัพ

การสร้างเรื่อง โดยไม่มีการเตรียมเรื่องมาก่อนนั้น จะทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดความ
 ประหลาดใจ เพราะเรื่องราวในละครเกิดจากความบังเอิญ (Coincidence) หรือเหตุการณ์ที่จวบ
 เรื่องจึงไม่น่าเชื่อดี เหตุประจวบหรือเหตุบังเอิญเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นไปโดยทวิ
 ทางปรกทวิสัยในชีวิตมนุษย์ทั่วไป ผู้แต่งผู้ชมบังเอิญที่ยุ่งยาก จนไม่สามารถจะแก้ปัญห
 ให้อัศจรรย์อย่างเหมาะสมได้ จึงแก้ปัญหโดยใช่ความบังเอิญคลี่คลายปัญหา ทำให้เรื่องเหลือเชื่อ
 เช่น เรื่องเกี่ยวกับความรักต่างฐานะ พระเอกไม่สามารถจะหาเงินมาแต่งงานโดนมหัศจรรย์โดย
 สิ้นเชิง ในตอนหลังพระเอกกลับตกสลาภกินแบ่ง กลายเป็นเศรษฐีในพริบตา เป็นต้น เหตุบังเอิญนี้
 อาจใช้ได้แต่ต้องมีวิธีการใช้อย่างชำนาญ จึงทำให้เรื่องเป็นที่ยอมรับของผู้ชมได้

การเตรียมเรื่องมีจุดประสงค์ดังนี้

1. ทำให้เหตุการณ์หรือการกระทำในละครน่าเชื่อดี
2. ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดความกระหายใกรู
3. เพื่อสร้างเรื่องให้เกิดความตึงเครียด
4. เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละคร
5. วนเข้าไปสู่ความยุ่งยาก จุดวิกฤติ และจุดสูงสุดของเรื่อง
6. เพื่อสร้างบรรยากาศหรือนำเข้าสู่บรรยากาศของเรื่อง

เหตุการณ์กระตุ้น (Inciting incident)

หลังจากที่นักเขียนบทละครให้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานพอเพียงแก่การดำเนินเรื่อง ก็จะสร้างเหตุการณ์เพื่อดำเนินเรื่องไปสู่การกระทำหลัก อันเป็นปัญหาใหญ่ของเรื่อง เช่น ในเรื่อง กษัตริย์ อีดิปัส (Oedipus The King) นั้น เริ่มเรื่องด้วยประชาชนในเมืองธีบส์ พากันมาร้องเรียนต่อเจ้าเมืองว่าเกิดโรคระบาดโหดร้ายทางก่าจึก อีดิปัสส่งคนไปฟังคำพยากรณ์จากเทพเจ้า ก็ได้รับคำทำนายว่าต้องหาตัวฆาตกรที่ฆ่านักทริบองคณินให้โคโยตีและนำตัวมาลงโทษ เมืองธีบส์จึงพ้นจากโรคระบาด การค้นหาตัวฆาตกรมาลงโทษนี้เอง เป็นเหตุการณ์กระตุ้น จึงนับได้ว่าเหตุการณ์กระตุ้นเป็นความยุ่งยากหรือความขัดแย้งครั้งแรกในละคร หรือในบทละครเรื่อง ศกุนตลา เหตุการณ์กระตุ้นคือ นางศกุนตลาถูกพระกษัตริย์ทวารวดีสาปแช่งให้ชายที่หลงรักกลับมาง โดยสิ้นเชิง ทำให้หญิงหมั้นต่างนางไมโคควยแรงสาป พระกษัตริย์ทวารวดีสาปนางศกุนตลา จึงเป็นเหตุการณ์กระตุ้นที่จะทำให้เกิดความยุ่งยากอื่น ๆ ต่อไป

โลกความมาแล้วว่า "เหตุการณ์กระตุ้นเป็นสิ่งที่นำไปสู่ปัญหาหลักในละคร ซึ่งโดยรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดในละคร เช่นเดียวกับกระดูกสันหลังหรือเส้นสายหรือเหตุการณ์เข้าด้วยกัน" ปัญหาต่าง ๆ อาจจะวนเวียนไปหลายครั้งในขณะพลละครดำเนินเรื่องต่อไป เช่น มีปัญหาแรกเกิดขึ้นอาจได้รับการแก้ไขและมีปัญหาใหม่เกิดขึ้นดังนี้เรื่อย ๆ ไปจนจบเรื่อง

ความยุ่งยาก (Complication)

เหตุการณ์กระตุ้นเป็นความยุ่งยากครั้งแรกที่ผลักดันให้สถานการณ์ในตอนเริ่มเรื่องให้เกิดความปั่นป่วน แต่ละละครจะประสบปัญหาที่ตอ้งแก้ไข หรือพันเข้าอุปสรรคเหล่านี้

นักการละครบางท่าน อาจจะทำจุดเริ่มเรื่องกับเหตุการณ์กระตุ้นมาไว้ในส่วนเดียวกัน เช่น ซีไอคอร์ คัมบลิว แดทเลน² อธิบายว่า จุดเริ่มเรื่อง (Point of attack) เป็นจุดแรกที่ทำให้สถานการณ์ที่รวมเริ่มตั้งแต่เริ่มเรื่อง เริ่มเกิดความยุ่งยากฉับสิ้น นักการละครบางท่านได้แยกจุดเริ่มเรื่องกับเหตุการณ์กระตุ้นออกจากกัน โดยกล่าวว่าจุดเริ่มเรื่อง หมายถึง จุดที่ละคร

¹Osgar G. Crockett. The Theatre an Introduction. p. 27

²Theodore W. Hatlen. Drama : Friciple and Play. p 522

เริ่มเปิดฉากขึ้นครั้งแรก เช่น หนมาส ศิริภายะ¹ ออสกา จี บร็อกเกตต์² ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุกมีลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน แต่ในบางครั้งจุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุกอาจเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน หรือเป็นเหตุการณ์เดียวกันก็ได้ ดังนั้นจึงแยกถาวรจุดเริ่มเรื่องกับเหตุการณ์กระตุกเป็นคนละประเด็นกัน

เหตุการณ์กระตุกนั้นคือ ความยุ่งยากจุดแรกในละคร ความยุ่งยากจึงเป็นแรงผลักดันใหม่ ที่นักเขียนนำเข้ามาในเรื่อง ทำให้เรื่องดำเนินต่อไป ความยุ่งยากจึงมักทยอยกันเข้ามาเรื่อย ๆ เพื่อให้การดำเนินเรื่องเข้มข้นขึ้น ความยุ่งยากจึงเป็นเสมือนเส้นลึกลับใหญ่ของละคร

ซีไอคอร์ คัมลิว แสทเซน³ ได้เปรียบเทียบความยุ่งยากกับการบึงจรวดขึ้นสู่อวกาศ หลังจากที่ได้กำหนดจุดหมายปลายทาง เส้นทางเดิน แผนที่ และเตรียมการปล่อยจรวด เมื่อจรวดพุ่งออกจากฐานยิง เริ่มเดินทางตามเส้นทางที่กำหนดไว้ แรงบึงจรวดในครั้งแรกไม่สามารถส่งจรวดไปสู่จุดหมายได้ จึงต้องเพิ่มแรงขับเคลื่อนในจรวดท่อนที่สองและสามต่อไป นักเขียนบทละครก็ใช้วิธีการสร้างความยุ่งยากเช่นเดียวกับการปล่อยจรวดขึ้นไปในอวกาศ เพื่อกำหนดแนวทางการกระทำในละคร ผู้เขียนสร้างแรงหนุนเสริมแรงในตอนแรก โดยจัดสร้างปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้เกิดความยุ่งยากในละครหลาย ๆ ครั้ง ดังนั้นโครงเรื่องในส่วนของความยุ่งยากจึงคล้ายการบึงจรวด ทดลองการแรงหนุนเพิ่ม เพื่อรักษาระดับการกระทำให้เคลื่อนไหวต่อไปหรือเพิ่มมากขึ้น การเพิ่มความยุ่งยากจึงเหมือนกับจรวดท่อนที่สองและท่อนที่สาม ทำให้ความยุ่งยากก่อตัวไปจนถึงจุดวิกฤติใหญ่ในเรื่อง ตัวละครก็จะประสบชะตากรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจจะประสบความสำเร็จฉาบสรรรคต่าง ๆ ได้

ความยุ่งยากมักเกิดจากการค้นพบ (Discovery) สิ่งที่ยังไม่เคยรู้หรือรู้จักมาก่อน เมื่อตัวละครใคร่หรือรู้จักสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้วิถีชีวิตของตัวละครเปลี่ยนไปจากเดิมอาจมีปัญหาเกิดขึ้น หรืออาจคลี่คลายปัญหาได้

¹ หนมาส ศิริภายะ การวิเคราะห์บทละคร หน้า 106

² Osgar G. Brockett. The Theatre an Introduction. p. 566

³ Theodore W. Hatlen. op.cit., p. 13 - 14

นอกจากความยุ่งยากจะเกิดจากการคนพบแล้ว ยังอาจจะเกิดจากแรงผลักดันอื่น ๆ ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ แผ่นดินไหว พายุ อุบัติเหตุทางรถยนต์ สิ่งเหล่านี้จะนำมาใช้เพื่อความยุ่งยาก โศกเศร้า หรือบางครั้งความยุ่งยากถูกนำมาใช้ โดยมีสาเหตุจากเจตนาของตัวละคร เช่น พ่อเตรียมข้าวของเพื่อส่งลูกสาวเดินทางท่องเที่ยว พืช ๆ ที่ลูกสาวกำลังตกอยู่ในห่วงแห่งความรัก ต้องการอยู่มาเนิ่นนานกว่า เป็นคน ความพยายามของตัวละครที่จะเขาไปสู่สภาวะการใหม่ เพื่อจะโคจรประสบความสำเร็จนั้น อาจนำไปสู่ความยุ่งยากอย่างใหม่ได้อีกเช่นกัน ดังเช่นในเรื่อง เวนิสวานิช บัสซานิโอเข้ามาเงินอันโทมิโย เพื่อเดินทางไปหนทางปอร์เซียร์นึ่งซึ่งหวังจะกอบกู้ฐานะของตนเอง ถ้าโคแห่งงานก็มาทาง แอนโทมิโยไม่มีให้จึงไปยืมจากไอซ็อกมา เมื่อบัสซานิโอพยายามไปสู่สภาวะการใหม่ซึ่งดีกว่าเดิม กลับกลายเป็นการสร้างปัญหาให้แก่อนโทมิโย เมื่อไม่สามารถนำเงินมาใช้ไอซ็อกก็หันตามกำหนด เป็นคน

ปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่นำมาใช้เพื่อความยุ่งยากในละครนั้น ส่วนมากจะเป็นปัญหาในเรื่องความรัก อาจจะเป็นความรักสามเส้า ความรักระหว่างแผ่นดินเกิดกับคนรัก ความรักที่ต้องเลือกระหว่างพ่อแม่กับคนรัก หรืออาจเป็นปัญหาในเรื่องของการแย่งชิง เช่น แย่งชิงราชบัลลังก์ แย่งมรดก หรือการแกแค้น เป็นคน

ความยุ่งยาก นำมาใช้เพื่อเพิ่มความสนใจของผู้ชมและผู้อ่านต่อไป เพิ่มความตึงเครียดในละคร ทำให้เกิดความกระหายใคร่รู้ แสดงให้เห็นหรือเป็นศัvkกำหนดว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป

การค้นพบ (Discovery)

การค้นพบ หมายถึง การที่ตัวละครได้รับรู้เรื่องราวอันมีผลบังคับให้ตัวละครตัดสินใจ ในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการเปลี่ยนจากภาวะความไม่รู้ไปสู่ความรู้ อันก่อให้เกิดความรักหรือความชิงระหว่างบุคคล ซึ่งก็กำหนดให้ประสบเคราะห์หรือเคราะห์ร้าย "การค้นพบ" ที่ที่สุดจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการกลับมันของเหตุการณ์¹ (Reversal) เช่น ในเรื่อง กษัตริย์ อธิปัส

¹ อริสโตเติล ประพันธ์ศิลป์ของอริสโตเติล ผู้เรียบเรียง นพมาศ สิริกาละ หน้า 33

อติปฐกพบว่า ตัวเองเป็นผู้มีค่าและแต่งงานกับมารดาทำให้ชีวิตของอติปฐกเปลี่ยนจากสภพ
 ที่เป็นผู้ไปสู่สภาพที่เลวร้ายที่สุดในชีวิต การค้นพบตัวเองของอติปฐก จึงทำให้เกิดการกลับมันของ
 เหตุการณ์อย่างมากภายในชีวิต หรือในเรื่องตอนรับลูก นายอำเภอที่นางวิต โคคนเขมรจนมาของคนที่
 ในเชือกขี้ของนายเคม ทำให้ทราบมาว่าที่คนเขาเห็นแท้จริงคือบุตรชายที่คนเฝ้ารถคอยให้กลับมาบ้าน
 การค้นพบนี้เอง ทำให้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป แทนที่สองคนจะได้เงินส่งไปให้บุตร กลับต้องพบ
 กับความโศกเศร้าที่ร่วมมือกับสมาชิกของคนที่ นี่ยังการค้นพบนี้ทำให้เกิดการกลับมันของเหตุการณ์
 อย่างมากและรวดเร็ว

การค้นพบมักจะเกิดขึ้นเสมอ ๆ และมักนำไปสู่ความยุ่งยากจากจุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่ง
 ครั้งแล้วครั้งเล่า การค้นพบจึงทำให้เกิดจุดวิกฤติของเรื่อง ทำให้เหตุการณ์เปลี่ยนไปจาก
 เดิม โดยเฉพาะละครที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน ผู้เขียนมักจะสร้างการค้นพบขึ้นเป็นจำนวน
 มาก เพื่อจะได้เห็นร่องรอยในการสืบสวน จนกระทั่งการค้นพบครั้งนึ่งสุดจะทำให้ผู้ตัวคนร้ายโค

นักเขียนมักใช้การค้นพบอย่างระมัดระวังมาก ต้องพิจารณาเพราะหาอย่างถี่ถ้วน จะนำมาใช้
 เพื่ออะไร การนำการค้นพบมาใช้นั้นเป็นสิ่งสำคัญเพราะแสดงให้เห็นถึงจุดสูงสุดในละครด้วย

ถึงโลกกล่าวมาแล้วว่า การค้นพบจะทำให้เกิดการกลับมันของเหตุการณ์ การกลับมัน
 (Reversal) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทิศทางของการกระทำอย่างทันทีทันใด การกลับมัน
 จะทำให้เกิดจุดวิกฤติหรือการเปลี่ยนแปลงการกระทำ เช่น ในเรื่องเวนิสวานิช ไซลอคไม่สามารถ
 จะกรักเนื้อหนึ่งปอนต์จากอกของอันโตนิโยโค นอกจากไม่โคเนื้อและเงินคืน ไซลอคยังต้องถูก
 ลงโทษในข้อหาว่าเป็นคนต่างชาติ แทพยายามปกป้องรามคนในชาติคือชาติ การกลับมันของเหตุการณ์
 นี้เองทำให้ไซลอคเข้าสู่จุดวิกฤติคือต้องตัดสินใจว่าจะเลือกระหว่างการเขาเป็นคริสตังและโคเงิน
 คืนทั้งหมด ก็การล่มละลาย เป็นต้น การเรียงลำดับการค้นพบกับการกลับมันของเหตุการณ์
 ทั้งหมดในโครงเรื่องจะนำไปสู่การค้นพบที่สำคัญ หรือการค้นพบครั้งสุดท้าย จะนำไปสู่จุดวิกฤติ
 และการคลี่คลายเรื่อง ในส่วนที่เป็นการค้นพบที่สำคัญ จะนำไปสู่จุดสูงสุดและจุดวิกฤติของเรื่อง
 เช่นกัน

การค้นพบอาจมีโคหลายแบบ ก็อ

การค้นพบบุคคล การค้นพบนี้อาจรู้โคจากเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ เช่น สำเนียงภาษา
 เสื้อผ้าที่สวมใส่ อุปนิสัยใจคอที่แสดงออก เครื่องหมายบางอย่าง เช่น ไม้ ปาน รอยแผลเป็น

ความพิการ เป็นคน หรืออาจคนขี้ใจน้อยก็ให้ตัวละครแนะนำตัวละครอีกตัวหนึ่ง
ตัวละครผู้คุยกันหรือพบหลักฐานที่หาใหญ่กับบุคคลใด เช่น การค้นพบว่าตัวละครตัวหนึ่งเป็น
ลูกชายของเศรษฐีที่หายสาบสูญไปเมื่อยังเป็นทารก เพราะมีไฝสีแดงเรียงกันสามเม็ดที่กลางหลัง
ให้เห็น

การค้นพบตัวเอง "ละครส่วนมากมักแสดงให้เห็นการค้นพบตัวเอง"¹
(Self discovery) การค้นพบนี้จะสร้างพลังอำนาจในมากที่สุด เช่น ฮีโร่ค้นพบว่า
ตัวเองเป็นใคร หรือในละครเรื่องหนึ่งตัวละครค้นพบว่าตนเป็นคนเห็นแก่ตัวที่สุดจึงไม่ได้รับความ
รักจากบุตรคนโตเลย

การค้นพบสิ่งของ การพบวัตถุสิ่งของนี้จะนำไปสู่เรื่องราวต่อไป เช่น การค้นพบว่า
ในกระเป๋าของสามี มีอาวุธชนิดเดียวกับที่ใช้ในการฆาตกรรม หรือค้นพบเงินจำนวนมากใน
กระเป๋าภรรยา เป็นต้น การค้นพบสิ่งของ เช่น ในละครเรื่องตอนรับลูกนายอำเภอกับนางวิเศษ
จกหมายของทมิในเข็มขัดของนายแฉก การค้นพบสิ่งของนี้เองทำให้ค้นพบความจริงว่า คนตาย
คือบุตรของตนเอง

การค้นพบความจริง เช่น เด็กหนุ่มที่จากบ้านไป ค้นพบว่า แม่ของตนเป็นโรคกระเร้ง
หลังจากที่ส่งเสียเงินในบุตรเรียนจนจบ เป็นต้น

การค้นพบศานิคม เช่น หญิงสาวค้นพบว่า ความรักมีความกว้างขวางอาชีพ เป็นต้น

จุดวิกฤติ (Crisis)

จุดวิกฤติและจุดสูงสุดมักใช้ปะปนกันอยู่เสมอ ในที่นี้ "จุดวิกฤติ หมายถึง ช่วงเวลา
ของการตัดสินใจ จุดเปลี่ยนเรื่อง หรือทางแยก"² ตัวอย่างเช่น หลังจากเกิดอุบัติเหตุ คนไข้
มีอาการรอนแรมระหว่างกรรมชีวิตอยู่กับความตาย นี่จึงเป็นช่วงจุดวิกฤติ และอาจเป็นจุดสูงสุดด้วย

¹ Hubert C. Haffner. Samuel Selden and Hunton D. Sellman.

Modern Theatre Practice p. 84

² Theodore W. Hatlen. Drama : Priciple and Play. p. 15

จุดวิกฤติจึงเป็นจุดรวมของความสนใจ และอารมณ์ของตัวละครเอก ซึ่งกำลังเผชิญเหตุการณ์ที่จะคงเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการช้ชะตากรรมตาย เช่น แอมเลตต์ตัดสินใจที่จะฆ่าลอร์ดโพลี ดณะที่ลอร์ดโพลีกำลังสวามนศอยู่หรือไม่ การตัดสินใจของตัวละครเป็นไป 2 ลักษณะ คือ ตัวละครตัดสินใจเอง และตัวละครถูกผลักดัน หรือถูกบีบบังคับให้ตัดสินใจ จุดวิกฤติจะนำไปในทางดีหรือร้ายขึ้นอยู่กับธรรมชาติของละครและเจตนาของผู้แต่ง

ละครส่วนมากจะเกิดจากการดำเนินจุดวิกฤติ และจุดวิกฤติจะเกิดจากลำดับของความยุ่งยาก เมื่อความยุ่งยากเพิ่มมากขึ้นจนเข้าสู่จุดวิกฤติ เรื่องก็อาจจะผันผวนตายลง และสร้าง ความยุ่งยากเพิ่มขึ้น จุดวิกฤติที่เกิดขึ้นอีก การคลี่คลายของจุดวิกฤตินี้ จะทำให้เห็นผลสุดท้ายของการกระทำทั้งหมดในเรื่องการตัดสินใจของตัวละครจะทำให้ตัวละครบชะตากรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในจุดวิกฤติสุดท้ายของเรื่องนั่นเอง

จุดวิกฤติจะทำให้เกิดความสนใจ ความกระหายใคร่รู้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ ของตัวละครกันส่งผลมาถึงผู้ชมหรือผู้อ่านด้วย

จุดสูงสุดของเรื่อง (Climax)

จุดสูงสุดของเรื่อง เป็นช่วงเวลาที่มีความตึงเครียดมากที่สุด ในละคร อาจเป็นจุดที่เหตุการณ์หรือการกระทำที่เกิดจากตัวละครประสบความยุ่งยากมากที่สุด หรือช่วงที่ทำให้เกิดความตึงเครียดสูงสุด หรือเป็นช่วงที่ทำให้เกิดความสนใจสูงสุด หรืออาจจะเป็ช่วงที่แสดงอารมณ์และความกตสันสูงสุดก็ได้

ละครจะเรียงลำดับจุดสูงสุดเช่นเดียวกับการเรียงลำดับความยุ่งยาก การกระทำในละครจะมีลักษณะขึ้น ๆ ลง ๆ เหมือนระลอกคลื่น บางครั้งทราบเรียบ แต่บางครั้งเต็มไปด้วยความยุ่งยาก บัญหาและอุปสรรค ความเครียดจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นมาจนถึงจุดสูงสุดของ

(Minor climax) และที่ความเครียดขึ้นจนกระทั่งถึงจุดที่มีความเครียดสูงสุด โครงสร้างของจุดสูงสุดเช่นนี้ จะคล้ายกับการแข่งขันขกมวย นักมวยแต่ละคนจะพยายามชกเพื่อให้โคะแนนมาก ๆ หรือให้โคะเปรียบฝ่ายตรงกันข้าม ในแต่ละยกจะมีการชกที่สร้างความตื่นเต้นอยู่เสมอ ๆ ซึ่งคล้ายกับจุดสูงสุดครอง จนกระทั่งในยกสุดท้ายนั้นจะเกิดจุดสูงสุดใหญ่ขึ้น เมื่อนักมวยสามารถถนัดโคะถนัดลงโคะ

ดังนั้นผู้แต่งจึงต้องจึกวางกำหนดจุดสูงสุดของละครอย่างระมัดระวัง เพื่อทำให้ผู้อ่าน เกิดอารมณ์รวม และทวีความเครียดขึ้นทีละน้อย ๆ จนไปสู่ความเครียดสูงสุด ในช่วงที่เป็นจุด สูงสุดของเรื่อง เช่น ในบทละครเรื่อง ตอนรับลูก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลจากภาษาอังกฤษ นายอำเภอบางรักตัดสินใจที่จะฆาตกรรมแม่หม้ายชางแรม ซึ่งเป็นภรรยา ของตนเอง เมื่อใดทราบความจริงว่าชายหมั้นคนนี้เป็นใคร ในช่วงนี้เองที่เป็นจุดสูงสุดของเรื่อง ซึ่งเครียดที่สุด

ในละครทั่ว ๆ ไป จุดสูงสุดของเรื่อง อาจเกิดขึ้นในตอนกลาง ๆ ของละคร อาจอยู่ราวองก์ที่สามในละครห้าองก์ ในลักษณะรูปปิรามิด (Pyramidal structure) เช่น ละครของ เซกซ์เปียร์ เป็นต้น หรือละครบางเรื่อง อาจไม่มีการคลี่คลายเรื่องเลยก็เป็นได้ ดังนั้นเมื่อถึงจุดสูงสุดเรื่องก็จะจบลงทันที เช่น เรื่องตอนรับลูก พอกไม่ขาว เป็นต้น ความสนใจ ของผู้ชมหรือผู้อ่านจะหมดลงทันทีเมื่อถึงจุดสูงสุดของเรื่อง วิธีการเหล่านี้ล้วนเป็นเทคนิคของนักเขียน บทละครว่าลักษณะอย่างไรจึงจะจูงใจผู้ชมหรือผู้อ่านได้มากกว่ากัน

การคลี่คลายเรื่อง (Denouement)

การคลี่คลายเรื่องก็ต่อท้ายของละคร เกิดจากจุดวิกฤติใหญ่หรือจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง เป็นผลที่ได้จากการผูกพันปัญหาไว้นานแล้ว และแสดงให้เห็นถึงผลสุดท้ายที่ตัวละครเอกได้รับ การคลี่คลายเรื่อง ซึ่งเพื่อทำให้สถานการณ์กลับเข้าสู่สภาวะปกติอีกครั้งหนึ่ง ดังที่ ฮาโรลด์ อาร์ วอลเลย์¹ กล่าวว่า โครงเรื่องที่จะเริ่มต้นและจบลง ในลักษณะที่สมภาคคงที่เหมือนเดิม โดย เริ่มต้นและพัฒนามาจากความยุ่งยาก เข้าสู่การคลี่คลายเรื่อง และจบลง ในลักษณะที่รวมไว้แบบ ง่ายเดิม เช่น เกี่ยวกับสภาพที่ละครจะเริ่มเรื่อง

การคลี่คลายเรื่องจึงสร้างขึ้น เพื่อไขปัญหาให้กับตัวละครหรือการกระทำในละคร การจบเรื่องไม่ว่าแบบใดก็ตาม จะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ แจ่มชัด สมเหตุสมผล และน่าสนใจ การแก้ปัญหาในตอนสุดท้ายของละคร นำไปสู่จุดจบของเรื่อง เช่น แคมเล็ดได้แก้แค้นให้พ่อควยชีวิต อีอัปส์ได้รับความยกย่อง โรมีโอและจูเลียตได้อยู่ด้วยกันด้วยความตาย อันโทนิโยไม่ไ้กับโฆ

¹Harold R. Walley. The Theatre and Introduction. p. 21

และยังได้ทรัพย์สินส่วนหนึ่งจากโชคลูก ศฤงคารตกกันหาว่าพบกันโคพบกันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข นางสาวตรีโคชีวิตของพระสี่ยานคืนมาและอยู่กันอย่างมีความสุขเช่นกัน การจบเรื่องจึงต้องให้คู่บริบูรณ์และสมปรารถนาของยูซุมและยูอาน แม้ว่าบางครั้งยูซุมและยูอานคาดคะเนเหตุการณ์ในตอนจบไม่ถูกก็ตาม แต่การสร้างเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ต้องให้มีแนวโน้มที่จะทำให้เรื่องเป็นไปได้ในตอนจบ ละครจึงต้องมีความสมบูรณ์ตั้งแต่ตอนต้น ตอนกลาง และตอนสุดท้าย ยูเตงบางคนสร้างตัวละครและการกระทำต่าง ๆ โคคดี แต่เมื่อจะลงท้ายให้ทั้งตัวละครไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงมักใช้เทพมหัศจรรย์เข้ามาช่วย ทำให้เรื่องไม่สมเหตุสมผล เรื่องจึงค่อยๆ คาลงมากการใช้เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ซึ่งเรียกว่า เหตุประจวบหรือเหตุบังเอิญ (Coincidence) นั้นทำให้เรื่องจบอย่างไม่สมเหตุสมผล พลังของเรื่องจะอ่อนลงไปมาก

ละครบางเรื่องอาจไม่มีการคิดคล้ายเรื่อง เรื่องจึงจบลงที่จุดสูงสุด หลังจากที่มีความขัดแย้งรุนแรงหรือความยุ่งยากขึ้นหลายครั้ง การจบเช่นนี้ชวนให้ยูซุมหรือยูอานสรุปเรื่อง ฉากเหตุการณ์ต่อไปเอง ช่วยพัฒนาในด้านการวิเคราะห์ วิจารณ์เรื่องราว และความคิดของยูซุมและยูอานได้เป็นอย่างดี เช่น ในเรื่องตอนรับลูก ยูเตงโคจบเรื่องในตอนที่เป็นจุดสูงสุดของเรื่องควยลักษณะที่สร้างความระทึกใจอย่างยิ่ง เหตุการณ์หลังจุดสูงสุดยูเตงไม่ได้นำมาคิดคล้ายให้เห็น ยูซุมหรือยูอานก็คงคาดเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปเอง ดังตัวอย่าง

อ่า (ดูหนังสือที่ควักออกมาจากเข็มขัด) เอ๊ะ ! นี่อะไร

ริท ก้ออะไรละ

อ่า นี่หนังสือที่เราไปดึงดูกร้านนะแมริท

(นายอ่า ส่งหนังสือให้ริท ริทรับไปดูแล้วแลดูแล้ว แล้วหนังสือตกจากตัว
สั้นไปทั้งตัว มือชี้ไปทางห้องนายแซม)

บิคมาน¹

¹ เปอร์ต ดัมเฟรย ทอนรับลูก แปลโดย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การคลี่คลายเรื่อง เป็นตอนที่แสดงให้เห็นถึงชะตากรรมของตัวละครเอกว่าจะจบลง
อย่างไร การจบเรื่องแบ่งเป็น 2 อย่าง

1. จบอย่างสุข (Happy ending) เป็นการจบที่ตัวละครเอกฝ่ายที่สามารถจะเอาชนะอุปสรรคที่เข้าขัดขวางได้ ทำให้ตัวละครประสบความสำเร็จ มีผลทำให้อารมณ์ของผู้อ่านหรือผู้ชมคล้อยตามไปด้วย ในละครบางเรื่องตัวละครเอกฝ่ายแพท้ออุปสรรค แค้นขมหรือผู้อ่านมีความรู้สึกสนใจในชะตากรรมของตัวละครเอก ก็เป็นการจบอย่างสุขเช่นกัน เรื่องประเภทคอมเมดี้ มักจะจบลงในลักษณะนี้ เช่น อินทาสโมสร์ ดึงนาง เวณีสวาธิธ เป็นคน

2. จบอย่างเศร้า (Sad ending) เป็นการจบเรื่องที่ตัวละครเอกฝ่ายมีความหมายนะพลาดหวังไม่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคได้ ขอมรยาแพท้ออุปสรรคเหล่านั้นโดยสิ้นเชิง อาจถูกฆาตกรรม ความล้มเหลวหรือฆ่าตัวตาย "โดยเฉพาะในละครสมัยใหม่ ผู้แต่งมักจะนำทางออกให้ตัวละครด้วยการฆ่าตัวตายเป็นส่วนใหญ่" การจบเรื่องลักษณะนี้เมื่อทำให้อารมณ์ของผู้อ่านหรือผู้ชมคล้อยตามไปด้วยในละครบางเรื่อง แม้ว่าตัวละครเอกไม่สามารถจะเอาชนะอุปสรรคในชีวิตได้ ก็ไม่อาจถือว่าเป็นเรื่องจบอย่างเศร้า ฅานผู้ชมหรือผู้อ่านมิใคร่รู้สึกสงสาร เห็นใจ หรือผิดหวังกับตัวละครตาย ในละครแนวเจตมิกัไว้วิธีการจบอย่างเศร้าตัวละครเอกพร้อมกับความหมายนะ เช่น แฮมเลต อีคิวส์ หรือในบทละครเรื่องทอเรนซ์ ฟอกโมชัว เป็นคน

เอกภาพ (Unity)

เอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของละคร บทละครโดยทั่วไปย่อมมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เชื่อมโยงกันอยู่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกภาพของละคร สิ่งที่แสดงให้เห็นเอกภาพของละครที่สำคัญได้แก่การกระทำ เอกภาพของการกระทำ (Unity of action) หมายถึง การกระทำในละครที่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามแนวทางของเหตุการณ์เรื่องราวในละครจะดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ไม่นำเหตุการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกัน หรือเหตุการณ์ที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่องเข้ามาใส่ไว้ ควรนำเสนอบทเหตุการณ์เด่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันมีจุดหมายหลักเท่านั้น เหตุการณ์ย่อยที่เกิดขึ้นควรเป็นรายละเอียดซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์หลักได้ เหตุการณ์ย่อยเหล่านี้อาจ

Fred B. Millet and Gerald Eades Bentley. The Art of The Drama.

เป็นโครงเรื่องย่อยหรือหน่วยย่อย ที่ช่วยหนุนให้อุบัติเหตุหลักเด่นยิ่งขึ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละคร
 ต้องเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน นำเสนอความคิดหลักหรือแก่นของเรื่องอย่างเด่นชัด เช่น ละครเรื่อง
 เวณีสวานิช ได้จัดเรียงเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเสนอความคิดเห็นว่า คนที่เห็นแก่ตัว ไร้หัวใจ
 ไม่สามารถจะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งตัวของไซลोक เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
 ในชีวิตของไซลोक และอันโฌมโย ได้นำเสนอความคิดดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ละครเริ่มเรื่อง
 จนถึงการคลี่คลายเรื่อง เป็นต้น

นอกจากเอกภาพด้านการกระทำแล้ว นักเขียนบทละครบางสมัย อาจนิยมเอกภาพด้าน
 อื่น ๆ เช่น สมัยเรอเนสซองส์ นิยมให้ละครมีทั้งเอกภาพของการกระทำ เอกภาพของเวลา
 (Unity of time) และเอกภาพของสถานที่ (Unity of place) ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว
 ละครโดยทั่วไปมิได้จำกัดเวลาในช่วงใดช่วงหนึ่ง หรือจำกัดว่าสถานที่ต้องเป็นที่แห่งเดียวหรือ
 น้อยแห่งที่สุดละครอาจใช้เวลาและสถานที่ใดที่เท่าที่จำเป็นและเหมาะสมแก่การดำเนินเรื่อง
 ตามรูปแบบเนื้อหา และจินตนาการของนักเขียนบทละคร

วิเคราะห์โครงเรื่อง

บทละครทุกพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ทั้งหมด 23 เรื่อง บทละครทุกเรื่องนี้เป็นบทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์จากจินตนาการของพระองค์เอง ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง มีโครงแบบหรือแปลงมาจากต่างประเทศ ตามการรวบรวมของคณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แก้ไขเพิ่มเติม 2522¹ ผู้วิจัยได้นำบทละครทุกมาวิเคราะห์ทั้งเรื่องตามลำดับที่ทรงพระราชนิพนธ์ โดยเริ่มตั้งแต่บทละครทุกที่ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อปี พ.ศ. 2452 จนถึงปี พ.ศ. 2468

ในการวิเคราะห์โครงเรื่องของบทละครเหล่านี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะโครงเรื่องและองค์ประกอบของโครงเรื่อง โดยเริ่มพิจารณาตั้งแต่โครงเรื่องว่าเป็นโครงเรื่องแบบใด จากนั้นจะวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงเรื่องอย่างละเอียด ตั้งแต่ละครเปิดฉากจนถึงจุดจบของละคร โดยจะแยกพิจารณาเหตุการณ์ในเรื่องแต่ละตอนว่าตอนใดเป็นการปูพื้น จุดเริ่มเรื่อง จุดวิกฤติ หรือจุดสูงสุดฯ โดยจะเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง และจะวิเคราะห์ลักษณะที่เด่นหรือลักษณะค้อยของบทละครเรื่องนั้น ๆ ตามองค์ประกอบของโครงเรื่องที่ปรากฏ

บทละครเรื่องท้าวสามไชย

บทละครเรื่องนี้เป็นละครทุก 3 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า พระขรรค์เพชร ละครเรื่องนี้โครงพระราชนิพนธ์ให้นักเรียนนายร้อยชั้นมัธยมเล่นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ร.ศ. 127

¹ คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวบรวม พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หมวด ข. โขน - ละคร 2522

เรื่องย่อ

องกัทหนึ่ง เมื่อเปิดม่าน นายร่อยทหารครูฝึกนักเรียนนายร้อยสามคน คือ เสวตร กิม และจรรยา กำลังสนทนากันถึงเรื่องความลับทางทหารถูกนำไปเปิดเผยให้คนภายนอกรู้ จึงพากันสันนิษฐานว่าใครจะเป็นผู้ลักลอบเอาความลับไปเผยแพร่ ในที่สุดก็เบนความสงสัยไปยังนายสวัสดิ์ นักเรียนนายร้อยชั้น ม.6 เพราะเป็นผู้ที่ขอมถ่ายรูปลังสามทกลงกันไว้ในคราวไปซ้อมรบที่เขวงหัตถิณบุรี จะคอยจับตาคูนักเรียนนายร้อย เพื่อค้นหาตัวคนร้ายต่อไป นักเรียนนายร้อยหลายคน ออกมาพูดคุยกันถึงการไปซ้อมรบที่เขวงหัตถิณบุรี บุญตาและเซ่งโต่ทุกคนเข้าเฝ้าสวัสดิ์เรื่องสวัสดิ์จะต้องจากคนรัก ควรวาไปช่วย จากนั้นโต่ทุกคนหยอกเย้ากันอย่างตลกคะนอง เอื่อนำจดหมายมาให้สวัสดิ์ เมื่อสวัสดิ์อ่านดูจึงทราบว่า สายหยุดคนรักของตนจะติดคามนิศา คือ พระพิพิธพัฒนาร ซึ่งได้รับเชิญจากพระยากำแหงทรงคุณบัญชาการกองพลที่ 20 ให้ไปชมการซ้อมรบที่หัตถิณบุรีด้วย กิมและเซ่ง เขามาเตือนนักเรียนนายร้อยให้เก็บของให้เสร็จเรียนร้อย กิมออกปากขอม้มกลองถ่ายรูปลังของสวัสดิ์ แต่สวัสดิ์ขอมกว่าให้พระพิพิธพัฒนารมไป ถ้ากิมต้องการจะไปขอคืนมา หรือจะม้มสับเปลี่ยนกันคนละวันก็ได้ ทั้งเซ่งและกิมจึงทราบว่า พระพิพิธฯก็รวมเดินทางไม่หัตถิณบุรีด้วย

องกัทสอง พระยากำแหงทรงคุณบัญชาการ เดินทางกับพระพิพิธพัฒนาร เดินทางกันเรื่องถ่ายรูป พระยากำแหงฯ ได้กำชับพระพิพิธฯถึงสถานที่ห้ามถ่ายรูปให้พระพิพิธฯทราบอีกครั้ง เสวตรกับจรุศเป็นเวรรับใช้ และได้รับมณหมายให้คอยจับตาคูพระพิพิธฯว่ามีท่าทีส่อพิรุณหรือไม่ จรุศและเสวตรเดินทางไป

สายหยุดกับเอมหญิงรับใช้ออกมาคอยพบพลทหารโพ เมื่อโพออกมา เอมโคมอบจดหมายให้โพนำไปให้สวัสดิ์ สายหยุดออกมาคุยกับเอม สักครูสวัสดิ์ก็เข้ามา ต่างชวนกันไปลงเรือพายเล่น ให้เอมรออยู่แคว้นนั้น มาณิกชั้วครู เมื่อมานเปิด เป็นเวลากลางคืน นายจอนแพรงก็แต่งตัวเหมือนนักเรียนนายร้อยคอย ๆ บองออกมา ในม้อมีสมุก คินสอ คอม ๆ มอง ๆ แล้วจตข้อความลงไปในสมุกบางในกระชายบาง จรุศกับทหารอีกสามคนเดินทางออกมา เห็นคนค้อม ๆ มอง ๆ นำสงสัยจึงตะโกนออกไปใหญ่ๆ จอนหยุด แต่เมื่อจรุศจะเข้าไปจับ จอนก็ชักปืนยิงจรุศล้มลง และกระโดดหนีเข้าป่าไป ไปสให้พลทหารตามจอนไป และสั่งให้ทหารอีกคนหนึ่งไปแจ้งข่าวที่ค่ายทหาร หลังจากตรวจสอบหลักฐานและนำคนเจ็บส่งโรงพยาบาลแล้ว นายทหารที่เข้ามาใหม่ได้พบกระชายเอมมั่งรูปปลอมสนามตกอยู่ พระยากำแหงฯสอบถามทหารที่เห็นเหตุการณ์ ได้ทราบว่า

ชายที่เข้ามาแกล้งกายเหมือนนักเรียนนายร้อยพระยาตำแหน่งข้างจึงสั่งให้ตรวจพล เพื่อหาใคร
 ซากไปบ้าง มีสวัสดิ์เพียงคนเดียวที่ไม่อยู่ในค่าย เมื่อสวัสดิ์กลับมาจึงถูกควบคุมตัวฐานเป็นผู้ของ
 สงสัย ประท้วงกับเสี่ยวของสวัสดิ์เปี่ยมพลอน อีกหยังยังไม่ยอมบอกหาไปพบายเรือกับใคร เพราะ
 กติบัติการทหารของสายหยุกจะทราบและ กลัวผู้อื่นจะคิดนิมนทา

องค์ที่สาม ในค่ายทหาร พระยาตำแหน่งข้างหลวงกำจัดทุรชน นายตำรวจ กำจัดสนทนา
 ปรีภิกษกันถึงผู้ของสงสัยที่ทำการกรมในค่ายทหาร ทั้งคู่ไม่แน่ใจว่าสวัสดิ์จะเป็นคนร้าย แผลหลักฐาน
 มีตัวสวัสดิ์แน่นมาก หลวงกำจัดทุรชนไปตรวจสถานที่เกิดเหตุอีกครั้งหนึ่ง โดยนำสมัครไปส่งไปค่าย
 เสวตร เขามารายงานพระยาตำแหน่งข้างว่า สวัสดิ์ยังเป็นคนดีมาไม่โตทำผิด ไ้ค้อออกไปพบายเรือ
 เสนอกับเพื่อนและยังไม่ยอมบอกหาเป็นใคร สรวุชเขามารายงานว่านักเรียนนายร้อยพากันร้อง
 เรือนวารถอบศรีจรรยาไม่ยอมให้เขาเยี่ยมสวัสดิ์และจรรยาในทันของไม่ให้พวกตนคบค้ากับคน
 ที่เป็นศัตรูของกองทหาร ทำให้นักเรียนนายร้อยไม่พอใจที่สวัสดิ์ถูกกล่าวหา พระยาตำแหน่งข้าง
 ให้เสวตรพยายามทำความเข้าใจกับบรรดานักเรียนเหล่านั้น เสวตรออกไปตามคำสั่ง พระยาตำแหน่ง
 เข้าไปสอบถามสวัสดิ์อีก ในขณะนั้นนางทรัพย์และสายหยุกบุตรสาวมาหาพระยาตำแหน่งข้าง สายหยุก
 สารภาพว่า ตนไปเที่ยวกับสวัสดิ์ในวันนั้น พระพิธขาก็หลวงกำจัดหาเขามาว่าเอาสายหยุกมาไว้
 รองเท้าของสวัสดิ์พบว่า รองเท้าของคนร้ายใหญ่กว่ารองเท้าของสวัสดิ์หนึ่งนิ้ว และโค้มเข็มขัด
 ซึ่งเป็นของคนร้ายเป็นเข็มขัดนักเรียนนายร้อยสมัคร และนำเอากระดากอีกชิ้นหนึ่งทิ้งก้อออกจาก
 สมุดออกมาให้ดูลายมือ ซึ่งไม่ใช่ลายมือของสวัสดิ์ ตำรวจพากันรายเขามาอีกหมายจอนแฟรงก์
 อีคนนักเรียนนายร้อยที่ทำผิดและถูกไล่ออก ตำรวจตามจับตัวโค้ที่สถานีรถไฟพร้อมกับเสี่ยวซุก
 นักเรียนนายร้อยและเป็นทกสวัสดิ์คนผิด พระยาตำแหน่งข้างเรียกประชุมนักเรียนนายร้อยและทหารทั้งหมด
 เรื่องจับคนร้ายไปปล่อยตัวนายสวัสดิ์ และอมรมนักเรียนนายร้อยให้รักใคร่สามัคคีกัน

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 เรียงติดต่อกันทุกเหตุและผล ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันเพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคือ
 คนที่ซื่อสัตย์สุจริตยอมทนมลทิน ในที่สุด

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิด màn พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ครูฝึกนักเรียน นายร้อยเป็นผู้นำให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนละครเริ่มเรื่อง โดยสนทนากันถึงความล้มเหลวไหล ออกไปสู่บุคคลภายนอก ดังนี้

- กิม : เคียวนี้ นายทานว่าขอความอะไรต่าง ๆ ในเรื่องทหารนะ ท่านได้ข่าวว่า แพรงพรายออกไปถึงข้างนอก ๆ ท่านสืบสารราวเรื่องกันยังไม่ทราบได้ ความมาว่าความล้มเหลวนี่รั่วออกทางโรงเรียนนี้ไต่ทางหนึ่ง
- จรรยา : ทำไมถึงรั่วรัวออกจากที่นี่
- กิม : อ้าว : กองสอดแนมเขาสืบคนใครมาเป็นใหญ่อย่างใหม่รูปหนึ่งที่มีปรากฏว่าเป็นเป็นที่จ่ายมาให้เราเมื่อเร็ว ๆ นี้ โชคเท่านั้น ยังคงพบแผนที่แผนที่ทาง กั้นแบบแผนอะไร ๆ อีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องในราชการทหาร¹

จากนั้นจึงเป็นจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็ว คือ นายทหารเริ่มสงสัยพฤติกรรมบางอย่างของสวัสดิ์ว่า อาจจะเป็นผู้จารกรรมความลับทางทหาร จุดเริ่มเรื่องนี้ ใต้นำปัญหาเกี่ยวกับความล้มเหลวไหล ซึ่งเกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่องไม่นานนัก ปัญหาที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตัวละครเอกคือ สวัสดิ์ เมื่อละครเปิดเรื่องแล้ว กล่าวคือ เกิดขึ้นในตอนต้นของ องค์ที่หนึ่ง ดังนี้

- จรรยา : ผมดูเหมือนพอจะนึกได้อยู่ว่ามีคนเช่นนี้อยู่ในชั้น 6
- กิม : ใคร ?
- จรรยา : ขอให้คุณเข้าใจว่า ผมไม่อยากกล่าวโทษใครนะครับ
- กิม : เขาทำอะไรกับใคร ?
- จรรยา : ขอให้คุณนึกดูว่าใครเป็นคนชมเล่นถ่ายรูปในห้องนักเรียนนี้บ้าง ?
- เสวตร : ก็ไม่เห็นมีใครมีเตนายสวัสดิ์อยู่คนหนึ่ง²

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ความดีมีไชย" ใน บทละครทุกเรื่อง
 น้อยอินทเสน ความดีมีไชย เจ้าชา, สวรรค์ ! เห็นแกลูก ทั้งจิกคึกคักดัง โทษ พระชรรคเพ็ชร

(พระนามแฝง) องค์ที่ 1 หน้า 91

² ก. หน้า 94

หลังจากเสนอจุดเริ่มเรื่องแล้วไต่พันถึงเรื่องฐานะความเป็นอยู่ของสวัสดีและความสัมพันธ์ระหว่างสวัสดีกับบุคคลอื่น ทำให้ทราบภูมิหลังเกี่ยวกับสวัสดีได้ชัดเจนขึ้นเพื่อพัฒนาเรื่องต่อไป การไต่พันในตอนแรกนี้เป็นบทสนทนาของตัวละครรอง เพื่อแนะนำใหญ่ชมหรือผู้อ่านรู้จักตัวละครเอกเกือบทุก ๆ คน เช่น ความเป็นอยู่ นิสัย ความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น

หลังจากนั้นมีการไต่พันอีก พร้อมกับเตรียมเรื่อง เมื่อสายหยุกมีจดหมายมาบอกกับสวัสดีว่าตนจะเดินทางไปศึกษาศึกษาไปแขวงหัตถิณบุรีตามคำเชิญของพระยากำแหงการเตรียมเรื่องนี้ เพื่อพัฒนาไปสู่ปัญหาสำคัญของ เรื่องต่อไป

ในองก์ที่สอง เริ่มความบทสนทนาของพระยากำแหงการกับพระพิพิธฯ มีการเตรียมเรื่องให้เนกการฉมฉมจริง ดังนี้

เสวตร   คินนี่คุณเป็นเวรตรวจไม่ใช่หรือ

ทรุด   ครับเวรมม

เสวตร   คุณเคราะห์ดีได้เวลาเกษมเหงาย เกือบมันมันไม่เห็นอะไรเต็มทีนัก¹

การเตรียมเรื่องนี้ช่วยให้เหตุการณ์ในตอนที่คนร้ายเข้ามาในค่าย และนายตรวจเวรไม่สามารถจำหน้าตา รูปร่างแต่งกายอย่างไรนั้นดูสมจริงมากขึ้น เพราะแม้ว่าจะเป็นคนเกษมเหงายแต่ก็ยังไม่เห็นส่วนละเอียดคนในหน้าของ คนร้ายใดคนหนึ่ง

ต่อจากนั้นเป็น เหตุการณ์กระสุนคือ สายหยุกออกไปพ่ายเรือเล่นกับสวัสดี โดยมีโค้ชอนุญาตจากบิดามารดา เหตุการณ์ทำให้เกิดปัญหาขึ้นเป็นจุดแรก ปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละคร เป็นความขัดแย้งภายนอกที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมด้วย ในสมัยนั้นชายหนุ่มกับหญิงสาวจะไม่มีโอกาสพบกันสองต่อสอง เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง สายหยุกกับสวัสดีได้ผ่านกฎเกณฑ์ของสังคมในชั้นนี้ จึงต้องนึกถึงมิให้ใครล่วงรู้ นอกจากเพื่อนสนิทเท่านั้น การนึกถึงความจริงนี้ จึงมีส่วนทำให้เหตุการณ์ตอนต่อไปยุ่งยากขึ้นด้วย

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ความคัมภีร์ไชย" ใน บทละครทุกเรื่อง นวนิพนธ์เสนา ความคัมภีร์ไชย เจ้าชา, สารวัตร ! เห็นแกลูก ตั้งจิตคิดคลัง โดยพระขรรค์เพชร (พระนามแฝง) องก์ที่ 2 หน้า 113

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้มีมาก่อนละครเปิดเรื่องคือ ปัญหาเรื่องความล้มเหลวทางการทหารทั่วโลก ตัวละครฝ่ายดีพยายามแก้ความยุ่งยากนี้ โดยพยายามสอกลองดูความประพฤติของตัวละครอื่น ๆ ทำให้ตัวละครเอกถูกสงสัยว่าจะเป็นคนร้าย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอก (สวีตตี้) จึงเกิดจากความบังเอิญ ตัวละครฝ่ายตรงข้ามคือ นายจอห์น แฟรงก์ มิได้ตั้งใจจะก่อความยุ่งยากให้สวีตตี้ การสร้างปัญหาในละครเรื่องนี้จึงเป็นการกระทำของตัวละครฝ่ายตรงข้ามที่ส่งผลกระทบกับตัวละครเอก ปัญหาที่นายจอห์น แฟรงก์ ปะทะกับนายทราวเจอร์ และยิงนายทราวเจอร์จนบาดเจ็บ เป็นจุดสูงสุดและจุดวิกฤติของ ทั้งนี้

ทรูท   หูกก่อน: จะไปไหน ? ไม่หูกฉันนี่บิงนะ
            (นายจอห์นหูก แตะคางหันหลังให้ทรูท) แก่มาทำอะไรอยู่ที่นี่
            (นายจอห์นนิ่งไม่ตอบ) บังใจไม่พูดละ ?
            (นายจอห์นไม่ตอบเอามือใส่กระเป๋าเสื้อ) เอาไม่พูดแล้วไป
            มาไปด้วยกัน ไปล (พยักหน้าให้นายสิมทรีไปล ไปจับนายจอห์น)

ไปล   ครับ (เดินเข้าไปที่จอห์น) (นายสิมทรีไปยังไปไม่ทันถึงตัวนายจอห์นก็หันมา
            โดยหันคว้น ควักปืนพกจากกระเป๋ายิงนายร้อยตรีทรูทล้มลง แล้วนายจอห์น
            ก็โหดเขารุกไป แตะกระดานแผ่นหนึ่งตกอยู่...)¹

เหตุการณ์ตอนนี้จึงถึงเครียดที่สุด เมื่อส่งตัวคนเจ็บไปโรงพยาบาล โศกนพพลหลักฐานมาอย่าง เช่น พมกระดานตกอยู่ในที่เกิดเหตุ และทราบจากปากของพลทหารว่าคนร้ายแต่งชุดนักเรียนนายร้อยการสืบหาตัวคนร้ายจึงต้องเบนความสนใจไปยังนักเรียนนายร้อยทุกคน การคนพบนี้ทำให้ตัวละครฝ่ายดีมีแนวทางที่จะค้นหาตัวคนร้ายได้ แต่การคนพบนี้กลายเป็นความยุ่งยากของตัวละครที่เฝ้าดูมีลักษณะคล้ายกับคนร้าย และยังมีพฤติกรรมน่าสงสัยคือ กลับเข้าค่ายซากวากมาก สวีตตี้จึงถูกควบคุมตัวฐานเป็นบงกชองสงสัย สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ สวีตตี้ไม่ยอมเปิดเผยว่าออกไปเที่ยวกับใคร เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ความเครียดขึ้น จนกระทั่งถึงจุดสูงสุดใหญ่ เมื่อ

---

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ความคัมไซ" ใน บทละครทุกเรื่อง น้อยอินทเสน ความคัมไซ เจซา, สารวัค! เห็นแกลก ทั้งจิตคิดคลั่ง โดย พระชรรคไพเซอร์ (พระนามแฝง) อกที่ 3 หน้า 121 - 122

สายหยุดก็ตัดสินใจเปิดเผยความจริง เรื่องที่ตนออกไปเที่ยวกับสวัสดิ์แก่พระยากำแหงฯ การตัดสินใจนี้
เกิดจากสถานการณ์บังคับบีบบังคับให้สายหยุดต้องช่วยคนรักที่หมั้นชอกฉาวหา แมตนเองจะถูกคิณิกัณ
จุกวิถุคติและจุกสูงสูดใหญ่จึง เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้

สายหยุด   แต่ที่จริงคิณขียนยืนยันว่า ในระหว่างเวลา 4 นาฬิกาถึง เมื่อที่สวัสดิ์
                  ไปจากค่ายจนถึงเวลา 8 นาฬิกาหลังเที่ยง เมื่อเชอกลับนั้น เธอ
                  ไม่ได้ไปเดินวนที่ป้อมหรือที่ไหนเลย
กำแหง   หลอนรู้ไคอย่างไร
สายหยุด   เพราะเขาไปอยู่กับคิณเอง เขาหลงเรือไปค้ำยกันกับคิณสอง ท่อสอง¹

หลังจากจุกสูงสูดใหญ่ ตัวละครโคคนพบความจริงที่สำคัญ มีผลให้สวัสดิ์พ้นข้อสงสัยไปได้มาก
หลังจากนั้น เหตุการณ์คลี่คลายไปอย่างรวดเร็ว โดยมีหลวงกำจักษ์บูรชน นายตำรวจเขามาแจ้ง
หลักฐานต่าง ๆ ที่โคเพิ่มเติม ไคแก่ รอยเท้าของคนร้ายที่ใหญ่กวารองเท้าสวัสดิ์หนึ่งนิ้ว เข็มขัด
เส้นหนึ่งบริเวณที่คนร้ายเขาไป ลายมือบนกระดาษที่ไคโค ซึ่งไม่ใช่ลายมือสวัสดิ์ การค้นพบสิ่ง
ของต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้มีการพิสูจน์หลักฐานปรากฏว่า สิ่งของเหล่านี้มีไชของสวัสดิ์ ทำให้สวัสดิ์
พ้นมลทิน ทอมามีการค้นพบวาคนร้าย คือ นายจอน แพร่งก พร้อมหลักฐานระบุตัวคนร้ายคือ ชุก
นักเรียนนายร้อยและเป็นพทที่ไชยังนายร้อยตรีครุฑควย สวัสดิ์ถูกปล่อยตัว ความยุ่งยากทั้งหมดจึง
คลี่คลายอย่างปราศจากขอเคลือบแฝงไค ๆ ทั้งสิ้น เรื่องจบอย่างสุข

การคลี่คลายปัญหาของตัวละครเอกฝ่ายนี้ เกิดจากการกระทำของตัวละครอื่น ๆ ทั้งสิ้น
ตัวละครเอกไม่มีโอกาสแก้ปัญหาค้นเองไคเลย เพราะสถานการณ์ต่าง ๆ บังคับบีบบัง การค้นพบ
ตัวบุคคล ทำให้เรื่องจบอย่างสุข ตัวละครเอกฝ่ายนี้ ผ่านพ้นความยุ่งยากต่าง ๆ และเป็นผู้นับริสุทธ์
ในที่สุด

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ความคิมิไชย" ใน บทละครพูดเรื่อง
นอยอินทเสน ความคิมิไชย เจ้าชา, สรวัด ! เห็นแก่โลก ทั้งจิตคิดคลัง โดย พระชรรค์เพชร
(พระนามแฝง) อกที่ 3 หน้า 146

★ บทละครเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบันทึกในตอนต้นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ นิสัย และความสัมพันธ์ของตัวละครเอกกับตัวละครอื่น ๆ พร้อมกับจุดเริ่มเรื่องคือ คุกกี้เพิ่งเล็งสวีตตี้ สงสัยว่าจะเป็นคนร้ายที่จารกรรมความลับไปขาย เหตุการณ์กระตุกเกิดขึ้นในกลางองก์ที่สองคือ สายหยุกกับสวีตตี้พากันไปเที่ยวพายเรือเล่น โดยมีโคมบอกให้บิดามารดาของสายหยุกทราบ

ปัญหาในละครเรื่องนี้เกิดจากปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นก่อนละคร เปิดเรื่องคือ การจารกรรมความลับทางทหาร ทำให้ตัวละครฝ่ายดีพยายามแก้ปัญหาคือ จับตัวคนร้ายให้ได้ ในขณะที่คนร้ายเข้ามาจารกรรมความลับอีกครั้งหนึ่ง เป็นเวลาเกี่ยวกับที่สวีตตี้ออกไปพายเรือเล่นกับคนรัก เหตุประจวบนี้ทำให้สวีตตี้ประสบความยุ่งยาก ถูกควบคุมตัว ตัวละครฝ่ายดีพยายามช่วยกันแก้ปัญหาคือ ทำให้สวีตตี้หลุดพ้นจากขอกกล่าวหา มีการค้นพบสิ่งของหลายอย่างที่เป็หลักฐานโทษตัวคนร้ายได้ในที่สุด ความยุ่งยากคลี่คลายลงเพราะตัวละครฝ่ายดีช่วยแก้ปัญหาคือตัวละครเอก

จุดวิกฤติใหญ่คือ สายหยุกคัดค้านใจบอกความจริง เรื่องที่ไปพายเรือเล่นกับสวีตตี้สองต่อสอง จุดวิกฤติใหญ่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดสูงสุดใหญ่ทำให้เรื่องคลี่คลายลงไปไ้มาก มีการเตรียมเรื่องเพื่อพัฒนาไปสู่ปัญหาใหญ่คือ สายหยุกเขียนจดหมายมาบอกสวีตตี้ว่าตนจะไปหัดคืนบุรีรัมย์ มีการเตรียมเรื่องเพื่อให้เหตุการณ์สมจริงคือ การกล่าวถึงการตรวจเวรในคืนเดือนหงาย

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่องจะเห็นว่า จุดวิกฤติและจุดสูงสุดรอง คือ คุกกี้ถูกคนร้ายยิงได้รับบาดเจ็บสาหัสนั้น เกิดขึ้นซ้ำเกินไป และอยู่ห่างจากจุดวิกฤติใหญ่และจุดสูงสุดใหญ่คือ สายหยุกบอกความจริงเรื่องไปเที่ยวกับสวีตตี้ ทำให้ละครไม่ตื่นเต้นเร้าใจเท่าที่ควร โดยเฉพาะในครึ่งหลังขององก์ที่หนึ่ง เป็นเหตุการณ์ที่แสดงอารมณ์ขันค่อนข้างไร้อารมณ์มากกว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่อง

ละครเรื่องนี้สร้างความกระหายใคร่รู้ได้ดีมาก โดยเริ่มเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาของตัวละครรองที่กล่าวถึงเหตุการณ์อย่างหนึ่งไม่เปิดเผยให้ชัดเจน ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านใคร่รู้เรื่องราวอันแท้จริงต่อไป ด้วยความสนใจใคร่รู้ ทั้งตัวอย่าง

- เสวตร์   จริงนะครับ ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา ผมก็ยังไม่เคยได้ยินว่ามีเหตุการณ์เช่นนี้เลย
 จรูญ   ตั้งแต่ไหนแต่ไรนะคุณ หมายความว่าอย่างไร ? หมายความว่า ตั้งแต่บรมสม
           กับไหน ๆ นานหรือ ?...
 กัม   อย่าพูดเป็นเล่นไปหน่อยเลย ผมวิตกกังวล ๆ นะให้ตายสิ จนแทบจะกินไม่ได้
           นอนไม่หลับที่เดียว¹

นอกจากบทสนทนาที่ชวนให้เกิดความกระหายใคร่รู้แล้ว การสัมภาษณ์รายในองค์ที่สอง
 และองค์ที่สาม มีส่วนสร้างความกระหายใคร่รู้ บัซซหรือผู้อ่านพยายามคาดคะเนว่าใครคือคนร้าย
 บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อ
 เสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง ★

บทละครเรื่อง เห็นแก่ลูก

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดของก่เดียว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงพระราชทานพิณช โดยไชพระนามแฝงว่า พระชรรค์เพชร

เรื่องย่อ

เมื่อเปิดฉาก นายลำ ทัพเกษะ เข้ามารอพบพระยาภักดีนฤนาถ แต่ขณะนั้นพระยาภักดี
 ยังไม่กลับจากทำงาน นายคำคนรับใช้ของพระยาภักดีฯ ไม่ไว้ใจนายลำ จึงนั่งเฝ้าอยู่ในห้องหนังสือ
 ที่นายลำวิสาสะเดินเข้ามา เมื่อพระยาภักดีฯมาถึง พักคู่ไก่อคุยกันถึงเรื่องราวความเป็นไปของนายลำ
 นายลำเล่าว่า หลังจากออกจากคุกแล้ว นายลำก็เดินทางไปอยู่พิณชโลกไค้อลกลอยค้าฝิ่นกับชาวจีน
 สองคน ทอมาชาวจีนสองคนถูกจับ ตัวนายลำรอดมาได้ นายลำแจ้งความประสงค์ว่าจะมาขอพบ
 ลออลูกสาวที่นางนวลภรรยาฝากพระยาภักดีฯไว้ เมื่ออายุได้สองขวบ พระยาภักดีฯไม่ไหวพบ
 นายลำจึงบอกว่าตนจะมาขออยู่กับบุตรสาวและบุตรเขย เมื่อลออแต่งงานแล้ว พระยาภักดีฯขอรอง

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ความกึ่งมีไชย" ใน บทละครพูดเรื่อง
น้อยอินทเสน ความกึ่งมีไชย เจ้าชา, สารีวงศ์ เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลัง โดย พระชรรค์เพชร
 (พระนามแฝง) องค์ที่ 1 หน้า 89 - 90

ไม่ให้ขายสำเนาอยู่กับบุตรสาว เพราะคนอื่นจะครหาทำให้ล่อล่อมเสีย พระยาภักดีฯ ทัศนใจ
ให้เงินนายลำไมว่าจะเรียกทองเท่าใดก็ตาม เพื่อเห็นแก่ความสุขของล่อ นายลำปฏิเสธยืนยัน
จะมาชออยู่กับบุตรสาวให้ได้ พระยาภักดีฯ โกรธมากกว่าแสร้งจะเมตตา นายลำขึ้นมอกล่าว
ล่อกลับมาแล้ว ล่อขึ้นมาพบพระยาภักดีฯ ล่อเป็นหญิงสาวที่มีกิริยามารยาทมนาวลาจาอันหวาน
เมื่อทราบนายลำเป็นเพื่อนกับพระยาภักดีฯ ก็ทำความเคารพ และทูลขอร้องว่าจาอันหวาน
ล่อถามถึงบิดาและกล่าวว่าเธอเห็นรูปบิดาและจิตวิบากง เป็นคนศรีซอตรง เธอจะไม่เชื่อเป็น
อันซาค ถ้าใครมอกล่าวบิดาเป็นคนไม่ดี นายลำเห็นว่าบุตรสาววากภาพทนไว้งามเกินกว่าจะ
ทำลายได้ จึงช่วยพรล่อในโอกาสที่จะแครงงานกับนายทอง คำดวงหน้า ล่อซอซอขึ้นไปเปลี่ยน
เสื่อผ้า นายลำสำนึกตัวไคจึงมอแหวนให้พระยาภักดีฯ นำไปมอให้ล่อเป็นของขวัญไว้ กณที
นายลำจะจากไปพระยาภักดีฯ ไคมอเงินจำนวนหนึ่งให้นายลำนำไปประกอมอาหารสุจริตค่อไป

ลักษณะโครงเรื่อง

โครงเรื่องของบทละครเรื่องนี้เป็นแบบออร์แกนิก (Organic plot) เพราะเหตุการณ์
ที่สร้างขึ้นในแต่ละตอน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน การกระทำทุกอย่างในละคร
มีประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่อง โดยไม่สามารถตัดส่วนใดออกไปได้ เช่น ความประพฤติของนายลำ
ตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา ล้วนเหลือแหล่ไม่เป็นที่ฐาน หากินในทางทุจริต สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุ
ให้สังคมนึงเกี่ยว แม้พระยาภักดีฯ เองก็ไม่ต้องการให้นายลำมบุตรสาว จากตัวอย่างนี้
แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์หรือการกระทำอย่างหนึ่งจะมีผลทำให้เกิดเหตุการณ์อย่างหนึ่งต่อเนื่องกันไป
เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะดำเนินติดต่อกันไป เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคือ บิดาขอมรัก
และเสียสละทุกอย่างเพื่อบุตรได้ ถ้าบุตรเป็นคนดีทำให้บิดาภาคภูมิใจ

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดฉาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไคทรงบัพพ์ให้เห็นลักษณะ
และบุคลิกของนายลำ โดยໃ้บทสนทนาระหว่างนายลำ ตัวละครเอกกับคนรับใช้ ดังนี้

ลำ : อ้อ ! แก่ไม่เชื่อ ที่จริงแก่ไม่น่าเชื่อ รูปร่างฉันมันโหมมเต็มที เครื่องแต่งตัว หรืออุปกรณ์เต็มที่ยังไง แก่ฉันสามารถไต่เหี่ยวว่า ฉันจะไม่แตะต้องสิ่งของอะไร ของเจ้าคุณภักดีก่อนที่จะได้รับอนุญาต เข้าใจไหม ?

อายคำ : ครับ¹

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฐมนิเทศให้แก่นักศึกษาของนายลำแล้ว ทอดจากนั้นทรง เกรี้ยวเรื่อง เพื่อพัฒนาเหตุการณ์โกสมจริงยิ่งขึ้น พระยาภักดีฯ ได้สั่งนายคำให้มา บอกถวายเมื่อลออกจากข้างนอก การเกรี้ยวเรื่องทอนให้เหตุการณ์ในตอนท้ายแบบเนียน ขึ้นขึ้น เมื่อลออกจากพบพระยาภักดีฯ และช่วยให้เหตุการณ์คลี่คลายไปได้ ดังนี้

ภักดี : เออ! ที่ละวะ เอ็งออกไปนั่งคอยอยู่ข้างนอกก็ได

อายคำ : ขอรับณ

ภักดี : คอยอยู่ใกล้ ๆ เผื่อซาจะเรียก แล้วก็ถ้าคุณลออกมาออกข่าวด้วยนะ²

หลังจากที่ตัวละครเอกคือ พระยาภักดีฯ กับนายลำพบกันแล้ว มีการปฏิสัมพันธ์มาก เพื่อ เผยให้เห็นหรือดูอานทราบความเป็นมาของนายลำ นิสัยใจคอ อาชีพ ความประพฤติ ใคอย่าง ชัดเจน โดยนายลำเป็นผู้เล่าเรื่องในอดีต หลังจากที่จากกันให้พระยาภักดีฯ พัง การปฏิสัมพันธ์ นั้นนำไปสู่ปัญหา จุกวิถิตติ และจุกสูงที่สุด ดังตัวอย่าง

ลำ : แนละชึครับ - เมื่อเกิดความนั้นนะ ไต่เท่ากันผมยังหนุ่มอยู่ด้วยกันนี้ครับ ผมเป็นจิตเคาะ ไต่เท่ายังเป็นหลวงกำรอยู่ยังงีละ

ภักดี : ถูกละ ๆ

ลำ : แล้วกันผมยังทองไป - เออ - ไปเป็นโหมเสียสิบปียังงีละครับ³

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห็นแก่ลูก" ใน บทละครทุกเรื่อง นวยอินทเสน ความดีมีไชย เจาช่า, สารวัตร: เห็นแก่ลูก ทั้งจิตติคคั้ง โดย พระชรรค์เพชร

(พระนามแฝง) หน้า 206

²ก. หน้า 207

³ก. หน้า 209

การบู๊พ่นโดยให้ตัวละครเอกซึ่งจากกันไม่นานมาพบกัน โค้ดโถ่ถามสารทุกข์สุกดิบของกัน และกับคนที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ในละครเรื่องนั้น เป็นวิธีที่เหมาะสม มากทำให้เรื่องดูเนิบเนิบและสมเหตุสมผล

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบู๊พ่นตัวละครเอกพอสมควรแก่ การพัฒนาเรื่องแล้ว ก็โค้ดทรงสร้างจุดเริ่มเรื่องขึ้นพร้อม ๆ กับเหตุการณ์กระตุก โค้ดแก่ นายลำ แรงความรู้สึกที่มาพบพระยาภักดีครั้งนี้คือ ท้องการมาพบบุตรสาว ดังนี้

- ภักดี (แสดงหน้านายลำ) ฉันทเชิด เชื้อที่เคียว เอฉันแม่ฉันทชอถามอะไรสักหน่อย แยกมาหาฉันทวันนี่นะมีอะไรอะไร ฆ่าไปแรงใจเลย เสียแรงเป็นเกลือกก็มาแต่เก่า แต่เก่า
- ลำ ผมมากทั้งใจมาเยี่ยมเจ้าคุณนี่แหละอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งแยกก็ว่า ถ้ามี โอกาสจะโค้ดผมแม่ลออ
- ภักดี (หน้าตึง) ออ ...
- ลำ ผมจะพบสักทีโค้ดไหม
- ภักดี ฉันทบอกไม่ได้ว่าเมื่อไหร่จะมีโอกาสที่จะพบแม่ลออ
- ลำ นี่ย่านะ เจ้าคุณไม่เต็มใจให้ผมพบหรือ ?
- ภักดี เถอะให้ฉันทยอมตามใจจริงก็ของทอว่า ถ้าไม่พบโค้ดก็ว่า
- ลำ (ออกโกรธ) ทำไม ?
- ภักดี จะให้ฉันทต้องอธิบายไปทำไม แยกควรจะเข้าใจโค้ดเองที่เคียว¹

จุดเริ่มเรื่องในบทละครเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องซ้ำ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอก ฝ่ายตรงกันข้ามคือนายลำนั้นเกิดขึ้นมานานแล้วก่อนละครจะเริ่มเรื่อง และปัญหานี้ทำให้นายลำ คิดแก้ไข โดยเข้ามาพบบุตรสาวเพื่อขออาศัยอยู่ด้วย จุดประสงค์ของนายลำขัดแย้งกับพระยาภักดี

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห็นแก่ลูก" ใน บทละครพูดเรื่อง น้อยอินทเสน ความที่มีไชย เจ้าขา, สรวัด : เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลัง โดย พระยารักษ์เพชร (พระนามแฝง) หน้า 212 - 213

ซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายดี พระยาภักดีพิจารณาแล้วเห็นว่า ถ้านายลำมาอยู่กับบุตรสาวของตน
ยอมเป็นผลเสียแก่ชีวิตของตน เพราะนายลำมีประวัติทางพรอมนั้นเป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป
การแก้ปัญหานายลำนั้นค่อย ๆ ทั่วความยุ่งยากขึ้นทีละน้อย โดยเริ่มตั้งแต่เหตุการณ์กระตุก
ไต่ถาม การขอพบบุตรสาว แต่คงประสพผลสุจริตเมื่อพระยาภักดีไม่อนุญาต นายลำจึงเปิดเผย
ความจริงว่าตนหมดเนื้อหมดตัวต้องการมาอาศัยอยู่กับบุตรสาว เหตุการณ์ก็เกิดขึ้นพร้อมกับการ
ค้นพบความจริง ดังนี้

- ลำ ทรามแล้ว เมื่อยังอยู่ในบ้านเจ้าคุณหมักวางใจได้ นี่จะแยกไปมีเหย้ามีเรือน
ของตัวเองแล้ว ผมจะทวงเขามาอยู่กับเขาเพื่อจะได้เป็นกำลังแก่เขาบ้าง
ภักดี เอ๊ะ ! แกนี่จะเป็นหมาเสียแล้วกระมัง
ลำ ทำไม ?
ภักดี แกจะคิดไปอยู่กับลูกสาวยังงั้นยังงี้ได้
ลำ ทำไมครับ ก็หนูจะมาเป็นลูกเขยนะ เขาก็นั่งมีพอกอยู่ไม่ใช่หรือ เขาจะ
เลี้ยงผมไว้สักคนไม่ได้เห็นหรือ ?¹

ปัญหานี้สร้างความยุ่งยากให้ตัวละครมากที่สุด พระยาภักดีพยายามหาทางแก้ปัญหามี
ให้นายลำมาอยู่กับบุตรสาว เพื่อเห็นแก่ความสุขของลูกอนุภรรยา ในที่สุดพระยาภักดี
แก้ปัญหาคาวบิชู้นแรง โดยไม่ใช่การยอมขอมเหมือนที่ตามมา บังคับให้นายลำเลือกระหว่าง
เงินกับการลงโทษควายเสมา ครั้นนี้เป็นจุดวิกฤติและจุดสูงสุดรอง เมื่อนายลำตัดสินใจไม่เลือก
ทั้งสองอย่าง แต่จะเลือกอยู่กับบุตรสาว การตัดสินใจของนายลำแสดง ความมุ่งหมายอย่างเด่นชัด
ที่จะทำตามความตั้งใจเดิม พระยาภักดีควายเสมาเพื่อเขียนนายลำ ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห็นแกลูก" ใน บทละครพูดเรื่อง
น้อยอินทเสน ความดีมีชัย เจ้าชา, สารวัตร : เห็นแกลูก ทั้งจิตคิดคลัง โดย พระชรรคเพชร
(พระนามแฝง) หน้า 219

ภักดิ์ (โธรว) ยังไงจะเอาเงินหรือจะเอาเสมา ?
 ลำ ฌมไม่เอาทั้งสองอย่าง
 ภักดิ์ ฌาอย่างนั้นก็ได้... ฌาเมื่อทุกทีก็ ฌาไม่ชอบ ก็คงพูดอย่างเคยรู้ฐาน
 (ไปหยิบเสมาที่เขานไวที่ผนังลงมา) เอาเถอะ เป็นไรเป็นไปจะทอง
 เล่นงานเสียให้หลายหังทั่วละ (เงื่อเสมาจะทีนายลำ)
 ลำ (ตกใจลุกขึ้นยืน) อะ : อะ : เจ้าคุณ (ยกแขนขึ้นป้อง)¹

จุดสูงสุดของนี่ยังไม่เคยมีคนถึงขีดสุด ก็คือคลายลงเสียก่อน เมื่อนายลำเข้ามาบอกว่า ลอกกลับมาแล้ว เหตุการณ์ที่พิพาทจะรุนแรงหยุดชะงักลงกลางคัน ทอจากนั้นเป็นเบาะแสของลอบ กับนายลำที่แสดงให้เห็นว่าลอบมีทัศนคติที่ทอภิกษาของตน แม้จะไม่เคยชมมากอนักตาม ความรู้สึก ถึงงานที่ลอบมีทอภิกษานั้นทำให้นายลำเกิดความสะเทือนใจ เหตุการณ์ตอนนี้มีการค้นพบตัวเอง กล่าวคือ นายลำได้พบว่าตนนั้นไม่เหมาะสมจะเป็นภิกษาของลอบ นายลำจึงไม่เปิดเผยความจริง ให้ลอบทราบ ตรงนี้เป็นจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง เกิดขึ้นพร้อมกับการค้นพบตัวเองทำให้เหตุการณ์ กลับผันไปจากเดิมในทันทีทันใด จุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่นี้สร้างอารมณ์สะเทือนใจไค้มาก และ ขณะทีนายลำสนทนากับลอบนั้น เป็นช่วงที่สร้างอารมณ์ระหยาไค้รูทำใหญ่ชมหรือดูอานสนใจที่จะ ทรามผล การตัดสินใจของนายลำว่าเป็นอย่างไร คำพูดและบุคลิกของลอบทำให้นายลำค้นพบตนเอง กิ่งนี้

ลำ (นั่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วพูดเสียงเครือ ๆ)
 เจ้าคุณขอรับ ไค้เท่าพูดถูก ไค้คนนี้ไค้เกินกว่าที่จะเป็นลูกชม ฌมันเลวทราม
 เกินกว่าจะเป็นพ่อเขา ฌก็ฟังรู้สึกความจริงไค้ขวนี่เอง... (ถอดแหวนวงหนึ่ง
 ออกจากนิ้ว) นี่ยะครับแหวนวงนี้เป็นของแม่มาล ฌมไค้ไค้ไปไค้ขวนี่ไค้
 ไค้ไค้แะละ เจ้าคุณไค้ไปปรกเมตตามมสักที พอถึงวันแ่งงานแม่ลอบ เจ้าคุณ

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห็นแก่ลูก" ใน บทละครพูดเรื่อง
น้อยอินทเสน ความขี้มีไชย เจ้าชา, สารวัท ๑ เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลั่ง โดย พระชรรคไพโร
 (พระนามแฝง) หน้า 224

โคไปรักให้แหวนวงนี้แก่เขา บอกว่าเป็นของขวัญไหว้ของผมส่งมาแทนตัว¹

หลังจากจุดสูงสุดและจุดวิกฤติใหญ่แล้ว เป็นการคลี่คลายเรื่องอีกเล็กน้อย พระบาทกิติฯ ให้เงินนายลำไปประกบอาชีพที่สุจริตต่อไป ทิวละครฝ่ายตรงข้ามคือนายลำไม่สามารถจะหาสิ่ง
ที่ตนประสงค์ แต่ก็ได้ได้รับความภูมิใจที่โคเสียสละเพื่อบุตร และตัวนายลำเองจะไม่มีอาชีพสุจริตต่อไป
เรื่องจบอย่างสุข ทิวละครเอกฝ่ายก็แก้ปัญหาคือสำเร็จแม้จะมีโคเกิดจากความสามารรถโดยตรงก็ตาม

★ บทละครเรื่องนี้มีการปูพื้นตั้งแต่เปิดเรื่อง จนถึงจุดสูงสุดรอง ปูพื้นเกี่ยวกับความเป็นมา
ของทิวละคร เอกฝ่ายตรงข้าม โดยให้ทิวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องในอดีต จุดเริ่มเรื่องเกิดขึ้น
พร้อม ๆ กับเหตุการณ์กระตุกคือ นายลำแจ้งความประสงค์แก่พระบาทกิติฯว่าต้องการพบบุตรสาว
ทำให้พระบาทกิติฯไม่พอใจและพยายามแก้ปัญหานี้

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้ เกิดจากทิวละครเอกฝ่ายตรงข้ามต้องการแก้ปัญหาคือตนเอง
การแก้ปัญหานี้มีผลกระทบต่อกทิวละครเอกฝ่ายก็ เมื่อความประสงค์ของทิวละครเอกฝ่ายตรงข้าม
ไม่สัมฤทธิ์ผล เพราะถูกขัดขวาง นายลำพยายามแก้ปัญหาคือไปทำให้ความยุ่งยากทวีขึ้น ในที่สุด
ความถึงเครียดเพิ่มขึ้นจนเข้าสู่จุดสูงสุดรอง และจุดสูงสุดใหญ่ในส่วนที่เป็นจุดสูงสุดใหญ่ทำให้เกิด
อารมณ์สะเทือนใจและเหตุการณ์กลับผันอีกควย ความยุ่งยากคลี่คลายลง มีผลมาจากบุคลิกและ
ทัศนคติที่ค้อมีความของลออ

เมื่อพิจารณาโดยสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่ามีการปูพื้นค่อนข้างมาก โดยเฉพาะ
ภูมิหลังของนายลำ แต่การปูพื้นเหล่านี้ก็สามารถพัฒนาเรื่องไปโคไม่เป็นเยื่อ การสร้างปัญหาที่
ความรุนแรงขึ้นจนถึงจุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่ จุดสูงสุดรองและจุดสูงสุดใหญ่อยู่ไม่ห่างกันมากนัก
ทำให้เรื่องคงความเครียดไปจนถึงการคลี่คลายเรื่อง ในช่วงที่เป็นจุดวิกฤติใหญ่ ผู้ชมหรือผู้อ่าน
จะเกิดความกระหายใคร่รู้ว่าทิวละครเอกฝ่ายตรงข้ามจะตัดสินใจอย่างไรระหว่างความสุขของ
บุตรสาวกับความปรารถนาของตนเอง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห็นแก่ลูก" ใน บทละครเรื่อง
นอยอินทเสน ความดีมีชัย เจ้าชา, สรวัก เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลั่ง โดย พระชรรค์เพชร

(พระนามแฝง) หน้า 227

การปฏิวัติในละครเรื่องนี้ค่อนข้างเด่น และแนบเนียนกล่าวคือ ตัวละครจากกันไปนาน เมื่อชนกกับภรรยาตามหาบุตรชายของตนและกัน บทสนทนาเหล่านั้น ช่วยให้ผู้ชมหรือผู้อ่านทราบความเป็นมาของตัวละครเอกตามไปค่อย

บทละครเรื่องนี้สร้างความสะเทือนอารมณ์ เราใจผู้ชมหรือผู้อ่านได้เรื่องหนึ่ง มีโครงเรื่องกระชับ คำเเน่เรื่องไม่เป็นเยิ่นเย้อ และสร้างความกระหายใคร่รู้ความการใหญ่ชมหรือผู้อ่านกระหายจะไต่ถามว่าตัวละครจะตัดสินใจเลือกสิ่งใดระหว่างความสุขของตนกับความสูงของบุตรสาว บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพในด้านการกระทำเพื่อเสนอแนวความคิดสำคัญของเรื่อง ✱

บทละคร เรื่อง น้อยอินทเสน

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดชวนขัน ความยาว 3 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า พระชรรคนพิตร

เรื่องย่อ

องก์ที่หนึ่ง เมื่อเปิดม่านหลวงราชภัทก์จารัญญ์ กับพระสมานบริกร นั่งสนทนาถึงชีวิตความเป็นอยู่ของหลวงราชภัทก์ที่ค่อนข้างจะใช้จ่ายฟุ่มเฟือย หลวงราชภัทก์ตำหนิพระสมานว่าคนยากจน จึงคิดหาภรรยาที่มีฐานะดี และไต่ถามให้พระสมานหาทางฝากไล่มิตรสาวหลวงวรเวสสิริสรุโหนก พระสมานบอกได้ว่าไปเจอจามาแล้ว แต่หลวงวรเวสไม่พอใจที่หลวงราชภัทก์ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่เหมาะสมกับบุตรสาวคน หลวงราชภัทก์โกรธมากเมื่อทราบว่าหลวงวรเวสชอบบุตรเขยชื่อเชื้อสายผู้ดีแต่ดั้งเดิม ทนจึงคบคิดกับพระสมานอุปลโลกน้อยอินทเสน เสริมของพระสมานา ขึ้นเป็นเจ้าราชบุตรเขยงราย ซึ่งมีข่าวว่าเงินหางมารักษาทั่วทั้งกรุงเทพฯ เมื่อสอบถามน้อยอินทเสนแล้ว ไต่ถามว่าน้อยอินทเสนเป็นชาวเขยงราย เคยเห็นเจ้าราชบุตรเขยงรายอีกด้วย หลวงราชภัทก์ตำหนิพระสมานาจึงช่วยกันเฝ้าหัดกิริยามารยาทของน้อยอินทเสน ให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเจ้าราชบุตรมากที่สุด ก่อนที่จะพาไปแนะนำให้หลวงวรเวสและครอบครัวรู้จัก เมื่อหลวงวรเวสพอใจยกมาไล่มให้เจ้าราชบุตรเขยงรายปลอมเมื่อไร พวกตนจะเบิกแค้นความจริงให้ทราบ และจะไต่หัวเราะเยาะเย้ยหลวงวรเวสให้สาสมใจ

องค์ที่สอง หลวงวรเวสาขอมุขมโหฬารพระสมานพระเจ้าราชาบุตร เชียงรายมาแนะนำให้
รู้จักกับครอบครัวของตน นอกจากนี้พระสมานยังได้แนะนำวิธีการพูดจากับเจ้าราชาบุตรอีกด้วย
เมื่อพระสมานลาจากไปแล้ว นางมลิ ภรรยาของหลวงวรเวสาขามาถามเรื่องเวลากลับบ้าน
ของนายบุญโรจนบุตรชาย เมื่อนายบุญโรจนมาถึงก็บอกสาเหตุที่กลับช้า เพราะไม่ไ้ไ้รถที่
ทางบ้านส่งไปรับแต่ไ้ขึ้นรถไ้มาจึงถึงช้ากว่ากำหนดมาก มลิไ้ขี้ขอมความเข้าใจกับบุญโรจน
ในงานกินเเนอร์ ซึ่งแขกที่เชิญมานั้นเจ้าราชาบุตรหญิงจำเป็นต้องระวังมารยาทไ้มาก มลิกับ
หลวงวรเวสาขาทกลงกันว่าจะเชิญเจ้าราชาบุตรมาพักที่เรือนเล็กในสวน เพื่อให้เจ้าราชา
มีโอกาสพบกับมาไลย หลังจากมลิขึ้นไปแต่งตัวแล้ว หลวงวรเวสาขากับบุญโรจนก็คุยกันอย่าง
สนิทสนม ต่างกับเวลาที่อยู่ต่อหน้ามลิ มลิมักข่มขู่สามี เพราะสามีเป็นบุตรของคนที่รับใช้ในบ้านของตน
และมักจะเขมงวดไ้ให้ลูกและสามีวางตัวเป็นผู้น้อย เจ้ายศเจอาอย่าง ทุกคนในบ้านจึงต้องปฏิบัติ
ตามคำสั่งของมลิทุกอย่าง เมื่อมลิไปแล้ว หลวงวรเวสาขากับบุตรชาย ซึ่งชอบชีวิตเรียบง่ายไม่ชอบ
วางตัวเป็นผู้น้อยตามมลิวางระเบียบไว้ ไ้พากันหลบไปรับประทานสมั๊ก* อาหารที่มลิห้ามรับประทาน
เพราะถือว่าเป็นอาหารของเเ

องค์ที่สาม ที่ส่วนในบ้านของหลวงวรเวสา ขักแต่งเป็น เขา ถ้ำ น้ำตก สำธาร
บุญโรจนกำลังกายภาพเพื่อนำไปประกวด พบน้อยอินทเสน จึงแจ้งให้ทราบว่ามีสิ่งท่อน้อยอินทเสน
เขียนถึงมลิคาราคาของทนนัน พึ่งสองคนไ้รับแล้ว และนี่ก็จะยกมาไลยไ้เเน้อยอินทเสน มาไลย
ลงมาท่อน้อยอินทเสน น้อยอินทเสนไ้เพียงเสียงมาไลยกว่า ถ้าเขาปลอมตัวมาเป็นเจ้าราชา
มาไลยจะว่าอย่างไร มาไลยยืนยันว่าคนจะไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่า น้อยอินทเสนจะเป็นใครก็ตาม
หลวงราชาศักดิ์เข้ามาบอกว่า หลวงวรเวสาขากับมลิต้องการท่อน้อยอินทเสน เมื่อน้อยอินทเสนไปแล้ว
หลวงราชาศักดิ์ไ้พูดจาเกี่ยวกับมาไลย แคมมาไลยปฏิเสธ หลวงราชาศักดิ์จึงทำไ้จะไ้ขึ้นไปยิงตัวตาย
เพื่อไ้มาไลยหาย เมื่อไม่สำเร็จจึงทำไ้เป็นกระโถกเขาตาย มาไลยไม่สนใจเห็นหนีไป หลวง
ราชาศักดิ์เห็นว่ากูเขาสูงจึงไม่กล้ากระโถกลงมา พระสมานาเดินผ่านมาพอดี เมื่อไ้ทราบ

*อาหารทำด้วยปลาสดจะเเียบคนสมกับชาวสุกหมักขมิ้นไ้จมีรสเปรี้ยว

หลวงวรเวสายนมาโดยให้น้อยอินทเสนอุปโลมเป็นเจาราชบุตร ก็ระหมีมีใจ แต่คิดคิดว่า
ยังไม่ควรเปิดเผยความจริงเรื่องนี้ ให้เตรียมแต่งงานกันเสียก่อนจึงจะบอกความจริง หลวงวรเวส
บอกหลวงราชทัตว่าตนยกบุตรสาวให้เจาราชบุตรแล้ว เพราะเจาราชบุตรมาขอมาโดยก่อน
หลวงราชทัตทำโกรขจึงปลั่งปากว่าเจาราชบุตรคนนั้นคือน้อยอินทเสน เสมียนของพระสมานาที่ปลอม
ตัวเป็นเจาราชบุตร มลิกมีหลวงวรเวสทราบเรื่องก็โกรขมากจึงไล่น้อยอินทเสนออกจากบ้าน
ขณะนั้นพระยารามฤทธิไกรเข้ามาทักทายเจาราชบุตร เป็นข้าน้อยอินทเสนคือเจาราชบุตรตัวจริง
ที่ตนรู้จัก เจาราชบุตรลงมารักษาตัวเมื่อหายป่วยแล้วโคขมมาโลยถึงพอใจมาก จึงปลอมตัว
มาเป็นเสมียนมาพระสมานา ทุกคนทราบความจริง หลวงราชทัตกับพระสมานาเลี้ยงออกไป
มลิและหลวงวรเวสทางยูนีกับบุตรสาวให้แต่งงานกับเจาราชบุตรด้วยความยินดียิ่ง

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์แต่ละตอน
เกี่ยวโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน โดยเสนอแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง คนที่นิยมยศศักดิ์ชาติตระกูล
คนเหล่านี้มักจะสมาคมแต่เฉพาะคนที่นิยมยศศักดิ์หรือชาติตระกูล เสมอกันตัวละครที่มีลักษณะดังกล่าวคือ
มลิทำให้หลวงราชทัตฯ ซึ่งปรารถนาจะได้แต่งงานกับบุตรสาวของมลิ และพระสมานาไม่พอใจ
พฤติกรรมดังกล่าวของมลิ จึงคิดหาทางกั้นแกล้งมลิกับครอบครัวให้ได้รับความอับอาย อย่างไรก็ตาม
ผู้วิจัยเห็นว่า การนำเสนอเรื่องราวในแต่ละองก์นั้น มีไต่ นำเสนอขมพาทของตัวละครเอกทั่วไค
ตัวหนึ่ง เสนอขมพาทของเรื่อง เช่น ในองก์ที่หนึ่งจะแสดงให้เห็นขมพาทของหลวงราชทัตฯกับพระสมานา
องก์ที่สองเสนอขมพาทของมลิ หลวงวรเวสและบุญโรจน์ ในองก์ที่สามจะเป็นขมพาทของบุญโรจน์
หลวงราชทัตฯและมาโดย ตัวละครที่ควรมีขมพาทมากที่สุดคือ น้อยอินทเสนนั้น มีขมพาทน้อยมาก
ทั้ง ๆ ที่ชื่อของน้อยอินทเสนเป็นชื่อของละครเรื่องนี้

ลักษณะอีกประการหนึ่งของละครเรื่องนี้ คือ บทกลอนชั้น จะมีน้อยเกินไปตลอดเรื่อง
บางคนมีควรรำเสนอเรื่องเพื่อให้กลอนชั้นโดยไม่มีสาเหตุที่สมควร ทำให้เรื่องค่อนข้างไม่สมจริง
และมักไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่องเท่าใดนัก

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดฉาก เป็นบทสนทนาระหว่างหลวงราชภัคที่คำกับพระสมานา เรื่องการตกปลา เพื่อนำเข้าสู่เรื่อง จากนั้นจึงเป็นการปูพื้นให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของหลวงราชภัคที่คำที่บอกวาทนยากจน เพราะใช้จ่ายมาก ดังนี้

หลวงราชภัคที่คำ   ก็ยังไม่ถึงยั้งนี้จริงอยู่ แต่รายรับมันไม่ใครจะทันกระจ่ายจ่าย
                                  นะคุณพระ เงินเดือนมันก็ไปอยู่ราวเดือนละ 100 บาทเท่านั้น...
                                  เงินมรดกคุณพ่อก็ฝากแบ่งไว้ราวสี่พันซั้ง... ยังมีหักแถมอยู่
                                  ทางแถมสามเฟื้องหนึ่ง โทคาเขาเบ็ดเสร็จเดือนละสี่สิร้อยบาท
                                  เห็นจะโต แลวันนั้นก็แชร์ในบริษัทอะไรทาง ๆ อีกสักสองสามราย
                                  ก็มีที่กินอยู่แถมคลองเตยบ้าง แต่ยังไม่ได้อะไร¹

นอกจากปูพื้นให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่แล้ว ยังมีการปูพื้นเพื่อแสดงให้เห็นความฟุ่มเฟือยของหลวงราชภัคที่คำอีกหลายประการ เช่น มีรถยนต์และรถมาที่ของบำรุงรักษาและค่าใช้จ่ายของคนขับรถและคนเลี้ยงม้าอีกเดือนละหลายบาท นอกจากความฟุ่มเฟือยที่ปูพื้นให้เห็นแล้ว ยังมีการปูพื้นเพื่อแสดงทัศนะของตัวละครเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองให้เห็นว่า หลวงราชภัคที่คำชอบผู้หญิงที่ร่ำรวยมากกว่าความงามหรือความดี ต่อจากนั้นมีการปูพื้นใหญ่ชมหรือดูอานรถจักรตัวละครเอกฝ่ายคือ หลวงวรเวสและครอบครัว ซึ่งมีฐานะค่อนข้างร่ำรวยโดยศัณษีก็รัก โดยเฉพาะมลิและหลวงวรเวส ดังนี้

หลวงราชภัคที่คำ   ชะ ๆ ชะ ๆ ตัวแกเองเป็นอะไรมาที่เกี่ยว พอแกเป็นขี้ข้าเขาควยส่ง
                                  แกยังจะฮวคคิ ยกตัวแกสูงความอื่นหรือ...
 พระสมาน   ตัวหลวงวรเวสไม่สู้กระไร สำคัญที่เมียแก ทานมลิแกอยู่ข้างจะฮวค
                                  วงศ์ตระกูลของแกพอไซเหมือนกัน... แกสารพัดนึกอยู่ในกำมือแล้ว

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "น้อยอินทเสน" ใน บทละครพูดเรื่อง
น้อยอินทเสน ความคัมภีร์ เจาษา, สารวัตร 1 เห็นแกลูก ทั้งจิตก็คคคคคค โดย พระขรรค์เพชร
 (พระนามแฝง) องค์กรที่ 1 หน้า 4

จะนึกเอาอะไรได้อีกนั้น... วงศ์ตระกูลหรืออะไร ๆ ก็ไม่สู้เงินนะคุณนะ¹

ต่อจากนั้นเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือ พระสมานกับหลวงราชภัฏดำคบคิดกับเพื่อนอุปโลกน
ชายคนหนึ่งเป็นเจาราชบุตร ดังนี้

หลวงราชภัฏดำ แกล้งอยากได้ลูกเขยเป็นเจ้านัก คบจะหาเจ้าไปมัดให้แกเสียให้เช็ก
พระสมาน แกล้งจะไปเช็กไปหลวมอะไร แกล้งตั้งใจไปเท่านั้น
หลวงราชภัฏดำ ไม่ใช่ครับ ไม่ใช่หาเจ้าจริงไปให้แก ที่ผมหมายความว่าคือ จับอ้ายแมง
อะไรคนหนึ่ง แต่งให้เป็นเจ้าไปให้แกขยี้เสียให้เช็กสักที...²

จุดเริ่มเรื่องนี้ เป็นจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็ว เพราะปัญหาเรื่องหลวงราชภัฏดำซึ่งพอใจ
มาโดยชอบอยากได้เป็นภรรยาขึ้น เกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่องไม่นานนัก จุดเริ่มเรื่องเกิดขึ้นราว
กลางองก์ที่หนึ่ง เพราะมีการบุปผาคอนชางมาก

ต่อจากนั้นมีการเตรียมเรื่องให้เห็นว่า เจาราชบุตรเชียงราย ขอมปลอมตัว ดังนี้

พระสมาน ... อ้อ ประเคี้ยวขอมอะไรนิกเถอะ เขว้าเจาราชบุตร
เมืองเชียงรายนะลงมาอยู่ในกรุงเทพ นี่จริงหรือ ?
อินทเสน ขอรับ
พระสมาน ทำไมยังไม่เห็นใครทปะเลย
อินทเสน ... ผมทราบว่า เจาราชบุตร เป็นคนที่ชอบเล่นอะไรแปลก ๆ บางที
ก็ปลอมตัวไปเที่ยวแฉะนอนอยู่³

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "นอยอินทเสน" ใน บทละครทุกเรื่อง
"นอยอินทเสน ความคิมโงย เจาชา, สาราวัค" เห็นแกลูก ทั้งจิตคิคคสัง โดย พระชรรคไพชร
(พระนามแฝง) องก์ที่ 1 หน้า 17

² ก.

³ ก. หน้า 18 - 19

การเตรียมเรื่องในตอนที่ช่วยให้เหตุการณ์ก่อนท้ายเรื่องสมจริงขึ้น เมื่อพระยารามภักดีไกร
 เป็นนัยว่า น้อยอินทเสนคือ เจาราชบุตรเขียงรายแท้จริง การปลอมตัวของ เจาราชบุตร เขียงราย
 จึงไม่เกิดขึ้นกะทันหันหรือไม่มีการเกริ่นเรื่องมาก่อน ผู้ชมหรือผู้อ่านยอมรับได้เพราะมีการเตรียม
 เรื่องตอนต้นแล้วว่า เจาราชบุตรปลอมตัว

เหตุการณ์กระทันหันเกิดขึ้นเมื่อหลวงราชภักดีฯ และพระสมานาคบคิดกับปลอมตัวน้อยอินทเสน
 เป็นเจาราชบุตรเขียงราย ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามสร้างเรื่องขึ้นเพื่อกลั่นแกล้งหลวงวรวเวศา
 และมลิ ที่รังเกียจตน หลวงราชภักดีฯ นอกจากมีจุดประสงค์ใหญ่เกี่ยวกับการแก้แค้นหลวงวรวเวศาแล้ว
 ยังมุ่งหวังจะไท่แต่งงานกับมาโลยอีกด้วย การกลั่นแกล้งหลวงวรวเวศาครั้งนี้อาจเป็นผลให้มาโลย
 และหลวงวรวเวศาถนอม รยาค้นกลับมาสนใจตนก็เป็นได้ ดังนั้นเหตุการณ์กระทันหันนี้จึงผลักดันให้เกิด
 เหตุการณ์ในอง กที่สี่และอง กที่สามต่อไป

ในอง กที่สอง มีการปูพื้นให้เห็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของหลวงวรวเวศา โดยเฉพาะ
 ความเป็นมาของหลวงวรวเวศาจนแต่งงานกับมลิ

ต่อจากนั้นเป็นการพัฒนาเรื่องเข้าสู่ปัญหา การกระทำตอนนั้นแสดงให้เห็นว่า มลิเป็นคน
 เจ้ายศเจาอย่าง หลวงวรวเวศาคนข้างกัวกรรยา บุญโรจนบุตรชายมีนิสัยคล้ายมลิฯ ขมขำทำตัว
 ตามสบายไม่ถือตนว่ามีบิดามารดาว่ารวย ปัญหาหรือความยุ่งยากในอง กที่สองนี้เกิดขึ้นไม่ปรากฏให้เห็น
 นอกจากพัฒนาเนื้อเรื่องแสดงนิสัยของตัวละครที่มีลักษณะขัดแย้งกัน

ในอง กที่สาม ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามอุปโลกนน้อยอินทเสนเป็นเจาราชบุตรเขียงราย
 นำไปแนะนำให้รู้จักกับครอบครัวของหลวงวรวเวศา น้อยอินทเสนได้เข้ามาอาศัยอยู่ในเรือนเล็ก
 ที่บ้านพระวรวเวศาจนรักใคร่สนิทสนมกับมาโลย น้อยอินทเสนส่งจดหมายเพื่อสู่ขอมาโลยต่อหลวง
 วรวเวศาและกรรยา หลวงราชภักดีฯ มาขอความรักจากมาโลย มาโลยปฏิเสธอย่างไม่มีเยื่อใย
 หลวงราชภักดีฯ ยึดหวังมากแมจะพยายามทำทุกวิถีทางที่จะให้มาโลยสนใจตน หลวงราชภักดีฯ กับ
 พระสมานฯ จึงคิดจะใช้วิธีสุกหาย เพื่อแก้แค้นหลวงวรวเวศากับครอบครัวคือ จะเปิดเผยเรื่อง
 น้อยอินทเสนปลอมตัวเป็นเจาราชบุตรเขียงราย ความหวังว่าจะให้มาโลยหันกลับมาสนใจ
 หลวงราชภักดีฯ อีก พระสมานฯ แนะนำให้หลวงราชภักดีฯ เก็บความลับไว้ก่อน แล้วยอมบ่โกรธ
 หลวงราชภักดีฯ จึงปลั่งปากว่า น้อยอินทเสนปลอมเป็นเจาราชบุตร การค้นพบความจริงนี้เองทำให้

เกิดเหตุการณ์กลับฝันในฝันที่เห็นใจ หลวงราชภัคที่หาความจริงนี้ทำให้เกิดจุกวิถุติและจุกสูงสุกรอง
ทั้งนี้

หลวงวรเวส   จริงซอรับ ซอรับ แต่ดาเป็นหัวคุณเอง คุณจะไม่อยากมีลูกเขยเป็นผู้มี
บรรดาศักดิ์เขยบ้างหรือ ?

หลวงราชภัค   ผมคงไม่ยากใจลูกเขยที่เป็นเจ้าเก๋ อย่างเจ้าราชบุตรคนนี้ ?

หลวงวรเวส   เจ้าเก๋ยังงี้

หลวงราชภัค   มันไม่ใช่เจ้าราชบุตรจริง ๆ นะซอรับ อ้ายมันมีเขยน้อยอินทเสน
เป็นเสมีนของคุณพระสมาน¹

หลังจากจุกวิถุติและจุกสูงสุกรองแล้ว เกิดการกลับฝันของเหตุการณ์คือ น้อยอินทเสน
ออกจากบ้าน ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามสมหวัง แต่มีการค้นพบความจริงเกิดขึ้นขึ้นมาอีก คือ
พระยารามฤทธิไกรมาที่ผ่านหลวงวรเวสหาเห็นเจ้าราชบุตร ซึ่งก็คือน้อยอินทเสนจึงเข้ามาหักทาบ
ทำให้ทุกคนทราบว่า แท้จริงแล้วน้อยอินทเสนคือ เจ้าราชบุตรเขยจริงตัวจริงนั่นเอง ครบนี้จึง
เป็นจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง จุดสูงสุดใหญ่ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบที่สำคัญ การค้นพบนี้ทำให้
เหตุการณ์กลับฝันในฝันที่เห็นใจอีกครั้งหนึ่ง น้อยอินทเสนไม่ถูกไล่ออกจากบ้าน และได้แต่งงานกับมาโดย
สมใจ พระสมานกับหลวงราชภัคที่ทำงานตามแผนไม่สำเร็จ ในขณะที่ตัวละครฝ่ายดีสมปรารถนา
โดยไม่ต้องแก้งานหา สร้างเหตุการณ์หรือฝ่าฟันอุปสรรคทุกอย่างใด มีการคลี่คลายเรื่องหลังจุกสูงสุก
ใหญ่อีกเล็กน้อยก่อนที่จะเข้าสู่จุกจบอย่างสุข

* บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นในตอนต้นขององก์ที่หนึ่งและองก์ที่สอง โดยใช้บทสนทนาของ
ตัวละครเอก ที่เล่าเรื่องของชนในถิ่นสนทนาฟัง มีการกล่าวนิทานตัวละครเอก เช่นกล่าวถึง
ครอบครัวของหลวงวรเวส การปูพื้นแสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ความต้องการ รวมทั้งทัศนะ
และอุปนิสัยของตัวละครเอก หลังจากปูพื้นในตอนต้นองก์ที่หนึ่งแล้วจึงเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือ
หลวงราชภัคที่หาและพระสมานคบคิดกันจะอุบโลกันเจ้าราชบุตรเพื่อแนะนำให้รู้จักกับครอบครัว

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "น้อยอินทเสน" ใน บทละครทุกเรื่อง
น้อยอินทเสน ความคัมภีร์ไชย เจ้าชา,สารวัค : เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลั่ง โดย พระชรรคเพชร
(พระนามแฝง) องก์ที่ 3 หน้า 76 - 77

ของหลวงวรวงศา ต่อจากนั้นเป็นเหตุการณั้กระตุ้นเมื่อหลวงวรวงศาที่ทัพขมอยอินทเสนเสมียนของ
พระสมานาจึงอุปโลกน์ให้เป็นเจาราชบุตรเขียงราย โศภโมทรานวามอยอินทเสนคือเจาราชบุตร
แท้จริง

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้เกิดจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามสร้างขึ้นทั้งสิ้น คือ หลวง
วรวงศาที่มีจุดมุ่งหวังสองประการ โศภ การแก้แค้นตัวละครฝ่ายก็คือหลวงวรวงศาและภรรยา
ให้ได้รับความอับอาย และหวังจะได้มาโดยเป็นภรรยา หลวงวรวงศาและพระสมานาคำเป็นอุปมา
สร้าง ความยุ่งยากให้ตัวละครฝ่ายนั้นขมอยอินทเสนเป็นสื่อกลางขมอยอินทเสนประสงค์จะได้อยู่
ไกลชิดมาโดยอยู่แล้ว จึงยินดีทำตามแผนอย่างเต็มใจเมื่อเหตุการณ์ดำเนินไปตามแผนนาเพื่อสมการ
สมความมุ่งหวังของตัวละครฝ่ายตรงข้ามแล้วในองก์ที่สาม ทัพหาเริ่มชัดเจนขึ้น โศภ มาโดยไม่รับ
รักหลวงวรวงศา ขมอยอินทเสนจะแต่งงานกับขมอยอินทเสน ตัวละครฝ่ายตรงข้ามแก้ปัญหามาไม่ได้ จึงไว้ชีวิต
สุดท้าย คือ เปิดเผยให้ทุกคนทราบวามขมอยอินทเสนเป็นเจาราชบุตร เพื่อให้มีความรักของมาโดย
รั้งเก็บใจในทอนท้ายขององก์ที่สามมีการคนพบเกิดขึ้นสองครั้ง ทำให้เกิดการกลับมันของ เหตุการณ์
ตัวละครเอกฝ่ายคือสมหวัง ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามผิดหวังอย่างสิ้นเชิง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง มีการผูกพันค่อนข้างมาก โดยเจาะอุบิสัย
ของตัวละคร เพื่อพัฒนาให้เต็มแนวความคิดสำคัญของเรื่อง ในองก์ที่หนึ่งแม้จะมีจุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์
กระตุ้น แต่จุดเริ่มเรื่องเกิดขึ้นช้าคือราวกลางองก์ ในองก์ที่สองไม่ปรากฏความยุ่งยากแต่อย่างใด
ความยุ่งยากค่อย ๆ เริ่มปรากฏชัดในองก์ที่สาม เช่น มาโดยปฏิเสธความรักของหลวงวรวงศา
ทำให้หลวงวรวงศาต้องเปิดเผยความจริงเรื่องขมอยอินทเสนให้ทุกคนทราบ จุดสูงสุดใหญ่และจุด
สูงสุดรอง คือการเปิดเผยความจริงสองครั้ง อยู่ในที่ไกล ๆ ถิ่นทอนท้ายขององก์ที่สาม ละครจึง
หันเหเราใจเพียงช่วงท้ายของเรื่องเท่านั้น ในองก์อื่น ๆ ไม่สร้างความกระหายใคร่รู้เท่าที่ควร
ความสนใจของผู้ชมหรือผู้อ่านอาจเกิดจากสำนวนชวนขันและท่าทีของตัวละคร ความตื่นเต้นและความ
เครียดจึงปรากฏเฉพาะตอน เรื่องไกลจะจบในองก์อื่น ๆ จึงดูราบเรียบเกินไป

ความขัดแย้งในละครเรื่องนี้เป็นความขัดแย้งภายนอกกระทางกลุ่มตัวละคร ผู้วิจัยเห็นว่า
ตัวละครฝ่ายตรงข้ามคิดสร้างปัญหาขึ้น โดยที่ตัวละครฝ่ายที่ไม่ได้ทราบว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น มิได้มี

การนำเสนอเรื่องตอนที่ห้าทำให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครโคเคนซิคตัวละครฝ่ายดีได้รับผลที่
เกิดจากการกระทำของตัวละครฝ่ายตรงข้ามในตอนสุดท้ายของเรื่องเท่านั้น และเป็นสิ่งที่ทำให้
ตัวละครฝ่ายดีสมหวังด้วย

เหตุการณ์บางตอนไม่สู้จำเป็นแก่การดำเนินเรื่อง เช่น พฤติกรรมของบุญโรจน์ในองค์
ที่สองหรือตอนองกที่สาม เหตุการณ์ตอนที่หลวงราชภักดีข้ามขึ้นไปบนเขากอนช้างไรสาระไม่มีเหตุผล
ชวนให้เกิดอารมณ์ขึ้นเท่านั้นไม่เป็นประโยชน์แก่เรื่องแต่อย่างใด

มลิศรบาทหลวงวาระเวสมีทัศนคติต่อชาติตระกูลในคำหนึ่ง จึงพยายามสมาคมแต่เฉพาะ
คนร้ายผู้มีตระกูลสูง ทำให้คนทั่วไปไม่พอใจ โดยเฉพาะพระสมานากับหลวงราชภักดีจึงคิด
กลั่นแกล้ง แต่ผลสุดท้ายมลิศรกลับสมหวังมีบุตรเขยเป็นเจ้าเมืองเชียงราย การจบเขยนั้นผู้วิจัยเห็นว่า
เป็นการส่งเสริมให้คนร้ายรายยศสมาคมแต่เฉพาะกลุ่มของตนเอง ไม่เชื่อเพื่อแก่คนที่ตนเห็นว่าต่ำกว่า
ทั้งชาติตระกูลและยศศักดิ์ มลิศรจะโคบุตรเขยที่ปลอมตัวเป็นเจ้า ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นคนธรรมดา
ที่มีฐานะไม่ถนัด แต่มาโดยที่มลิศรจะแต่งงานด้วย มลิศรมักหวังเพื่อจะโคเสนอแนวภิกษุชื่อว่า
คนที่ชาติตระกูลไม่สูง แต่เป็นคนดีก็สมควรได้รับยกย่องเท่าเทียมกับผู้ที่มีชาติตระกูล

บทละครเรื่องนี้เอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์นำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่อง
แนวว่าในบางองก์จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความรัก ทำให้แนวคิดไม่กลมกลืนกันเท่าที่ควร
ก็ตาม

บทละครเรื่องจักรกรับเสด็จ

บทละครเรื่องนี้เป็นบทละครชุด 1 ชุด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่าศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

เมื่อละครเปิดมา พระยาศรีภริมย์ ผู้ว่าราชการเมืองศรีภริมย์ กำลังบัญชาให้เตรียมการ
รับเสด็จอยู่ ขณะนั้นนายบุญยืนกับนายทองคำกำลังรอกิดยามาน พระยาศรีภริมย์จนถึงทางหอบเอ
กกรรยา ที่ยังไม่ผ่านานจึงส่งให้เข้มาให้นายบุญยืนอาสาจะไปทูลให้ว่าเสร็จหรือยัง พระยาศรี

*ชุด ในที่นี้คือ องก์ที่ใดในละครทั่ว ๆ ไปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้
ชุดตนเองกในละครบางเรื่อง เช่น จักกรับเสด็จ หัวใจนักรบ เป็นต้น

จึงช่วยยักกระโถนแทนให้ นางหอยนำขามานเข้ามาส่งให้ และไต่บอกว่า เลือของพระยาศรียา
ที่จะไขแฉ่งรับเสด็จและส่งไปซักที่ทักยังไม่ไคมา และเรื่องเลือน้ำนั้นพระยาศรียาไคสั่งให้นางน้อย
ภรรยาอีกคนหนึ่งทำหน้าที่ นางหอยจึงเข้าไปยังไม่ไค บุญยืนรับอาสาไปเร่งคนงานให้ซักเสื่อ
ใหญ่จน หลวงอุดมศิริเขตรเข้ามาบอกทุกคนเงินที่หาอาหารฝรั่งไคนี้จะคิดค่าจ้างขึ้นเป็นวันละ 10 บาท
พระยาศรียาจำต้องจ้าง แตนนางลำไยไคบอกนางขจรหาอาหารฝรั่งไค จากนั้นช่วยกันซักโถ
เก้อ นายบุญยืนเอาเสื่อที่รักจนใหม่ที่กลางหลังมาใหญ่ บอกว่าเร่งให้ซักที่รักด้วยความรีบร้อนจึงใหม่
อย่างไคเห็น พระยาศรียาจึงต้องเปลี่ยนชุดที่จะแต่งรับเสด็จใหม่ โดยไคก็จะต้องซักเสื่อไค จึงสั่งให้
นายมิ่งภรรยาไปบอกนางน้อยให้เตรียมเสื่อมาไว้ นายมิ่งเข้ามาถามเรื่องเสื่อมาและอื่น ๆ อีก
หลายครั้ง ในขณะที่พระยาศรียากำลังสนทนากับคนอื่นอยู่สร้างความสะดวกให้พระยาศรียาอยู่เนื่อง ๆ
นางขจรถือเสื่อออกมา บอกกับพระยาศรียาว่าเป็นสบฟอกสุนัข ซึ่งนายมิ่งไปขอมมาจากเพื่อนคนไค
ขามนายสังข์ จะเอามาไว้ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไค ทำให้พระยาศรียาโกรธนายมิ่ง
มากขึ้น นางขจรจึงไคคนไปเอาสบฟอกมาแทน ซุนอภัยสรเพลงนายทหารเข้ามาแจ้งให้พระยาศรียา
ทราบวาทางทหารไคไครับแจ้งให้เตรียมการรับเสด็จแควบางไค ทำให้คนสงสัยมาก นายสังข์เนติ
มัตติพนำร่างคำกราบบังคมทูลมาให้พระยาศรียาอ่านพบพจนแก้ไค รอยโหนางเข้ามาบอกวาพบชาย
คนหนึ่งมาขโมยหนามานพักพลางหัวเราะกึก ๆ จึงจับตัวมา ชายคนนั้นบอกวาอยากพบพระยาศรียา
เมื่อพระยาศรียามาพบชายคนนั้นจึงทราบวาเป็นนายชั้นมองชายของภรรยาของพระยาศรียาไคไคไปไค
เมื่อสามสี่เดือนที่แล้ว นางชั้นบอกการแก้แค้นแทนที่สาวจึงโทรเลขวาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวจะเสด็จเมืองศรีภรมย์ไคมีไคลงชื่อ พระยาศรียาโกรธมาก แต่ไม่ทราบจะทำอย่างไร
จะจับฟ้องรองต๋อศาล นายสังข์ซักถามไค เพราะไคเรื่องอ้อลาว พระยาศรียาก่ไคชื่อจึงปล่อยตัว
นายชั้นไป

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน เช่น พระยาศรียาภรรยาไครับโทรเลขแจ้งวาพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จ
เมืองศรีภรมย์จึงจัดเตรียมรับเสด็จอย่างเร่งรีบ การจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ มีัญหนามากมาย แคว

เกิดขึ้นมีเหตุผล เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ ผู้ชายเจ้าชู้มีภรรยาหลายคน ไม่สามารถจะเลี้ยงดูภรรยาเหล่านั้นให้มีความสุขได้จนหน้า ยธมนำความบุงบักมาทำให้ทั้งในชีวิตครอบครัวและในหน้าที่การงานด้วย ทิพยสุนทร นาคสน¹ ได้วิจยบทละครพยุหยาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และเสนอแก่นเรื่องในบทละคร เรื่องจัดการรับเสด็จว่า "ผู้ที่ไม่รวมคอมมูนอลูกดอกโคงาย" ซึ่งต่างจากแนวความคิดที่ผู้วิจยเสนอมา เพราะผู้วิจยเห็นว่าสภาพการมีภรรยาหลายคนในชีวิตครอบครัวของพระยาศรียานั้นมีผลกระทบทั้งเรื่องส่วนตัวและหน้าที่การงาน ดังปรากฏในละครเรื่องนี้อย่างเด่นชัด

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

ละครเรื่องนี้เปิดมาขึ้นพร้อม ๆ กับจุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้น เมื่อพระยาศรียภรรยา กำลังรอมานที่ทางหอพัก ยืนอยู่ ด้วยความรอนใจ จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องซ้ำ มีปัญหาสำคัญเกิดขึ้นก่อนละครจะเริ่มเรื่องนานแล้ว กล่าวคือ พระยาศรียามีภรรยาหลายคนหนึ่ง และได้ทิ้งไปแล้วเมื่อสามเดือนก่อน ทำให้น้องภรรยา คือ นายขัน โกรธแค้นแทนพี่สาว ถึงกับโทรเลขมาลวงว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จเมืองศรีอยุธยา เพื่อให้พระยาศรียาเตรียมจัดการรับเสด็จ

ต่อจากนั้นมีการพูดถึงพระนิสัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกเล็กน้อย จึงดำเนินเรื่องต่อไป มีปัญหาที่เกิดขึ้นในละครเรื่องนี้เป็นเรื่องซัดของเอกภพที่เขามาซัดจังหวะการเตรียมงาน แต่แก้ไขสำเร็จไปได้ทุกครั้ง มีการพูดถึงให้เห็นชีวิตครอบครัวที่สามมีภรรยาหลายคน ดังนี้

พระยาศรีย   เคียวก่อน เลือบบินฟอมของฉันดีกว่าไว้แล้วหรือ เคียวก็จะล้มเสียอย่าง
                  ครางงานเจสิม็อก
                  ...นี่เป็นเช่นนี้ทำไมหลอนไม่ติดไว้ให้เสร็จ

---

¹ทิพยสุนทร นาคสน   ละครพยุหยาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว   หน้า 76

หอย   ข้อ 1 เพราะคุณไคสั่งให้แมนอยเป็นหน้าที่จักเสื่อน้ำ ข้อ 2 ถ้ากิดินจะไปทีก ก็จะหาว่ากิดินแกงแยงทิ้งหวงอะไรทำอะไรไปอีก แมนอยเขาไม่ฟังกิดินเลย กิดินจะพูดจาทักเตือนอะไรเขาก็ทำหน้างอ จนกิดินซื้อครานจะพูดเสียอีก...¹

เมื่อผู้ฟังถึงสภาพครมครวแล้ว จึงสร้างความเป็นมาคือ พระยาศรีวามีเสื่อน้ำใส่ รับเสด็จ เมื่อปัญหานี้เกิดขึ้นตัวละครพยายามหาวิธีแก้ เช่น ให้คนไปเร่งเสื่อที่ตระวางมา เสื่อ ที่ไคมาซาคกลางหลัง เพราะรับรอนรักเกินไป ตัวละครเอกจึงทองแก้ปัญหโดยแต่งชุดอื่นแทน จากนั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับคนทำอาหารฝรั่ง ปัญหานี้แก้ไขไครวดเร็ว

ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน ตัวละครจะแก้ไขไคทุกครั้ง ตัวละครเอกแก้ปัญหไคเพราะ มีตัวละครรองคอยช่วยเหลือ ทอจากนั้นมีการเตรียมเรื่อง เพื่อให้เหตุการณ์สมจริง และไม่กะทันหันเกินไป ทั้งนี้

ขุนอภัย   คุณหลวงณรงค์ยกว่าไม่ได้รับคำสั่งจากกองพลเลย แต่ไม่เพียงเท่านั้น ยังบอกต่อไปว่า ไคชาว่าเสด็จถึงนครสวรรค์หลายวันแล้วจะประทับ อยู่ราวสามสี่วันแล้วก็จะเสด็จลงกลับทางเรือ

พระยาศรี   อะ ฝึกไปละ ชาวของคุณหลวงณรงค์คงไม่สกลเหมือนของมมเป็นแน่ มมรับโทรเลขเมื่อเช้านี้เองนี่ละ

ขุนอภัย   จากไหนขอรับ

พระยาศรี   จากปากน้ำโพไม่ไกลชื่อไคร มมาก็เข้าใจวคงเป็นเทศา หรือปลัดเทศา ส่งมานั้นแหละ

ขุนอภัย   ขอมกลขอรับ ขอมกสมาก ทำไมทางทหารจะไม่บอกมาใหญ่กัน²

๑   ทอจากนั้นเป็นเหตุการณ์ที่แสดงอารมณ์ขัน และแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครบางประการ เรื่องตอนนีไม่จำเป็นต่อการดำเนินเรื่อง ตัวละครมิไคมีความสำคัญแต่อย่างไค ตักเหตุการณ์ตอนนี ออกไปไคโดยไม่เสียเรื่อง เหตุการณ์ตอนนี ไคแก้ การวางคำทาบมังคมูลของนายสังขเนกบัณฑิต

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "จัดการรับเสด็จ" ใน บทละครทุกเรื่อง จากคุณเจ้าชู้ จัดการรับเสด็จ หน้า 149 - 150

² ก. หน้า 163 - 164

จากนั้นมีการค้นพบความจริง เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดสูงสุดใหญ่ รอยโหมาง พานาขันธ์
เข้ามาพบพระยาศรียานายขันนอกความจริงเรื่องโทรเลขที่ตนส่งให้พระยาศรียา ดังนี้

ขัน (หัวเราะ) เพราะการของนม นมจึงพูด นมแหละเป็นกั๊กการ อะ ๆ อะ ๆ
พระยาศรียา เป็นกั๊กการอย่างไร
ขัน นมเองเป็นผู้ส่งโทรเลข มาจากปากน้ำโพ
พระยาศรียา อะ | อะไรนะ
ขัน นมเองเป็นผู้ส่งโทรเลขมาสั่งให้เจ้าคุณเตรียมการรับเสด็จ
เรื่อกพะอะไร ๆ ที่จริงพระองค์ท่านเสด็จลงเรือล่องไปปากน้ำโพ
แต่เมื่อเช้าแล้ว¹

การค้นพบความจริงนี้ ทำให้เกิดการกลับฝันของเหตุการณ์ที่พันโก การจัดเตรียมงาน
รับเสด็จไม่เป็นประโยชน์แต่อย่างใด หลังจากจุดสูงสุดใหญ่ มีการคลี่คลายเรื่องพันโก
พระยาศรียาไม่สามารถเอาคืนนายขันได้ เพราะไม่มีหลักฐานเพียงพอ และจะทวงอภัยด้วย
พระยาศรียาจำต้องปล่อยนายขันไป เพราะวิธีนี้เป็นการตัดสินใจที่ดีที่สุด แม้ว่าจะไม่สนใจพระยาศรียา
ก็ตาม

ละครเรื่องนี้จบอย่างสุข แม้กั๊กละครเอกฝ่ายตรงข้ามจะสร้างความยุ่งยากให้กั๊กละคร
ฝ่ายดีได้เป็นผลสำเร็จก็ตาม เพราะการกระทำในอีกของพระยาศรียาที่ทอดทิ้งพี่สาวของนายขันนั้น
เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แสดงนิสัยเจ้าชู้ไม่มีความรับผิดชอบ ที่นายขันวางพระยาศรียาให้จัดเตรียมงาน
รับเสด็จ จึงเป็นบทเรียนที่พระยาศรียาสมควรจะได้รับ และจะทำให้สำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ
ได้ดีขึ้น นอกจากนั้นผู้ชมหรือผู้อ่านยังพอใจในผลกรรมที่พระยาศรียาได้รับในตอนสุดท้ายของเรื่องอีกด้วย
★ บทละครเรื่องนี้มีการปูพื้นเล็กน้อยในตอนต้นเรื่อง จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุก
เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในตอนเปิดเรื่อง คือ พระยาศรียารอคิวคิยามาน แต่นางหอยยังไม่เสด็จ
ตรงนี้เป็นปัญหาแรกที่นำไปสู่ปัญหาอื่นที่ทยอยกันเข้ามาเป็นระยะ ๆ และมีการคลี่คลายปัญหาเกิดขึ้น
ทุก ๆ ตอนด้วย

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "จัดการรับเสด็จ" ใน บทละครเรื่อง
เจ้าคุณเจ้าชู้ จัดการรับเสด็จ หน้า 169 - 170

การเสนอความยุ่งยากในละครเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดให้ตัวละครฝ่ายตรงข้ามสร้างปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแกล้งแค้น ของการให้พระยาตรีภพ ได้รับความอับอายควายวิเศษแบบยัด หลังจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามดำเนินงานได้สำเร็จ ตัวละครเอกฝ่ายดีหลงเชื่อ จักการรับเสด็จอย่างโกลาหล มีปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา จนถึงจุดสูงสุดใหญ่ เรื่องทาง ๆ จึงคลี่คลายลงทุกปัญหา จุดสูงสุดใหญ่เกิดจากจุดวิกฤติใหญ่ คือ นายชั้นตัดสินใจบอกความจริงให้พระยาตรีภพทราบ ทำให้เกิดการค้นพบความจริงที่สำคัญ เหตุการณ์ต่าง ๆ กลับผันในทันทีทันใด ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามทำงานได้สำเร็จ

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยพบว่ามีการปูพื้นน้อยมาก แม้จะใช้จุดเริ่มเรื่อง ชักตาม แต่ผู้ชมหรือผู้อ่านก็เข้าใจเรื่องได้พอสมควร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงกล่าวถึงภูมิหลังอย่างละเอียด ในผู้ชมหรือผู้อ่านเห็นว่า พระยาตรีภพปฏิบัติตนอย่างไรที่สวามิภักดิ์ นายชั้นจึงเคียดแค้นถึงเพียงนี้ ผู้ชมหรือผู้อ่านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเรื่องราวแรงพอสมควร และพระยาตรีภพก็เป็นฝ่ายมีอคติด้วย พระองค์ทรงเน้นเหตุการณ์ที่น่าเสนอในละครมากกว่าภูมิหลัง ความยุ่งยากแต่ละเรื่องนำเสนอติดต่อกันไม่ขาดตอน ช่วยเราความสนใจและสร้างอารมณ์ขึ้นได้ตลอดเวลา ทำให้เรื่องไม่น่าเบื่อ มีการเตรียมเรื่องที่ทำให้เกิดความกระหายใคร่รู้ คือ ทางทหารไม่ได้รับแจ้งให้จัดเตรียมรับเสด็จ ละครเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสาระของเรื่องมีในตอนสุดท้ายเท่านั้น ส่วนตอนอื่น ๆ สร้างขึ้นเพื่อบันเทิงอารมณ์มากกว่าจุดประสงค์อื่น ๆ ในตอนสุดท้ายมีการค้นพบที่สำคัญ จุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่ที่ทำให้เรื่องจบอย่างสุข ละครเรื่องนี้มีเอกภาพตามการกระทำ แสดงให้เห็นแนววิเศษสำคัญของเรื่อง

บทละครเรื่อง หัวใจนักรบ

บทละครเรื่องนี้ มีความยาว 3 ชุด (องก์) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ เพื่อปลุกใจให้รักชาติ วรรณคดีสโมสรโดยยกย่องให้เป็นยอดแห่งบทละครทุกเมื่อ พ.ศ. 2457 มีได้ทรงใช้พระนามแฝง

เรื่องย่อ

ชุดที่หนึ่ง เมื่อละครเปิดฉาก สายานที่ชายสวีตตี้ บุตรชายของพระภิกษุมัยวราภร กำลังชวนสวีตตี้ไปอาบน้ำ แต่สวีตตี้ไม่ยอมไป สายานเมื่ออุบายยามจะตลกเสียให้ หมวกถูกเสื่อที่สวีตตี้ซ่อนไว้จึงหลุดออกมาจากเสื่อ สายานทราบว่านองชายไปสมัคร เป็นลูกเสื่อ จึงนำเรื่องนี้ไปบอกกับบิดา ทำให้พระภิกษุมัยวราภรโกรธสวีตตี้มาก เพราะไม่ชอบกิจการลูกเสื่อและเสื่อป่า เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ไร้ประโยชน์สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ท้องการให้บุตรชายลาออก หลวงมัญชรบรรณารักษ์พิพากษาจังหวัดมัญชร และเป็นผู้บังคับบัญชาหมวกเสื่อป่าทวย ไทเซอร์องมิโหลงโชนสวีตตี้ พึงยังไคเซอร์รับสวีตตี้เป็นบุตรบุญธรรม และอนุญาตให้สวีตตี้เป็นลูกเสื่อได้ หลังจากนั้นพระภิกษุมัยวราภรได้ปรึกษาหลวงมัญชรเพื่อขอให้หลวงมัญชราทำแทนราชการให้สังฆบุตรชายคนหัวปี ซึ่งจะถูกลงโทษเพราะเรียนกฎหมายแล้วสอบไม่ผ่าน แทนหลวงมัญชรพิเศษ

หลังจากหลวงมัญชรไปแล้ว สังฆเชาถามออกพระภิกษุมัยวราภรว่า อุไรพี่สาวกำลังคุยกับหลวงมณีราชอุรวารุ่ง นายอำเภอเมืองมัญชรในส่วน พระภิกษุมัยวราภรเรียกนางแย้มภรรยามาสอบถามที่สนใจให้บุตรสาวกับหลวงมณีคุยกัน หลวงมณีมาทบทพระภิกษุมัยวราภรเกิดโต้เถียงกันขึ้น พระภิกษุมัยวราภรจะให้หลวงมณีลาออกจากเสื่อป่า ถ้าต้องการแต่งงานกับอุไร อุไรไม่ยอมให้หลวงมณีลาออก ถ้าลาออกอุไรก็จะตัดสัมพันธ์กับหลวงมณีทวย หลวงมณีทำตามคำพูดของอุไร และลาจากไปนางแย้มโคมออกพระภิกษุมัยวราภร เรื่องสังฆประพฤติกั้วเหลวไหล ถูกขุนเบ่งพิภรรยาของพระภิกษุมัยวราภรชักชวนไปในทางเสีย และพระภิกษุมัยวราภรชอบเอาใจสาวจนทำให้มีภรรยาตั้งแต่เด็ก ขณะที่กำลังพูดกันอยู่นั้น หลวงมณีเข้ามาขอกลับมา และจับตัวสังฆไป

ชุดที่สอง พระภิกษุมัยวราภรปรึกษาขุนเบ่ง เรื่องจะช่วยสังฆออกจากกรเป็นทหาร ขุนเบ่งได้วิจารณ์รัฐบาลไทยว่าคงต้องล่มสลายในเร็ว ๆ นี้ เพราะรัฐบาลไทยไม่ยอมยอมรับกับชาติที่เห็นแก่ศักดิ์ศรีไม่คิดถึงความเป็นอยู่ของประชาชน พระภิกษุมัยวราภรไม่พอใจคำพูดของขุนเบ่งนัก ขุนเบ่งอาสาจะพาสังฆหนีทหารออกไปจากมัญชร พระภิกษุมัยวราภรไม่เห็นด้วย ขณะนั้นมีกองเสื่อป่ามาตั้งอยู่แถบบ้านของพระภิกษุมัยวราภร พระภิกษุมัยวราภรเข้าใจว่าเป็นการข่มขู่ ขุนเบ่งรีบสนับสนุนให้จับตาตุ๋นตาเสื่อป่าบุกกรูเข้าเขมบ้านเพียงเล็กน้อยก็ให้ห้องรองทัพที่

สวายนางเนยมารดาเลี้ยง ลักลอบมีความสัมพันธ์กับชู้สาว ทั้งคู่ก็จะหนีไปอยู่หอด้วยกัน
 ขณะกำลังสนทนากันอยู่ พระภิรมย์ก็ออกมาเห็นภริยาสนิทสนมกันของบุคคลทั้งสอง เขาคิด จึงกล่าว
 ทำให้นางเนยชุนเบงมาแจ้งให้ทราบ ว่า โศภิตาตัววิ่งออกมาจากกรมทหารโตแล้ว สวิ่งโกรธ
 เมื่อทราบว่าชุนเบงพูดเรื่องนิกاحของตนป่วย จึงขอลากลับกรม ขณะนั้นชาติภิกษุเข้ามาประชิด
 จึงเกิดปะทะกันขึ้น สวิ่งวิ่งออกไปดูเหตุการณ์และช่วยพาเสื่อป่ารวมทั้งสวัสดิ์เข้ามาในบ้าน
 พระภิรมย์ไม่พอใจ บุตรชายจึงอธิบายว่าขณะนี้เกิดสงครามขึ้นจริง ๆ มิใช่การซ้อมรบ ทั้งหมด
 จึงช่วยกันยิงต่อต้านชาติภิกษุ สวิ่งอาสาไปส่งข่าวเพื่อขอกำลังเพิ่มเติม ถูกลอบยิงทางคานหลัง เสียชีวิต
 สวัสดิ์อาสาไปทำหน้าที่แทนพี่ชาย ขณะนั้นชาติภิกษุหนึ่งม่งหน้าไปทำลายสะพาน หลวงมณีจึงพาเสื่อป่า
 จำนวนหนึ่งไปรักษาสะพานไว้ ให้เสื่อป่าจำนวนหนึ่งอยู่ที่บ้านพระภิรมย์ ชุนเบงออกมาห้ามไม่ให้
 พระภิรมย์ยิงต่อสู้กับชาติภิกษุ พระภิรมย์โกรธ โศภิตาเบงออกไป ในที่สุดนางของพระภิรมย์รวมกับ
 ครมครวัก็ถูกชาติภิกษุยิงไว้ได้

คนที่สาม ผู้บังคับการทหารฝ่ายชาติภิกษุ ได้เรียกตัวนายสีกันรับใช้ของพระภิรมย์มาสอบสวน
 แจ้งขอหาว่าไม่มีหน้าที่สู้รบ เพราะมีได้เป็นทหารหรือเสื่อป่า แทนายสีพยายามแก้ข้อกล่าวหา
 และไม่ยอมบอกความลับ เรื่องทหารรักษาสะพาน พระภิรมย์ถูกนำตัวมาสอบสวนเป็นคนต่อไป
 ผู้บังคับการผู้หนึ่งของพระภิรมย์ว่าเป็นผู้ไม่มีหน้าที่จะป้องกันชาติภิกษุ เพราะไม่ได้เป็นแม่ทัพเสื่อป่า
 อูร์กันนางเนยถูกพามาสอบถามความลับด้วย แต่ไม่มีใครบอกความจริง ในที่สุดโศภิตานางเนย
 และสวายนางออกมาสอบถาม แต่ก็ยังไม่มีใครบอกความจริง ผู้บังคับการสั่งยิงสวายนางเนย
 กอดสวายนาง ทุกคนจึงทราบว่าสวายนางเนยเป็นชู้กับ พระภิรมย์โกรธแค้นมากทอยิงบุตรชายด้วย
 ตัวเอง แต่ผู้บังคับการไม่อนุญาต เพราะได้สัญญาว่าจะปล่อยตัวไปถามออกความจริง จึงสั่งทหารให้
 พาบุคคลทั้งสองออกไปนอกแนวรบ ชุนเบงเข้ามาพบผู้บังคับการอ้างว่าเป็นคนในบังคับของฝ่ายชาติภิกษุ
 และเป็นผู้อยิงสวิ่งทางคานหลัง เมื่อคราวที่สวิ่งยิงหนังสือไปส่งข่าว ผู้บังคับการจึงลงโทษให้ชุนเบง
 ชุนเบง ในฐานะคนในบังคับของคนที่ทำความผิดยิงคนตาย ผู้บังคับการยังไม่ลงโทษพระภิรมย์
 ให้ควบคุมตัวไว้ก่อน ผู้บังคับการฝ่ายชาติภิกษุจะเนกกำลังฝ่ายไทยผิด ต้องรับตอของทหารออกไป
 จากบ้านพระภิรมย์ ทหารไทยยกกำลังเข้ามาช่วยพระภิรมย์ พระภิรมย์ได้เห็นประโยชน์ของ
 เสื่อป่า จึงสมัครเขาเป็นสมาชิก ออกรวบรวมเพื่อทำลายชาติภิกษุต่อไป

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์แต่ละตอน จะเกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนมีผลทำให้เกิดเหตุการณ์ต่อมาเกี่ยวพันกัน เช่นนี้ตั้งแต่ต้นจนจบ แม้จะมีเหตุการณ์บางตอนไม่สมจริงนัก แต่เหตุการณ์ทั่ว ๆ ไปจะเสนอ แนวคิดสำคัญคือ กิจกรรมของลูกเสือและเสือป่ามีประโยชน์ในการป้องกันประเทศ

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผู้พันด้วยฉากใหญ่ชม หรือดูงานทราบฐานะของพระภิรมย์ฯ ดังนี้

ห้องรับแขก บ้านพระภิรมย์วรการ ที่เมืองมณีบุรณแดนทลหัสตินบุรี เป็นห้องในเรือนตึก
อย่างเก่า ๆ คานหลังมีประตูเปิดออกไปเฉลียง ท่อเฉลียงไปมีสวนคานชวามีนาคาง
คานชายมีประตูสำหรับเข้าไปภายในเรือน เครื่องตกแต่งมีเป็นโต๊ะเก้าอี้อย่างกระนั้น ๆ
ไม้สักป่านิโค...¹

หลังจากผู้พันด้วยฉากแล้ว ทรงเริ่มจุกเริ่มเรื่องพร้อมกับเหตุการณ์กระทุ้งคือ สวัสดิ์
ไปสมัครเป็นลูกเสือ หัง ๆ ที่บิดาไม่อนุญาต จุกเริ่มเรื่องนี้จึงเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว โดยเริ่ม
ตั้งแต่ปัญหาเพียงจะเริ่มเกิดขึ้น และปัญหาต่าง ๆ จะพัฒนาต่อเนื่องกันจนถึงจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง
ในชุกต่อไป ดังนี้

สวาย (จับแขนไว้) อ้อ : นี่แกแหมไปเป็นลูกเสือแล้วดา
สวัสดิ์ เป็นแล้วละ จะทำไมกัน
สวาย ก็มันจะตองไปทำไมแกเดี่ยวนี่ คอบุญคุณพ่อรับงานแก้ดีกว่า²

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจนักรบ" ใน เสียดสะ หัวใจชายหนุ่ม
หัวใจนักรบ ชุกที่ 1 หน้า 153

² ก. หน้า 154

หลังจากเหตุการณ์กระสุนและลูกเริ่มเรื่องนี้แล้ว มีการบ่งชี้ให้เห็นความประพฤติของสวายน ทำให้ทราบว่า สวายนมีความประพฤติเหลวไหล มีภรรยาตั้งแต่อายุยังน้อย เพราะพระภิรมย์ มักอ้างว่าบุตรชายเป็นคนอ่อนแอ จึงทำให้สวายนประพฤติตนออกนอกถนนนอกทางเสมอ

ปัญหาเรื่องสวัสดิ์ก็ไปสมัครเป็นลูกเรือโดยบิดาไม่อนุญาต โคพิณฯ ขึ้นจนเหตุการณ์เครียด เขาสูบบุหรี่สูดกรอง เมื่อสวัสดิ์ยืนยันไม่ยอมลาออกจากลูกเรือ พระภิรมย์โกรธมาก ดังนี้

สวัสดิ์	ผมไม่ยอมออก ผมยอมตายเสียดีกว่า
พระภิรมย์	อาบมา
สวัสดิ์	ผมไม่ยอมออก ผมโคในคำมั่นสัญญาแล้วว่าผมจะประพฤติให้สมควรที่เป็นลูกผู้ชาย ผมไม่ยอมกินคำ ¹

ปัญหานี้คลี่คลายค่อนข้างง่ายเกินไป ชาคความสมจริง เหตุการณ์ที่มหัศจรรย์แรง เบียดเบียนเปลืองจ่ายกาย ทุยการยกสวัสดิ์ให้เป็นบุตรบุญธรรมของหลวงมณู เพราะหลวงมณูอยากได้บุตรชาย และเห็นว่าสวัสดิ์มีความตั้งใจ

หลังจากปัญหาเรื่องสวัสดิ์เป็นลูกเรือโดยบิดาไม่อนุญาตคลี่คลายไปแล้ว ต่อจากนั้นเป็นการเสนอปัญหาเกี่ยวกับสวิงบุตรชายคนโตที่จะต้องถูกเกณฑ์ทหาร พระภิรมย์ไม่ชอบให้บุตรเป็นทหารหรือมีหน้าที่ต้องเสี่ยงกับการสู้รบ จึงขอให้หลวงมณูช่วยแทนหลวงมณูปฏิเสธ ปัญหานี้ยังคงค้างอยู่เพียงนี้ และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โคทรงเริ่มสร้างปัญหาเรื่องอุไรกับหลวงมณูฯ ขอนขึ้นมามาก อุไรกับหลวงมณูฯ ชอบพอกัน แต่พระภิรมย์ไม่พอใจที่จะให้บุตรสาวติดต่อกับหลวงมณูฯ เพราะหลวงมณูฯ เป็นเสี้ยม อาจต้องออกกรมและเสียชีวิตไถ่จ่ายกว่าเป็นข้าราชการพลเรือน พระภิรมย์จึงยื่นคำขาดให้หลวงมณูฯ ลาออกจากเสี้ยม แต่อุไรไม่ยอมให้หลวงมณูฯ ทำเช่นนั้น เรื่องเครียดขึ้นเกิดจุกวิฤทธิคือ การตัดสินใจของหลวงมณูฯ ทำให้เหตุการณ์เขาสูบบุหรี่สูดกรอง ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจนักรบ" ใน เสียดสละ หัวใจชายหนุ่ม
หัวใจนักรบ ชุดที่ 1 หน้า 158 - 159

พระภิรมย์   ก็แล้ว ถ้าเช่นนั้นแปลว่าคุณหลวงจะยอมเลิกความรักของลูกสาวมณดา
หลวงมณี   ถ้าคุณพระจะยกให้ขอเมื่อผมได้ลาออกจากเสื่อผ้าแล้ว ฉะนั้นผมก็ไม่
แลเห็นทางอื่น เพราะถึงจะรักแม่ๆไปนานใดก็ดี แต่ผมจะยอมเสีย
สัจหรือเสียความเป็นลูกผู้ชายไทยไม่ได้เป็นอันขาด
พระภิรมย์   ถ้าเช่นนั้นก็ไม่มีอะไรจะพูดกันต่อไปแล้ว และในเวลาภายหลัง คุณหลวง
ไม่ทงมาที่นี้อีกเลย¹

บัดนี้จึงสิ้นสกุลลง เมื่อหลวงมณีตัดสินใจเลือกทำตามความพอใจของตนเองและอุไร
หลังจากบัดนี้ยุติลงแล้ว มีการผูกพันถึงสวิง สวาย และขุนเบง เกี่ยวกับเรื่องความประพฤติของ
สวิง ซึ่งถูกขุนเบงคอยชักนำไปในทางผิด และในตอนสุดท้ายของชุดที่หนึ่งนี้ ได้พัฒนาปัญหาของสวิง
ไปจนถึงที่สุด คือ ได้ถูกหลวงมณีจับในข้อหาหนีทหาร หลวงมณีกับพระภิรมย์ปะทะคารมกันอีก
จนเครียดเป็นจุดสูงสุดรองอีกครั้ง ทั้งนี้

พระภิรมย์   คุณอำมาจจะไรมาคบ้านผม
หลวงมณี   ผมถือหมายเป็นสำคัญ (ขูหมายใหญ่ แล้วหันไปพูดข้างนอก) คนหาหัว
นายสวิงให้ไต่
พระภิรมย์   นี้ไม่มีอะไรนอกจากจะแก้แค้นส่วนตัวเท่านั้น เอาอำนาจราชการมาข่มเหง
หลวงมณี   คุณพระ เป็นผู้ใหญ่แล้วนะขอรับ ระวังปากคอหนอยจะดีกว่า ผมไม่อยาก
จะตองจับคุณพระไปอีกคนหนึ่งเลย...²

ในชุดที่สอง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพัฒนาปัญหาเกี่ยวกับสวิง
หลบหนีทหาร ไทยให้พระภิรมย์ไปทวง แต่พระภิรมย์ปฏิเสธ ในขณะที่เกี่ยวกับพระภิรมย์ก็เริ่ม
สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างนางเนยกับสวาย เป็นการพัฒนาปัญหาในชุดที่สามต่อไป

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจรัก" ใน เสียดสละ หัวใจชายหนุ่ม
หัวใจรัก ชุดที่ 1 หน้า 179

✓ หลังจากเสนอปัญหาเรื่องสาวกับนางเนยแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอปัญหาเกี่ยวกับสงครามระหว่างไทยกับต่างประเทศ (มีใครระบุว่าชาติภักเป็นคนที่เชื่อชาติใด) สงครามนี้ทำให้เกิดเหตุการณ์เครียดขึ้น เมื่อสวิงถูกยิงเสียชีวิต ดังนี้

หลวงมณี   ท่านขุน ทรวงูที
 (ขุนรัตนแพทยทรวงูทนายสวิงกรูหนึ่ง ระหว่างนี้แม่แยมกับแม่ไอรอกณา
 จากทางขวายืนตะลึงอยู่ ขุนรัตนทรวงูแล้วลุกขึ้นยืนนมัสการ)
 พระภิรมย์   ไม่มีที่หวังหรือท่านขุน
 ขุนรัตน   หมกลมหายใจเสียแล้ว
 (แม่แยมกับไอรอกณาเขาลงร้องไห้ที่ศพ พระภิรมย์ยืนตะลึงอยู่...¹)

หลังจากนี้ มีการเตรียมเรื่องเพื่อให้เกิดเหตุการณ์ในชุดที่สามมาเช็ดก่อนมากยิ่งขึ้น โดยเตรียมเรื่องให้หลวงมณีมีท่าทีสงสัยมากแก่สถานหลังของสวิงว่าอาจจะมิได้เกิดจากกระสุนปืนของชาติภัก เพราะสวิงวิ่งหนีหลังจากออกไปจากบ้าน ดังนี้

หลวงมณี   ท่านขุน หมกแผลอยู่ที่ไหน
 ...
 ขุนรัตน   ขอมกขอรับ แผลทางข้างหน้าหาไม่พบ (พลิกศพ)
 อ้าว : ไพลานี้มีแผลอยู่ข้างหลังนี่แม่ขอรับ
 หลวงมณี   เอ๊ะ : อัจฉริยะจริง ถ้าเช่นนั้น ฮือ : เป็นไปไม่ได้ ไม่ใ้จริง ๆ
 แต่เวลานี้ไม่ใช่เวลาที่จะไ้สวนอะไร...²

ในตอนท้ายของชุดที่สองมีการเตรียมเรื่องอีกเล็กน้อย โดยเสนอเหตุการณ์ให้เห็นว่า ขุนเบงชัคขวางการยิงปืนตอสูรชาติภักของพระภิรมย์ทำใหญ่ชนหรือยื้อจนเห็นว่า ขุนเบงไม่หวังก็

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจนักรบ" ใน เสียดสะ หัวใจชายหนุ่ม
 หัวใจนักรบ ชุดที่ 2 หน้า 208

²ก. หน้า 209

ต่อเมืองไทยนัก การเตรียมเรื่องนี้จึงช่วยเสริมให้เหตุการณ์ในตอนท้ายของชุดที่สามสมจริงขึ้น
ได้แก่ เรื่องขุนเบงเป็นไส้ศึกให้กัมพูชาต่างประเทศ

✓ ในชุดที่สาม ในตอนแรกของชุดนี้ เป็นบทสนทาระหว่างนายสี พระภิรมย์กับผู้บังคับการ
ฝ่ายชาติกัมพูชา บทสนทนาในตอนต้นค่อนข้างเป็นเยื่อ แทรกอารมณ์ขันบ้างเล็กน้อย ดังตัวอย่าง

ผู้บังคับการ	ก็เองถือลูกปืนอยู่หรือเปล่า
นายสี	ถือ
ผู้บังคับการ	ก็มันอย่างไรเล่า ยังไม่มีความนิคอีกหรือ
นายสี	อู๊วะ... ก็ลูกปืนเปล่า ๆ ไม่มีที่ปืนทวย จะยิงแย่งอะไรใครได้หรือ แถมจะหาว่าฉันเอาลูกปืนขวางพวกแกตาย ¹

หรือบทสนทาระหว่างพระภิรมย์กับผู้บังคับการ ดังตัวอย่าง

ผู้บังคับการ	ก็เมื่อเขาซุ่มรบเขาเดินทางไหน
พระภิรมย์	เดินตามทางเกี่ยว
ผู้บังคับการ	ทางเกี่ยวไหน
พระภิรมย์	ทางเกี่ยวที่เกี่ยวเดิน... ²

ในบางตอน มีคำชี้แจงให้เห็นถึงประโยชน์ของ เสือป่าอย่างจริงจังมากเกินไป บทสนทนา
จึงไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่องมากนัก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้
บทละครเป็นสื่อเพื่อทำความเข้าใจกับประชาชนในด้านการเมืองและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
เรื่องความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปลูกฝังคุณธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความกล้าหาญ
ความเสียสละ ความรัก เป็นต้น ดังที่ อิศรา วัฒนกุล³ ได้เสนอผลการวิจัย

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจนักรบ" ใน เสียสละ หัวใจชาตินิยม
หัวใจนักรบ ชุดที่ 3 หน้า 220

² ก. หน้า 228

³ อิศรา วัฒนกุล แนวความคิดทางการเมืองในบทละครพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 520 หน้า

บทละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า มีส่วนในการกระตุ้นให้ชาวไทยตื่นตัว
ในกานความรักชาติ และการปลุกฝังคุณธรรมตามต่าง ๆ แลว ดังนั้นบทสนทนาของตัวละคร
ในตอนต้นซุคที่สามนี้จึงไม่ทรงคำนึงถึงความกระชับของโครงเรื่องเท่าที่ควร บทสนทนาจึงค่อนข้าง
ยาว เพื่ออธิบายให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเข้าใจบทบาทและความสำคัญของเสื่อป่า ซึ่งโดยสภาพความ
เป็นจริงแล้ว คงไม่มีทหารฝ่ายชาติภคินใดจะออกพบฟังคำพูด เสน่เดินหรือฟังคำชี้แจงมากมายของฝ่าย
ตรงข้าม ในขณะที่อยู่ในเวลาคับขัน และการสู้รบอย่างนองเลือดเช่นนี้ ดังตัวอย่าง

ผู้บังคับการ	ดาเชนนันทำไมแกไม่ป็นเสื่อป่า
พระภิรมย์	เพราะฉันเป็นบ้า ไม่รู้ดีประโยชน์ของเสื่อป่า จนเกิดสงครามขึ้นแล้ว ฉันจึงแลเห็นประโยชน์
ผู้บังคับการ	เมื่อแกไม่ได้เป็นทหาร และไม่ได้ป็นเสื่อป่าทั้งสองอย่างเช่นนั้น ทองแปลว่าแกได้สละอำนาจอันชอบธรรมของแกที่จะรบ เพราะฉันนั้น แกไม่มีอำนาจอันชอบธรรมหรือหน้าที่จะยิงพวกฉันเลย... เพราะ แกมีโอกาศแล้วที่จะทำตนให้เป็นผู้มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะป้องกัน ชาติได้ แต่แกไม่ถือเอาโอกาศนั้น ถึงแกไม่มีโอกาศรับราชการ เป็นทหาร แกก็ควรจะเข้าป็นเสื่อป่าได้ นี่ทหารแกก็ไม่ได้ป็น เสื่อป่าแกก็ไม่ได้ป็น แกละทิ้งโอกาศหมดแล้ว ดังนี้ แกก็ควรจะเว้น จากการจับอาวุธขึ้นรบ... ¹

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพัฒนาปัญหาการสู้รบระหว่างไทยกับชาติภค
ในซุคที่สอง ทำให้เหตุการณ์ตึงเครียดขึ้น ความยุ่งยากจากสงครามช่วยพัฒนาปัญหาเกี่ยวกับสวาย
กับนางเนย ปัญหาขุนเบงที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลไทย ปัญหาเหล่านี้จะดำเนินเข้าสู่ความเครียด
สูงสุดในซุคที่สามทั้งสิ้น

ก่อนถึงจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง มีการค้นพบความจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสวาย
กับนางเนย พระภิรมย์โกรธแค้นมาก เหตุการณ์ในตอนนี่จึงเครียดขึ้นสู่จุดสูงสุดของ ดังนี้

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจนักรบ" ใน เสียดส หัวใจชายหนุ่ม
หัวใจนักรบ ซุคที่ 3 หน้า 224 - 225

พระภิรมย์ นางเนย นิ่ง เป็นชู้กับชายชวยดา
 เนย จะมาชักใช้เอาถอยเอาความอะไร อีกประเทียวกุดพระก็จะต้อง
 ทายขมูแล้ว
 พระภิรมย์ (โกรธใหญ่) นิ่ง : อีอกก็ : อีอกก็ : (จะกลับไป แทะทหารยึดหัวไว้)¹

เหตุการณ์ถึงเครียดจากจุดสูงสุดครองยังไม่หมดไป มีความเครียดเพิ่มขึ้น เมื่อสวายนอกความลับสำคัญทางทหาร พระภิรมย์ขาดบุตรชายมากขึ้น ครบนี้จึงเป็นจุดที่มีความเครียดสูงสุด กลายเป็นจุดสูงสุดใหญ่ ดังนี้

ผู้บังคับการ กำลังเดือดป่าที่รักษาที่นั่น มีประมาณสักเท่าใด ถ้าออกก็ ๆ
 ฉันจะปล่อยตัวไป
 สวายน ประมาณสักกอง รอยหนึ่ง
 พระภิรมย์ (โกรธ) อ้ายอกตัญญู อ้ายชาติเคียดรจนาน อ้าย (เงินจะไปทหาร
 รังไว้อีก)²

จุดสูงสุดใหญ่นี้ เกิดจากจุดวิกฤติใหญ่คือ สวายนตัดสินใจบอกความจริงแก่ผู้บังคับการ สถานการณ์บีบบังคับให้สวายนของตัดสินใจรักษาชีวิตตนเอง การตัดสินใจนี้เหมาะสมกับนิสัยและพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงมาโดยตลอด

หลังจากจุดสูงสุดใหญ่แล้ว เหตุการณ์ยังคงตึงเครียดอยู่ เมื่อขุนเบงถูกนำตัวมาพบผู้บังคับการในตอนนี้ มีการค้นพบความจริงที่สำคัญหลายเรื่อง การค้นพบความจริงว่า ขุนเบงเป็นคนยิงสังหารทางคานหลัง และเป็นคนในบังคับของฝ่ายข้าศึก การค้นพบเหล่านี้ทำให้เกิดการกลับผันของเหตุการณ์ทันทีทันใด ทำให้ขุนเบงถูกเขวานคอแทนที่จะได้รับความดีความชอบดังที่ตัวละครหวังว่าจะได้รับ

หลังจากที่ขุนเบงเปิดเผยความจริงทาง ๆ จนถูกประหารแล้ว เหตุการณ์ต่าง ๆ เริ่มคลี่คลายผู้บังคับการฝ่ายชาติกงตลงโทษพระภิรมย์เพียงแต่ให้กับริเวณเท่านั้น พฤติกรรมและ

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หัวใจนักรบ" ใน เสียดสละ หัวใจชายหนุ่ม หัวใจนักรบ ชุดที่ 3 หน้า 238

²ก.

การกระทำของผู้นับถือการบางประการไม่สมจริง กล่าวคือ เมื่อผู้นับถือการทราบข่าวคนเบง
 กระทำการที่เป็นผลดีแก่ฝ่ายตน เช่น ลอบยิงสวิง เพื่อตัดกำลังฝ่ายไทย พุศหรือเขียนขอความ
 โจมนที่รัฐบาลไทย ผู้นับถือการกลับคิดสืบลงโทษคนเบง เพราะถือปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ในขณะที่
 เคียวกันพระภิรมย์มาเป็นพลเรือนยิงต่อสู้กับทหารฝ่ายข้าศึก เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเช่นกัน
 พระภิรมย์แสดงตนเป็นศัตรูทั้งการกระทำและวาจาต่อผู้นับถือการ มิได้กระทำให้ใดให้เป็นประโยชน์
 ต่อผู้นับถือการแต่อย่างใด พระภิรมย์กลับไม่ถูกลงโทษ และยังได้รับความเห็นใจจากผู้นับถือการ
 อีกด้วย การกระทำของผู้นับถือการดังกล่าวนี้ ขาดความสมจริง ดูเสมือนว่าพระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระทัยที่จะให้พระภิรมย์มีชีวิตอยู่เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อกิจการ
 ลุกเสือและเสือป่า โดยมีโคทรงคำนึงถึงความสมจริงและเหตุผลในการคลี่คลายเรื่องแย่งการโค
 บทะเลคร เรื่องนี้จบอย่างสุข พระภิรมย์คนพบตัวเองว่าควรมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรต่อประเทศ

บทะเลคร เรื่องนี้มีการปูพื้นสลับกับการเสนอปัญหา โดยปูพื้นเกี่ยวกับตัวละคร ทัศนคติ
 อุบิสัย และความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร มีการปูพื้นปรากฏอยู่ทุก ๆ จุด จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์
 กระตุ้นเกิดขึ้นพร้อมกัน ได้แก่ พระภิรมย์ทราบข่าวทรราชสมักรเป็นลูกเสือ

ปัญหาและความยุ่งยากในละครเรื่องนี้ เกิดจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามที่มีการกระทำ
 ชัดแย้งกับแนวความคิดของตัวละครเอกฝ่ายดี คือ พระภิรมย์มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องลูกเสือและ
 เสือป่าว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ เมื่อบุคคลในปกครองประพฤติสิ่งที่แตกต่างไปจากทัศนคติ
 ของตนเช่น นายสวัสดิ์สมักรเป็นลูกเสือ อุไรรักกับหลวงมณีที่เป็นเสือป่า ความขัดแย้งจึงเริ่มขึ้น
 และรุนแรงมากขึ้น เมื่อตัวละครที่อยู่ในปกครองของพระภิรมย์มิได้ยอมทำตามความต้องการของ
 พระภิรมย์ เช่น สวัสดิ์ไม่ยอมลาออกจากลูกเสือ อุไรไม่ยอมให้หลวงมณีลาออกจากเสือป่า
 ในจุดที่สอง พระภิรมย์เริ่มขัดแย้งกับตัวละครฝ่ายตรงข้ามด้วยกันคือ ขุนเบงและในจุดที่สาม
 ขัดแย้งกับผู้นับถือการและสาวบุตรีชาย แต่ในที่สุดพระภิรมย์ได้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อลูกเสือและ
 เสือป่า เพราะเห็นประโยชน์ในทอนเกิดสงครามอย่างเด่นชัด

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่ามีการปูพื้นที่เหมาะสมกับการสร้าง
 ความยุ่งยาก ผู้ชมหรือผู้อ่านเข้าใจได้ดี จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้น เราความสนใจได้ดี
 มากเพราะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเปิดเรื่อง ความยุ่งยากและจุดสูงสุด รวมทั้งจุดวิกฤติของเรื่อง
 ปรากฏมากแห่งช่วยให้เรื่องน่าสนใจ ตื่นเต้น ได้ตลอดเวลา เช่น หลังจากเริ่มเรื่องได้ไม่นานนัก
 เกิดจุดวิกฤติและจุดสูงสุดรองคือ สวัสดิ์กับพระภิรมย์ ได้เถียงกันอย่างรุนแรงเรื่องสมักรเป็นลูกเสือ

การคลี่คลายเรื่องไม่เป็นเชื้อ จึงไม่ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเบื่อหน่ายก่อนที่เรื่องจะเข้าสู่จุดจบ
 อยากรู้ก็ตามเมื่อใดพิจารณาบทละครเรื่องนี้อย่างละเอียดแล้ว ย่อมเห็นว่ายังมี
 เหตุการณ์อย่างใดที่ค่อนข้างไม่สมจริง ได้แก่ การคลี่คลายเรื่องในบางตอน เช่น พระภิรมย์
 ที่สิ้นใจยกบุตรชายให้หลวงมลิลา หรือการคลี่คลายเรื่องในตอนหลังจุดสูงสุดใหญ่ ย่อมยังมีการมีไค
 ลงโทษพระภิรมย์ แต่กลับลงโทษคนเบ่ง จึงเห็นว่าพฤติกรรมของตัวละครไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน
 และมีอุปนิสัยไม่สูงส่งที่แท้ จึงทำให้เหตุการณ์บางอย่างค่อนข้างไม่สมจริงเท่าที่ควร

เหตุการณ์อย่างตอนก่อนชานาเบือ เช่น บทสนทนาระหว่างพระภิรมย์กับยู่บั้งกับการ
 ที่ยู่บั้งคิดว่ายู่บั้งกับการประสังจะโทษพระภิรมย์ สมควรเป็นเสียอย่างยิ่ง และมีคำสนทนา
 ตอนที่ตัวละครพูดเล่นเล่น ซึ่งขัดต่อลักษณะของเหตุการณ์ที่เคร่งเครียดในภาวะสงครามอีกด้วย

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพในด้านการกระทำ แม้ว่าจะมีเหตุการณ์อย่างตอนที่ขาดความ
 สมจริงอยู่บ้าง แต่เหตุการณ์ทั่ว ๆ ไป สามารถนำเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ เหตุการณ์
 บางอย่าง เช่น ความสัมพันธ์และพฤติกรรมของสาวกับนางแย้มที่ดูจะไม่สู้เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้
 เมื่อใดพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอ
 เรื่องราวตอนนี้ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นว่า ผู้ที่มิได้มีคุณให้เข้มแข็งคง เช่นการเป็นลูกเสียหรือ
 การเลี้ยงบุตร เช่นที่พระภิรมย์เลี้ยงสาวกับนางแย้มเป็นแม่เสียต่อชีวิตของบุตรและบิดามารดา
 นั่นคือ เสนอให้เห็นประโยชน์ของการสมควรเป็นลูกเสียนั่นเอง

บทละครเรื่อง พอกไม่ขาว

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครตลกเกี่ยวกับ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
 เจ้าอยู่หัว มีโครงเรื่องพระนามแฝง

เรื่องย่อ

เมื่อละครเปิดเรื่อง จำรัสนั่งสนทนากับบุญส่งสามีเก่า เรื่องที่นางใช้ใหญ่ส่งเป็นพระ
 นำเงินไปชำระหนี้สินให้ บุญส่งพยายามพูดถึงความหลัง จำรัสห้ามปรามบอกว่า ตนเองเมื่อเป็น
 ภรรยาบุญส่งนั้นอายุยังน้อย หลงไหลไปไกลปราศจากความขังคึด เมื่อถูกบุญส่งทอดทิ้ง จำต้องไปพึ่ง

ชายอื่นคนแล้วคนเล่า ไม่มีใครจริงจังด้วย ในที่สุดพบหลวงพราหมณ์ชราคนหนึ่งโดยบังเอิญเป็นภรรยา จึงขอยืมหลวงพราหมณ์ความเชื่อสัจยต์ลอบไป ถาหลวงพราหมณ์ความเมตตาทางชอตาบคิดว่า จะไปพึ่งพาชายอื่นต่อไปอีก บุญส่งขอโชษที่ขี้ยัง เหลืออยู่อีก 500 บาท แทนจาร์ส แต่จาร์สปฏิเสธ เช่นเดิม จาร์สพยายามเก็บงำเงินที่ได้จากหลวงพราหมณ์เพื่อขอโชษที่คืนที่มีมาแต่เดิม โดยมีใบบอกให้ สามีทราบ เพราะนางต้องการจะปิดบังอดีต ในที่สุดบุญส่งขอโชษที่แทนไปก่อน เมื่อใดที่จาร์สมีเงิน คืนคอยนำมาโชษคืน บุญส่งทำเช่นนี้เพื่อไถ่บาปที่เคยทำกับนาง จาร์สรับคำ บุญส่งส่งสารจาร์สมาก และรู้ว่าตนเองเป็นต้นเหตุ ทำให้จาร์สต้องประสบเคราะห์กรรมดังกล่าว จึงยื่นมือไปจับมือจาร์สไว้ หลวงพราหมณ์มาเห็นเข้า จึงขอใหญ่ส่งรอยอยู่ที่ห้องรับแขก ตนเองเขามาคิดว่าจาร์สอย่างรุนแรง โดยเข้าใจว่านางแฉไปมีความสัมพันธ์กับบุญส่งอีก จาร์สพยายามอธิบายให้หลวงพราหมณ์ฟังถึง เรื่อง ที่ตนไม่ได้บอกความจริง เพราะเกรงว่าหลวงพราหมณ์จะไม่เลี้ยงดู แต่เมื่อเวลาล่วงมา คิดว่าถ้าบอก ความจริงอาจถูกขับไล่ไล่ส่งออกจากบ้าน จึงคิดจะมีบุตรสักคนหนึ่งกษม หลวงพราหมณ์อาจจะเห็นแก่ บุตรบ้าง เมื่อหลวงพราหมณ์ถามถึงบุญส่ง จาร์สอธิบายให้ทราบตามความเป็นจริง แต่หลวงพราหมณ์เชื่อ และกล่าวว่า จาร์สเหมือนผ้าที่เปื้อนหลายชั้นหลายชั้น ฟอกไม่ขาว พร้อมกับนั้นได้ดึงผ้าเช็ดหน้า ออกมาซักล้างและบอกว่าผ้าที่ฟอกไม่ขาวมีวิธีเดียวที่จะทำได้คือทิ้งไปเสีย หลวงพราหมณ์ออกปากขับไล่ จาร์สออกจากบ้าน ให้จาร์สตัดเครื่องประดับที่สวมอยู่ทุกชิ้นคืนให้ตน จาร์สพยายามขอร้องแต่ หลวงพราหมณ์ปฏิเสธจาร์สขมขื่นร้องไห้ หลวงพราหมณ์ออกไป บุญส่งทราบว่าหลวงพราหมณ์ไล่จาร์สออก จากบ้านจึงขอพบกับจาร์ส จาร์สปฏิเสธไม่ยอมกลับไปอยู่กับบุญส่ง และขอตัวเข้าห้อง บุญส่งพยายาม ทำความเข้าใจกับหลวงพราหมณ์เรื่องจาร์ส แต่หลวงพราหมณ์ฟังสิ่งใดทั้งสิ้น เมื่อเห็นจาร์สยังไม่ออกจาก ห้อง หลวงพราหมณ์จึงเข้าไปดูและออกมาจากห้องด้วยที่หน้าตกตะลึง พุคเหมือนละเมอว่า จาร์สตายแล้ว

ลักษณะโครงเรื่อง

ลักษณะโครงเรื่องเป็นแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน แต่ละตอนจะเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคือ บุคคลมักไม่มีใครให้ออกสแกนที่ถูกต้องทราบว่า เป็นคนชั่ว แม้นั้นจะพยายามตั้งใจกระทำก็ตาม

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดฉาก จำรัสกำลังสนทนากับบุญส่ง บทสนทนาที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์และความเป็นมาในอดีตของตัวละครทั้งสอง ทั้งตัวอย่าง

บุญส่ง   หลอนกับฉันก็โตเคยรักใคร่ชอบพอกันมามากจะว่าเกินไปกว่าได้ ฉันก็ยอมจะรู้สึกอวยวาทที่หลอนโคกคบคามาแล้วกับฉัน ไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ตัวหลอนเลย กลับจะให้โทษเสียอีก¹

จำรัสกล่าวถึงเรื่องราวในชีวิตของทุกคนข้างละเอียดยิ่งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในช่วงนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปคนข้างมาก และใช้วิธีการปฏิรูปที่ไม่รุนแรงเป็นนัย กล่าวคือ ให้จำรัสตัวละครเอกเล่าเรื่องส่วนตัวให้บุญส่งอีกคนฟังเรื่องเหล่านี้ค่อยแล้วฟังจึงดูเป็นการจริงใจที่จะกล่าวถึงภูมิหลังของเรื่องมากเกินไป

หลังจากปฏิรูปเรื่องมามากแล้ว ท่อไปเป็นจุดเริ่มเรื่อง บุญส่งขอชกโชกโชกที่จำรัสยังคงเจาหนีอยู่จำนวนหนึ่งให้ จำรัสปฏิเสธ แต่ในที่สุดท้ายยอมรับขอเสนอนั้น จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องซ้ำ เหตุการณ์และปัญหาในชีวิตของจำรัสก็เกิดขึ้นมานานแล้ว ตั้งแต่แต่งงานกับบุญส่งและถูกบุญส่งทอดทิ้ง ท่อลำบากเป็นหนี้สินมากมาย จำรัสจำต้องปิดบังอดีตของตนไม่ให้หลวงพราสามีปัจจุบันทราบ เพราะเกรงว่าจะถูกทอดทิ้งอีก ท่อเก็บเงินสะสมไว้เพื่อโชกโชก บุญส่งอาสาเงินไปชำระให้

เหตุการณ์กระทันหันเกิดขึ้นต่อจากจุดเริ่มเรื่อง คือ จำรัสปฏิเสธไม่ให้บุญส่งช่วยเหลือชำระหนี้แทนให้ ต่อจากนั้นมีการปฏิรูปถึงนิสัยของหลวงพรา ดังนั้น

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ฟอกไม่ขาว" ใน ฉีกใจใคร่ลม
หาเมียให้ฉัน ฟอกไม่ขาว ตอนรับลูก หน้า 159

จาร์ส คุณยังเข้าใจผิดอยู่มาก คุณหลงผิดกับคนอื่น ๆ แก่เลี้ยงดูจิตใจจริง ๆ ไม่ใช่
 ภัยไว้เป็นของเล่นชั่วคราว, อย่างคุณตาคนอื่น ๆ ที่เป็นมาแล้ว ส่วนจิตฉัน,
 ก็รู้สึกบุญคุณแถมมาก ยังไม่เคยรักใคร่ผูกคัม, เทาคุณคุณหลวงนี่เลย จิตฉัน
 ตั้งใจจริง ๆ, ที่จะประพฤติก้าวให้, สมควรที่ฉันจะไว้วางใจ, ได้เหมือน
 ญาติอื่น ๆ, เพราะฉะนั้นถ้าทานโล่จิตฉันเมื่อไร, ก็เห็นจะคงตายไม่สน¹

นอกจากที่ฉันให้เห็นนิสัยหลวงพราแล้ว ยังแสดงให้เห็นการเตรียมเรื่องอีกด้วย กล่าวคือ
 จาร์สที่ถูกไว้วางใจหลวงพราไล่ออกจากบ้านนั้นก็ขอตายเสียดีกว่าจะไปอยู่กับชายอื่น คำพูดของ
 จาร์สนี้ทำให้การตัดสินใจฆ่าตัวตายสมจริงมากยิ่งขึ้น แก่ความเขม่นของ เรื่องตกลง เพราะดูว่า
 หรือขมขื่นก็เคาเหตุการณ์ดวงหน้าใจ

หลังจากที่บุญส่งเปลี่ยนขอเสนอนิใหม่ ให้จาร์สเป็นหนึ่คนแทนเจาที่คนเดิม จาร์สตกลง
 บุญส่งรู้สึกเห็นใจจาร์สจึงเอามือไปลูบมือจาร์ส การกระทำนี้ หลวงพราเห็นเข้าพอกี้ ทำให้
 หลวงพราขี้ใจว่าทั้งคู่มึงคงมีความสัมพันธ์กันอยู่ เหตุการณ์ต่าง ๆ จึงเครียดขึ้น เมื่อหลวงพรา
 ท้าวว่าจาร์ส หลวงพราตัดสินใจไล่อจาร์สออกจากบ้านให้ถลอกเครื่องประดับทุกชิ้นคืนตน ทำให้เรื่อง
 เครียดจนเข้าสู่จุดสูงสุดกรอง ดังนี้

หลวงพร (ทวาท) เลิกที : ข้าไม่ยอมฟังเสียงมึงอีกต่อไปแล้ว มึงนี่คืออีกากี้
 กาลีสบ้าน กาลีสเมือง การจะเอาใส่เปลอยทะเลไปเสียเท่านั้น ข้าไม่ยอม
 เห็นหน้าเห็นต้ามึงอีกต่อไป ข้าของที่ข้าให้แก่งอยู่นะเอาของข้าคืนมา
 แนวนั้นนะ ถอก ถอก (จาร์สถอกแหวนทุกวงส่งให้หลวงพราพาทาง
 กูเหมือนคนฟัง ๆ ถลอกไป)... เอาเดอะ ข้าจะไปบอกผู้เภาของมึง
 ไหมพาพาเอามึงไป (ทั้งพาจะเดินไป)

จาร์ส (เข้าไปกอกหลวงพรไว้) คุณหลวงเจ้าขา ฟังจิตฉันอีกคำเดอะ

หลวงพร อายจับข้า ไป (ผลักจาร์สลงแล้วออกไป)²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "พอกไม่ขาว" ใน จิตใจใต้ปลม
หาเมียให้ตัว พอกไม่ขาว ตอนรับลูก หน้า 165

² ฎ. หน้า 183

จุดสูงสุดรอง นำไปสู่จุดสูงสุดใหญ่ หลังจากจำรัสตกลงใจออกจากบ้าน จำรัสแก้ปัญหา
ด้วยการดื่มยาพิษ ทั้งหลวงพราและบุญส่งไม่ทราบว่าจำรัสเข้าไปในห้องเพื่อทำอะไร เมื่อเห็นว่า
นานผิดปกติจึงเข้าไปดู เห็นจำรัสตายเสียแล้ว ตรงนี้เป็นจุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับละคร
บิคมาน เรื่องจบอย่างเศร้า ตัวละครหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย ดังนี้

หลวงพร ...จำรัส จำรัส เมื่อไหร่จำออกมาเล่า จำรัส (เดินไปเปิดประตูห้อง
เข้าไป สักครู่หนึ่งกลับออกมาถือถ้วยชามเล็ก ๆ มาชามหนึ่ง หน้าตาเหมือน
คนสิ้นสติ มายืนตลิ่งอยู่)

บุญส่ง (ตกใจ เข้าไปจับมือหลวงพร) คุณหลวง อะไร...อะไรขอรับ

หลวงพร (ยังตลิ่ง พูดเหมือนคนละ(เมอ) จำรัส...ตาย...เสียแล้ว
(ทั้งสองคนยืนตลิ่งอยู่จนบิคมาน)¹

บทละคร เรื่องนี้ประกบด้วยการปฏิสนธิ ภูมิหลังของตัวละครเอก โดยเฉพาะจำรัส
อย่างมากและค่อนข้างละเอียด จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน
คือ บุญส่งเสนอจะชดใช้หนี้ที่จำรัสยังมีอยู่ เพื่อปลดเปลื้องความผิดที่เคยทำมาแต่ก่อน เหตุการณ์
กระตุ้น คือ จำรัสปฏิเสธความช่วยเหลือนั้น เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะทำเช่นนั้น บุญส่งเห็น
ความตั้งใจจริงของจำรัสจึงรู้สึกเห็นใจ ทำให้แผลงใจมือจำรัส ทำให้หลวงพร ๆ เข้าใจผิด
จนเกิดปัญหาให้จำรัสต้องแก้ด้วยการฆ่าตัวตาย

ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในละคร เรื่องนี้เป็นผลมาจากความประพฤติก่อนที่จำรัสจะมา
แต่งงานกับหลวงพร ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อละครเริ่มเรื่องแล้ว มิได้เกิดจากเจตนาของใครทั้งสิ้น
หลวงพรเข้าใจผิด เพราะไม่แน่ใจว่าภรรยาของตนจะไม่ประพฤติกั้ หลวงพรเองที่เคยทำมาก่อน
จะแต่งงานกับตน เมื่อเห็นจำรัสกับบุญส่งแสดงที่ทำสนิทสนมกันมากจึงเข้าใจผิดและขับไล่จำรัสออก
จากบ้าน ทำให้จำรัสแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย เพราะคิดว่าเป็นทางออกที่ดีที่สุด การเตรียมเรื่อง
ในตอนต้น จึงมีส่วนทำให้เนื้อเรื่องตอนนั้นสมจริงขึ้น

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "พอกไม่ขาว" ใน ฉีกใจไฉน
หาเมียให้ตัว พอกไม่ขาว ตอนรับลูก หน้า 183

การค้นพบในละคร เรื่องนี้มิได้ปรากฏชัด เจนด้วยบทสนทนาหรือการกระทำของตัวละคร
 ผู้อ่านหรือผู้ชมสามารถตีความ การค้นพบความจริงได้จากที่ท่าของตัวละคร และการสรุปเรื่องว่า
 จาร์สฆ่าตัวตาย บ่อม เป็นสิ่งยืนยันได้ว่าจาร์ส เป็นผู้บริสุทธิ์มิได้ เป็นคั้งที่สามมีกล่าวหา ทั้งหลวงพรา
 และบุญส่ง โศกค้นพบความจริง เหล่านี้ควย เช่นกัน

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครง เรื่องจะพบว่า การปูพื้นค่อนข้างยืดยาวเกินไป
 และบางตอนไม่สู้กลมกลืนกับ เนื้อเรื่อง บางครั้งมีการปูพื้นซ้ำซ้อนกันอีกควย เหตุการณ์ตอนที่
 กล่าวถึงแล้วไม่ควรนำมากล่าวซ้ำอีก เช่น ตอนที่จาร์สพูดถึงความหลังกับบุญส่ง และในตอนต่อมา
 จาร์สก็พูดถึงความหลังกับหลวงพราอีก ซึ่งมีเนื้อหา เช่นเดียวกัน หลังจากจุดเริ่ม เรื่องและเหตุการณ์
 กระตุ่นแล้ว เหตุการณ์ค่อย ๆ ทวีความเข้มข้นเร้าใจขึ้นโดยตลอด โดยเฉพาะเหตุการณ์ตอนท้าย
 ก่อนเข้าสู่จุดจบ จุดส่งสุดใหญ่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดจบ สร้างความประทับใจในผู้ชมหรือผู้อ่านไ้มาก
 บทละคร เรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์ต่าง ๆ คำ เน้นไปในทิศทางเดียวกัน
 เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทละคร เรื่อง แก่แก่น

บทละครเรื่องนี้ เป็นบทละครพองกัเดี่ยว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงพระราชนิพนธ์ ไซพระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

พระวิเศษสังฆกร ไต่ทอนรับพระประเสริฐโมตรี เพื่อนสนิท ซึ่งเพิ่งจะเดินทางกลับจาก
 ต่างประเทศ พระประเสริฐได้พุดจาเห็นแนมพระวิเศษ เรื่องการต้อนรับแขกด้วยวิสกี้โซดา
 อย่างชาวยุโรป พระประเสริฐได้ถามถึงเรื่องการเล็ดลอดสีลในเมืองไทย พระวิเศษอธิบายว่า
 ยังมีคนที่อายุมาก ๆ ยังคงปฏิบัติอยู่ พระวิเศษเรียกคนรับใช้เข้ามาเสิร์ฟน้ำชาหังยังตำหนิว่า
 คนรับใช้นำน้ำชามาช้า คนรับใช้รายงานว่าชาหมดต้องไปซื้อใหม่ พระวิเศษถามว่าทำไมไม่ไป
 ขอจากนายผู้หญิง คนรับใช้จึงทอมว่าไปขอแล้ว ขณะที่คนรับใช้กำลังจะอธิบายว่านายผู้หญิง
 ทอมตนว่าอย่างไรนั้น พระวิเศษรีบห้ามเสียก่อน และบอกให้คนรับใช้ออกไป พระประเสริฐเห็น

พระวิเศษราชกถาสวรรพยา เพราะสิทธิ์ขาดทุกอย่างอยู่ที่ภรรยาเกือบทั้งสิ้น พระวิเศษจะไปทีใด
 คงต้องขออนุญาตภรรยาาก่อนเสมอ พระวิเศษารอนตัว พยายามอธิบายว่าสาเหตุที่ไม่ได้ไปรับ
 พระประเสริฐราที่หาเรื่องทั้ง ๆ ที่เป็นเพื่อนสนิทกันเพราะคิดดูจะสำคัญ พระประเสริฐราถือว่า
 เรื่องบ้านของคนที่รักเรื่องไม่มีผู้ใดดูแล พระวิเศษารับอธิบายเหตุผลที่ไม่ได้ดูแลบ้านให้ พระประเสริฐรา
 ประณามพระวิเศษว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว แม่แต่ความรู้สึกของคนที่ฝากให้พระวิเศษดูแลขณะตนไป
 ต่างประเทศก็กลับถูกพระวิเศษแย่งไป พระวิเศษพยายามอธิบายว่าตนได้ดูแลสาบหูกุ๊กกรูของ
 พระประเสริฐราอย่างก็ หลังจากที่มีคมาารคาของสาบหูกุ๊กกรูเสียชีวิตก็ได้รับสาบหูกุ๊กกรูมาอยู่ด้วย
 โคยให้อาศัยอยู่ที่เรือนเล็กกับน้องสาวของตน เมื่อน้องสาวของตนแต่งงานแยกไปอยู่กับสามี ตน
 จึงให้สาบหูกุ๊กกรูอาศัยอยู่ที่เรือนเล็กต่อไป และได้ไปเยี่ยมเยือนเป็นครั้งคราว ต่อมาสาบหูกุ๊ก
 กรูบอกว่า ชาวบ้านนิพนทว่าสาบหูกุ๊กกับพระวิเศษมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาว สาบหูกุ๊กให้พระวิเศษ
 แต่งงานกับตนเพื่อปฏิบัติขอครหา พระวิเศษนั้นก็ชอบพอสาบหูกุ๊กอยู่แล้ว จึงตกลงใจแต่งงานด้วย
 พระวิเศษยอมรับนิพนทที่แย่งกุ๊กกรูของเพื่อน พระประเสริฐราบอกว่าจะลงโทษเพื่อแก้แค้นพระวิเศษ
 โคยให้พระวิเศษเลือกยาเม็ดหนึ่งในจำนวนสองเม็ด ที่พระประเสริฐราบอกว่ามียาเม็ดหนึ่งเป็น
 ยาพิษ ถ้าใครเลือกได้เม็ดที่พิษก็ชื่อว่าโชคร้าย พระวิเศษอีกเอื้อนจึงถูกพระประเสริฐราเอาปืน
 ออกมาจ้องคัมให้เลือกยาไปเม็ดหนึ่ง พระประเสริฐราก็สิ้นยาเข้าไปเม็ดหนึ่งเช่นกัน และขอตัว
 กลับบ้าน ในขณะนั้นเอง พระประเสริฐราได้ยินเสียงสาบหูกุ๊กคำทอคนที่คนรับใช้เสียงดังสิ้นออกมา
 พระประเสริฐราไทรานนิสัยของคนที่รักเก่า จึงเข้าใจเรื่องทั้งหมด รู้สึกพอใจพระวิเศษที่แต่งงาน
 กับสาบหูกุ๊ก มิฉะนั้นตนเองคงต้องมีการขานนิสัยโหระ ๗ กิ่งที่ได้ยินเสียงอยู่เมื่อครู่นี้ พระวิเศษ
 บอกว่า แม่พระประเสริฐราจะเข้าใจดีแล้ว แต่ก็ไม่เป็นประโยชน์อะไร เพราะตนได้รับประทานยา
 ไปแล้ว พระประเสริฐราจึงบอกความจริงว่ายาทั้งสองเม็ดที่ทางคนทางรับประทานเข้าไปนั้นเป็นแปง
 ไม่มียาพิษอยู่เลย คนต้องการให้พระวิเศษตกใจเท่านั้น พระประเสริฐราขอโทษพระวิเศษ
 พระวิเศษนั้นยังข้องใจอยู่จึงถามว่า ถ้าตนไม่กลืนยา พระประเสริฐราจะยิงหรือไม่ พระประเสริฐรา
 จึงบอกความจริงว่า ปืนที่เอาออกมาช้อนั้น ที่จริงแล้วเป็นไฟแช็กที่ตนตั้งใจเอามาฝากพระวิเศษ
 แล้วพระประเสริฐราขอไฟแช็กคืนในพระวิเศษาก่อนลากลับไป

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวพันกันตั้งแต่ต้นจนจบด้วยเหตุผล เช่น พระประเสริฐไมตรี โกรธที่เพื่อนแย่งคนรัก เมื่อคนไปทำงานอยู่เมืองนอก จึงแกล้งแค้นเมื่อพบกัน โดยคำว่าเห็นแก่พระวิเศษฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ในละครจะดำเนินติดต่อกันเพื่อแสดงแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ การคิดและตัดสินใจโดยไม่พิจารณาให้ถ่วงเสียก่อนนั้น อาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิดฉากละครเรื่องนี้ด้วยความขบขันของพระวิเศษฯ กับนายปลอกคนรับใช้ของพระประเสริฐฯ มีการเตรียมเรื่องเกิดขึ้นก่อนจนเริ่มเรื่อง การเตรียมเรื่องนั้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพระวิเศษฯ กับภรรยา ซึ่งนายปลอกได้แสดงพิพาทใหญ่ฮวบฮาบว่า มีเหตุการณ์ไม่สู้ร้ายนักเกิดขึ้นในชีวิตครอบครัวของพระวิเศษฯ ดังนี้

- ปลอก   ขอรับ แคว - คุณพระท่านอยู่ในเรือนกับคุณนายนี้ครับ
- ประเสริฐ   (โกรธ) อะ ๆ อะ ๆ นี่ออกกันทั้งกลางวันกลางคืนเที่ยวหรือ อยู่ด้วยกันมาแบบนี้ก็ออกก็ยังไม่หายคิดถึงใครในสรวงกันอีกหรือ ? (ฮ้างปลอกหัวเราะเอามือปิดปาก) มึงหัวเราะอะไร หัวเราะเขาะกุนหรือ ? มึงเห็นกูสั่งละครมั่ง
- ปลอก   หามิได้ขอรับ ผมหัวเราะอะไรอื่น
- ประเสริฐ   หัวเราะอะไร ?
- ปลอก   ไม่เป็นเรื่องอะไรคอกขอรับ แต่ - (หัวเราะอีก) แล้วให้เท้าคงเห็นเองขอรับ ผมกราบลาที (ออกไปทางประตูซ้าย)¹

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "แกล้งแค้น" ใน บทละครทุกเรื่อง เลียบสละ
 บรรยายแสดง แกล้งแค้น โดย ศรีวิบูลย์ (พระนามแฝง) หน้า 176

จากนั้นจึงเป็นจุดเริ่มเรื่องที่เกิดขึ้นซ้ำ จุดเริ่มเรื่องคือ พระประเสริฐฯพบกับพระวิเศษฯ หลังจากที่ได้จากกันไปเป็นเวลาหลายปี เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่องนั้นเป็นปัญหาที่มีมาช้านานแล้วปัญหานั้นคือ พระประเสริฐฯเข้าใจว่าพระวิเศษฯแย่งคู่รักตน เมื่อมาพบกันครั้งนี้ พระประเสริฐฯต้องการแก้แค้นพระวิเศษฯให้สาสม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำเหตุการณ์ตอนพระประเสริฐฯพบพระวิเศษฯมาเป็นจุดเริ่มเรื่อง จึงเป็นจุดเริ่มเรื่องซ้ำ ปัญหาต่าง ๆ โคจรวนเลยมานานแล้ว ดังนี้

วิเศษ   " ว่าจะ... หมายถึงใครที่โหด คุณพระนี่เอง อ้ายป้อมมันโหดกว่ามีศรมาหา
                      แต่ฉันไม่โหดเท่าคุณพระ หาไม่ผมไม่ให้คอยสักนาทีเดียว เชิญนั่งลิขอมรับ
ประเสริฐ   ขอมใจขอมรับ¹

หลังจากตัวละครทั้งสองพบกันแล้ว บทสนทนาต่อจากนั้นแสดงให้เห็นความขัดแย้งในคานทัศน์คติ แต่เป็นความขัดแย้งที่ยังไม่เกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น มีการยุพินที่ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้ทราบภูมิหลัง ทัศนคติ ความรู้สึก นิสัย และอารมณ์ของพระประเสริฐ และพระวิเศษฯ ทั้งที่เป็นการบอกเล่าโดยตรง และโดยอ้อม ได้แก่ข้อความจากบทสนทนา ดังนี้

ประเสริฐ   ก็ผมก็ใคร่ได้เห็นแต่แบบแผนฝรั่ง เมืองยุโรปเท่านั้น แบบฝรั่งบางรัก
                      ผมจะรู้อย่างไรได้
วิเศษ   (หัวเราะ) คุณพระพูดคำนี้เจ็บจริง แปลว่าคนเขินผมก็รู้แต่แบบฝรั่ง
                      แล้ว ๆ ฉนั้นหรือ ?
ประเสริฐ   จะว่าแล้ว ๆ นั้นไม่ได้ เพราะถึงอย่างไร ๆ เขาก็เขินฝรั่ง ถึงเมาแ่
                      กลางถนนก็เขินเทศา กลิ้งอยู่ในโคลนก็เขินเทศาหรือเขินคนสามัญ
                      ก็หัวเท่านั้นไม่ใช่หรือขอมรับ ฮะ ๆ ฮะ ๆ ²

เมื่อได้ยุพินเรื่องพอสมควรแก่การดำเนินเรื่องแล้ว มีการเตรียมเรื่อง ซึ่งมีผลทำให้เหตุการณ์ในตอนท้ายเรื่องดูสมจริงมากยิ่งขึ้น เป็นการเตรียมให้ผู้ชมหรือผู้อ่านมองเห็นเค้าเรื่อง

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "แกแค้น" ใน บทละครพูดเรื่อง เสียดสะ
บรรยายแฉ่ง แกแค้น โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 177

² ก. หน้า 178 - 179

บางอย่างที่ยังสนใจจนจำไว้ และเปิดเผยให้เห็นเค้าเรื่องนั้นอย่างชัดเจนในตอนท้ายเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ได้อีกด้วย ดังนี้
(ชายปองถือดาบนำซากนั้นมาขึ้นเขามาทางชาย)

วิเศษ   ทำไมรำไรมัก
+   ปอง   ขานมคอขอรบ ต้องไปขอมานใหม่
วิเศษ   ชายที่นายเขามิ ทำไมไม่ไปขอมานใหม่
+   ปอง   คุณมายอยู่ในเรือน ผมไม่กล้าเข้าไป ผมบอกให้แม่สั่งให้ไปเรียน เขากว่า-
วิเศษ   ช่างเถอะ ไม่ทองเล่า ไปเถอะ ...¹

การปิดบังพฤติกรรมบางอย่างของภรรยาของพระวิเศษานั้น เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้มองเห็นปัญหาบางอย่างที่ยังไม่เปิดเผยให้ชัดเจนในตอนแรก
หลังจากที่มีการเตรียมเรื่องครั้งที่สองแล้ว จากนั้นจึงเป็นการปูพื้นให้เห็นสภาพชีวิตครอบครัวของพระวิเศษานีก ดังนี้

ประเสริฐ   ดูการนำซากเป็นการประกักประเคิดจริง ๆ คุณพระเห็นจะไม่ไคร่กินกรรมัง
วิเศษ   อ้อ ! ไม่ใช่เช่นนั้น แต่ความจริงผมจะเล่าให้ฟัง นายหญิงเขาเป็นคน
            กฏตัวเอง อะไร ๆ อยู่กับเขาทั้งสิ้น
ประเสริฐ   อ้อ ผมเข้าใจ การบ้านของสัตว์ซากอยู่ที่เขาหรือขอรบ
วิเศษ   เป็นเช่นนั้น²

ต่อจากนั้นมีการปูพื้นให้เห็นความสัมพันธ์ของพระประเสริฐกับพระวิเศษารวมทั้งเรื่องที่เกิดขึ้นหลังจากพระประเสริฐเดินทางไปต่างประเทศแล้ว พระวิเศษานี้ได้เล่าเรื่องเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนแต่งงานกับสายหยุดเพราะเหตุใด ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้ทราบความจริงด้วย

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "แกแค้น" ใน ละครพูดเรื่อง เสียสละ
บรรยายแสดง แกแค้น โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 184

²ก.

ปัญหาสำคัญในละครเรื่องนี้ เกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุการณั้กระตุ้นมาก่อน นอกจากปัญหาที่
เกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่อง โศก แก่ พระประเสริฐราต้องการแก้แค้นพระวิเศษฯ โดยให้เลือกยา
ที่พิษรุนแรงหนึ่งในสองเม็ด ใครเลือกโตเม็ดที่พิษถือว่าโชคร้าย พระวิเศษฯอีกเดือน พระประเสริฐรา
จึงไขนินทุ ตรงนี้เป็นจุดวิกฤติของ พระวิเศษฯจำต้องเลือกยาเม็ดหนึ่ง เพราะถูกสถานการณ์บีบ
บีบคับให้ทำสิ่งที่ไม่อยากกระทำ การกลืนยาจึงเป็นจุดสูงสุดของเรื่อง

หลังจากจุดวิกฤติและจุดสูงสุดของเรื่องแล้ว มีการค้นพบความจริงเกิดขึ้นคือ พระประเสริฐรา
ทราบนิสัยที่แท้จริงของสายหยุก การค้นพบนี้ทำให้เกิดการกลับผันของเหตุการณ์จากรายกลายเป็นดี
ดังนี้

- เสียงผู้หญิง (พูดในโรง) อีสี่อั้ง นี่เอ็งไปไหนมา ข้าเห็นหาออกหัวเรือน ฟังจะพบ
เคียนนี้ ไปอยู่ที่ไหนมา ทำไมจะพูดออกมาข้างไม้ไคหรืออย่างไ...
- เสียงที่ 2 คิฉันไปจักหองคุณพระ
- เสียงที่ 1 ออ วิเศษนี่ อันกำเริมใหญ่แล้ว มึงนี่กว่ามึงจะไคเบหม่อมตัวโปรค
หรืออีกคนสวย มึงรูใหม่ว่าใคร เบนนายในบานที่หาอีสี่อั้ง...
- เสียงที่ 1 อีทอแหล จะมาลอมหนาเดียงกู มึงนี่กว่า คุณพระจะมาช่วย มึงหรือนี้แฉะ
...อีตัวคี่ อีทอแหล ...¹

การคลี่คลายเรื่องเกิดขึ้นหลังการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ และเกิดหลังจุดสูงสุดของเรื่อง คือ
พระประเสริฐราเข้าใจเรื่องทั้งหมด หลังจากค้นพบว่า สายหยุกนั้นนิสัยใจปรและแสดงออกมาโดย
ไม่ยั้ง พระประเสริฐราจิตใจที่ทนไม้ไคแก่งงานกับสายหยุก มิฉะนั้นคนก็คงมีสภาพเหมือนพระวิเศษฯ
ขณะนี้ หลังจากจุดสูงสุดมีการคลี่คลายเรื่องโดยการค้นพบความจริง พระวิเศษฯไคทราบว่
พระประเสริฐราไมไคตั้งใจจะทำร้ายตนจริง ๆ เพราะยาที่อ้างว่าเป็นยาพิษแท้จริงเป็นแปงทั้งสอง
เม็ดและเป็นพิษมาช้านาน เป็นไฟแชกที่พระประเสริฐราตั้งใจนำมาฝากพระวิเศษฯ คังนั้นเหตุการณ์
คังแต่จุดสูงสุดถึงจุดจบไคแสดงให้เห็นการกลับผันของเหตุการณ์ในทันทีทันไค จากความขมขาก
ลงสู่สภาพปกติ เรื่องที่คลุมเครือมาคังแต่จุดเริ่มเรื่อง และการเตรียมเรื่อง ชักเจนขึ้นในที่สุค

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "แก้แค้น" ใน บทละครพูดเรื่อง เสียดสะ
บรรยายแดง แก่แก โดย ศรีอยุธยา (พระนามแปง) หน้า 204 - 205

บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นค่อนข้างมากกว่าส่วนอื่น การปูพื้นนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดให้ตัวละครเอกสองตัวสนทนาถึงเรื่องที่ผ่านมาในอดีตคล้ายกับเป็นการดำเนินเรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นทัศนะที่แตกต่างกัน การปูพื้นเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเรื่องมาก

☆ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเตรียมเรื่องตั้งแต่ละครเริ่มเปิดฉาก คือคนรับใช้บอกเล่าเรื่องบางอย่าง เป็นนัยให้พระประเสริฐราทราบถึงความสัมพันธ์ของพระวิเศษากับภรรยา การเตรียมเรื่องนี้ชวนให้ผู้อ่านอยากรู้ความเรื่อง กระจายใคร่รู้ว่าปัญหาอะไรเกิดขึ้นในครอบครัวของพระวิเศษ ทั้งพระประเสริฐราและพระวิเศษมีเรื่องอะไรมาทบทวนใจกัน

หลังจากมีการเตรียมเรื่องแล้วจึงเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือ พระประเสริฐราได้พบกับพระวิเศษ หลังจากที่ได้จากกันไปนานหลายปี จากจุดเริ่มเรื่องนี้จะเห็นบทสนทนาที่แสดงการเติมแถม ความขัดแย้งในเรื่องความคิดเห็น ปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในละคร เรื่องนั้นเกิดขึ้นก่อนละครจะเปิดเรื่อง คือ เรื่องพระวิเศษแต่งงานกับภรรยาของพระประเสริฐรา เหตุการณ์ทำให้พระประเสริฐราซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามโกรธแค้นมาก เมื่อเดินทางกลับเมืองไทย พระประเสริฐราตั้งใจจะแค้นพระวิเศษ เมื่อพบกันจึงกล่าวเติมแถมหรือในบางครั้งทำหน้าโดยตรง จนกระทั่งในที่สุดพระประเสริฐราบังคับให้พระวิเศษเลือกข้างกลับไปหนึ่งแม่ทัพ พระวิเศษพยายามแก้ปัญหาก็ไม่สำเร็จ เมื่อพระประเสริฐราเอาเป็นออกมากู้ จึงต้องทำตามพระประเสริฐรา การตัดสินใจของตัวละครฝ่ายนี้ ทำให้ตัวละครฝ่ายตรงข้ามคือพระประเสริฐราแค้นใจได้สำเร็จ นับเป็นจุดวิกฤติและจุดสูงสุดของแต่พระประเสริฐรา ยังไม่ได้สัมพันธ์ความสำเร็จเต็มที่ ได้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดสูงสุดใหญ่ ได้แก่ สายหยุดตะโกนบริภาษคนรับใช้ตายด้วยคำขยาบคาย เพราะความหึงหวงทำให้พระประเสริฐราทราบความจริงว่า สายหยุดเป็นหญิงที่มาจากจันทน์นิสัยไพร พระประเสริฐราเข้าใจเรื่องทั้งหมด ในจุดสูงสุดใหญ่มีการค้นพบความจริง ทำให้เหตุการณ์คลี่คลายจากสถานการณ์ร้ายและถึงเครียดกลายเป็นสถานการณ์ดี หลังจากจุดสูงสุดใหญ่มีการค้นพบความจริงบางประการทำให้เรื่องจบอย่างสุข

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง แม้จะมีการปูพื้นเรื่องค่อนข้างมาก แต่การปูพื้นเหล่านั้นยังมีลักษณะที่ชวนให้เกิดความกระหายใคร่รู้ กล่าวคือ ผู้อ่านหรือผู้อ่านจะไม่ทราบเรื่องราวที่กระจ่างชัดในตอนแรก ปัญหาจะชัดเจนขึ้นในตอนกลางเรื่อง มีการปูพื้นสลับกับการดำเนินเรื่อง แสดงให้เห็นความขัดแย้งในเรื่องความคิดเห็นของตัวละครเด่นชัด มีการเติมแถมโดยใช้สำนวน

โหราที่ฟ้องถึงความ ความซัดแย้งเหล่านี้ช่วยให้เกิดความกระหายใคร่รู้ใ้คดีพอสมควร ก่อนละครจบเรื่องมีจุดวิกฤติและจุดสูงสุด เกิดขึ้นสองครั้งในระยะใกล้ ๆ กัน คือ พระวิเศษาทองกลืนยาพิษกับการคนพบวา สายหยุดภรรยาของพระวิเศษามีโชสตรึงที่จุดสมมติอันตั้งตามแนวประการโก วิกฤติและจุดสูงสุดนี้ทำให้เรื่องน่าตื่นเต้นเร้าใจมาก

การคนพบความจริงว่าเป็นคือไฟแช็ก และยาที่พระประเสริฐนำมาบังคับให้พระวิเศษากินนั้นเป็นแง่ ผู้วิจัยเห็นว่า การคนพบเหล่านี้ไม่สมเหตุสมผลนัก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจงใจที่จะสร้างเรื่องให้กลับผันมากเกินไป การชุกวายเป็นหรือการบังคับให้กลืนยานั้น พระประเสริฐมีจุดประสงค์จะให้เพื่อนตกใจเพื่อแก้แค้น แต่การสร้างเรื่องให้เป็นที่เชื่อเป็นไฟแช็กที่พระประเสริฐประสงค์จะเอามาฝากเพื่อนนั้นไม่สมจริง ของที่นำมาฝากเพื่อนน่าจะเป็นอย่างอื่นไม่ควรเป็นไฟแช็ก รูปปั้น ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นการจงใจสร้างเรื่องให้กลับผันอย่างไม่สมเหตุสมผลมากเกินไป การชุกให้กลืนยามีความสมจริงกว่าเพราะพระประเสริฐไม่คิดฆ่าคนตายเนื่องจากสาเหตุที่เพื่อนแย่งคนรัก ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแล้วอย่างแน่นอน

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทละครเรื่อง มหาตมะ ✓

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดสามชุก (องค์) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ โดยมีโคทรังไชยพระนามแฝง

เรื่องย่อ

ชุกที่หนึ่ง เมื่อละครเปิดมาน นางละไม ภรรยา นายสนเสตรฐใหญ่ เข้ามาเตือนให้นายสนแต่งตัว เพื่อไปงานทำบุญวันเกิดป่าของนาง นายสนอีกออกเพราะไม่ชอบกลิ่นเบ็ดองค้ำอิทรอคาน้ำนั้นรด าลา ซึ่งโคตรังไม่คุมคากัน นางละไมได้พูดถึงการบริจาคเงินเพื่อสร้างเรือรบ นายสนไม่พอใจที่นางละไมคิดจะบริจาคเงินในเรื่องนี้ ทั้งโคตรังถึงบทความของ "หุ่นคำ" ที่คัดค้านการสร้างเรือรบ ในที่สุดนายสนบอกว่า คนคือหุ่นคำ นายสนไม่ไปงานทำบุญอิทรอคาน้ำนั้นรด าลา

ห้ามภรรยาไปอีกด้วย ละมุนกับนายสวัสดิ์ก็มารั้งละมุน นายสนับจะบอกภรรยาเลิกประหารหมั้นคืน
 ละมุนพาละมุนไปงานจนโต นายสนับกลับมานั่งทำงานต่อ คนรับใช้เขามาแจ้งว่านายเรื่องมาขอพบ
 นายเรื่องนำกระดาษออกแบมเครื่องจักรสำหรับขนข้าวเข้าโรงสีมาเสนอขายให้นายสนับ เค็ดรับใช้
 เขามาขอเงินนายสนับเพื่อเอาไปบริจาคซื้อเรือรบ นายสนับได้เค็ดรับใช้ออกไป ทอดจากนั้นก็นายสนับจึง
 นั่งอ่านหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องมหากษณะ ผู้วิเศษที่สามารถบันดาลทุกอย่างให้
 ใครก็ได้ทำขอ ก่อนหน้านายสนับออกกร้ออยากพบมหากษณะตามที่อ่านพบจากหนังสือ เพื่อขอให้มีบันดาล
 ความร่ำรวยใหม่มากกว่านี้ นายสนับหลับไปสักครู่นี้ความมหากษณะเขามาหาตน มิ่งคัมภีร์ออกไปข้างนอก
 ในขณะที่ฝนตกเฉะเฉะไม่หวั

คนที่สอง มหากษณะพานายสนับเดินไปไกลมาก เพื่อต้องการทัศนียภาพให้นายสนับรู้สึกเห็นใจ
 คนอื่นบ้าง โดยมีบันดาลให้ขอทานเขามาขอเงินจากนายสนับ นายสนับปฏิเสธที่จะให้เงินขอทาน นายสนับ
 หัวเราะจึงเรียกเจ๊กชายชาวมมา นายสนับทอราคาจากหกสตรงค์เหลือสามสตรงค์ เจ๊กไม่ช่วยให้
 นายสนับโกรธขมขานาเจ๊ก นายตึกแซกขามเขามาไกลไกล นายสนับจำต้องทำขวัญให้เจ๊กชายชาวม
 ไป 2 บาท มหากษณะหัวเราะเยาะนายสนับที่ทองเสียเงินมากกว่าราคาชาวม นายสนับคิดว่า
 ตนไม่สนใจเงินที่เสียไปแค่นี้ ยังมีเงินอีกมากมาย แต่เมื่อนายสนับล้างมือเข้าไปในกระเป๋ามหากษณะ
 ก็บันดาลให้เงินในกระเป๋านายสนับหายไปหมด นายสนับอุทานว่าเงินที่ติดขั้วในข้อมืออีกจำนวนพันบาท
 มหากษณะบันดาลให้นายสนับเห็นภาพคนรับใช้ค่าเงินของตนไปเล่นไพ่หมด นายสนับโกรธคนรับใช้
 แค่นี้ยังบอกอีกว่าตนมีเงินฝากธนาคารที่มั่นคงไว้ใจได้ มหากษณะบันดาลให้นายสนับเห็นภาพ คนอุทาน
 ถึงเรื่องธนาคารที่ตนฝากเงินไว้หมด ขณะนั้นเค็ดรับใช้ก็นำจกนมาเผาให้นายสนับเห็นแจ้ง เรื่อง
 ธนาคารหมด นายสนับจึงเหลือแต่หัว นายสนับยังอุทานไปอีกว่า ตนขอขมเงินจากเพื่อนหรือขอจากภรรยาได้
 แขนายสนับก็ของนิทหวังทั้งจากเพื่อนและภรรยา โดยเฉพาะภรรยาที่นายสนับได้เห็นภาพนางละมุน
 คลอเคลียอยู่กับนายสวัสดิ์และบอกว่าจะฟ้องหย่าตนอีกด้วย นายสนับโอดวาทคนนั้นแม่จะนุ่งผ้าสี
 ก็มีคนมีหน้าถือดาบ มหากษณะบันดาลให้นายสนับใส่เสื้อยาราคาวันไปตลอดเงินคนรับใช้ แคนรับใช้
 ปฏิเสธทั้งยังจะทำรายอีกด้วย นายสนับขมขานาเรื่องซึ่งมีอาชิตพิภพกรขวามาน ทาขมขะในความสะทก
 แค้นพื้นฐานะดี นายสนับเห็นนายเรื่องจึงให้เงินสิบบาทที่มหากษณะบันดาลให้ขึ้น นายเรื่องปฏิเสธ
 ให้นายสนับไปซื้อเสื้อผ้าใส่เอง เพราะนายสนับโหมรมเต็มทน นายเรื่องเล่าเรื่องให้ตนนำแบมเครื่องจักร

ที่คิดกันได้ แต่ถูกเศรษฐีคร่ำคร่าจึงไม่ขาย นายสนรู้สึกเห็นใจนายเรือง ในที่สุดนายเรืองขอเงินจากนายสนมากมาย เพื่อจะไปช่วยเรียกร้างเรือรบสักหนึ่งบาท นายสนคัดค้านทันที นายเรืองโกรธนายสนจึงเดินหนีไป มหาชนะเห็นว่านายสนยังคงมีความคิดคัดค้านการเรียกร้างเรือรบอยู่ ยังไม่เห็นแก่ประโยชน์ของชาติจึงบันดาลให้มีข้าศึกเข้ามาจมนายสนฐานที่อยู่โดยมิไต่ถาม นายสนถูกสังหารชีวิต จึงสามารถหนีที่ตัวเองไม่ได้ช่วยชาติโดยบริจาคเงินสร้างเรือรบ มหาชนะเห็นว่านายสนกลับใจใดจึงจากไป

ตอนที่สาม นายสนตื่นขึ้นคิดว่าตนหนีไป เกิดไฟไหม้บ้านบริเวณข้างบ้านนายสน นายสนยินดีรับชราภานเช่นมาอาศัยอยู่ในบ้านตนไปก่อน นายเรืองเอาแบบเครื่องจักรมาขายอีก เพราะไม่เหลือสมบัติอะไรอีก คว้าโคแต่กระต่ายนั้นแน่นเก็บมา นายสนยินดีออกทุนให้นายเรืองผลิตเครื่องจักรให้นายเรืองรวมทุนด้วยหลังจากได้เงินจากการขายเครื่องจักรแล้ว นายสนให้เงินนายเรืองสองพันบาท 100 บาท เพื่อนำไปบริจาคสร้างเรือรบ สวัสดิ์ ละมุน และละไม กลับจากงาน เห็นนายสนเปลี่ยนแปลงไปมาก มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อแม่ สวัสดิ์บอกข่าวดีให้ทราบว่าตนจะแต่งงานกับละมุน และลากลับ นายสนฝากเช็คจำนวนหาพัฒนาเพื่อบริจาคสร้างเรือรบ ทุกคนยินดีมากที่นายสนกลับใจได้

ลักษณะโครงการเรือ

บทละครเรื่องนี้มีโครงการเรือแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องจะสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลกัน แม้ว่าจะมีการแทรกเหตุการณ์เห็นอวสานที่ปรากฏออกมาในรูปของความฝันที่เป็นเสมือนเหตุการณ์จริงก็ตาม เหตุการณ์ที่เห็นอวสานเหล่านั้นเกี่ยวของกันและเกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ จึงดำเนินไปในทิศทางเดียวกันเพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคือ ทุกคนควรเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประชาชนทั้งประเทศ

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างจุดเริ่มเรื่องขึ้นพร้อม ๆ กับละคร เบิกมาน คือ นางละไมเตือนให้นายสนแต่งตัวไปงานบ้านญาติ จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่อง ค่อนข้างเร็ว เพราะปัญหาสำคัญเกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่องไม่นานนัก ปัญหาที่ ไต่แก เรื่องที่ นายสนเขียนบทความคัดค้านการเรียโรสร้างเรือรบ โดยใช้นามแฝงว่า "ทุนคำ" หลังจากจุด เริ่มเรื่องมีการปูพื้น เพื่อแสดงนิสัยของนายสน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความตระหนี่ถี่เหนียว นิสัยค่อนข้างเห็นแก่ตัว ทั้ง ๆ ที่นายสนมีฐานะดีระดับเศรษฐีคนหนึ่ง กังตัวอย่าง

อะไม นี่ทำไมคุณพูดอย่างนี้ มิใช่ว่าคุณน่าจะทำงานทุกวันเมื่อไร นาน ๆ ท่าน จะมีสักทีหนึ่ง

สน ก็แกไปเอาเงินเชื่ออะไรของฉันด้วยละ

...

ละไม รถยนต์ก็โต

สน ก็โต คือ : หล่นรูใหม่วารเย็นทีนั้นฉันสั่งมาราคาเท่าไร

ละไม ทำไมจะไม่รู คุณอาจเสียจนซีเกียจฟังละครมาถึงหมื่นหกหมื่นแปด

สน ก็มัน เพราะฉะนั้นเป็นการสมควรถ้าที่จะเอาไปลากูถูถูงั่งแสนเสีย¹

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปูพื้นโดยไขว้ชี้ให้ตัวละครเอกสนทนากับ ตัวละครรอง นายสนและภรรยา จากบทสนทนาเหล่านี้ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้ทราบนิสัยของตัวละคร เอกโตเด่นชัดมาก

ต่อจากนั้นมีการปูพื้นให้เห็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นก่อนละครจะเปิดเรื่อง ไต่แก ปัญหาเรื่อง นายสนคัดค้านการเรียโรเงินสร้างเรือรบ โดยเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ใช้นามแฝงว่า "ทุนคำ" ดังนี้

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มหาคณะ" ใน บทละครชุดเรื่อง
ร.ท.ล. "นนทรี" และมหาคณะ หน้า 70 - 71

- ละไม อ้อ! นี่คุณเห็นชอบตามถ้อยคำของคนที่ใช้เงินจกหมายไปลงหนังสือพิมพ์
ลงชื่อว่า "ทุนคำ" กล้วยดา
- สน ฉันเห็นด้วยกับเขาเต็มตัวทีเดียว ฉันเห็นว่า "ทุนคำ" เป็นคนที่มีความคิด
คนหนึ่งไม่ใคร่หลงใหลไปตามความคิดของคนฟุ้งสร้านเลย ถ้าจะพูดโดยย่อ
กว่า เขาไม่ได้พลอยเป็นไขเรือรบไปด้วยเลย...
- สน ฉันชอบออกใจหลอนทราบวา "ทุนคำ" เขาเป็นฉวีหลอน
- ละไม อูยตายจริง! ไม่ใคร่นึกเลย พุชไซ้ ๆ มีฉวีกับเขาคนหนึ่งก็-
- สน นั่นแหละ กล้วยนี่หลอนรูแล้วว่า ทุนคำคือใคร ขอให้ทุนปากเสียที่เดือดร้อน
เอาเรื่องฟุ้งสร้านสร้างเรือรบเรือรามาพูดให้มันฟังอีกต่อไปเลย!

การปฏิวัติเพื่อแสดงปัญหาของเรื่องนี้สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาปัญหานี้ในตอนต่อไป หลังจากปฏิวัติ
ปัญหาเหล่านี้แล้ว จึงเริ่มมีเหตุการณ์กระตุก ไคแก่ นายสนไม่อนุญาตให้ภรรยาไปงานบ้านญาติ
และตัวนายสนเองก็จะไม่ไปอ้างว่ามึนงายมาก ดังนี้

- สน พอแล้ว! พอแล้ว! ทุกทีเสียเวลานานแล้ว (ลุกเดินไปที่โต๊ะเขียนหนังสือ)
ฉันมีธุระที่จะท่องเที่ยว จะมาวันนี้ทุกเหลวเหลกเสียไม่ได้ (นั่งที่โต๊ะทำเป็น
เขียนหนังสือ)...²

จากการที่นายสนไม่ไปงานบ้านญาตินางละไม และนางละไมถูกละมุนกับสวัสดิ์ทำให้ไป
จนไค่นั้น ทำให้นายสนไค้อยู่ทำงานที่บ้าน กระทั่งนอนหลับไปและฝันถึงมหาคณะ ซึ่งทำให้เกิดปัญหา
ต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มหาคณะ" ใน บทละครทุกเรื่อง
ร.ท.ล. นนทรี และมหาคณะ ชุดที่ 1 หน้า 77 - 79

²ก. หน้า 80

หลังจากที่นางละไมออกจากบ้านไปแล้ว มีเหตุการณ์เกิดขึ้นกับนายสนอีกสองอย่างคือ นายเรื่องเอาแผนเครื่องจักรมาเสนอขายให้ นายสนคิดเอาเปรียบถราราคาต่ำมากจนนายเรื่องไม่ขายและเคັกรับโงมาขอเงินเพื่อเรียโรชื่อเรือรบ ถูกนายสนทวาดออกมา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ยังไม่ได้พัฒนาเรื่องหรือปัญหาสำคัญ แต่ได้แสดงให้เห็นนิสัยกระตั้นดิเห็นยวของนายสนให้เห็นชัดเจนขึ้นอีก

ต่อจากนั้น นายสนหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน และคิดฝันจะร่ำรวยใหญ่มากกว่านี้ นายสนรำพึงอยากพบมหาตมะ เพื่อจะใหม่มหาตมะมันคาลสิ่งต่าง ๆ ในขั้นอีก จนหลับไป มหาตมะปรากฏกายขึ้นในความฝันซึ่งคล้ายจริงทุกอย่าง การหลับฝันเห็นมหาตมะนี้เกิดขึ้นเพราะนายสน ซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายตรงข้ามที่คัดค้านการสร้างเรือรบ ร่ำรองอยากพบ มหาตมะจึงเป็นเสมือนตัวละครเอกฝ่ายที่ ที่จะทรمانนายสนให้กลับตัวกลับใจยอมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ลึกความเห็นแก่ตัว ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่น ๆ บาง

ดังนั้นมีปัญหาต่าง ๆ ที่ก่อความยุ่งยากให้นายสนในชุด (องก์) ที่สองซึ่งจะดำเนินต่อไปนี้ จึงเป็นความยุ่งยากที่นายสนก่อขึ้นเองจากการเรียกร้องใหม่มหาตมะมาพบตน ทำให้นายสนได้รับความยุ่งยาก แทนนายสนพยายามแก้ปัญหาก็เกิดขึ้นกับตนตัววิธีต่าง ๆ มากมาย การแก้ปัญหานั้น นายสนไม่สามารถจะทำได้สำเร็จแม้แต่ครั้งเดียว แทนนายสนไปพยายามทำอย่างดีที่สุดเท่าที่คิดว่าจะเป็นผลก็แก่ตนเอง

ในชุดที่สอง ปัญหาที่นายสนต้องเผชิญเริ่มจากปัญหาเล็ก ๆ กอนและค่อย ๆทวีความรุนแรงขึ้น จนถึงจุดสูงสุดของเรื่องในตอนท้ายของชุดที่สอง

ปัญหาแรกที่มหาตมะมันคาลให้เกิดขึ้นกับนายสน ได้แก่ การให้เงินชอทาน มหาตมะต้องการทราบว่า นายสนจะรู้จักเห็นใจคนจนหรือไม่ แต่เมื่อนายสนได้ทราบว่ชอทานจะนำเงินไปเรียโรสร้างเรือรบ นายสนขับไลชอทานทันที จากนั้นเป็นปัญหาเรื่องนายสนทะเลาะกับเจกชายชาวม จนทำให้เกิดจุดสูงสุดรอง เมื่อนายสนพบหน้าเจกชายชาวม ในที่สุดนายสนได้คิดหลายปัญหานี้ยอมจ่ายเงินทำขวัญไป ปัญหานี้ทำให้เห็นนิสัยของนายสนชัดเจนขึ้น นอกจากเขาเปรียบแล้ว ยังไม่โหรายอีกควย

มหาตมะสร้างปัญหาโดยมันคาลให้เกิดขึ้นหลายข้อวิคของนายสนอีก คือ มันคาลให้เงินในกระเป๋าของนายสนหมดไป นายสนอ้างว่ตนยังมีเงินในลิ้นชักที่ม่านอีก แต่ปรากฏว่ตนรับใช้โง

ไปเล่นไพ่จนหมดตัว นายสนแค้นใจคิดว่าถ้าเรามีเงินฝากธนาคารอีกเป็นจำนวนมาก แทนมหาชนะก็
มันศาลให้เห็นว่าธนาคารล้มเสียแล้ว นายสนหมดหวัง ยากจนลงทันที มีเหตุทาง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้
ทำให้นายสนค้นพบความจริงว่าตนไม่มีเงินอย่างที่วางคองไว้แต่ประการใด

นายสนพยายามแก้ปัญหาคอไปอีก โดยบอกว่าแม่ตนจะไม่มีเงินเลย แต่ก็ยืมจากเพื่อนได้
เมื่อนายสนไปหาสวัสดิ์และเพื่อนคนอื่น ๆ ทุกคนปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงซ้ำยังทุกข์ให้นายสนเจ็บใจอีก
นายสนโค่นพบความจริงว่าทั้งเพื่อนและภรรยาไม่มีใครช่วยตนได้ นายสนแก้ปัญหาก็เกิดขึ้นไม่สำเร็จ
ทองหายแพทุกระวัง มหาชนะมันศาลให้นายสนเหลือแค่เสื้อผ้าตัวนเหมือนขอทาน ไม่มีใครช่วยเหลือ
ในที่สุดเรื่องดำเนินไปถึงเหตุการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เมื่อมหาชนะมันศาลให้เข้าคุกมาจมนายสนในข้อหา
ขโมยฝ่ายชาติ โดยไม่มีหน้าที่ ในตอนนี้เองเป็นจุดสูงสุดใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นการค้นพบความจริง
โดยเฉพาะเรื่องให้นายสนไม่บริจาการเงินเพื่อซื้อเรือรบ ไว้ป้องกันประเทศ ทำให้ชาติมีการรุกราน
ได้โดยสะดวก กอปรอุปสรรค นายสนโค่นพบตัวเองว่าควรทำตัวอย่างไรจึงจะไม่ต้องประสบ
ชะตากรรมทั้งถาวร ถึงชั่วอย่าง

สน โทษ ๆ จะตายแล้ว ฉันขอทุกคำเถิดว่าฉันเสียใจที่ฉันเป็นพลเมืองที่เลวที่สุด
คน 1 ไม่สมควรที่จะมีชื่อว่าเป็นคนไทย การที่จะตายครั้งนี้ ไม่เสียค่าชีวิตเลย
เพราะถ้าอยู่ไปก็หาใครไม่ได้ แต่มีความเสียกายอยู่นึกเถิดว่าที่ไม่ได้มีโอกาส
ช่วยชาติ ถ้าใครว่าเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะโคเขาเรียบร้อยในการสร้าง เรือรบด้วย
สักบาทก็บาท ถ้าโคเขาเช่นนั้น ถึงจะตายก็ไม่ว่า¹

ในตอนที่สาม เป็นการคลี่คลายเรื่อง หลังจากที่นายสนตื่นขึ้นและคิดว่าตนหนีไป ความเห็น
ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากแรงบันดาลของมหาชนะ มีอิทธิพลให้นายสนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากหน้ามือ
เป็นหลังมือในทันทีทันใด เริ่มด้วยการช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกไฟไหม้บ้าน อุปถัมภ์นายเรือ และบริจา
คเงินหาพันบาทเพื่อสมทบทุนสร้างเรือรบ เรื่องจบอย่างสุขทั่วละคร เอกฝ่ายตรงข้ามคือ นายสนพ่ายแพ

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มหาชนะ" ใน บทละครทุกเรื่อง
ร.ท.ล. บทที่ 3 หน้า 172

ที่อุปสรรคไม่สามารถแก้ปัญหาได้ แทนายสนไค่สำนักตัว และปฏิบัติที่นิยมรับของสังคม จึงถือได้ว่าตัวละครไค่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ชมหรือผู้อ่าน เมื่อเรื่องดำเนินมาจนถึง ผลสุดท้ายแล้ว

การสร้างปัญหาขึ้นในละครเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอปัญหาหลักในละครขึ้นก่อนในตอนต้นเรื่อง ไค่แก้ ปัญหาที่นายสนไค่ไม่เห็นด้วยกับการเรียกรายเงินเพื่อซื้อเรือรบ และได้เสนอปัญหารองอีกหลายปัญหา (ในชุดที่สอง) เพื่อแก้ปัญหาหลักของเรื่อง การนำเสนอบัญหารองเพื่อแก้ปัญหาหลักนี้สร้างชั้นดีมาก ปัญหาแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกนั้น มีส่วนเสริมเนื้อเรื่องให้เกิดความตึงเครียดเพิ่มขึ้น จนถึงจุดสูงสุดของเรื่องและเมื่อถึงจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง มหาตมะก็สามารถแก้ปัญหาใหญ่ในเรื่องไค่ทันที

การนำเรื่องเหนือวิสัยมาเสนอในรูปของความฝัน เพื่อแก้ไขพฤติกรรมของตัวละคร ในบทละครเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ไค่ไม่สมจริง เพราะการที่คน ๆ หนึ่งที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงดำเนินชีวิตในลักษณะหนึ่ง และที่สำคัญคือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการเรียกรายเงินเพื่อซื้อเรือรบ นอกจากตนเองจะไม่เห็นด้วย ไม่บริจาควินแล้ว ถ้าแม่ไค่ยื่นใครจะบริจาควินจะแสดงความโกรธและคัดค้านทันทีนั้น เมื่อนอนหลับฝันว่าตนได้พบกับความหายนะในลักษณะต่าง ๆ มากมาย เพราะเหตุที่ไม่เชื่อเพื่อพระที่ตีเหนียวต่อคนอื่น ๆ จนกระทั่งตนเองถูกข้าศึกจับตัวไป เพราะประเทศของตนไม่มีเรือรบไว้ป้องกันข้าศึก เมื่อตื่นจากฝันพฤติกรรมของตัวละครเอกกลับเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ เชื่อเพื่อให้ที่อยู่แก่ประชาชนที่ไฟไหม้บ้าน อนุเคราะห์คนอื่น ๆ และบริจาควินถึงห้าพันบาท ทั้ง ๆ ที่ก่อนนอนหลับตัวละครเอกยังคัดค้านการเรียกรายเงินซื้อเรือรบทุกวิถีทาง ช่วงระยะเวลาที่ห่างกันไม่มากนัก การกระทำของคนจะเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ ย่อมเป็นไปได้ การใช้เรื่องเหนือวิสัยหรือเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาตินี้จึงไม่กลมกลืนกับเรื่องทำให้เรื่องขาดความสมจริงโดยสิ้นเชิง

★ บทละครเรื่องนี้ ประกอบด้วยจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็ว เพราะปัญหาหรือความยุ่งยากเกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่อง จากนั้นจึงมีการปูพื้นเพื่อแสดงให้เห็นนิสัยและบุคลิกภาพของตัวละครซึ่งจะแสดงให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเห็นได้ชัดเจนมาก โดยเฉพาะตัวละครเอกคือ

นายสน จุดเริ่มเรื่องคือ นางละไมเข้ามาเคื่อนนายสนให้แต่งตัวไปงานบ้านญาติ หลังจากปูพื้นแล้ว มีเหตุการณ์กระตุ้น คือ นายสนปฏิเสธไม่ไปงานเพราะกลัวสิ้นเปลืองเงินโดยไม่จำเป็น เหตุการณ์กระตุ้นนี้ทำให้นายสนต้องอยู่บ้านจนเผลอหลับ และทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นมากมาย

ปัญหาในละครเรื่องนี้เกิดขึ้นจากทัศนคติของนายสนที่มีต่อการเรียกรับเงินสร้างเรือรบ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนายสน โดยให้นายสนพบกับมหาตมะตามที่นายสนเรียกร้อง มหาตมะคัดค้านนายสนโดยสร้างปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ในเวลาใกล้เคียงกัน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้นายสนต้องแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ กลับพ่ายแพ้ต่อแรงบันดาลของมหาตมะทุกครั้ง ในที่สุดมหาตมะได้สร้างปัญหาใหญ่ที่สุดคือ บันดาลให้ทหารเข้าศึกมาล้อมจับนายสน นายสนพ่ายแพ้และสำนึกตัวได้ว่าควรเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมบ้าง ปัญหาต่าง ๆ ที่มหาตมะสร้างให้กับนายสน ทำให้นายสนกลับตัวเป็นคนที่ยอมขมขื่นในที่สุด

การเตรียมเรื่องไม่ปรากฏในละครเรื่องนี้ จุดวิกฤติใหญ่ของเรื่องเกิดหลังจากจุดสูงสุด เมื่อนายสนศรัทธาใจช่วยเหลือชาวบ้าน ซึ่งเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีการค้นพบความจริงมากที่สุด การค้นพบเหล่านี้ทำให้เกิดการค้นพบตัวเองในที่สุด เช่น การค้นพบว่า การเสียสละเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อส่วนรวมเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนพึงกระทำ เป็นต้น

บทละครเรื่องนี้ ไม่สร้างให้เกิดความกระหายใคร่รู้เท่าที่ควร โดยเฉพาะการสร้างเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในความฝันมีเป็นจำนวนมาก ทำให้เหตุการณ์เหล่านั้นค่อนข้างน่าเบื่อหน่ายและขาดความสมจริงอีกด้วย

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ~~จะพบว่า~~ จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นค่อนข้างเร็ว ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านให้ความสนใจเพิ่มขึ้น ในซุคที่สองมีปัญหาเกิดขึ้นถี่มาก และการแก้ปัญหาเร็วเกินไปจึงทำให้ปัญหาเหล่านั้นไม่น่าสนใจเท่าที่ควร จุดสูงสุดใหญ่อยู่ในตอนท้ายของซุคที่สองเกิดขึ้นเร็วเกินไป การคลี่คลายเรื่องเกิดขึ้นในซุคที่สามทั้งซุค การคลี่คลายเรื่องมาดเกินไปจนทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านหมดความสนใจ

บทละครเรื่องนี้ มีเอกภาพในการกระทำ มีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลกันเพื่อเสนอแนวคิดของเรื่อง

บทละครเรื่อง หนึ่งประมาทศาล

บทละครเรื่องหนึ่งประมาทศาลนี้ เป็นละครของก่อกับ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ ใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

เมื่อละครเปิดฉาก หลวงพิทักษ์ธรรมบุณยกิจ มีอาชีพผู้พิพากษา กำลังทบทวนวิชากฎหมาย ให้แก่นายสินคนรับใช้ เพื่อหวังจะให้ใช้ประกอบอาชีพในอนาคต แต่ นายสินไม่สนใจล้มลุกเป็นลมไปหมด เมื่อหลวงพิทักษ์เขาอนแล้ว นายสินก็ใจมากรีบออกไปเล่นการพนันที่มอมสะพามเหล็ก โดยไม่ได้ปิดหน้าต่างให้เรียบร้อย นายมีผู้มีอาชีพปลัดเด็กชโมยนต์ ลมเข้ามาทางหน้าต่างที่เปิดอยู่ แลดูเห็นไปเตะเก้าอี้ หลวงพิทักษ์ตื่นขึ้น ความฝันเงินออกมาจากห้อง นายมีจึงหลบอยู่ตรงบานประตู เขารวมแขนหลวงพิทักษ์และจับเป็นไม้ได้ หลวงพิทักษ์ตะโกนให้นายสินช่วย แต่ นายมีบอกกว่า นายสินออกไปเล่นการพนันแล้ว หลวงพิทักษ์ ไม่เชื่อว่านายสินจะเล่นการพนัน นายมีต้องสาบานเหมือนเวลาให้การในศาล หลวงพิทักษ์ ก็นายมีต่อปากต่อคำถึงเรื่องต่าง ๆ โดยหลวงพิทักษ์กล่าวหาว่า นายมี tactics ของ เขา นายมีปฏิเสธเพราะเข้ามาทางหน้าต่างไม่ได้จับอะไร และยังไม่ได้สักอะไรไปช่วย นายมีกล่าวในเชิงหนึ่งประมาทหมายความหรือผู้พิพากษาว่าหาความความเท็จครั้นยากจนของคนอื่น ยึดคนเป็นความกันในศาล เพื่อจะได้เงินค่าความ นายมีขอเหลาคิมขอมหรือสูบ หลวงพิทักษ์ไม่ยอมให้แต่จำใจต้องให้ เพราะกลัวเป็นที่นายมีแฉไป นายมีบังคับให้หลวงพิทักษ์สูบยาของเขามาง เล่าเรื่องของตนให้หลวงพิทักษ์ฟังว่าก่อนจะเขามากรุงเทพฯ ตนถูกจับที่นครปฐม คิดคุกอยู่ที่นั่นด้วย นายมีลาหลวงพิทักษ์ และนำของไปเป็นที่ระลึกลับ เห็นเสื้อเนคตินักรบบังคับให้หลวงพิทักษ์สวมและให้รำในคุกด้วย จากนั้นจึงเข้าไปคนห้องใครตัวเมงก รวมทั้งป็นกับแวนตาไปจำนำทวย แหมหลวงพิทักษ์จะขอร้องมิให้เอาแวนตาไป เพราะจะได้ใช้สวมเวลาพิพากษาคดีในวันรุ่งขึ้น นายมีจึงรู้ว่ารุ่งนี้หลวงพิทักษ์จะพิพากษาคดีนายคงเพื่อนของตน จึงยึดแวนตาไว้ ไม่ให้หลวงพิทักษ์อ่านหนังสือเพื่อพิพากษาคดีของนายคงได้ หลวงพิทักษ์จำต้องยอมเพราะกลัวมัน นายมีบอกความจริงว่าเป็นที่หลวงพิทักษ์อดมานั้นไม่ได้บรรจุกไว้ ตนจึงวางไวบนโต๊ะ และขอคิมมือไปช่วยเพื่อไม่ให้หลวงพิทักษ์นำลูกปืนมาใส่ ขณะที่นายมีกำลังจะกลับ หลวงพิทักษ์

โอกาสจึงตะโกนเรียกตำรวจ นายบัวจึงเข้าจับหลวงพิทักษ์ ฆังล้อมักเท้าและผูกปาก หลวงพิทักษ์ ขอให้เวทนาม้าง นายบัวจึงบอกว่าตนเองก็เคยขอร้องให้หลวงพิทักษ์ เวทนาม้างกันเมื่อหลวงพิทักษ์ เป็นผู้พิพากษาคดีครั้งหนึ่ง แต่ไม่ได้รับความเห็นใจทั้ง ๆ ที่ตนเองก็บอกว่า มีภรรยาและลูกอ่อน ก่อนจากไปนายบัวพูดทิ้งท้ายอีกว่า ถ้าหลวงพิทักษ์ จะตัดสินลงโทษผู้กระทำผิด ขอให้ถึงเวลาที่ตนถูกมัดอยู่ขณะนี้ เพื่อจะได้เห็นใจนักโทษที่ตกถูกม้าง

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละคร เรื่องหมิ่นประมาทศาล มีลักษณะการสร้างโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์แต่ละตอนที่เกิดขึ้นเกี่ยวโยงกันด้วยเหตุและผล เช่น นายสินไม่ผิดประทุหนาท่าง จึงทำให้นายบัวแค้นเป็นเข้ามาใน्यानได้อย่างง่ายดาย เป็นต้น การกระทำในละครแต่ละตอนจึงดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวความคิดที่สำคัญของเรื่อง คือ ผู้ที่รักษากระบวนการยุติธรรม บางครั้งอาจนำเอาเรื่องความมีมนุษยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยไม่ได้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอพฤติกรรมของตัวละครสองตัวที่มีบทบาทตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง โดยเฉพาะนายบัวซึ่งหากินในทางลัดเล็กขโมยน้อยทำงานที่ผิดกฎหมาย กับหลวงพิทักษ์ ซึ่งเป็นผู้รักษาและปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ฝ่ายที่กระทำถูกต้องตามกฎหมายของสังคม คือ หลวงพิทักษ์ แต่การปฏิบัติบางประการของหลวงพิทักษ์ อาจบกพร่องได้ โดยที่หลวงพิทักษ์ คาดไม่ถึง เพราะไม่เคยอยู่ในสภาพเช่นที่นักโทษเป็นอยู่ การพิพากษาในบางกรณีจึงอาจลดหย่อนโทษได้บ้างถ้ามีเหตุผลและหลักฐานดังเช่น การรับสารภาพอาจมีลดหย่อนโทษให้ เป็นต้น กรณีของหลวงพิทักษ์ กับนายบัวนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า หลวงพิทักษ์ ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ตัดสินคดีตามตัวบทกฎหมาย ซึ่งก็น่าเศร้ามาสู่ตนเองได้อีกเช่นกัน

ผู้วิจัยเห็นว่า ละครเรื่องนี้สิ่งที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายดีและตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามบางประการ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นำเสนอแนวความคิดสำคัญของเรื่องตามที่กล่าวมาแล้ว แต่เมื่อกำหนดถึงความถูกต้องทางศีลธรรมแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอภาพของตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามซึ่งประพฤติผิดมาตลอด นายบัวเป็นผู้ร้ายที่ขมขื่นอย่างทนายท้าว ตบกระทำผิดและไม่เข็ดหลาบ ถ้าเริ่มเข้ามาถึงบ้านของผู้พิพากษา เพื่อแลกแทนคนที่ทำคามกฎหมายบ้านเมืองและประพฤติตนผิดมาโดยตลอด

ไม่มีการปูพื้นตอนใดที่แสดงว่า หลวงพิทักษ์ฯ รับสินบนหรือด่าเอียง หรือมีความประพฤติด่วนตัว
 เสื่อมเสีย ในทางตรงกันข้ามกลับเอาใจใส่ปลูกฝังคนรับใช้ใหม่ไว้ด้วยความรู้ เพื่อเลื่อนฐานะของ
 ตนเองอีกด้วย แต่นายบัวนั้นมีพฤติกรรมที่เป็นขโมยมาโดยตลอด ประพฤติผิดจริงมีใช้ถูกใช้ความ
 ไม่มีการปูพื้นให้แสดงให้เห็นว่านายบัวมีโชคนึกปรากฏอยู่เลย แต่สุดท้ายของเรื่อง พระองค์ทรง
 ใ้ให้นายบัวเป็นฝ่ายชนะแก่แค้นหลวงพิทักษ์ฯ และหนีไปไกลอย่างลอบนวล นี่ยังนำสิ่งของจากบ้าน
 หลวงพิทักษ์ฯ ไปจำหน่ายอีกหลายชิ้น การเสแสร้งของนายบัวดังกล่าวดังกล่าวขัดต่อความถูกต้องในแง่
 ศีลธรรมอย่างชัดเจน ที่เป็นดังนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอาจจะทรงต้องการแสดง
 ให้เห็นว่า ผู้ที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ คนโง่หรือคนชั่วนั้น ยากนักที่จะมีความซื่อสัตย์
 จากภัยอันตราย แม้จะทำให้ดีที่สุดอย่างไรก็อาจต้องประสบปัญหาดังเช่นหลวงพิทักษ์ฯ หรืออีกนัย
 หนึ่งอาจจะทรงแสดงให้เห็นว่า แม้ผู้พิพากษาจะได้รับยกย่องว่าเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์
 แต่ก็ยังอาจถูกหมิ่นประมาทได้ ถ้าไม่ระมัดระวังตัวและไม่มีความรอบคอบพอ

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

มีการปูพื้นตอนต้นเรื่อง เป็นบทสนทนาระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครที่ไม่มีความสำคัญ

- พิทักษ์   อ้ายสินเอ๋ย ชานี้โคตงอกตั้งใจหมายดีต่อเจ็ง, หมายถึงเผื่อถึงใจเจ็งจะได้
 ไปหากินเองไถ่มึง เพราะฉนั้นเวลาว่าง ๆ ชาก็อุส่าห์แนะนำสั่งสอนเจ็งใน
 เรื่องกฎหมาย เจ็งก็ไม่รู้จักจำไว้มึงเลย
- สิน   กฎหมายผมจำแน่นอนอยู่แล้ว
- พิทักษ์   บทไหน? บทไหน?
- สิน   "พราอยู่ในเรื่องท่านให้เรียกว่าชวาน หลิงอยู่ในเรื่องท่านให้เรียกว่าเมีย"
- พิทักษ์   ไส้! นั้นมันกฎหมายอะไรเมื่อไร!

การปูพื้นนี้จึงแสดงให้เห็นว่า แม้สินจะเป็นเพียงคนรับใช้ แต่หลวงพิทักษ์ฯ ก็ได้
 เอาใจใส่ปลูกฝังไว้ไว้วิชากฎหมายเรื่อยมา ทั้ง ๆ ที่ตัวนายสินเองไม่สนใจเลย

---

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมิ่นประมาทศาล" ใน บทละครเรื่อง
หมิ่นประมาทศาล ฅมศา ฉวยอำนาจ และหมายออกเอาหมายมง โดย ศรีอยุธยา (พระนางแฝง)

การที่มันจึงแสดงให้เห็นว่า แม่นายสินจะเป็นเพียงคนรับใช้ แทนหลวงพิทักษ์ ก็ได้อาใจใส่ปลุกฝังให้วิชากฎหมายเรื่อยมา ทั้ง ๆ ที่ตัวนายสินเองไม่สนใจเลย

จากนั้นมีการพัฒนาเรื่องอีกเล็กน้อย จึงมีการเตรียมเรื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทำให้เหตุการณ์น่าเชื่อถือ ดังนี้

พิทักษ์   เฮื่อนี่แน่ะ, อายคงมันนะช่ากว่า 3 ปี ก็เห็นจะพอนะ
สิน   ก็เห็นจะพอละขอรับ ถ้าตามอายคงของมันคงว่าเกินพอ

พิทักษ์   ...
              จริง ! จริง ! แกว่าพุงนี้ เป็นวันที่จะท้องพิพากษาคดีเรื่องอายคง
              ของขอมนอนก็กทน้อย, ขรรคมคาญพิพากษาควรจะทอง (หา) เฮอ !
              เฮอช่ากหาวนอนเหมือนกัน¹

ต่อจากนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเสนอจุดเริ่มเรื่องในละครคือ นายสิน ไม่เปิดหน้าต่างให้เรือบรอย เพราะคิดว่าไม่เคยมีใครเข้ามาสักครั้ง และคงไม่มีใครมาขโมยของที่บ้านผู้พิพากษา ดังนี้

สิน   ...แม่โวย เกือบ 5 ทุ่มแล้ว นั้กะทาช่าไว้ว่า จะไปตั้งแต่ 4 ทุ่มครึ่ง
              ปานนี้แกว่าเสียรวบคนเคียว อายตำราใหม่ของแกเขาที่เล่นให้เหมาะละ
              เอาขุนพันหนาเขียวเทียว (เหลียวไปมา) นาคางนาแดงไม่อีกมันละไม่
              เห็นมีใครมาขโมยสักที, ใครเขาจะอยากเข้ามาในบ้านตระกูลการมันยิ่ง
              ไม่อยากเห็นหน้าอยู่ (คืบโคมในห้องแล้วเดินออกไป)²

หลังจากจุดเริ่มเรื่องแล้วจึงเกิดเหตุการณ์กระตุ้น เหตุการณ์นี้เองเป็นแรงผลักดันให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในตอนต่อไป ทั้งจุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นราวท่อนองก ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมิ่นประมาทศาล" ใน บทละครเรื่องหมิ่นประมาทศาล ทยา ฉวยอำนาจ และหม่อมเอกเอาหนามบ่ง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

หน้า 5 - 6

²ก. หน้า 7

บัว เอ ! เจียมดี ! ท่านหลวงพิทักษ์ปานนี้เห็นจะกรนที ๆ อยู่แล้วก็นักคุณหลวง มีบ่าวกะเขาคณหนึ่งก็อยู่ไม่คิดมานไคเลย อ้อ ! เวลายังมีอยู่มาก นั่งสบาย เสียพิทักไค (นั่งเก้าอี้เอาคืนพาคมนโตะ) เออ ! อายเรานี้มันชาวบางกอกแท้ ๆ ที่เคียว ออกจากบ้านนอกเหมือนตะเข้ขึ้นบก หรือเสื่อว่าน้า, อะ! อะ! ไปทมิฬประมาททำรวจ ถึงไคทองว้างคู่คแ่น สือ : น้อกทนอยต่งสือพิงพิง ลงข่าวเรานะ "เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม คุณหลวงราชกิจมือขาว ซึ่งไคไปพิทัก รักษาตัวอยู่กับท่านหลวงไชยอาญาที่พระปฐมเจดีย์นั้น, ไคกลับเข้ากรุงเพทฯ เขาทำการตามเดิมอีกแล้ว... (ลุกขึ้นเดินไปมา) ตรวจดูลาคเลาเสียที เอ้ออีทานี้แกเอาเงินไว้ที่ไหนนะของเพชรพลอยเนนไคทองหากันละ ยายเมียบ ลอยหน้าไปหาแม่ เลยเอาไปเสียควยหมดแล้ว..."¹

เหตุการณ์กระทันหัน มีการปฏิวัติเป็นอยู่ควย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้วิธีการบรรยายโดยให้ตัวละครรำพึงรำพันกับตนเอง ซึ่งทำใหญ่ชมหรือดูอานไคทราบภูมิหลังของตัวละครควย การปฏิวัติตัวละครมิไคบอกเลาโดยตรง แต่ใช้สำนวนซึ่งต้องตีความ จึงจะเข้าใจไคแจ่มแจ้ง นอกจากนี้ยังสร้างอารมณ์ขันอีกควย

เมื่อนายบัว ซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม เข้ามาในบ้านหลวงพิทักษ์นี้ จุดประสงค์ใหญ่คือ เข้ามาแก้แค้นหลวงพิทักษ์ นายบัวไคสร้างความยุ่งยากให้แกหลวงพิทักษ์หลายอย่าง แต่เป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงนัก ทุกครั้งปัญหาเหล่านี้จะคลี่คลายลงโดยนายบัวเป็นฝ่ายไคเปรียบ บางครั้งปัญหาและเหตุการณ์ในเรื่อง แสดงอารมณ์ขันมากกว่าจะแสดงความตึงเครียด เช่น นายบัวบังคับให้หลวงพิทักษ์ใส่เสื้อเนคตินัศพิทราใหญ่ หรือการใช้คำเรียกชื่อตัวนายบัวว่า หลวงราชกิจมือขาวเป็นต้น แต่เหตุการณ์ในตอนแรกหลังจากเหตุการณ์กระทันหันนั้นคอนขางจะน่ากลัว หรือเหตุการณ์ที่นำไปสู่จุดสูงสุดของเรื่องคอนขางเครียดเช่นกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์กระทันหัน ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ทมิฬประมาท" ใน บทละครเรื่อง
ทมิฬประมาท ชาติ ศบคา ฉวยอำนาจ และหนามบอกเอาหนามบ่ง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

บัว ชี ๆ ทูพรวิสันโต : (แอมริบประทุ) ทนรทวิ
 (หลวงพิทักษ์เปิดประตูของเขามา มือถือปืนเบรานิง และไปมายังไม่แลเห็น
 อายบัวที่ทางประตู, เค็ดเลยเขามาในห้อง อายบัวของเขาไปข้างหลังจับ
 แขนไว้ทั้งสองข้าง, แลวแบ่งปืนเสียจากมือ)¹

ความขัดแย้งที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ นี้ ล้วนเป็นความขัดแย้งภายนอก ที่เกิดขึ้นระหว่าง
 ตัวละครกับตัวละคร หลังจากนายบัวจึงมีกล้องพิทักษ์ไว้แล้ว จึงเริ่มค้นหาข่าวของ โทษจาก
 หลวงพิทักษ์ก่อน หลวงพิทักษ์จำต้องยอมให้ เช่น เหล่า บุหรินอก หลังจากนั้นมีการปฏิบัติให้เห็น
 ฎมหลัง เกี่ยวกับการทำมาหากินและความประพฤติของนายบัว โดยนายบัวเป็นผู้เล่าให้หลวงพิทักษ์
 ฟังการเล่าเรื่องส่วนตัวของนายบัวนี้ มิได้เล่าให้ฟังตรง ๆ แต่ใช้สำนวนโวหารเปรียบเทีย
 ซึ่งต้องตีความสำนวนเหล่านั้นก่อนจึงเข้าใจเรื่องของนายบัวได้ชัดเจน สำนวนโวหารเหล่านี้ยัง
 ทำให้เกิดอารมณ์ขัน และแสดงลักษณะตัวละครให้เห็นว่า เป็นคนไม่จริงจัง มีนิสัยที่เล่น ล้อเล่น
 อีกด้วย ทั้งนี้

บัว เมื่อเร็ว ๆ นี้ผมออกไปเที่ยวทางพระปฐม เขาก็พาไปหาคุณพระปราสาท
 ที่ศาลมณฑล แอม : หานทุกกะผมมากที่เก็บขอรับ

พิทักษ์ ออ : ทุกกับนาน

บัว ขอรับ ทุกอยู่นาน, ทางคนต่างแสดงความเห็นในส่วนทั่ว ลงปลายท่านเลย
 กรุณาแนะนำใหม่ไปอาศัยอยู่กระทันตรงไชยชาธา

พิทักษ์ อยู่ในบ้านเขาหรือ ?

บัว อยู่ในบรี เวณานทานแหละครับ

พิทักษ์ ออ : สมายที่หรืออยู่ที่นี่

บัว ก็สมายหรือครับ มีขอเสียแต่คุณพอแก้ไขให้ใส่กำไลข้อที่นั่นแหละครับ²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมิ่นประมาทศาล" ใน บทละครเรื่อง
หมิ่นประมาทศาล ทมทฯ ฉวยอำนาจ และหนามขอกเขาหนามขม โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

นายบัวขอสั่งของจากหลวงพิทักษ์เป็นพระลิก มีบันทึกนายบัวขอกว่าหลวงพิทักษ์ไม่ให้ใส่ กระสุนไว้ ทรงนี้จึงเป็นการค้นพบความจริง แต่ไม่เกิดการกลับฝันของเหตุการณ์แต่อย่างใด นายบัว ขอนั้น และเว้นคาไปจำนำ เมื่อนายบัวลา กลับ หลวงพิทักษ์ได้โอกาสซักสโนใจตะโกนเรียกตำรวจ ทรงนี้เป็นจุดวิกฤติใหญ่ของเรื่อง หลวงพิทักษ์ของการช่วยตัวเอง แต่การแก้ปัญหของหลวงพิทักษ์ ไม่ประสบผลสำเร็จ กลับทำให้ยุ่งยากมากขึ้น นายบัวจับหลวงพิทักษ์ที่มีอมักเหาผูกปาก ซึ่งเป็น จุดสูงสุดใหญ่ ก่อนที่นายบัวจะจากไป ไบบอกให้หลวงพิทักษ์ทราบว่า คนเขามาในนามนี้ เพื่อจุด ประสงค์ใด ดังนี้

บัว ไทเหาเวทนามเมื่อไร เมื่อครั้งผมไปขึ้นศาลไทเหานะ, ผมก็ไ้เรียนไทเหา แล้วว่าขอให้กรุณาสักหน่อย, เมื่ผมก็มี ลูกก็ยังอ่อน ไทเหากรุณาผมเมื่อไร... ขอให้ไทเหานึกถึงความลำบากเดือดร้อนของตัวไทเหาในคืนวันนี้ ในเวลาที่ถูก มั้ที่อยู่เกาะครับ, จะไ้เพิ่มใจคนที่ต้องจิกคุ่มงั้นะครับ ผมลาที่ (ไหวเป็นพาสอ แลเวเงินหัวเราะไป)¹

จุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบความจริงเป็นชัยชนะของตัวละครฝ่ายตรงข้าม และความพ่ายแพ้ของตัวละครฝ่ายที่ ละครเรื่องนี้ไม่มีการคลี่คลายเรื่อง เรื่องจบลงทันทีหลังจาก จุดสูงสุดใหญ่ เป็นการจบอย่างเศร้า โดยพิจารณาจากแนวคิดสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงเสนอแนะของตัวละครทั้งฝ่ายที่และฝ่ายตรงข้ามทั้งโคมิปรามาแล้ว ตัวละคร เอกฝ่ายตรงข้ามทำการที่ทั้งใจไว้สำเร็จ มีผลทำให้ตัวละครเอกฝ่ายที่ ซึ่งทำตามกฎหมาย ปฏิบัติ หน้าที่ทุกประการเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ถูกกลืนแกลงและสับประมาท

★ บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นไม่มากนักและปรากฏอยู่สองวิธีด้วยกันคือ การปูพื้นด้วย บทสนทนา และการปูพื้นด้วยการบรรยาย ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามเล่าภูมิหลังทั้งโดยบทสนทนา และการบรรยายควบการรำพึงกับตนเอง การปูพื้นทั้งสองวิธีนี้ มักจะใช้สำนวนที่ของอาศัยการตีความ

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมิ่นประมาทศาล" ใน บทละครเรื่อง หมิ่นประมาทศาล ทัศนา ถวายอำนาจ และพนามบอกเอาพนามบง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

จึงเข้าใจได้ชัดเจน และทำให้เกิดอารมณ์ขันด้วย จุดเริ่มเรื่องก็คนขายสินค้ายี่สิบของหลวงพิทักษ์
ออกไปเล่นการพนันโดยไม่ปิดหน้าต่าง เหตุการณ์กระทบคือ นายบัวพบว่ามามหลวงพิทักษ์ไม่ได้
ปิดหน้าต่างจึงไปเข้ามาในบ้านและแค้นแค้นหลวงพิทักษ์โค เหตุการณ์กระทบจึงมีส่วนผลักดันให้เกิด
ความยุ่งยากต่าง ๆ ขึ้น

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้เกิดจากตัวละครฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อแก้แค้น
ตัวละครเอกฝ่ายดี ตัวละครเอกฝ่ายดีพยายามแก้ปัญห แต่การแก้ปัญหายิ่งทำให้เรื่องยุ่งยาก
มากขึ้น จุดสูงสุดใหญ่คือ นายบัวบอกให้ทราบว่าที่ตนเข้ามาในบ้านนั้นนี่ประสงค์โค จุดสูงสุดใหญ่
เกิดขึ้นพร้อมกับการค้นพบความจริงว่า นายบัวเข้ามาเพื่อแก้แค้นให้หลวงพิทักษ์พิพากษาโทษคนที่ถูก
นานเกินไป หลังจุดสูงสุดใหญ่ไม่มีการคลี่คลายเรื่อง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่ามีการปูพื้นไม่มากนัก แม้จะเป็น
จุดเริ่มเรื่องชา หลังจากเหตุการณ์กระทบมีความยุ่งยากเกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ ไม่ห่างกันนักทำให้ผู้ชม
หรือผู้อ่านสนใจเรื่องไต่พอสสมถรร จุดวิกฤติใหญ่และจุดสูงสุดใหญ่อยู่ตอนท้ายเรื่อง จุดสูงสุดใหญ่
เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดจบ สร้างความประทับใจในผู้ชมหรือผู้อ่านพอสสมถรร

เหตุการณ์บางตอนในตอนพัฒนาเรื่องค่อนข้างโรสาระ เช่นการบังคับให้หลวงพิทักษ์ทำ
แม้จะทำให้เกิดอารมณ์ขันได้ก็ตาม

บทละครเรื่องนี้สร้างความกระหายใคร่รู้ได้จากการสร้างปัญหาที่คอย ๆ ทวีความเรื้อรังขึ้น
ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านอยากทราบว่า ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามต้องการอะไร เรื่องเหล่านี้เปิดเผยให้
ทราบในตอนจบ

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพในด้านการกระทำ มีเหตุการณ์ดำเนินต่อเนื่องกัน ด้วยเหตุผล
เพื่อเสนอแนวคิดของเรื่อง A

บทละครเรื่อง บุรุษแดง ✓

บทละครเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้
พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

เมื่อละครเปิดฉาก พระยาอารักษ์ราชกร เวียนมายปกป้องคนรับใช้มาดามว่า คุณหญิงพวง
ภรรยาของตลกกลับมาแล้วหรือยัง และไต่ถามถึงเจ้าคุณอากรว่าแหวะมาหาทมางหรือไม นายป้อง
บอกว่าคุณอากรไม่ได้แหวะมา แต่สั่งไว้ว่า ถ้าพระยาอารักษ์วางขอเชิญไปเล่นไพ่ความเคย
พระยาอารักษ์น้ำพักที่กังวล จากนั้นก็โทรศัพท์กับพระยาพิชัยภูเสวีมาพบที่บ้าน เพราะมีธุระด่วน
จำเป็นต้องคุยควย คุณหญิงพวงกลับมาบอกให้พระยาอารักษ์ทราบว่าคุณศรีมารดาของ
พระยาพิชัยภูเสวีไม่ยอมรับสารววยเด็กสาวที่คุณหญิงพวงปลิวมาเป็นน้องสาวไว้รับใช้ คุณศรีอาจวาตของ
รอมฎอนบุตรชายก่อน เมื่อพระยาพิชัยภูเสวีมาถึง พระยาอารักษ์ได้ถามถึงเรื่องที่ให้พระยาพิชัยภู
ช่วยทูลเกล้าขอพระราชทานปลดเปลื้องหนี้สินจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระยาพิชัยภู
บอกว่าการจัดการส่งหนังสือไปที่ราชเลขาธิการแล้ว และยังไม่ทราบว่ามีการเสด็จพระราชดำรัสอย่างไร
แต่ได้เตือนพระยาอารักษ์ว่าอาจจะมัวหวั่นใจมากเกินไป ขอบใจให้หาวิธีอื่น ๆ คุยบ้าง พร้อมกับเน้นให้เตือน
พระยาอารักษ์ว่าเรื่องเส้นการพนัน การคดโกงรางวัลละครมาก ๆ และความประพฤติอื่น ๆ ที่ทำให้
สูญเสียทรัพย์สินโดยไม่จำเป็น พระยาอารักษ์ไม่พอใจ พระยาพิชัยภูเสวีก็กล่าวถึงท้ายถึงเรื่องที่คุณหญิง
พวงจะหาเด็กสาวมาให้เป็นภรรยาตลกว่า ตนสามารถจะหาภรรยาได้เอง ผู้หญิงที่ตนจะขอเป็นภรรยา
ตลกเป็นผู้หญิงที่ไม่เคยมีสามีมาก่อน พระยาอารักษ์ขอให้พระยาพิชัยภูเสวีกลับมาส่งข่าวเรื่องที่คุณ
ทูลเกล้าขอไว้ หลังจากพระยาพิชัยภูเสวีกลับจากงานในวังในคืนนี้แล้ว

พระยาอารักษ์ฯ คิดกับภรรยาเพื่อหาเงินมาปลดเปลื้องหนี้สิน โดยวางแผนทำหัว
โจรเข้าปล้นบ้าน เพื่อนำเงินหลวงที่เก็บรักษาไว้ไปใช้หนี้สินที่กำลังจะถูกฟ้อง พระยาพิชัยภู
กลับจากงาน แหวะมาบอกพระยาอารักษ์ฯ พร้อมกับพระวิเชียรชโยดม เมื่อเข้ามาในบ้านพระยาอารักษ์ฯ
พบว่านายป้องถูกมัดคออยู่ จึงช่วยแก้ ไต่ถามว่าบ้านพระยาอารักษ์ฯ ถูกโจรปล้น ทั้งพระยาพิชัยภู
และพระวิเชียรฯ ก็ช่วยกันแก้มัดพระยาอารักษ์ฯ เมื่อทราบเรื่องทั้งหมด พระวิเชียรฯ ได้โทรศัพท์
ไปแจ้งตำรวจพร้อมทั้งสั่งให้นายประจักษ์ผู้นำหอของคิดมือมาควย เมื่อพระยาอารักษ์ฯ ไปปลุกคุณหญิง
พวงซึ่งพระยาอารักษ์ฯ อาจว่าหึงตนและคุณหญิงพวงถูกวางยาสลบ โดยผู้ร้ายใส่ยาในอาหารมือเป็น
ปรากฏว่าเครื่องเพชรของคุณหญิงถูกโจรปล้นไปควย พระยาพิชัยภูเสวีและพระวิเชียรฯ พบว่าหน้าต่าง
ถูกเจาะจากด้านในห้อง เพราะมีมึงตกอยู่ภายในมากกว่าด้านนอก รอยเท้าของคนร้ายเห็นได้ชัดเจน

พระวิเชียรฯสั่งให้นายประจักษ์นำอาหารมือเย็นที่เหลือไปตรวจหายาพิษ โดยส่งไปให้แพทย์ตรวจ และรายงานผลให้พระวิเชียรฯทราบโดยเร็ว พระยาอารักษ์ฯบอกได้ว่ากินคนเจาะหน้าทางคล้าย ๆ กับ โน้ตั้น หลังจากถูกคนร้ายจับมัดตัวแล้ว คนร้ายจึงคว่าถูกเจาะจากกระเปาะของพระยาอารักษ์ฯไปใส่หู เกือบเงินหลวงไปถึงแปดหมื่นบาท พระวิเชียรฯดูที่เห็นว่าคนร้ายใส่ถูกเจาะไว้ตามเดิม จึงถามหาถูกเจาะ จากพระยาอารักษ์ฯ พระยาอารักษ์ฯตอบว่าไม่ทราบว่าถูกเจาะอยู่ที่ไหน พระวิเชียรฯจึงส่งถูกเจาะให้ดู บอกว่าคนพบซ่อนอยู่ที่ไหน เมื่อไขดูไม่พบอะไร พระวิเชียรฯพอคุ้นเคยเครื่องเพชรจากคุณหญิงพวง และกล่าวว่าอาจจะได้คืนทั้งหมด พระวิเชียรฯเรียกนายป่องมาสอบถาม และสั่งให้ตำรวจเขาคืบ นายป่องไปฐานมีส่วนร่วมมิดกับคนร้าย พระวิเชียรฯและพระยาพิศณุฯพยายามทุกให้พระยาอารักษ์ฯ เปิดเผยความจริง แต่พระยาอารักษ์ฯยังยืนยันว่าถูกปล้น สวรรค์แขวงเอารายงานแพทย์มาให้ ยาพิษที่อยู่ในอาหารสามารถฆ่าคนได้ถึง 20 คน แต่พระยาอารักษ์ฯกับคุณหญิงพวงมีอาการแฉวง เหนงาทวนอนเท่านั้น พระวิเชียรฯเปิดเผยให้พระยาอารักษ์ฯทราบว่า การเจาะหน้าทางเป็นลักษณะ การเจาะจากตามโน้ พระยาอารักษ์ฯยังเสียงแข็งไม่ยอมสารภาพ พระวิเชียรฯจึงเดินไปพักที่หลังตู้ เห็นชนมัตรออยู่ในนั้นปีกใหญ่ และให้นายประจักษ์นำห่อของที่ส่งให้มาควย เปิดดู ปรากฏเป็น เครื่องเพชรของคุณหญิงพวงที่ให้คนรับใช้ไปจำหน่าย นายประจักษ์รู้ได้เครื่องเพชรนี้จากโรงจำหน่าย เมื่อเจ้าของโรงจำหน่ายเรียกให้ดูตนจึงซักถามหญิงนั้นยอมยอมแอมจึงจับไปสถานีตำรวจสอบสวนว่า เป็นของของคุณหญิงพวงจึงนำมาคืน พระวิเชียรฯจึงบอกพระยาอารักษ์ฯว่า เรื่องนี้ต้องให้เสนาบดีทราบ เพื่อขอพระบรมราชานุญาตดำเนินการกับพระยาอารักษ์ฯต่อไป

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีลักษณะโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ จะเชื่อมโยงกันด้วยเหตุผล แม้จะมีเหตุการณ์บางอย่างไม่สมบูรณ์เท่าใดนักก็ตาม โดยทั่ว ๆ ไป เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนจะมีผลทำให้เกิดเหตุการณ์ต่อมา เช่น พระยาอารักษ์ฯราชการ เล่นการพนัน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จนมีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะปลดเปลื้องหนี้สิน จนในที่สุดได้พยายามสร้างสถานการณ์ควาโจรปล้นมาบน เพื่อจะนำเงินของทางราชการมาชดใช้หนี้สิน เป็นต้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ บุคคลที่ัวเมาในการพนัน

ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยจนทำให้เกิดหนี้สินล้นพ้นตัว ย่อมจะนำความหายนะมาสู่ตนเองและครอบครัว การตั้งชื่อมงคล เรื่องนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญของเรื่อง ทำให้เห็นได้ว่า พระยาอาภรณ์ฯ มีความคิดในการแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินของตนด้วยวิธีแปลก ๆ คือ การสร้างสถานการณ์ให้เห็นว่า ใจรปลนบาน การสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่แนมเนียนพอ ทำให้ตัวละครฝ่ายดีจับได้ความร้าย ใ้ทำการบางอย่างที่ร้ายจริง ๆ จะไม่ทำ เช่น ใ้บุญแจ้เก็บเงินจากตู้ไปแล้ว และใ้บุญกิต ตั้งเดิม เค็นม่นพันโ้รอบเทาปรากฏชัดเจมมาก เป็นต้น

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบันทึกความฉากในเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าตัวละครนิยมใช้ของอย่างดี เพราะชาวของเครื่องใช้ต่าง ๆ รวมทั้ง เครื่องประดับเป็นของที่มีราคาทั้งสิ้น ดังนี้

ตู้ที่มีประต้อมีเครื่องโทรศัพท์ ๑ เครื่อง ที่กลาง ๆ ห้องมีโต๊ะหนังสือหินวางอยู่ ก็มีเก้าอี้ไม้สมัยสักตัวหนึ่ง และเก้าอี้ยอมพอสวมครนเป็นของอย่างดี ๆ ทั้งนี้ นาคางประต้อมันแพร ซึ่งคูกาทางจะเป็นของราคาแพงอยู่ ใ้มนังคิกรูปลี่ซึ่งใ้มาจาก หางฝรั่ง เป็นรูปมาจากเยอรมนี พรหมใ้บันทึกกาทางจะเป็นของมีราคาแพง เหมือนกัน มีเครื่องตั้งแต่งต่าง ๆ อีกหลายอย่าง เช่น ตุ๊กตาและชาวค... ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นใ้ว่า เจ้าของบ้านเป็นคณชมใ้ยวหาง^๑

หลังจากเปิดเรื่อง และบันทึกความฉากแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงไขมพสนทนาเป็นการนำเข้าสู่เรื่อง จากนั้นจึงเริ่มบันทึกความบทสนทนาระหว่างพระยาอาภรณ์ฯ กับคุณหญิงพวง บทสนทนาเหล่านี้แม่จะม่แสดงใ้เห็นปัญหาอย่างกระจ่างชัด แต่ชมหรือชู่ชาน เริ่มทรามว่ามีปัญหาบางอย่างเกิดขึ้นกับครอบครัวของพระยาอาภรณ์ฯ ซึ่งทั้งสองคนต่างช่วยกันแก้ไข ใ้ โดยพยายามใ้เด็กสาวคนหนึ่ง เข้าไปรับใ้ใ้กลุชิตพระยาพิติษฐาใ้เพื่อผลประโยชน์มางประการ แต่ม่สำเร็จ ดังนี้

^๑พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ผู้ร้ายแมลง" ใน ละครพูดเรื่อง เสียดสละ ผู้ร้ายแมลง แก่เคน โดยศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 127

- อารักษ์ เป็นอย่างไรหาทาง
 พง ทาทางไม่สู้ดี
 อารักษ์ ทำไม
 พง คุณศรีแก้วแก้ไม่ได้ เพราะถูกห้ามเสียแล้วไม่ให้พูดเรื่องนั้น
 อารักษ์ ก็ทำไมไม่พลิกเพลงอย่างอื่นอีกบางเล่า
 พง ก็ไม่ฟังฉันเล่าให้จบก่อนนี้ ฉันบอกคุณศรีว่า ฉันมีเงินอยู่คนหนึ่ง
 บังสาวรุ่น ๆ ถ้าจะให้อยู่กับฉันก็จะเสียคน ขอฝากให้คุณศรีช่วยรับไว้
 ไซ่สอบทวย จะเป็นพระเทพพระคุณมาก
 อารักษ์ ถูกทาง พอไร พอไร แล้วอย่างไร
 พง ไม่รับ
 อารักษ์ ชั่ว ทำไมเล่า
 พง แก้ว คนไข้มือแล้ว จะพูดอย่างไร ๆ ก็ไม่ตกลง ในที่สุดแก้วต้องรอ
 ปรึกษาลูกทุกคน¹

บทสนทนาที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ นำเสนอปัญหาบางอย่างอย่างคลุมเครือทำให้ผู้ชมหรือ
 ผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ใ้คือักควย ผู้ชมหรือผู้อ่านพยายามคาดคะเนว่าปัญหาของเรื่องคืออะไร
 มีเหตุการณ์อะไรบางอย่างที่ยังไม่เปิดเผย ทำให้อยากติดตามเรื่องต่อไป

นอกจากผู้ฟังเรื่องอย่างคลุมเครือแล้ว ยังเป็นจุดเริ่มเรื่อง โศกแก่ คุณหญิงพวงพยายาม
 ไปขอความช่วยเหลืออย่างจากมารดาของพระยาพิชัยภาแต่ไม่สำเร็จ จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุด
 เริ่มเรื่องช้า เพราะปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในชีวิตของตัวละครนานแล้ว แต่ละครเริ่มเรื่องเมื่อ
 ปัญหาเพิ่มพูนขึ้น จนเกือบถึงที่สุดแล้ว พระยาอารักษ์กำลังจะถูกฟ้องเรื่องหนี้สิน พยายาม
 แก้ปัญหาอย่างที่สุดแต่ไม่ประสบผล

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บรรยายเพลง" ใน ละครทุกเรื่อง
เสียดสี บรรยายเพลง แกมตบ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 132 - 133

หลังจากนั้น จึงเป็นเหตุการณ์กระตุก คือ พระยาอารักขาขอร้องให้พระยาพิชัยญาติ ช่วยทูลเกล้าขอพระราชทานเงินเพื่อปลุกเปลี่ยนที่จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่พระยาพิชัยญาติก็ให้ความหวังมากนัก เพราะพระยาพิชัยญาติช่วยโตตามหน้าที่ สิ่งทีนอกเหนือกว่านั้น ตนเองไม่สามารถจะก้าวกายโตเช่นกัน จากเหตุการณ์กระตุกนี้มีส่วนผลักดันให้พระยาอารักขา ท่องสร้างเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหารื่องหนี้สินของตน ทำให้เกิดความยุ่งยากมากขึ้นอีกในตอนต่อไป เหตุการณ์กระตุก มีดังนี้

อารักขา ขอยใจขอรับ ขยใจมาก แต่ทความความคาคะเนของ เจ้าคุณเอง เห็นท่าทาง จะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ

พิชัยญาติ (อึ้งอยู่ก่อนแล้วจึงตอบ) เจ้าคุณอย่าหวังมากนักจะดีกว่า

...

อารักขา เอาเถอะขอรับ เท่านั้นเป็นความกรุณาอยู่แล้ว ผมขยใจมาก เจ้าคุณกลับจากในวังแวะมาบอกข่าวให้ผมทราบหน่อยได้ไหม

พิชัยญาติ ได้ขอรับ แต่ผมขอเตือนอีกว่า อย่าหวังมากเกินไป

นอกจากจะแสดงให้เห็นเหตุการณ์กระตุกแล้ว ยังแสดงให้เห็นการเตรียมเรื่องอีกด้วย เมื่อพระยาพิชัยญาติแสดงที่ทำให้เห็นว่า พระยาอารักขาคงไม่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว พระยาอารักขาจึงขอร้องให้พระยาพิชัยญาติมาส่งข่าว หลังจากงานในวังเลิกแล้ว การเตรียมเรื่องนี้เป็น การเตรียมเหตุการณ์ที่จะทำให้พระยาพิชัยญาติมาที่งาน พระยาอารักขาอีก และพบว่าพระยาอารักขาถูกปล้น ซึ่งถ้าพระยาพิชัยญาติแวะมาโดยพระยาอารักขา ไม่ได้ขอร้องให้มาส่งข่าว จะทำให้เหตุการณ์ยุ่งยากเกินไป แต่อย่างไรก็ตามการเตรียมเรื่องนี้ไม่สมจริง เพราะพระยาพิชัยญาติสามารถใช้โทรศัพท์ส่งข่าวมาออกก็ได้ เพราะมีโทรศัพท์ติดต่อกันได้ และอีกประการหนึ่ง คือ เวลาทำงานในวังเลิกประมาณเที่ยงคืนซึ่งค่อนข้างดึกเกินไป พระยาอารักขา ก็พอจะทราบผลแล้วว่าเป็นอย่างไร จึงไม่มีความจำเป็นต้องเร่งส่งข่าวให้ทราบในเวลาดึกเช่นนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บรรยายแมลง" ใน ละครทุกเรื่อง เสียสละ
บรรยายแมลง แก่แก่น โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 138 - 139

โดยความเป็นจริง พระยาอารักษ์ก็มีใ้หวังความช่วยเหลือจากพระยาพิชัยอีกแล้ว เพราะได้
ตัดสินใจทำเป็นโจรปล้นมาน ก่อนหน้าทีพระยาพิชัยจะมาส่งชาวเสียอีก ทั้งนี้การเตรียมเรื่องนี้
จึงดูเหมือนว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งพระทัยที่จะให้พระยาพิชัยมาพบ
พระยาอารักษ์ในสภาพที่ถูกโจรปล้น เพื่อให้การดำเนินเรื่องรวดเร็วไม่ชักคชสน จนทำให้เรื่อง
ชักความสมจริงดังกล่าวดแล้ว

ต่อจากเหตุการณ์กระตุ่นและการเตรียมเรื่อง เป็นการปูพื้นให้เต็มถึงความประพฤติ
ของพระยาอารักษ์ อันเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดความยุ่งยาก จนพระยาอารักษ์ตัวละครเอก
ฝ่ายตรงข้ามของพยายามหาเงินในทันที ทั้งนี้

พิชัย ขอบใจ ถ้าเช่นนั้นผมขอเตือนเจ้าคุณว่า ถ้าหวังในพระมหากรุณาแล้ว
ควรคบคาสมาคมกับพระอาการโหมอย ๆ เขาอีกหน่อยจะดี... เขาว่าเจ้าคุณ
กับพระอาการเที่ยวคยกันอยู่เสมอ แล้วเจ้าคุณก็ไปบ้านพระอาการแทบไม่เว้นวัน
กลับคึก ๆ หรืออยู่จนรุ่งก็มี...แล้วมีการรองและเล่นมโหรี ถ้าเจ้าคุณอย่า
วางวัลคนรองให้เต็มนี้ก็จะดีกระมัง...¹

การแก้นปัญหาของพระยาอารักษ์ดำเนินมาตามลำดับ ตั้งแต่ละครเริ่มเรื่อง แต่ไม่สำเร็จ
จนในที่สุด จึงได้ความคิดอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ในตอนนี้มี การเตรียมเรื่องเกิดขึ้นอีก
เพื่อเสนอนปัญหาต่อไป ได้แก่ คำพูดของพระยาอารักษ์ที่ออกมารบยวาทนได้ความคิดอย่างหนึ่ง
เพื่อแก้นปัญหาการเงิน ทั้งนี้

อารักษ์ (กบหน้า) หลอนพูดก ฉับมันไม่คี่เอง ะย่ำเอง แล้วก็ยังจะพลอยให้หลอน
เคือครชนคย (นั่งนิงคร ๑ แล้วจึงตั้งลุกขึ้น) ไ้การ ! ไ้การ !

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ผู้ร้ายแฝง" ใน ละครพูดเรื่อง เสียดส
ผู้ร้ายแฝง แกกแคน โดย ศรีอูษยา (พระนามแฝง) หน้า 140 - 143

²ก. หน้า 145

แม้ว่าจะเป็นกรเตรียมเรื่องเพื่อเสนอปัญหาต่อไป แต่การเตรียมเรื่องนี้ ทำให้ผู้ชม หรือผู้อ่านเกิดความเข้าใจว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อพระยาอารักษ์ถูกโจรปล้นนั้นจะต้องเกิดจากการกระทำของพระยาอารักษ์ จึงทำให้ไม่เกิดความกระหายใคร่รู้ ถ้าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดการเตรียมเรื่องก่อนนี้ออกไป และเสนอเหตุการณ์ในครั้งหลังขององค์ บ่อมจะทำให้ผู้ชม หรือผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ได้มากกว่านี้ เพราะผู้ชมหรือผู้อ่านจะพยายามคาดคะเนว่าใคร คือคนร้ายที่แท้จริง โดยไม่ทราบว่า เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นจากพระยาอารักษ์ เรื่องจะน่าสนใจกว่ามีการเตรียมเรื่องมาก่อน

ในครั้งหลังขององค์ เป็นเวลากลางวันในวันเดียวกับที่พระยาพิชัยเข้ามาพบพระยาอารักษ์ แล้วจึงไปร่วมงานในวัง พระยาพิชัยกับพระวิเชียรขโคม เข้ามาในบ้านพระยาอารักษ์ด้วยวิธีใดนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงบอกไว้ ไม่ว่าจะ เป็นในบทสนทนาหรือในบทบรรยาย แต่เมื่อเข้ามาในบ้านแล้วจึงแก้กันนายบอง และพระยาอารักษ์ หลังจากนั้นได้ตรวจหาร่องรอยต่าง ๆ รวมทั้งมีการค้นพบเกิดขึ้นหลายครั้ง มีทั้งการค้นพบความจริงและการค้นพบสิ่งของ เช่น ค้นพบความจริงว่าพระยาอารักษ์และภรรยาไม่ได้อินยาพิษในอาหารที่พระวิเชียรฯ สั่งให้แพทย์ตรวจวิเคราะห์ คนรายไม้ได้เข้ามาทางหน้าต่าง เพราะมีรอยเจาะจากด้านในหน้าต่าง แสดงว่าคนที่อยู่ในเรือนเป็นคนเจาะ โดยดูจากวงไม้ซึ่งตกอยู่ในเรือนมากกว่าด้านนอก เป็นต้น พระวิเชียรฯ ทราบแล้วว่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านพระยาอารักษ์เป็นเรื่องเท็จที่พระยาอารักษ์ฯ สร้างขึ้นเพื่อเบี่ยงเบนเอาเงินของทางราชการไปใช้สอย แต่ก็ได้พยายามหาหลักฐานเพื่อมัดตัวพระยาอารักษ์ฯ ให้ชั้คเงินที่สุด เมื่อหลักฐานต่าง ๆ เริ่มชั้คเงินขึ้น พระยาอารักษ์ฯ ออกมาถูกโจรไขกุญแจดูเก็บเงินไปทั้งหมด พระวิเชียรฯ รุ้เท่าทันจึงเดินไปเปิดตู้ทางป้อมลับคานหลัง ตรงนี้จึงเป็นจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบสิ่งของคือธนบัตรที่พระยาอารักษ์ฯ แฉซุกซ่อนไว้

วิเชียร   ขอมใจ ผมทราบแล้วว่าอยู่ที่ไหน (ตรงไปเปิดตู้กลางเข้าไปเอาหมอกที่หลังตู้
ซึ่ง เปิดออกเห็นธนบัตรมัดใหญ่อยู่หลังบานที่เปิด)

พิชัย   อ้อ !

วิเชียร   ผู้พรรค์พระอินทร์มาโบยหนึ่งขี้นาน เบนกลไกสนุกคั้นะขอรับ
(หยิบขนมที่รอกมา)...¹

การค้นพบสิ่งของนี้ทำให้เกิดการกลับฝันของเหตุการณ์ในทันทีทันใด ทำให้ทราบได้
ชัดเจนว่าไม่มีโจรเข้าปล้นบ้านพระยาอารักษา หลังจากจุดสูงสุดของเรื่องแล้ว มีการค้นพบความ
จริงว่า เครื่องเพชรที่คุณหญิงพวงอ้างว่าคนร้ายเอาไปขายนั้น แท้จริงแล้วคุณหญิงพวงให้คนรับใช้
นำไปจำหน่ายและนายประคิมรัฐสารวัดแขวงมาพบเข้าจึงอายัดไว้ นายประคิมรัฐสารเครื่องเพชรให้
คุณหญิงพวงหลังจากจุดสูงสุดใหญ่จึง เป็นการคลี่คลายเรื่องอีกเล็กน้อย ก่อนเรื่องจะเข้าสู่จุดจบ
อย่างสุขทั่วละครเอกฝ่ายก็สามารถแก้ปัญหาก็เกิดขึ้นได้ ทั่วละครเอกฝ่ายตรงข้ามแก้ปัญหาก็ไม่สำเร็จ
กลับทำให้เรื่องยุ่งยากมากขึ้น อาจจะถูกลงโทษอย่างหนักอีกด้วย

✱ บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นไม่มากนัก ส่วนมากมักจะปูพื้นให้ทราบว่า พระยาอารักษา
มีสภาพเป็นอยู่เช่นไร ในตอนแรกปูพื้นควบฉาก ต่อจากนั้นเป็นการปูพื้นควบบทสนทนา ทำให้ทราบว่า
พระยาอารักษามีปัญหาอะไร และพยายามแก้ไขเช่นไร สาเหตุแห่งปัญหาเกิดจากอะไร ทำให้ผู้ชม
หรือผู้อ่านทราบภูมิหลังของตัวละครได้ชัดเจนที่สุด แม้ว่าในตอนแรกจะมีการปูพื้นที่คุณครูอีกความ
การปูพื้นจะเริ่มตั้งแต่จุดเริ่มเรื่อง จนถึงเหตุการณ์กระตุ่น จุดเริ่มเรื่อง โศกคุณหญิงพวงพยายาม
หาทางช่วยสามีแก้ปัญหากการเงิน แต่ไม่สำเร็จ จึงกลับมาบอกให้สามีทราบ ต่อจากนั้นจึงเป็น
เหตุการณ์กระตุ่น โศกคุณหญิงพวงแจ้งให้พระยาอารักษาทราบว่า คงไม่มีหวังที่จะได้รับ
พระมหากรุณาธิคุณ เหตุการณ์มีส่วนผลักดันให้ตัวละครพยายามแก้ปัญหาก็กำลังเผชิญอยู่ คือ
การถูกฟ้องจากเจาหนี โดยการตัดสินใจกระทำกรอย่างหนึ่ง มีผลให้สถานการณ์ยุ่งยากขึ้น และ
เป็นปัญหาที่ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายคือ พระยาพิชัยภู และพระวิเชียรมา พยายามแก้ปัญหามาจนเรื่อง
กระจ่างขึ้น

จุดวิกฤติใหญ่ เป็นการตัดสินใจของพระยาอารักษาที่จะสร้างเรื่องขึ้นทำเสมือนว่าโจร
ปล้นบ้าน การตัดสินใจนี้จะเป็นทางเลือกที่ตัวละครเห็นว่าเหมาะสมที่สุด ทั้ง ๆ ที่เป็นทางทุจริต

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ผู้ร้ายแมลง" ใน ละครพูดเรื่อง
เสียดสี ผู้ร้ายแมลง แกแค้น โดย ศรีอยุธยา (พระนางแดง) หน้า 169

พระวิเชียรและพระยาพิชัยภู พยายามคลี่คลายปัญหา โดยอาศัยความข้างสังเกตรวมคอบ และเจตนิพนธ์ของพระวิเชียรเป็นส่วนสำคัญ การคลี่คลายปัญหาที่ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม สร้างขึ้นนี้ ตัวละครเอกฝ่ายดี พยายามคลี่คลายความยุ่งยาก ควบคุมการเผยความจริง เช่น คนพบว่าพระยาอารักขาและคุณหญิงเวงมิได้ถูกวางยาพิษในอาหารคนพบว่า เงินของทางราชการที่พระยาอารักขาจะนำไปส่งคลังในวันรุ่งขึ้นมิได้หายไปไหน แต่พระยาอารักขาซ่อนไว้ในตู้ลิ้น เป็นตน การค้นพบที่สำคัญคือ พระวิเชียรคนพบว่า เงินถูกเก็บซ่อนไว้ในตู้ลิ้น การค้นพบทำให้เกิดจุดสูงสุดใหญ่ เกิดการกลับมาของเหตุการณ์ในทันทีทันใด และทราบความจริงทั้งหมดที่พระยาอารักขา เป็นผู้กระทำ หลังจากจุดสูงสุดใหญ่มีการคลี่คลายเรื่อง และการค้นพบความจริงเรื่องเกี่ยวกับ เครื่องเพชรของคุณหญิงพวง

โครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้เขียนเห็นว่า จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้น ในตอนต้นขององค์ และมีส่วนผลักดันให้ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ พระยาอารักขาของตัดสินใจ แก่ปัญหาควววิชิพิรุติ จุดสูงสุดใหญ่เกิดจากการค้นพบที่สำคัญ มีผลทำให้เกิดการกลับมาเหตุการณ์ ทันทีทันใด และเกิดขึ้นก่อนเรื่องเข้าสู่จุดจบเล็กน้อย การสร้างความกระหายใคร่รู้ในครั้งแรกของ องค์มาสนใจมาก เช่น การเสนอปัญหาที่คลุมเครือเปิดเผยเพียงบางส่วน ขยายกระตุ้นความสนใจ และใหญ่ขมหรืออุยานคาตคะเน ที่ความเอาเอง เช่น การพูดหึ่งทางถึงบางสาวสาวราวาเป็น คนเช่นไร คุณหญิงพวงพูดยังไม่จบ พระยาพิชัยภูก็เข้ามาขัดจังหวะเสียก่อน แต่ขมหรืออุยาน สามารถคาตคะเนได้ว่าสาวรายเป็นหญิงประเภทใด เป็นต้น ในครั้งหลังขององค์มีการเตรียม เรื่องเกิดขึ้นก่อน การเตรียมเรื่องนี้ คือ คำพูดของพระยาอารักขาที่ความคิดอย่างหนึ่ง เพื่อ แก่ปัญหาการเงิน ทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงหลังไม่เร้าใจชวนติดตาม เพราะขมหรืออุยาน ทราบว่าใครคือคนร้าย จากการเตรียมเรื่องแล้ว

บทละครเรื่องนี้มีข้อบกพร่องที่เห็นได้ชัดเจมมากจนบางเรื่องขาดความสมจริง ได้แก่

1. การนำเสนอตัวละครบางตัวไม่ให้อะไรที่ชัดเจน คือ พระวิเชียร พระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบรรยายว่าพระวิเชียรเป็นคนข้างสังเกตร สนใจเรื่องต่าง ๆ แก่มิได้ทรงกล่าววว่าพระวิเชียรมีตำแหน่งหน้าที่การงานอะไร เพราะเหตุใดพระวิเชียรจึงสั่ง สาราวัตแขวงได้ และจัดการทุกอย่างเสมือนเป็นนายตำรวจใหญ่

2. การแก้ปัญหาบางอย่างขาดความสมจริง คือ พระยาพิชัยญาติพระวิเชียรมาที่บ้านพระยาอารักขา จะเข้ามาในบ้านของพระยาอารักขาได้อย่างไร เมื่อคนรับใช้และเจ้าของบ้านถูกจับมัดไว้หมด ถ้าจะกล่าวหาโจรอาจเข้าทางหน้าต่าง แตะออกทางประตู และเปิดทิ้งไว้ นั้น ในบทสนทนามีใครกล่าวถึงการเข้ามาในบ้านของตัวละครแต่อย่างไร ถ้าจะให้เรื่องแนบเนียนกว่านี้ น่าจะใคร่สร้างบทสนทนาเพื่อให้เข้าใจกระจ่างยิ่งขึ้น

3. พระวิเชียรบอกท่านว่า คุณหญิงพวงเงี้ยวเครื่องเพชรไปจำนำ เพราะได้จับตัวคนรับใช้ที่เอาเครื่องเพชรไปจำนำไว้ จึงทราบเรื่องทั้งหมด ถ้าเป็นเช่นนั้นทางตำรวจต้องรีบแจ้งให้คุณหญิงพวงเงี้ยวทราบโดยเร็ว หรือคนรับใช้อ้างว่าเจ้านายสั่งให้อามาจำนำ ตำรวจไม่มีสิทธิ์ไปอายัดของเหล่านี้ไว้ เพราะไม่มีผู้ใดมาแจ้งความมาของหาย การใช้เหตุบังเอิญตรงนี้จึงไม่สมจริงเห็นได้ชัดเจน เพราะไม่เคยเตรียมเรื่องพิพาทก่อน การรวบรัดเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ขาดความสมจริงมาก

4. การตรวจหาพิษในอาหาร ทำได้เร็วจนเหลือเชือกเวลาเพียงไม่นานนัก ก็รายงานผลได้ โดยเฉพาะเวลาที่ลงอาหารไปนั้นเป็นเวลาเที่ยงคืน แพทย์ยังลุกขึ้นมาตรวจให้ได้ อย่างฉับพลัน

แม้ว่าจะมีเหตุการณ์บางอย่างไม่สมจริง แต่บทละครเรื่องนี้ก็มีเอกภาพในด้านการกระทำ เหตุการณ์ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวโยงกันด้วยเหตุผล เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทละครเรื่อง นางมาร ✓

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูด 4 ชุด (องค์) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยทรงใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

ชุดที่หนึ่ง เมื่อละครเปิดฉาก พระพิมลเมธีกับเพื่อน ได้แก่ นายพลโทพระยาพิชัยณรงค์ พระประจักษ์ศาสนราชสภาบดี พระวิเชียรบุรีศรีวันเกษมศรี ร่วมรับประทานอาหาร ในโอกาสที่ได้มาพบหน้ากันพร้อมทุกคน พระพิมลเมธีบอกให้เพื่อนทราบว่า ตนจะแต่งงานใหม่ หลังจากเป็นหม้าย

มานานแล้ว ผู้หญิงที่พระพิมลดาจะแต่งงานด้วย คือ สลัม ผู้หญิงที่มีความประพฤติเหลวแหลกในเรื่องชู้สาว ซึ่งคนทั่วไปทราบกันดี เพื่อนของพระพิมลดาพากันวิตกว่าพระพิมลดาจะไม่สามารถทำใหภรรยาใหม่ กลับตัวเป็นคนดีได้ถึงความตั้งใจ จึงพากันพุดคักกัน พระพิมลดาถือตั้งไม่ฟังคำทัดทานของเพื่อน และคิดว่าสังวาลย์บุตรสาวของตนคงจะขายกับสลัมได้ พระยาพิไชยาภิบาลก็เห็นเช่นนี้ก่อนลากลับ พระยาพิไชยาภิบาลได้นำพระพิมลดาอนุญาตให้สังวาลย์ไปหัวเมืองกับสงวนภรรยาของตน ซึ่งมีศักดิ์เป็นน้องของสังวาลย์ พระพิมลดาอนุญาตหลังจากเพื่อน ๆ ลากลับไปแล้ว สลัมมาหาพระพิมลดาที่มานในเวลากลางคืน พระพิมลดาบอกว่าสลัม บอกว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะมาหาตน จากนั้นได้ไปส่งสลัมกลับบ้าน

ซุกที่ห้อง ดึกกึ่งดึก คนรับใช้ของพระพิมลดาพูดคุยกันถึงเรื่องสลัม นานๆ ออกไปหลายคน มีอยู่คนหนึ่งถูกไล่ออกเพราะไม่ยอมรับส่งจดหมายไปต่อกันมาขณะนั้นคนที่เข้ามาเข้ามาอยู่ใกล้ ๆ บ้านพระพิมลดา สลัมซุกที่ห้องก็ถูกจะถูกไล่ออกเหมือนกับ สลัมเขาไปหาพระพิมลดาบอกว่าตนอยากออกไปเที่ยวอยู่บ้าน เพราะรู้สึกอึดอัดใจมาก และได้บอกอีกว่าตนขายทองสังวาลย์ไปอยู่ที่เรียบร้อยแล้ว พระยาพิไชยาภิบาลสงวนหาสังวาลย์มาส่ง พระยาพิไชยาภิบาลเล่าเรื่องของสังวาลย์กับหลวงยังขุนชาติ นายทหารที่ติดตามตนไปว่าสังวาลย์กับหลวงยังขุนชาติในขณะมาหาตน พระพิมลดาในคืนนั้นก็ให้ สลัมออกมาไหว้พระยาพิไชยาภิบาลและพาสังวาลย์มาคืนห้องใหม่ หลวงยังขุนชาติกับพระพิมลดาตามที่ได้นัดแนะกับพระยาพิไชยาภิบาล หลวงยังขุนชาติเห็นสลัมทางหน้าต่าง เมื่อทราบว่าภรรยาพระพิมลดาชื่อ สลัม ภรรยาเก่าของตนที่หนีตามกันไป จึงรู้สึกตะขิดตะขวงใจที่จะเป็นลูกเขยพระพิมลดาแต่พระยาพิไชยาภิบาลขอร้องให้ซื้อสังวาลย์เพื่อสังวาลย์จะได้ออกไปจากบ้าน ไม่ต้องทนอึดอัดใจอยู่กับมารดาเลี้ยง เช่นสลัม

พระพิมลดาออกมาพบกับหลวงยังขุนชาติ หลังจากที่สลัมได้เล่าเรื่องระหว่างตนกับหลวงยังขุนชาติให้ฟังแล้ว พระพิมลดาไม่พอใจหลวงยังขุนชาติเรื่องที่ไม่สามารถเลี้ยงดูภรรยาใหม่มีความสุขจนทำใหภรรยาหนีตามชายอื่นไป และไม่ตกลงยกสังวาลย์ให้ แม้ว่าหลวงยังขุนชาติจะขู่จะแจ้งอย่างไรก็ตาม หลวงยังขุนชาติจึงลากลับ ก่อนจากไปหลวงยังขุนชาติกล่าวทิ้งท้ายว่า ตนเห็นนายเปรมชู้เก่าของสลัมและเป็นคนเดียวกับที่สลัมหนีตามไปคราวที่เป็นภรรยาของตนอยู่ มาเข้ามาอยู่ใกล้ ๆ บ้านพระพิมลดา

ซุกที่สาม ถึกเข้ามาออกกับสังวาลย์เรื่องพี่นทรามว่า สลัดนักแฉะกับเปรม โดยขวาง
 กระดาษเข้ามาในส่วน หรือเอาจดหมายเสียบกับคนไม่ สังวาลย์บอกทักก็เคยใจจดหมายเหมือนกัน
 แต่ไม่ทราบว่าเป็นของใครถึงไปแล้ว ถึกอาสาจะสืบเรื่องสลัดกับเปรมให้ สลัดเห็นถึกคุยอยู่กับ
 สังวาลย์ จึงหาเรื่องไล่ถึกออกจากบ้าน นายเปรมลอบเข้ามาหาสลัด เพราะรอนใจที่ขวางจดหมาย
 นักแฉะไม่ถึงมือสลัด กลัวความลับแตก จึงชวนสลัดหนีไปคุยกันในเวลาสองยาม เปรมบอก
 ทักได้เงินจากสลัดและเงินการทักได้เงินมากพอที่จะพาสลัดไปอยู่ด้วยกันได้ สังวาลย์นำเรื่อง
 เปรมมีจดหมายมาให้นักแฉะสลัดหนีไปคาทราว พระพินลาไปตามสลัด สลัดปฏิเสธ สังวาลย์น้อยใจ
 บิดาไม่เชื่อตน แต่กลับเชื่อสลัด สลัดลงมาพบเปรมเมื่อถึงเวลานัด หลวงยงาทราบเรื่องจากถึก
 เข้ามาขัดขวางไม่ให้สลัดหนีตามเปรมไป เกิดการต่อสู้กันขึ้น พระพินลากลับมาท่อนเวลา
 เปรมรีบหลบไปก่อน สลัดเห็นจวนตัวจึงแสวงหาไปจับหลวงยงาและรองตะโกนในคนช่วย ใช้
 ความว่าหลวงยงาปลุกปล้ำ พระพินลาเชื่อสลัด หลวงยงาไม่สามารถอธิบายให้พระพินลาเข้าใจได้
 พระพินลาบอกว่าจะนำเรื่องไปฟ้อง เสนาบดีกระทรวงที่หลวงยงาสังก็อยู่ หลวงยงาลาจากไป
 สลัดเริ่มออกค้อน กลอมให้พระพินลาหนี และแอบหนีไปกับเปรม

ซุกที่สี่ หลวงยงาปรึกษากับพระยาพิไชยา เรื่องพระพินลาจะนำเรื่องพี่นทรามเข้าไปใน
 บ้านพระพินลาไปฟ้อง เสนาบดี พระยาพิไชยาแนะนำว่าควรนำเรื่องที่เกิดขึ้นไปแจ้งให้เสนาบดี
 ทราบก่อน ขณะที่กำลังปรึกษากันอยู่นั้น ถึกเข้ามาบอกว่า สลัดหนีไปกับเปรมแล้ว และสังวาลย์
 ก็หนีออกจากบ้านเช่นกัน เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พระพินลาเป็นลมแน่นิ่งไป พระยาพิไชยบอกความ
 จริงแก่หลวงยงาว่า สังวาลย์มาอยู่ที่บ้านคนตั้งแต่เมื่อคืน เหตุที่หนีออกจากบ้านเพราะน้อยใจบิดา
 และโกรธหลวงยงาเรื่องที่แกบอกหลวงยงากับสลัดคุยกันอยู่ในส่วน ซึ่งความจริงคือสลัดกับเปรม
 หลวงยงาขอพบสังวาลย์อธิบายเรื่องทั้งหมดให้สังวาลย์เข้าใจ พระพินลาบ้านพระยาพิไชยา
 เล่าความจริง เรื่องสลัดให้พระยาพิไชยาฟัง และเขาไปขอโทษหลวงยงากับบุตรสาว

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล ต่อเนื่องกันไปโดยตลอด แม้จะมีเหตุการณ์บางอย่าง ไม่สู้สมจริงนักก็ตาม การกระทำในละครจะนำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ คนที่เคยประพฤติชั่วจนเป็นสันดาน แม้จะนำมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปานใด ก็ยากที่จะปลุกปั่นให้กลับตัวเป็นคนดีได้ เช่นเดียวกับสลัม ทั่วละครในเรื่องนี้

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดฉาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไขบทสนทนาเพื่อนำเข้าสู่เรื่อง บทสนทนาเหล่านั้นแสดงอารมณ์ขันและมีโคเกี่ยวของกับเหตุการณ์ในเรื่องแต่อย่างใด ดังนี้

พระวิเชียร   ทามิโคชอบรับ ถึงแม่เวลาที่อยู่กับทักทองกินกลางแจงหรือเกือบเท่ากึ่งกลางแจง ถ้าเจ้าคุณได้เห็นเรื่องผมที่เมืองวิเชียรละก็คงจะไม่รู้สึกประหลาดใจเลยว่ะ ทำไมผมถึงต้องกินชาวกกลางแจง... ผมอยู่จนดูวาระราชการเก่าเป็นตึกแจก ๆ ผนังเยะ เป็นช่องโต ๆ หลังคาโหว่คนลอคโคหลายแห่ง... มีนักโทษคนหนึ่ง เป็นคนประพฤติเรียบร้อย และมีความซอมในเรือนจำ โคนโทษแล้วผมจ้างเขาไปไว้ที่บ้าน เพื่อจะได้อุ้มคุณแม่ให้ประพฤติให้ดี ไปอยู่กับผมไม่ถึงเดือนซอลากลับไปเขาตระวาง เพราะเห็นว่าที่ตระวางสบายกว่าบ้านผม (คนอื่น ๆ หัวเราะ)¹

เรื่องเริ่มต้นขึ้น เมื่อพระพิมลลาบออกว่าจะแต่งงานใหม่ จุดเริ่มเรื่องนี้จึงเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว เพราะเมื่อเริ่มเรื่องนั้นปัญหาที่จะเริ่มเกิดขึ้นเท่านั้น ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บวงมาร" ใน บทละครเรื่อง บวงมาร เก็บทองการ โดย ศรีอุษยา (พระนามแฝง) ชุดที่ 1 หน้า 3 - 4

พระพิมล เจ้าคุณกล่าวขึ้นเช่นนั้นแล้ว ก็ดูเป็นโอกาสอันดีที่ฉันจะเรียนความอะไรให้ทราบสักอย่างหนึ่ง... ผมก็ท้าวทักที่ฉันจะบอก บางทีคุณทั้งสามจะรู้สึกว่าเป็นชาวประหลาดอยู่บ้าง¹

จุดเริ่มเรื่องนี่เอง ทำให้เกิดเหตุการณ์กระตุกขึ้นทันที หลังจากที่เพื่อนของพระพิมลแสดงความอยากดูอยากเห็นว่าใครคือคนที่พระพิมลจะแต่งงานด้วย โดยการเคาะข้อสรีที่พระพิมลควรจะต้องเลือกเป็นคู่ครอง การเร้าความสนใจเช่นนี้ ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ตามไปด้วย เมื่อพระพิมลนอกข้อสรีที่ตนเลือกเป็นคู่ครอง เพื่อนบางคนหรือจักสลัมที่ทางแสดงที่ทำไมไม่เห็นด้วยกับพระพิมลที่จะแต่งงานกับสรีที่มีความประพฤติเหลวแหลก พระพิมลยืนยันที่จะแต่งงานกับสลัม โดยยกเหตุผลต่าง ๆ มาชี้แจง เหตุการณ์กระตุกนี้จึงมีส่วนผลักดันให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชุดที่สองและที่สามต่อไป ดังนี้

พระยาพิไชย ...บอกกับออกเสียดีกว่า ใครชอบรับ ?

พระพิมล แมสลัม

พระยาพิไชย สลัมเอกัฒและชอรับ (พระยาพิไชยกับพระประจักษ์แลดูคากันและแสดงกิริยาประหลาดใจ) อยากรชอบรับ ? ผมว่าแล้วว่าคุณจะรู้สึกประหลาดมาก ทั้งเจ้าคุณและคุณพระประจักษ์คงจะไม่ได้คาดหมายเลยว่าผมจะเป็นมาได้ถึงเพียงนั้น จริงไหมชอรับ ?

พระยาพิไชย (กระแอมอย่างไม่ว่างสบาย) ทะแอม!²

ต่อจากเหตุการณ์กระตุกเป็นการปูพื้นให้เห็นชีวิตที่เหลวแหลกของสลัม ภัยบพสนทนาของตัวละครรอง การปูพื้นนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำได้แนบเนียนกลมกลืนกับการดำเนินเรื่อง ทรงกำหนดให้พระวิเชียรราชที่รับราชการอยู่ในขมบพและไม่ทราบว่สลัมเป็นใคร

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บวงมาร" ใน บทละครทุกเรื่องบวงมาร เกินทองการ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) ชุดที่ 1 หน้า 5

²ก. หน้า 10

โคชักถามพระประจิกกับพระยาพิไชยาเกี่ยวกับภูมิหลังของสลัม หลังจากพระพิมลลาขอตัวไปทำพระ
 วัชร ทำใหญ่ชมหรือดูงานพลอยทราบภูมิหลังของสลัมได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

พระยาพิไชย (พูดเสียงอย่างโกรธ) คือ นางกาก็สมัยใหม่ที่เคียด
 พระวิเชียร โอโอ ...
 พระยาพิไชย ฉะนั้นไมฉวน
 พระประจิก และไม่เห็นอยู่กับใครโดยีกว่าปี 1 เลย...
 พระยาพิไชย ประทูลหลังบ้านเปิดแทบไม่เว้นแต่ละคืน
 พระประจิก บางทีฉวกลับเป็นชู้ ชู้กลายเป็นฉว¹

หลังจากที่ภูมิหลังของสลัมมามากพอควรแล้ว จึงดำเนินเรื่องโดยบทสนทนาระหว่าง
 พระพิมลลาและเพื่อน ๆ ที่ไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของพระพิมลลา การชี้แจงแสดงเหตุผลของ
 ตัวละคร โดยเฉพาะพระพิมลลาปรากฏมากและชัดเจน พระพิมลลาได้แสดงความตั้งใจที่จะรับสลัม
 เป็นมรรยาอย่างออกหน้าออกตา ข้อความที่พระพิมลลาสนทนากับเพื่อนในตอนนี้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ
 สตรีทั่วไป และสตรีบางกลุ่ม เน้นถึงสิทธิของสตรี แนวคิดในเรื่องที่จะช่วยเหลือสตรีบางกลุ่มที่มี
 อาชีพที่สังคมรังเกียจ ดังตัวอย่าง

พระพิมล เพราะงานการที่หญิงจะทำได้ในเมืองเรานี้มีน้อยนัก ในเมืองเรา
 หญิงยังไม่มีใครนับว่าเป็นคนเท่าผู้ชาย ยังเห็นเป็นท้าวเมียเท่านั้น²

หลังจากการโต้แย้งของพระพิมลลาและเพื่อน ๆ แล้ว พระพิมลลา ยังคงตัดสินใจที่จะแต่งงาน
 กับสลัม เพื่อพิสูจน์แนวความคิดของตน เรื่องที่จะให้โอกาสสตรีบางคนที่มีอาชีพเป็นหญิงบางประเภท
 ทั่วหญิงเหล่านี้ได้แต่งงานกับผู้ชายดี ๆ สักคนหนึ่ง พระพิมลลาเชื่อว่า หญิงนั้นจะกลับตัวเป็นคนดีได้
 การตัดสินใจแต่งงานกับสลัมจึงเป็นจุดวิกฤติใหญ่ที่จะนำเรื่องไปสู่ความยุ่งยากในครอบครัวของ
 พระพิมลลาต่อไป เมื่อผลจากการพิสูจน์ไม่เป็นไปตามที่พระพิมลลาคาดหวังไว้ ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บ่วงมาร" ใน บทละครทุกเรื่องบ่วงมาร
เกินทองการ โดย ศรีอศุขยา (พระนามแฝง) ชุดที่ 1 หน้า 12 - 13

²ก. หน้า 19

พระยาพิไชย   คุณพระ เชื่อว่า ถ้าผู้หญิงใดเป็นเมียคนเดียวของผู้ชายคนใดคนหนึ่ง และได้รับความทะนุถนอมให้เพียงพอแล้วละก็คงจะไม่ออกใจตัว เป็นแนนอนทีเดียวหรือ ?

พระพิมล   ผมเชื่อแนนอนเช่นนั้น และเพื่อเหตุที่ผมเชื่อเช่นนั้น ผมจึงได้กล่าวพอที่จะรับแม่สลัมมาเป็นเมียผม¹

เมื่อเพื่อน ๆ ของพระพิมลกลับไปแล้ว สลัมมาหาพระพิมลที่บ้าน เพื่อบำเหน็จพระพิมลาคิดสินใจให้คืออีกครั้งหนึ่ง เรื่องที่จะแต่งงานกัน แม่สลัมจะยังไม่แน่ใจตัวเอง แต่พระพิมลก็ยังยืนยันจะแต่งงานกับสลัมไม่เปลี่ยนแปลง ในตอนนี้จึงมีการเตรียมเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้เห็นผลสุดท้ายของเรื่อง ดังนี้

พระพิมล   ถ้าหลอนรักฉันจริง ๆ แล้ว หลอนก็ลองพยายามจนสุดกำลัง เพื่อสำแดงให้คนทั่วไปเห็นว่า ผู้หญิงถึงจะใดเป็นอย่างไรมาแล้วก็ตาม แต่ก็มีโอกาสไคมีตัว ซึ่งรักใคร่จริงจึงตั้งใจทะนุถนอมให้ได้รับความสุขสำราญพอใจจริงจังแล้ว ก็สามารถจะกลับตัวกลายเป็นคนดีเท่ากับผู้หญิงที่ตรงออกจากเรือนมิกามารคามาเรือนแล้ว หลอนของชายฉันนะ

สลัม   คิดฉันจะพยายามจนสุดกำลัง แต่ถ้าสำเร็จเข้าไปไม่ทันใจ ขออย่าให้คุณโกรธคิดฉันมากนัก ขอให้จำไว้ว่าคิดฉันไม่เคยอกกล่าวแล้ว²

การเตรียมเรื่องนี้ แสดงให้เห็นว่า สลัมไม่ไคจริงจังกับพระพิมลแต่อย่างใด ริมปากจะปฏิบัติตนให้ได้อย่างแถม ๆ และยิ่งแสดงให้เห็นพระพิมลเตรียมใจไว้ ถ้าเหตุการณ์จะไม่เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้สักด้วย

ในซุกที่สอง สลัมเริ่มสร้างความยุ่งยากให้กับครอบครัวของพระพิมล เพราะจุกมุ่งหมายที่มาอยู่กับพระพิมลนี้ เพื่อออกดอกเงินไปให้นายเปรม สามี่ถึง เกิมใหม่มากที่สุด เพื่อนำไปเป็นทุนเมื่อหนีไปอยู่กับนายเปรมอีกครั้งหนึ่ง สลัมเริ่มวางอำนาจในฐานะนายของบ้าน และมารทาลีแยง

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บางมาร" ใน บทละครพูดเรื่องบางมาร เก็บถาวร โดย ตรีอุษยา (พระนามแฝง) ซุกที่ 1 หน้า 23

² ก. หน้า 38

ของสังวาลย์ ชับไล่คนรับใช้ที่ศรัทธาหรือไม่เชื่อฟังคำสั่งของทนายหลายคน สลัดเริ่มแสดงให้เห็นว่าไม่สามารถทนอยู่ในบ้านโคนานัก เพราะนิสัยจริง ๆ ของสลัดชอบสมาคมเที่ยวเตร่สนุกสนานอย่างไรชอบเขต ทั้งนี้

สลัด   คิดฉันไม่รับว่าล้มตัว คิดฉันไต่อกแก่คุณแล้วว่าคิดฉันคล้ายสัตว์ป่าบางอย่าง ซึ่งถ้าเอาเข้าข้างกรงก็ของโคนซึ่งกรงเจ็บแปล่าเท่านั้น อยากรู้อะไร ๆ ก็ไม่รู้สักคุณกับการอยู่ในกรงใด ถึงอยู่ป่าจะออกอยาก และมีสัตว์ร้ายคอยขบก็อยู่ไม่เว้นวัน ก็ยังรู้สึกสบายกว่าในกรง¹

สลัดเริ่มสร้างความยุ่งยากให้สังวาลย์ในฐานะมารดาเลี้ยง จักการย้ายห้องของสังวาลย์โดยพลการ ทั้งนี้

สลัด   อะ เตรียมแล้ว คิดฉันให้เขาพักห้องทางข้างหน้าเรือนไว้ให้

พระพิมล   เอ๊ะ! ก็ห้องเก่าของเขาทำไมไม่ให้เขาอยู่ละ ? เขาชอบของเขา เพราะหน้าต่างเปิดออกมาแลเห็นสวน

สลัด   คุณเห็นจะลืมเสียละกระมัง ว่าเฉลียงห้องนั้นติดคอกับเฉลียง ห้องของคุณ ?²

นอกจากจะสร้างความยุ่งยากให้กับครอบครัวของพระพิมลแล้ว ยังสร้างความยุ่งยากให้กับหลวงงาสามีเก่า ซึ่งเมื่อมาขอพอกับสังวาลย์ แม่สลัดจะมีได้ก็กั๊กกันคนทั้งสอง แต่สลัดใช้วิธีป้ายสีให้หลวงงาเสียหายจนพระพิมลไม่ยกสังวาลย์ให้ เมื่อหลวงงาเจรจาต่อ ในตอนกลางของชุดที่สองนี้ มีการค้นพบที่ทำให้เกิดความยุ่งยากมากขึ้น การค้นพบความจริงนี้ คือ การค้นพบว่าสลัดเคยเป็นภรรยาหลวงงามาก่อน แต่หนีตามชู้ไป ดังนั้นการที่สลัดมาเป็นภรรยาพระพิมลจึงทำให้ความรักของหลวงงากับสังวาลย์เริ่มมีปัญหาคับขันอีกด้วย ทั้งนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ช่วงมาร" ใน บทละครเรื่องช่วงมาร เกินทองการ โศภ หรือบุษยา (พระนามแฝง) ชุดที่ 2 หน้า 47

²ก. หน้า 48

หลวงยก   จริงซอรัย แคถึงกระนั้นก็เถอะ จะให้ผมวางหน้าอย่างไรง ? จะให้
 ผมมายกมือไหว้ผู้หญิงที่เคยเป็นเมียผมอยู่ก่อนอย่างไรได้ ?
 แล้วก็มีโซวโคเล็กกันด้วยความปลอดภัยของ อย่านั่นเมื่อไร มันก็ตามชู้
 ไปด้วยซ้ำ¹

ความขัดแย้งระหว่างหลวงยกกับ พระพิณลดา เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อพระพิณลดาปฏิเสธ
 หลวงยก และประณามว่าหลวงยกเป็นคนที่เขาเปรียบ เลี้ยงดูภรรยาไม่ดีพอ ภรรยาจึงทนอยู่
 ด้วยไม่ได้ เรื่องเครียดจนเกิดจุดสูงสุดของ เมื่อหลวงยกกล่าวประณามความปลอดภัยของสลัมบาง
 ค้างนี้

หลวงยก   (โกรธ) ผมจะพูดอะไรไปอีกก็ไม่เห็นจะเป็นประโยชน์เลย เมื่อคุณพระ
 ไม่ยอมให้ลูกสาวของคุณแล้ว ก็สิ้นเรื่องกัน ผมลาที ... หนูทุก
 สำเร็จทุกขไปที่เคียว แต่ผมมารู้สึกดีใจแล้วว่า สะตามกับแม่สลัม
 เป็นกาลที่ดีแก่กัน เพราะฉะนั้นหลอนก็คงตามလာดูผมเรื่อยไปจนถึงนิมหาย
 จงได้เท่านั้น

พระพิณล   (โกรธ) คุณหลวงเห็นจะลืมตัวเสียแล้ว ที่นี่เป็นบ้านผม เพราะฉะนั้น
 เป็นที่ ๆ สุกที่ควรจะมากล่าววาจาหยามชู้ถึงภรรยาผม²

หลังจากจุดสูงสุดของ มีการพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างสลัมกับเปรม ในขณะที่เดียวกัน
 ก็มีการเตรียมเรื่อง และการค้นพบความจริงอยู่ด้วย ดังนี้

หลวงยก   ผมขอเรียนว่า เมื่อแม่สลัมไปจากบ้านผม เขาได้ไปกับนายเปรมคนนี่เอง
 และต่อ ๆ มาไม่ว่าจะไปอยู่ในความครอบครองของใคร เมื่อถึงเวลาจะ
 เลิกกัน เขาก็ไปกับนายเปรมทุกครั้ง ด้วยเหตุเหล่านี้ผมจึงเห็นว่า คุณพระ
 ควรทรมานไว้ผมลาที³

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ม่วงมาร" ใน บทละครพูดเรื่องม่วงมาร
เกินทองกร โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) ชุดที่ 2 หน้า 62

²ก. หน้า 68 - 69

³ก. หน้า 70

การเก็บเรื่องในตอนนี้ จะทำให้ผลสุดท้ายของเรื่องน่าเชื่อถือมากขึ้นในตอนที่สาม
 สลับสร้างความยุ่งยากเพิ่มขึ้น เช่น การนำคนกับเปรมเป็นประจำ ได้ดีออกจากบ้าน เป็นพัน
 ความซัดเซงและปัญหาเหล่านี้เกิดจากสลับ ที่ละครเอกผ่านตรงข้ามทั้งสิ้น ซึ่งเวลาพยายามจะ
 แก้ปัญหาของครอบครัว โดยทุกโทษพระพิมลเจ้าใจเรื่องต่าง ๆ ซึ่งแรงความดีของสลับ แต่การ
 แก้ปัญหาของสังวาลย์กลับทำให้เรื่องยุ่งยากมากขึ้น เมื่อพระพิมลไม่ฟังคำพูดของใคร ยกเว้นสลับ
 เมื่อดีนำเรื่องไปบอกกับหลวงยกฯ เรื่องสลับนั้นก็ไปกับเปรม หลวงยกฯ อาสาเข้ามาแก้ปัญหาให้
 ครอบครัวของพระพิมล โดยไม่มีใครขอร้อง หลวงยกฯ เข้ามาชักชวนไม่ให้สลับไปกับเปรม ในที่สุด
 สลับเสแสร้งจนหลวงยกฯ ทักที่นั้งลำบาก เมื่อพระพิมลเจ้าใจนิทรา หลวงยกฯ เข้ามาเก็บกวาดสลับ
 การแก้ปัญหาของหลวงยกฯ จึงทำให้เรื่องยุ่งยากมากขึ้น

เหตุการณ์ในตอนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ตัวละคร
 แก้ปัญหาโดยใช้วิธีที่ขาดความจริง กล่าวคือ หลวงยกฯ เข้ามาเก็บกวาดของครอบครัวของพระพิมล
 อย่างฉาบฉวย จุดประสงค์ของหลวงยกฯ คือช่วยสังวาลย์เป็นภรรยาแต่ถูกปฏิเสธ ที่ละครนี้
 (หลวงยกฯ) จึงสนิทสนมกับครอบครัวพระพิมลน้อยมาก ได้เข้ามาแก้ปัญหภายในครอบครัวของ
 พระพิมลในเวลากลางคืน โดยไม่มีใครเชื่อใจ และการแก้ปัญหาของหลวงยกฯ ไม่สอดคล้องกับ
 เหตุการณ์ ดังนี้ สลับเป็นตัวละครกอดความสงบในครอบครัวพระพิมล ทุกคนทราบว่าสลับมี
 อคติที่เหลวแหลก โดยเฉพาะหลวงยกฯ ยอมจะทรยศ และเคยมีภรรยา สลับเป็นกาก็ก็ช่วย
 การที่หลวงยกฯ เข้าไปชักชวนไม่ให้สลับหนีไปกับเปรม จึงไม่สอดคล้องกับสภาพของปัญหา แม้จริง
 คราวนี้คนทั้งคู่หนีไปด้วยกัน เรื่องทั้งหลายก็จะคลี่คลายลงไปเอง การกระทำของหลวงยกฯ ในกรณี
 ขาดความสมจริงค่อนข้างชัดเจนมาก แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นเพื่อ
 จะให้เกิดปัญหาขึ้นมา เพื่อเรื่องจะได้ดำเนินไปสู่จุดสูงสุดใหญ่โต

หลังจากที่หลวงยกฯ เข้าไปชักชวนสลับแต่ไม่สำเร็จ พระพิมลเจ้าใจนิทราทำให้เหตุการณ์
 เครียดจนเข้าสู่จุดสูงสุดใหญ่ เมื่อพระพิมลไล่หลวงยกฯ ออกจากบ้าน ด้วยความโกรธสุดขีด
 นอกจากนั้น ยังโศกโทมนสหลวงยกฯ ว่า จะนำเรื่องให้หลวงยกฯ สมประมาทบรรพตถึงในมาน
 ไปห้องนั่งเล่นบัญชาของหลวงยกฯ ดังนี้

พระพิมล   คีละ ! คุณรีบ ๆ รักเกียรติยศไว้ก็ดีเพราะไม่ช้าก็จะสูญหมด
 หลวงยอง   ทำไม
 พระพิมล   คุณนึกหรือว่าผมไม่มีปาก ? พรุ่งนี้ผมจะไปฟ้องเจ้าคุณเสนาบดีที่เคี้ยว
 หลวงยอง   ก็ตามใจชอบรับ ถ้าเจ้าคุณอยากเอาความในมานไปเที่ยวที่แม่งกลางตลาด
                  เช่นนั้น ผมจะไปห้ามคุณไต่หรือ ? แคผมขอมอกกล่าวไว้วา ถ้าจะถูกชำระ
                  เรื่องนี้ ผมจะเอาความจริงไต่หมด ผมเชื่อว่าเมื่อบุคพระคงจะไต่ข้อเสียด
                  โกงคั่งที่สุดในการุณสยามเป็นแน่
 พระพิมล   ไป ! ออกไปจากบ้านนี้เดี๋ยวนี้ ¹

พระพิมล ตัดสินใจไล่หลวงยองออกจากบ้านเป็นจุดวิกฤติใหญ่ของเรื่อง ซึ่งเกิดขึ้น
 รวม ๆ กับจุดสูงสุดใหญ่ หลวงยองกับพระพิมล ตัดสินใจความเกี่ยวพันกันเพียงเท่านั้น จะเห็นได้ว่า
 จุดสูงสุดใหญ่มีไต่เกี่ยวของกับตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามคือสลัมเลยและหลังจากจุดสูงสุดใหญ่แล้ว
 เหตุการณ์ที่เป็นการคลี่คลายเรื่องก็มีไต่เกิดขึ้นจากจุดสูงสุดใหญ่ การคลี่คลายเรื่องเกิดจากจุด
 วิกฤติของเมื่อสลัมตัดสินใจจะไปกับเปรมเพราะรักเปรมคนเดียว ส่วนคนอื่น ๆ สลัมอยู่ควยเพื่อ
 ปอกลอกเงินทองส่งให้สามีเก่า (เปรม) เท่านั้น การตัดสินใจของสลัมเป็นทางเลือกที่ตัวละคร
 ตัดสินใจว่าถูกต้องที่สุด จะเห็นได้ว่าตัวละครยังยึดถือความรักเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจ แม้ว่า
 จะมีทางเลือกอีกทางที่ดีกว่ามากก็ตาม การคลี่คลายเรื่องเกิดจากตัวละครฝ่ายตรงข้ามคือ สลัม
 มีไต่เกิดจากตัวละครเอกฝ่ายที่ คือ หลวงยองฯ หรือเกิดจากการตัดสินใจในจุดสูงสุดของเรื่อง
 แต่อย่างใด ดังนั้นการแก้ปัญหของหลวงยองฯไม่ทำให้ปัญหาคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น แต่ทำให้
 ความยุ่งยากระหว่างหลวงยองฯ พระพิมลารวมทั้งสังวาลย์ เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ในซุกที่สี่ เป็นการคลี่คลายเรื่องซุกที่ การคลี่คลายเรื่องในตอนนี้นี้ยังมีปัญหาเกิดขึ้น
 อยู่บาง แต่ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้คลี่คลายลงโดยลำดับ เช่น ปัญหาเรื่องพระพิมลจะนำเรื่องที่
 หลวงยองฯวางเงินสลัมไปฟ้องเสนาบดี หลวงยองฯรู้สึกร้อนใจไปปรึกษาพระยาพิไชยา ขณะที่กำลัง

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "บ่วงมาร" ใน บทละครพูดเรื่องบ่วงมาร
เกินทองการ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) ซุกที่ 3 หน้า 103 - 104

หาทางแก้ปัญหาก็เข้ามารายงานว่าสลัษณ์ตามเปรมไปแล้ว การค้นพบความจริงเรื่องสลัษณ์ตามเปรมนี้เป็นผลให้พระพิมลเจ้าใจหลวงงาและสังวาลย์ บัญหาเรื่องหลวงงาจะถูกพระพิมลพร้อมร้องจึงนมคไป ส่วนบัญชาที่ตัวละครท้าวความถึง คือ บัญหาเรื่องสังวาลย์ที่ออกจากบ้านเพราะน้อยใจบิดาและเสียใจที่หลวงงา หวนกลับมาบ่งเกี่ยวกับสลัษณ์ พระยาพิไชยบาลเรื่องสังวาลย์ให้หลวงงาทิ้ง และหลวงงาทราบว่าสังวาลย์อยู่ในบ้านพระยาพิไชยจึงปรับความเข้าใจกันใกก่อนละครจบเรื่อง พระพิมลได้ค้นพบความจริงที่สำคัญคือ ค้นพบว่าคนที่ประตักหัวเหวโลจนเป็นต้นตอเช่นสลัษณ์นั้น แม้จะพามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปีนปีนโลกก็ไม่ทำให้กลับตัวได้ การคลี่คลายบัญชาทั้งหมดนี้ เกิดจากการที่สลัษณ์ตามเปรมไปเรื่องที่สลัษณ์ก่อความยุ่งยากจึงคลี่คลายลง เรื่องจบอย่างสุข ตัวละครเอกผานพบความยุ่งยาก แม้จะมีโคพยายามแก้ปัญหาคายตนเองก็ตาม

☆ บทละครเรื่องนี้ มีบทสนทนาที่สร้างอารมณ์ขันจนจุกเริ่มเรื่อง จุกเริ่มเรื่องเป็นจุกเริ่มเรื่องเร็ว บัญหาที่สลัษณ์เป็นคนสร้างเริ่มเกิดกับพระพิมลหลังจากจุกเริ่มเรื่อง จุกเริ่มเรื่อง คือ พระพิมลบอกข่าวการแต่งงานใหม่แก่เพื่อน ๆ ซึ่งเริ่มขึ้นในตอนเริ่มบทของจุกที่หนึ่ง ต่อจากนั้นเป็นเหตุการณักรະกຸນ เมื่อพระพิมลขอกนามหญิงที่ตนจะแต่งงานด้วย มีการบู่ขึ้นถึงสลัษณ์หลัง เหตุการณักรະกຸນและบทสนทนาที่แสดงแนวคิดเกี่ยวกับสตรี

ความยุ่งยากในละครเกิดจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ สลัษณ์ เป็นผู้ก่อให้เกิดความรำวนานในครอบครัวของพระพิมลพลอยทำให้หลวงงาตัวละครเอกฝ่ายนี้ได้รับความยุ่งยากตามไปด้วย พระพิมลที่ตัดสินใจจะแต่งงานกับสลัษณ์ ทั้ง ๆ ที่เพื่อนคัดค้าน จึงทำให้เกิดความยุ่งยากถึงกลางหลวงงาพยายามคลี่คลายบัญชาแต่ไม่สำเร็จ กลับทำให้เกิดความยุ่งยากมากขึ้น การจากไปของตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามเป็นการคลี่คลายบัญชา การคลี่คลายบัญชาจึงมีได้เกิดจากตัวละครเอกฝ่ายนี้ แต่เป็นผลจากจุกวิภวติสุกหทัย คือ สลัษณ์ที่ตัดสินใจไปกับเปรม เรื่องจบอย่างสุข

ในคานาโครงสร้างของโครงเรื่อง และความสมจริงในการแก้ปัญหานั้น มีเรื่องที่ควรพิจารณา ดังนี้

การบู่ขึ้นเกี่ยวกับสลัษณ์ทำได้แนบเนียนสอดคล้องกับการดำเนินเรื่อง คือ เพื่อน ๆ ของพระพิมลเล่าชีวิตของสลัษณ์ให้พระวิเชียรทราชม เพราะพระวิเชียรทราชมอยู่ในชนบท จึงไม่ทราบความเป็นมาของสลัษณ์ การบู่ขึ้นควววิชันจึงแนบเนียนและสมเหตุสมผล ในจุดที่หนึ่งมีการสร้างความ

กระหายใคร่รู้ความการโสมมสนทนาให้ตัวละครเคาะข้อของผู้หญิงที่จะแต่งงานกับพระพิมลสารทรง
 ไรความสนใจไถ่ถาม ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านอยากทราบว่าตัวละครเป็นใคร มีภูมิหลังอะไร
 มีจุดวิกฤติเกิดขึ้นตั้งแต่จุดที่หนึ่งคือ พระพิมลสารตัดสินใจแน่วแน่ที่จะแต่งงานกับสลัม จุดที่สองมีจุด
 วิกฤติและจุดสูงสุดรองคือ พระพิมลสารไม่ยอมทรสวาทให้หลวงงายาทำให้เหตุการณ์ในขณะนี้เครียดขึ้น
 สร้างความสนใจใ้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้พอควร ในจุดที่สามมีจุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่ โคนเท พระพิมล
 สารตัดสินใจไล่หลวงงายาออกจากบ้าน เหตุการณ์ตอนนั้นสร้างอารมณ์เครียดได้มากที่สุด จุดวิกฤติสุดท้าย
 ในชุดนี้ทำให้เรื่องคลี่คลาย คือ สลัมตัดสินใจไปกับเปรม

ชุดที่สี่ เป็นการคลี่คลายเรื่อง และมีการค้นพบความจริงที่พิสูจน์ว่า ความคิดของพระพิมล
 สารไม่ถูกต้อง การค้นพบที่สำคัญนี้ทำให้ตัวละคร เปลี่ยนทัศนคติไปจากเดิม การคลี่คลายเรื่องค่อนข้างมาก
 เกินไป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพยายามที่จะรวมรัดเหตุการณ์ให้ลงเอย
 โดยวิธีสรุปหลาย ๆ กรณี เพื่อให้เรื่องกระจ่างแจ้งทุก ๆ จุด ซึ่งความเป็นจริงแล้ว การคลี่คลาย
 บางประเด็นจะช่วยให้ความสนใจของผู้ชมหรือผู้อ่านยังคงอยู่พร้อม ๆ กับจุดจบของละคร การนำ
 เหตุการณ์ทุกประเด็นมาสรุปเพื่อให้ เรื่องคลี่คลายทุกจุดจะทำให้ความสนใจของผู้ชมหรือผู้อ่านหมดไป
 เกิดความเบื่อหน่ายได้

เนื่องจากบทละครเรื่องนี้ มีโครงเรื่องใหญ่ คือ ชีวิตของสลัมและพระพิมลสารกับโครงเรื่องย่อย
 คือ ชีวิตของหลวงงายากับสังวาลย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอเหตุการณ์
 ในชีวิตของตัวละครในโครงเรื่องย่อยมากเกินไป จนดูเหมือนว่า หลวงงายาตัวละครในโครงเรื่องย่อย
 มีบทบาทมากกว่าพระพิมลสาร ซึ่งเป็นตัวละครในโครงเรื่องใหญ่ ดังนั้นผู้จับใจความหมายของพระพิมล
 สารกับสลัมควรเด่นมากกว่านี้ และบทบาทของหลวงงายาซึ่งเป็นโครงเรื่องย่อย ควรมีเพียงเป็นส่วน
 สนับสนุนโครงเรื่องใหญ่เท่านั้น

การเสนอแนวคิดในตอนเริ่มเรื่อง ไม่สอดคล้องกับผลสุดท้ายของละคร กล่าวคือ พระบาท
 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแสดงทัศนคติในละคร เกี่ยวกับสิทธิสตรีในแง่หนึ่งซึ่งเด่นมาก
 โดยให้พระพิมลสารแสดงบทบาทนี้ คือ ความเชื่อว่าผู้หญิงบางประเภทก็มีโอกาสกลับตัวจะเป็นคนดีได้
 ทัศนคตินี้ทรงกำหนดให้ตัวละครแสดงเหตุผลอย่างฉฉฉ จนกลายเป็นแนวความคิดขอยที่ชัดเจนมาก และ
 มีทางเป็นไปได้มาก แต่เมื่อผลสุดท้ายของละครได้เสนอแนวคิดสำคัญในลักษณะตรงข้ามกับแนวคิดแรก

ผู้ชมหรือผู้อ่านย่อมมีความคิดโน้มน้าวไปยังตามแนวคิดสำคัญของเรื่อง ซึ่งไม่ยุติธรรมต่อสตรีอีกหลายคน
ในสังคม ถ้าจะทรงเสนอแนวคิดย่อยในตอนเริ่มเรื่อง ก็ไม่ควรจะทรงเน้นหรืออธิบายเหตุผล
อ้างอิงมากและ เคนซีคังที่แสดงในชุดแรก

การแก้ปัญหของตัวละครไม่สู้สมเหตุสมผล คือ ตอนที่หลวงยงฯ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัญหา
ในบ้านของพระศิมลา นั้น ไม่มีเหตุผลสมควรที่จะเข้าไปยุ่งด้วย เพราะไม่มีใครขอร้อง และการที่
จู่ ๆ จะเข้าไปในบ้านของผู้อื่น ซึ่งไม่คุ้นเคยกันยอมไม่สมจริง และการแก้ปัญหของหลวงยงฯ
โดยเห็นขว้างสลัมไว้ ไม่ใช่หนทางในการแก้ปัญหที่สมจริง และสอดคล้องกับเหตุผลและการ
ดำเนินเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ มีเหตุการณ์เชื่อมโยงต่อกันด้วยเหตุผล
แม้ว่าจะมีเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่สู้จะสมเหตุสมผลบ้างก็ตาม โดยทั่ว ๆ ไป เหตุการณ์ต่าง ๆ
จะนำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทละครเรื่อง โฟงพาง

บทละครเรื่องโฟงพางนี้ เป็นละครพูดองค์เดียว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

พระยาสมุทรโยธินกำลังนั่งสนทนากับพระวิสุทธาทนิต ถึง เรื่องสมรรถภาพของกองทัพเรือ
ซึ่งพระยาสมุทรฯ เป็นผู้บัญชาการอยู่ พระยาสมุทรฯ เสนอคุยถึงเรื่องอาวชินี เมื่อถึงแก่ค่า
พระวิสุทธาทนิตฟังมาก จึงเสียดเรื่องอันแทน พระวิสุทธาทนิตถึงหลวงเซียวชลาธราว่า เป็นคนมี
หนี้สินมาก และตัวพระวิสุทธาทนิตเองเป็นเจ้าหนี้หลวงเซียวชลาธรา หลวงเซียวชลาธราหาเงิน โดยวิธี
ขายความลับทางทหารได้ เมื่อพระยาสมุทรฯ ออกไปรับแขกข้างนอก พระวิสุทธาทนิตเข้าไป
เซียวชลาธราได้ หยิบกุญแจจากกระเป๋าดอกมะลิ แต่ไม่สำเร็จ ได้ยินเสียงปืนตกคนเดิมเข้ามา
ในห้อง จึงรีบเดินหลบไปทางเฉลียงท้ายเรือ และแอบอยู่ คุณฉิ่งสมุทรโยธิน กับหลวงเซียวชลา
เข้ามาในห้องด้วยกัน หลวงเซียวชลาธราได้เร่งรัดให้คุณฉิ่งทำธุระอย่างหนึ่งให้ แก่คุณฉิ่งขอเวลา

พุทกับพระยาสมุทรพาทอม คุณหญิงสมุทรพาทออกไปจากห้อง หลวงเซียวาจกมันท์กลงในสมุกพทณิเบิกระกษ
 จากลิ้นชัก แล้วเก็บสิ่งของไว้อย่างเคิมสันญูแจ พระวิสุทรา เขามา และโคพิทถึง เรื่องที่ตนเห็น
 หลวงเซียวาคูกับคุณหญิงสมุทรสอง ทอสอง แมผลวงเซียวาจะปฏิเสฐวาทนทุกกับคุณหญิงสมุทรใน
 ฐานะที่คุณหญิงเป็นภรรยาของมั่งคิมบัญชา มิโคคิดไปในคานชูสาว พระวิสุทราก็ไม่เชื่อ จากนั้น
 โคพิทถึง เรื่องหนี้สินที่หลวงเซียวาเป็นหนี้ทณญู พระวิสุทราโคบอกกับหลวงเซียวาว่านิคณารคา
 ของหลวงเซียวาคาฉินเถอน ถูกนายอากาศทรวจทณมาน จนทอรับบับฉินออกไปชุกทณญูไว้ ภายหลัง
 มิโคฉินฉินจึงชากทณ ทอเป็นหนี้พระวิสุทรา และหลวงเซียวาทอรับชางหนี้สินทอจากนิคณารคา
 พระวิสุทราโทหลวงเซียวาทาเงินมาไซทณิฉิน มิฉินฉินจะบิคทททท แททาหลวงเซียวารวมมือกับทณ
 โคพิททำทสิมญูแจวางทังไวบนโค เมื่อคนโคไซเขาเอกสารบางอยางแล้ว จะทำสายสัจญูทณิฉิน
 โทหลวงเซียวาทณิฉิน พระยาสมุทรพาทแทยทณทังสองอยุ่ที่ประทุ หลวงเซียวาไมยอมทำทณ ทังสอง
 ทอทล่ำกัน พระยาสมุทรพาท เขามาทอคิ พระวิสุทราจึงเลาเรื่องทณหลวงเซียวากับคุณหญิงสมุทร
 เขามาทณปะทุทอทุกในทอสองทอสอง โทพระยาสมุทรพาทัง ขณะนั้นคุณหญิงสมุทรกับสายทณเขามา
 ในทอ พระยาสมุทรพาททำที่เป็นโกทรชคุณหญิงและโทยสายทณทณคุณหญิงออกไปจากทอ พระยาสมุทร
 พาทหลวงเซียวาออกไปจากทอ ทังพระวิสุทราไว้ในทอคนเคียว นายประมุท มีนางกูร เขามาเรึง
 พระวิสุทราโทยเอาเอกสารออกมาให้โค เพราะเหลือเวลาดนอย เคิมททางชวยทงกันคิฉินชักโค
 ทณิฉิน เอกสารใส่กระเป่า ทากันเคินออกจากทอ ทณทณารบามฉินเผ่าอยุ่ จึงทากันฉินฉิน แทถูก
 จับโค พระยาสมุทรพาทเข้ามาในทอ พระวิสุทราขอโทยปล่อยทณไป อางว่ามิชระรอน แคนในที่สุด
 พระวิสุทราทณบอกทณความจริง เรื่องการลอบวางระเบิดที่สายสมอเรือทังสองสาย หลวงเซียวาออกมา
 บอกทณกับทณทอระเบิดเรีเมรอยแล้ว ส่วนทณรายจับโคคนหนึ่ง อีคนหนึ่งกระโคคนนำทณเข้าใจว่า
 ทงจมนำทณ พระยาสมุทรพาทนนิฉินเอกสารออกมาจากกระเป่าสือของนายประมุท และบอกทณทังสือนี้
 เป็นทังสือปลอมส่วนฉินฉินจริงอยุ่ที่สายทณ พระยาสมุทรพาทิงโทยทณทณทณพระวิสุทราทณนายประมุท
 ไปส่งทณทณ หลังจากโคทณทณความจริง เรื่องหลวงเซียวาโคชอรองโทยคุณหญิงชวยทณทณเรื่องชชช
 สายทณทณกับทณแล้ว พระยาสมุทรพาทนนิฉินกับทณทณสาวโทยหลวงเซียวา และโคปรับความเข้าใจกับคุณหญิง
 สมุทาทณทณแสดงทณโกทรชคุณหญิง เมื่อพระวิสุทราทณเรื่องคุณหญิงทณทณกับหลวงเซียวา เพื่อ
 สรางทณายฉินชโมย

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์แต่ละตอนเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล คำเป็นต่อกันไปตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น พระยาสมุทรโศบิน รู้ว่า พระวิสูตรพานิช มีท่าที่สนใจความลับทางราชการมาก พระยาสมุทรโศบินจึงวางแผนที่จะจับพระวิสูตรพานิชให้ได้ ความสำเร็จที่เขาได้ดำเนินการอย่างรอบคอบจนสามารถจับคนร้ายได้ เป็นบท เหตุการณ์ต่าง ๆ ในละครดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวความคิดสำคัญของเรื่อง คือ บุคคลที่มีประสบการณ์ฉลาดมีไหวพริบ วางแผนงานอย่างรอบคอบ ย่อมจะประสบความสำเร็จในการทำงาน ดังเช่นพระยาสมุทรโศบินตัวละครเอกฝ่ายที่วางแผนจับตัวคนร้ายได้อย่างแนบเนียน ซึ่งสอดคล้องกับชื่อเรื่อง กล่าวคือ โพงพาง คือ เครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่งเป็นลูกตาข่ายรูปยาวรี ไขว้กับเสาใหญ่ 2 ต้น ที่ปักขวางลำน้ำ สำหรับจับปลาทุกขนาด พระยาสมุทรวางแผนจับคนร้าย โดยลอบลอบจนจนมุมเช่นเดียวกับปลาที่พลัดหลงเขาไปในโพงพาง

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาระหว่างพระยาสมุทร และพระวิสูตรฯ เพื่อนำเข้าสู่เรื่อง จากนั้นจึงเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว เพราะปัญหาเริ่มเกิดขึ้นเมื่อละครเปิดเรื่องแล้ว คือ พระสมุทรเริ่มจับได้ว่า พระวิสูตรฯ มีท่าคังใจหึงและซักถามเกี่ยวกับอาชญาประจำเรื่องมาก ดังนี้

วิสูตร	เป็นขนาดย่อม ๆ ของเจ้าคุณ จะยิงได้ข่างแม่นในระยะสักเท่าใด ?
สมุทร	ออ : ยิงได้ข่างแม่น ๆ ในระยะ - (เห็นท่าทางพระวิสูตรฯ เข้มแข็งนัก ก็ชะงักแล้วเลยพูดเก้อเล่น) ระยะไกลกว่าปืนสนามซ้อมรบ อยางไร ๆ ก็ไกลกว่าปืนร็อกท้าวหรือซ้อมรบ... ¹

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "โพงพาง" ใน บทละครทุกเรื่อง ชมรมสมาคมนักเขียนหลวงจำเนียรเดินทาง โพงพาง ปกออบแก้ว โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

จากนั้นได้พูดถึงตัวละครเอกอีกตัวหนึ่ง คือ หลวงเซียวชลาธาร ถึงสภาพความเป็นอยู่
 ดังนี้

วิสูตร หลวงเซียว เป็นคนอย่างไร ?

สมุท ฉรมกับประกันได้ว่า เป็นคนดี และมีความรู้ที่ควม...¹

ต่อไปเป็นเหตุการณ์กระตุก เมื่อพระยาสมุทฯ ขอตัวออกไปรับแขกข้างนอก โดยได้สั่ง
 ฤๅญแจลินชกักตมที่จะออกจากห้อง จากเหตุการณ์นี้เอง ทำให้พระวิสูตรทราบดีว่า หลวงเซียวชลาธาร
 อยู่ที่ใด และในภายหลังได้พยายามทุก ๆ ทางที่จะแนบไขฤๅญแจลินชกัก ตังนี้

สมุท ก็ตามใจคุณพระสิขอรับ (ตังหากจะเดินไปแล้วก็นึกขึ้นออกจึง เดินกลับไป
 ที่โต๊ะเขียนหนังสือ หยิบหนังสือที่วางอยู่บนโต๊ะนั้นลง เก็บในลิ้นชัก แล้ว
 สั่งฤๅญแจลินชก เขาคูญแจใส่กระเป่า)

วิสูตร (หัวเราะ) เจ้าคุณถ้ามจะเข้าไปคนหนังสือลับอะไรของเจ้าคุณละนั่นหรือ ?²

และก่อนที่พระยาสมุทฯ จะออกไป พระวิสูตรได้กล่าวท้าวความถึงความเป็นอยู่ของ
 หลวงเซียวว่าเป็นการบุปผ์อีก ดังนี้

วิสูตร ขอหนึ่งฉมได้ทราบโดยแน่นอน ว่าหลวงเซียวนั้นเขามั่นสินอยู่มาก แต่ที่
 เขาไม่เรียนเจ้าคุณไทรทราบก็เพราะที่สินเหล่านั้นเขาไม่ใคร่เป็นผู้ทำขึ้น
 ใจเอง แต่มารดาของเขาได้ทำรุงรังไว้ หลวงเซียวเป็นผู้รับมา...
 เมื่อทราบแล้วว่าหลวงเซียวเป็นผู้ที่ซัดสนรอนอยู่มากเช่นนี้ จะควรคงไว้
 ใจไซ่สนิหสนมอยู่หรือ ?³

จากนั้นมีการบุปผ์เพื่อเรื่องปัญหาต่อไป เป็นบทสนทนาที่สร้างความกระหายใคร่รู้ ตังนี้

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "โพงพาง" ใน บทละครพูดเรื่องขมสมถัดน้ำยา
 หลวงจำเนียรเก็นทาง โพงพาง ปล่อยแก่ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 158

² ก. หน้า 160

³ ก. หน้า 161 - 162

เซียว พุทโธ! จะไม่รอนอย่างไรได้ ผมทราบไม่ไ้เลยว่าเมื่อไรจะได้รับคำสั่งให้ออกเรือไป เพราะฉะนั้นผมก็อยากจะได้ทราบโดยแน่นอนเสียเร็ว ๆ ว่าผมจะได้สมประสงค์หรือไม่ ถ้าเพียงแต่พอให้ผมได้ทราบว่าอาจจะหวังในความสำเร็จได้แน่หรือ ผมก็จะเบาใจ¹

เมื่อหลวงเซียวฯพบกับพระวิสุทธิฯ พระวิสุทธิฯจึงได้เล่าเรื่องพิภพการภาวของหลวงเซียวฯ คำผินจนทองเป็นหนี้ จากนั้นจึงเริ่มมีอุบายเพื่อพัฒนาปัญญาแรก เรื่องที่พระวิสุทธิฯพยายามจะขโมยหนังสือลับที่ลับซึก โดยยื่นขอเสนอจะยกเลิกสัญญาหนี้สินให้หลวงเซียวฯ ถ้างหลวงเซียวฯ แกล้งลืมบุญจำไว้มันโตะแล้วออกไปจากห้องสักครู่หนึ่ง หลวงเซียวฯโกรธมาก ไม่ยอมทำตามคำพูดของพระวิสุทธิฯ เหตุการณ์จึงเครียดขึ้นเป็นจุดสูงสุดของเรื่อง เมื่อหลวงเซียวฯเข้าไปกอดปล้ำกับพระวิสุทธิฯ เพื่อสั่งสอนให้พระวิสุทธิฯ รุส่านึก จุดสูงสุดของเรื่องก็เกิดจากการตัดสินใจไม่ยอมทำตามคำพูดของพระวิสุทธิฯ การตัดสินใจของหลวงเซียวฯ เกิดจากความรู้สึกฝ่ายสูงที่อับเหือความรู้สึกฝ่ายต่ำ ทรงนี้จึงเป็นจุดวิกฤติของเรื่องด้วย

เซียว คุณพระนี่ยิ่งพูดยิ่งกวนโธโส เอาเถอะเป็นไรก็เป็นไป ผมจะสั่งสอนให้รุส่านึกชั่วเสียบาง (ทรงเซียวฯไปปล้ำพระวิสุทธิฯ คืนเอาตัวไปทางประตูชาว พอจะออกประตูนั้นประตูชาวก็กเปิด พระยาสมุทเดินเข้ามาและทำทาทกใจ)

สมุท คุณหลวง! คุณพระ! เลิกที เลิกที ...²

จากจุดสูงสุดของเรื่องนี้เอง ทำให้เหตุการณ์หลังจากนั้นยุ่งยากมากขึ้น เมื่อพระยาสมุทฯ ไ้คนไปตามคุณหญิงเข้ามาพบ สายหยุดบุตรสาวพระยาสมุทฯเข้ามาทวย และได้บอกความจริงว่าเรื่องที่พูดยกกันนั้น หลวงเซียวฯ ขอให้คุณหญิงพูดเรื่องสูงของตนต่อพระยาสมุทฯให้ทวย ทรงนี้จึงมีการค้นพบความจริงว่า เรื่องที่หลวงเซียวฯ พูดยกนั้นเป็นเรื่องอะไร แต่การค้นพบนี้ไม่ทำให้เรื่องคลี่คลายลง กลับทำให้เรื่องยุ่งยากมากขึ้นเมื่อพระยาสมุทฯไม่เชื่อ สั่งให้สายหยุดพาคุณหญิงออกไป และพระยาสมุทฯได้พาหลวงเซียวฯออกไปข้างนอก

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "โพงพาง" ใน บทละครทุกเรื่อง ขนสมกับน้ำยา หลวงจำเนียรเดินทาง โพงพาง ปล่อยแก่ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 163

²ก. หน้า 173

เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาใหญ่ของเรื่องเริ่มขึ้นเมื่อนายประมุข เข้ามาหาพระวิสุทรา
เร่งให้พระวิสุทราค้นหาเอกสารให้ไต่โดยช่วยกันซักสืบซักโทะหีบเอกสารใส่กระเป่า ในตอนนั้น
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไต่ทรงสร้างความกระหายใคร่รู้ กับการเตรียมเรื่อง
โดยให้คำพูดของตัวละครสร้างความอยากรู้อยากเห็น ให้กับผู้ชมหรือผู้อ่าน ดังนี้

ประมุข   แล้วกัน ! ซักเข้าไปอีกไม่ได้ละ (ควักนาฬิกาออกมาดู) มีเวลาอีกสิบห้านาที
เท่านั้น ... เราต้องรีบซักการเอาให้ไต่ภายในสิบนาทีนี้แหละซอร์บี ถ้ามิฉะนั้น
ก็เป็นอันไม่ได้ละ...¹

เมื่อนายประมุข และพระวิสุทราจะออกไปจากห้อง ไต่เห็นยามเป็นอยู่ และถูกจับตัวไต่
พระยาสมุทรออกมายพบคนทั้งสอง พระวิสุทราซักสืบใจนอกความจริง กับพระยาสมุทรเมื่อเห็นจนตัว
แล้ว จุดสูงสุดใหญ่จึงเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดวิกฤติ พระวิสุทราถูกลสถานการณ์บีบบังคับให้พูดความจริง
เพื่อจะไต่รอดจากการถูกระเบิด แต่การซักสืบใจนั้นไม่เกิดผลแต่อย่างใด เมื่อพระยาสมุทรทราบ
เรื่องต่าง ๆ แล้ว จุดสูงสุดใหญ่ของเรื่องมีดังนี้

วิสุทรา   (พูดอย่างคนที่ตกใจจนสิ้นสติ) นาฬิกาเขาค้างไว้เวลาเพียงคืน
สมุทร   ที่ไหน
วิสุทรา   ที่สายสมอ - ห้างสองสาย - เร็ว ๆ ซอร์บี เจ้าคุณ - พุทไซ่   ไม่ใช่
                 ยมหรือ ? เร็ว ๆ เขาเลิกซอร์บี - เวลานอยเต็มที่แล้ว - เร็วซอร์บี   สั้งสิ²

จุดสูงสุดใหญ่ของเรื่องนี้ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบความจริงที่เกี่ยวกับการก่อ
วินาศกรรมของพระวิสุทราและนายประมุข การขโมยเอกสารจึงไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่ปัญหาใหญ่คือ
การลบล้างระเบิดเรือรบ จุดสูงสุดคลี่คลายลง เมื่อหลวงเชื่อว่าไต่จัดการกับวัตถุระเบิดเรียบร้อยแล้ว
แล้วเขามารายงานให้พระยาสมุทรทราบ จากนั้นจึงมีการค้นพบความจริงอีกคือ พระยาสมุทรทราบว่า
พระวิสุทราจะลบล้างขโมยความลับทางทหาร จึงแถลง เปิดโอกาสให้ทำจนสำเร็จเพื่อจะได้จับคนร้ายไต่

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "โพงพาง" ใน บทละครพูดเรื่องขมสมกับ
น้ำยา หลวงจำเนียรเดินทาง โพงพาง ปล่อยแก โดย ศรีอุษยา (พระนามแฝง) หน้า 178

²ก. หน้า 182

การโกธฆรรพนาและหลวงเขี้ยวเป็นการสร้างกระทำให้พระวิสูตราทายใจเท่านั้น ทั้งเอกสาร
ที่พระวิสูตราก็นายประมุขโมยไปก็เป็นของปลอมมือก๊วย เรื่องก็คล้ายลงจากจุดสูงสุดใหญ่
จนเขาสูงสุดจน พระยาสมุหยาบกลายทุกให้หลวงเขี้ยว ตนเองทำความเข้าใจกับคุณหญิง เรื่องนี้
จึงจบอย่างสุข ตัวละครเอกสามารถเอาชนะอุปสรรคไต่อย่างงงานด้วยความพยายามของตนเอง
★ บทละครเรื่องนี้ มีจุดเริ่มเรื่องหลังจากบทสนทนาที่แสดงให้เห็นสถานการณ์ทั่ว ๆ ไปของ
เรื่อง จุดเริ่มเรื่องนี้ เป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว ไต่แก่ พระยาสมุหยาบเริ่มจับทำที่ของพระวิสูตรา
ไต่กว่าจะเป็นบุญคุณเขามาจารกรรมความลับ เกี่ยวกับอายุของทหารเรือ จากนั้นมีการผูกพันสัมพันธ์กับ
การเสนอปัญหา การผูกพันจะกล่าวถึงภูมิหลังเกี่ยวกับครอบครัวและความเป็นอยู่ของหลวงเขี้ยว
โดยเฉพาะเรื่องหนี้สินของหลวงเขี้ยวที่รับช่วงต่อจากบิดามารดา ซึ่งพระวิสูตรานำมาเป็นข้อเสนอ
ต่อรองให้หลวงเขี้ยวยอมร่วมมือทำงานให้ตน แต่ไม่สำเร็จ ก่อนที่พระวิสูตราจะสร้างปัญหาขึ้นจะมี
การผูกพันเพื่อท้าวความเหตุการณ์ในอดีต ต่อจากจุดเริ่มเรื่องเป็นเหตุการณ์กระตุก คือ พระยาสมุหยา
ขอตัวออกไปจากห้องโดยทำที่สิ้นบุญแก่ให้พระวิสูตราทราบว่า ในคืนซักโต๊ะมีเอกสารสำคัญอยู่
ทำให้พระวิสูตราพยายามจะเอาเอกสารออกมาให้ได้ เหตุการณ์กระตุกนี้มีผลทำให้เกิดความยุ่งยาก
ต่อไป

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้ เกิดขึ้นจากตัวละครฝ่ายตรงข้าม คือ พระวิสูตรานินท
และนายประมุขที่พยายามสร้างปัญหาขึ้นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว โดยมีไต่คำนึงถึงชาติบ้านเมือง
การสร้าง ความยุ่งยากของตัวละครฝ่ายตรงข้ามที่เกิดขึ้นในเรื่องบทพระยาสมุหยาบเป็นศูนย์กลาง
บัญชาอยู่นี้ ตัวละครฝ่ายก๊วยคือ พระยาสมุหยา และควมความร่วมมือของหลวงเขี้ยว พยายามแก้ปัญห
เหล่านี้ด้วยวิธีแยบยล โดยปล่อยให้ตัวละครฝ่ายตรงข้ามสร้างปัญหาขึ้น พระยาสมุหยาไม่ได้ชักชวน
เปิดโอกาสให้เต็มที่เพื่อจับตัวคนร้าย พร้อมทั้งหลักฐานที่ตัวละครฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถค้นห
การแก้ปัญหของตัวละครฝ่ายก๊วยคือการลอบลอบคนร้ายให้ตายใจ จึงเน้นการแก้ปัญหที่ที่สุด
จนประสบความสำเร็จจับคนร้ายได้

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง จะพบว่า การใจจุดเริ่มเรื่องเร็วในตอนต้นของกัน
สามารถสร้างความสนใจให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้ในทันที การผูกพันสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา
เรื่องให้เหมาะสมที่จะสร้างความยุ่งยากไต่ต่อไป มีจุดวิกฤติและจุดสูงสุดรองคือ หลวงเขี้ยวกับ

พระวิสูตราตอสุทิน หลังจากทีหลวงเขียวพัตสันใจไม่ยอมรวมเมืองกับพระวิสูตราเพื่อจารกรรม
 เอกสารลับ เกิดขึ้นในระยะไม่ห่างจากจุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่องนั้น ทำให้ละครเรื่องนี้
 สร้างความกระหายใคร่รู้ได้ดีมาก จุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่ ไต่แก พระวิสูตราถูกจับได้และสารภาพ
 ว่าวางระเบิดไว้ที่สายสมอเรือ เนื่องจากละครเรื่องนี้เป็นละครแนวสืบสวนสอบสวน นอกจากจะ
 สร้างความกระหายใคร่รู้ด้วยการกำหนดจุดวิกฤติและจุดสูงสุดที่ไม่ห่างกันมากนัก เพื่อสร้างความ
 สนใจแล้ว ยังสร้างความกระหายใคร่รู้ความมหัศจรรย์ที่คลุมเครือ เช่น มหัทธนาระหว่างคุณหญิง
 สมุทาและหลวงเขียว การสร้างบุคลิกของตัวละครใหญ่ของหรือผู้อ่านไม่แน่ใจว่าตัวละครมีความ
 ประพฤติอย่างไร เช่น การไปถึงหลวงเขียวและการกระทำของหลวงเขียวในบางตอน เป็นต้น
 นอกจากนี้ การค้นพบยังมีส่วนทำให้เรื่องน่าสนใจ สร้างความตื่นเต้นจากการกลับคืนของเหตุการณ์
 ในทันทีทันใด เช่น การค้นพบตัวคนร้าย การค้นพบความจริงว่า พระยาสมุทาทรมานเรื่องต่าง ๆ
 นานแล้ว เรื่องเกิดขึ้นเป็นแผนการลอบคนร้ายใหม่มาติดกับ เพื่อหาหลักฐานมัดคนร้ายอย่างแน่นหนา
 มหละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลกัน
 และดำเนินเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

บทละครเรื่อง พระร่วง

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดคำกลอน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงแก้ไขดัดแปลงมาจากบทละครของเรื่องพระร่วง มีโคทรงไชพระนามแฝง

เรื่องย่อ

องค์หนึ่ง เมื่อละครเปิดมา พระร่วงทรงรำพึงถึงความทุกข์ยากของชาวเมืองละโว้
 เป็นชาวละโว้ประสบภาวะข้าวยากหมากแห้ง และยังคงส่งสาวน่าน้ำให้ขอมก็กลัว หลวงเมืองเข้ามา
 รายงานว่า นักคุมขบวนขอมมาทวงสาวน่าน้ำแล้ว พระร่วงทรงสั่งให้หาอาหารเลี้ยงต้อนรับและคิดหา
 ทางแก้สถานการณ์ส่งสาวน่าน้ำ เมื่อนักคุมขบวนเรือพระร่วงแล้ว พระร่วงทรงต้อนรับเลี้ยงอาหาร
 และขอมอนผันการส่งสาวน่าน้ำในคืนก่อน นักคุมขบวนเหศวราเจ้าเมืองขอมไม่ทรงยอมผันให้แน่นอน
 พระร่วงทรงขอร้องให้นักคุมขบวนนำน้ำกลับไปเอง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของชาวละโว้

นักบุญมิเชลและกล่าวว่าถึงแม้จะอาศัยไปจำนวน เกือบที่จะมรทุกก็คงไม่พอ พระร่วงทรง
 กล่าวหาว่า ถ้าพระองค์สามารถบรรจุจำนวนเท่าเดิม แต่ใช้เกือบสิบเล่มที่นักบุญนำมาด้วยได้
 นักบุญจะหนีให้หรือไม่ นักบุญตอบตกลง พระร่วงทรงรับสั่งให้หลวง เมืองและกรรมการเมืองเข้าเฝ้า
 ทรงรับสั่ง เรื่องที่ตกลงกันนักบุญให้ทราบและได้ทรงสั่งให้ชาวเมืองช่วยกันสานกระโจมแล้วใช้ชั้นยา
 ภายในกักเก็บน้ำ กระโจมนี้จะบรรจุน้ำใส่เกือบโคมากกว่าโอง สามารถจะบรรจุทุกใส่เกือบ
 สิบเล่มได้

องค์ที่สอง พระร่วงทรงสั่งให้จัดพิธี เชนสว่างบูชา เพื่อขอให้การส่งตัวครั้งนี้สำเร็จ
 สมประสงค์ นักแก้วกับนักบุญสนทนากันถึง เรื่องความสามารถของพระร่วง นักแก้วบอกนักบุญเรื่อง
 กระโจมใส่ยาของพระร่วง นักบุญไม่เชื่อ จึงออกมาดูกระโจมด้วยตนเอง นักบุญจำต้องชวนสาวหน้า
 กลีบเมืองขอมตามสัญญา หลังจากที่นักบุญชวนสาวหน้ากลับไปแล้ว พระร่วงทรงคัดการถวายขอมจะ
 ของยกทัพมาปราบตนเป็นแน่ ทรงสั่งให้เตรียมข้าวปลาอาหาร และทรงให้ส่งชาวไปห่อความ
 ช่วยเหลือจากสุโขทัย ทัพนครขอม เมืองขอม ท้าวพันธุมาศริยวงศ์ทรงออกอาราธนาตามปกติ นักบุญ
 เข้ามารายบทูลเรื่องเมืองละโว้เกี่ยวกับพระบัญชาหลักแหลมของพระร่วง เมื่อท้าวพันธุมาศทราบ
 กิตติศัพท์ของพระร่วง จึงทรงรับสั่งให้พญาเคโธยกทัพออกไปจับพระร่วงมาถวาย พญาเคโธรับ
 พระราชบรมหารอยางแข็งขัน ถ้าคนไม่สามารถจับตัวพระร่วงมาได้จะไม่กลับมา ฝากท้าวพันธุมา

องค์ที่สาม พระร่วงทรงออกอาราธนา ทรงแปรภักดิ์กับกรรมการเมือง หลวงเมือง
 หลวงวัง หลวงนา ถึงเรื่องสุโขทัยไม่สามารถเป็นไมตรีกับละโว้ได้ เพราะเจ้าเมืองประชวรหนัก
 และถาขอมส่งกองทัพมาจับพระร่วง กำลังทัพของละโว้ขอมสู้ไม่ได้ พระร่วงทรงคัดสินพระทัยหลบหนี
 ไปที่อื่นไม่ให้ทัพขอมเขามาฆ่าชาวเมืองละโว้ ชูนางข้างพาทันศักดิ์และยืนยันว่าจะต่อสู้กับพาศึก
 ให้ถึงที่สุด ในขณะที่นั้น นายนั้นเป็นท้าววังหน้าตาคน เข้ามารายบทูลว่า ขอมยกทัพใหญ่เข้ามาจับพระร่วง
 ไปลงโทษที่นครขอม มีพญาเคโธเป็นแม่ทัพ พระร่วงทรงออกอุบายสั่งให้นายนั้นทำที่เดินลงไปพบ
 กองทัพขอม ถ้าถูกจับได้ให้เล่าเรื่องตามความจริงว่า พระร่วงทรงหวาดกลัวโคหลบหนีไปอยู่สุโขทัยแล้ว
 นายนั้นไม่ยอมกระขอให้พระร่วงอยู่ที่ละโว้ และชาวละโว้ทุกคนจะต่อสู้กับขอมเพื่อปกป้องพระร่วงให้
 ถึงที่สุด พระร่วงทรงยืนยันว่า จะหลบหนีไปเพื่อมิให้ชาวละโว้เดือดร้อน ในที่สุดนายนั้นจำต้องยอมทำ
 ความรับสั่งของพระร่วง พระร่วงกับคนสนิทปลอมตัว เป็นชาวป่าออกเดินทางไปสุโขทัย

องค์ที่สี่ นายมีนหมกองค์พิชฌมได้เล่าเรื่องพระร่วงให้พญาเอกโชทราบ พญาเอกโชจึง
ปลอมตัวเป็นคนไทยเดินทางไปสู่สุโขทัยสั่งให้กองทัพขอมคอยอยู่ในป่า นายมีนออกอุบายและโรยยา
สลอบลงในไฟ หลบหนีจากทัพขอมเข้ามาแจ้งให้ขุนนางและนางจันทพระราชมารกาของพระร่วงทราบ
นางจันทน์ก็ทรงนำกองทัพไทยจู่โจมกองทัพขอมจนโค่นชัยชนะ

องค์ที่ห้า ที่ลานวัดพระบรมธาตุสุโขทัย พระร่วงซึ่งผนวชเป็นพระออกมากวากลานวัด
พญาเอกโชปลอมเป็นคนไทยเข้ามาถามหาพระร่วง พระร่วงทรงสั่งเกณฑ์ที่แน่ชัดแล้วว่าไม่ใช่คนไทย
จึงบอกให้พญาเอกโชรอกอน เมื่อพระร่วงเสด็จเข้าไปแล้ว ก็นับว่ากับคนสนิทของพระร่วงก็รู้กัน
ออกมาจับพญาเอกโช ขุนนางเมืองละโว้มาตามหาพระร่วง เห็นพญาเอกโชก็ดูจวเขาเยเยย พระร่วง
รับสั่งให้ส่งตัวพญาเอกโชคืนให้ท้าวพันธุมา พระมหाराชครูและอำมาตย์เมืองสุโขทัย ัญญ์ให้ดูพระร่วง
ในทรงขึ้นปกครองสุโขทัย

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้นเรียงลำดับตามเหตุและผล เช่น นักขอมยกชนส่วนนำ เพราะพระร่วงสามารถหาวิธีไหนไป
เที่ยวเคียวได้ ทำให้ฝ่ายขอมเริ่มไม่ไว้วางใจฝ่ายไทย จนถึงกับส่งกองทัพมาตามจับพระร่วง เป็นคน
เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนำเสนอนแนวความคิดสำคัญของ เรื่อง คือ ผู้ปกครองที่มีความเฉลียวฉลาด
เข้มแข็ง กล้าหาญ และเสียสละ ยอมรับความสงบสุขมาให้แก่ผู้ไทยปกครองโดยหัวหน้านั้น

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขึ้นท้าววิชิการบรรยาย
โดยให้พระร่วงรำพึงรำพันกับพระองค์เอง ดังนี้

พระร่วง
 คัไว้เรานี้ครที่จะสำราญ
 เบิกมานในจิตหนอยไม
 เปนพื่อเมืองเลื่องชื่อฤๅไกล
 ครอบไทยละโวธานี
 ทั้งแต่บิศาสิ้นชีวาณ,
 เปนทนายาตรอมครอบบุรีศรี,
 โดยความนิยมยินดี
 ในที่ทองจิตนรากร
 แทวาอนิจจาโรสนุก,
 เปนทุกขไผ่ทอศตยัตถณ,
 สงสารประชาราษฎร
 ลวนเค็ดครอนเห็ดลอลนคดมา,
 ทวยวาพิชพรรมัญญาหาร
 แสนกันการ แหงแลงเปนนัทนนา,
 ฆอนำช่ากรรมันทัฎไฉญมา
 จวบเวลาสวหน้า, นาร่าใจ
 อนิจจา ! เปนชา เจากรุงขอม
 ทองยนิบอมสาระพัชชคมิโต¹

นอกจากจะมีพื้นที่เห็นความเป็นมาของพระร่วงแล้ว ยังมีพื้นที่เห็นสภาพของชาวเมือง
 ละโว้ การทำมาหากิน สภาพการเป็นเมืองขึ้นของขอม การส่งสวหน้าให้ขอม

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระร่วง องค์กรที่ 1 หน้า 3 - 4

ต่อไปเป็นจุดเริ่มเรื่อง เมื่อนักขุนมาทวงส่วนน้ำจากพระร่วง จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุด
เริ่มเรื่องเร็ว เพราะปัญหาเพิ่งจะเริ่มเกิดขึ้นเมื่อละครเริ่มเรื่อง แต่เดิมถิ่นไทยตกเป็นเมืองขึ้น
ของขอม ก็ส่งส่วยให้ตามกำหนดเวลา แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ใดไซ้
จุดเริ่มเรื่องนี้นั้น เริ่มมีปัญหาเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความแห้งแล้ง จุดเริ่มเรื่องที่พระองค์ทรงใช้
จึงเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว ดังนี้

หลวงเมือง   บัดนี้ก็มีกุมขอม
                          พรังพรอมไพรหลวงน้อยใหญ่
                          มาถึงธานีแล้วไซ้

พระร่วง

—
จำเภาะมาเทศกันเวลานี้
ยามชาวบุรีแทบอกเขา¹

เหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นต่อจากจุดเริ่มเรื่อง เหตุการณ์กระตุ้นนี้เป็นปัญหาแรกที่ผลักดัน
ให้สถานการณ์ที่เป็นมาแต่เดิมเปลี่ยนแปลงไป เมื่อพระร่วงไม่สามารถจะส่งส่วยน้ำได้ เพราะ
ประชาชนอยาก การเดินทางไปส่งส่วยน้ำ จะทำให้ผู้คนเจ็บป่วยล้มตาย และชาวท้าวสั่งในการ
ทำไร่ ทำนาอีกด้วย ดังนี้

พระร่วง

—
เพราะชาวปลาสาทมิมิไม่พอ,
พวกเราหนออัคคัศแสนอัคใจ
แม่จะเทศกันให้ไปส่งน้ำ
ก็จะฆ่าลำบากยากใหญ่,
จะไซ้ให้เคียดง่าฟางไพร
ก็เหมือนไซ้ให้ไปตายวายุชีวา,²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระร่วง องคที่ 1 หน้า 4 - 5

²ก. หน้า 5

เมืองละโว้ไม่พร้อมที่จะส่งสำเนาไปนี้ เพราะประชาชนออกมายกคัดค้าน ถ้าส่งคนไปส่งสำเนาไปส่งให้ช่อม จะยิ่งลำบากมากขึ้น พระร่วงแก้มัญหาที่เกิดจากเหตุการณ์กระตุ่ม คือ การทำบุญให้หนักจนสำเนาสำเนาไปเอง การแก้มัญหาของพระร่วงนี้ทำให้บุญหาใหญ่เกิดขึ้นทันที นั่นคือ ท้าวพันธุมาสงครามเข้ามาจับพระร่วงเพื่อมิให้ไทยแข็งข้อต่อไป ดังนี้

ท้าวพันธุมา
 ภูราพญาเคโซ,
 ชัมพอเมืองละโว้แสนเทิดทูน
 เรานี้มีบุญญาธิการ
 ไม่นี่ใครเปรียบปานแต่เดิมมา
 บัดนี้พระร่วงเมืองละโว้
 มีบุญญาอะโซ, พังใจกล้า,
 ไมเกรงพระราชอาญา,
 พังโวชาจะทำรำคาญใจ

—
 พญาเคโซชาญชัย
 จงรีบไปกุมตัวชายสำคัญ,¹

บุญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นนี้ เกิดจากพระร่วงซึ่งเป็นตัวละครเอกฝ่ายดี ไม่ทรงส่งสำเนาให้ช่อม พระร่วงทรงแก้มัญหานี้ โดยคำนึงถึงความอยุ่รอดของชาวละโว้ แต่การกระทำนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น พระร่วงทรงทราบที่ว่าเกิดบุญหาอะไรต่อไป จึงทรงเตรียมรับสถานการณ์ที่จะต่อสู้กับช่อม เช่น ขอเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับเจ้าเมืองสุโขทัย เสริมกำลังด้วยการสะสมและผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารให้พอเพียงกับการสงคราม บุญหาระหว่างละโว้กับช่อม เป็นความขัดแย้งภายนอกที่เกิดจากตัวละครสองกลุ่ม ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดสงครามต่อไป

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระร่วง หน้าที่ 2 ตอนที่ 3 หน้า 48

พระร่วงทรงตัดสินพระทัยหนีไปสุโขทัย เพื่อหนีให้ชาวละโว้ถูกโจมตี การตัดสินพระทัยนี้ เพราะสถานการณ์บีบบังคับ พระร่วงทรงมีทางเลือกอยู่สองทาง คือ สู้รบร่วมกับชาวละโว้ กับหนี เพื่อลี้ภัยให้พญาเคโซตามจับแก่พระองค์เอง ในที่สุดทรงตัดสินพระทัยเลือกหนีไปสุโขทัย เพื่อให้ชาวละโว้ปลอดภัย การตัดสินใจนี้เกิดจากคุณธรรมภายในใจของตัวละคร และเป็นจุดวิกฤติใหญ่ที่ทำให้สถานการณ์ที่ทรนแรงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังนี้

พระร่วง ... กูจะยังอยู่ไซ้ไรไม่เซ้าที่
จำกูจะหลีกเสียงไป
สู่แดนสุโขทัยกรุงศรี
ขอมรู้ว่ากูไกลบุรี
คงจะไม่โจมตีต่อไป¹

จากนั้นจึงเป็นการตัดสินใจของตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ พญาเคโซ เมื่อทราบว่าพระร่วงหนีไปสุโขทัย จึงเลิกมความตั้งใจที่จะเข้าโจมตีละโว้ การตัดสินใจของพระร่วงจึงเป็นการตัดสินใจที่กล้าหาญใหญ่โตในรูปร่างเกินไป และการตัดสินใจของพญาเคโซครั้งนี้ เกิดจากการค้นพบความจริงจากนายมัน เรื่องพระร่วงหนีไปสุโขทัย การค้นพบนี้จึงทำให้เกิดการถดถอยของเหตุการณ์ในชั้นที่หนีไปสุโขทัย ดังนี้

เคโซ ... จำกูจะคิดชิงดูบาย
ลขมล้างทำลายปรบักษ์
กูจะลอกตอกไปมิให้พัก,
ลขมลักสังหารผลาญชีวา²

ในองก์ที่สี่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอการกระทำของนายมัน เคนมาก โดยเริ่มตั้งแต่นายมันแต่งทำเป็นหนาวสัน เพื่อให้ทหารขมก่อไฟและใช้ยาผสมโรยในไฟ จนทหารขมหลับไม่ไคสติ นายมันจึงลขมหนีออกมาส่งข่าวให้ทางเมืองละโว้ทราบเรื่อง การแก้ปัญห

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระร่วง อกที่ 3 ตอนที่ 1 หน้า 59

² ก. อกที่ 3 ตอนที่ 2 หน้า 75 - 76

เฉพาะหน้าที่ยายนั้นสามารถหนีรอดมาได้ค่อนข้างไม่สมจริง กล่าวคือ นายนั้นถูกทหารขอมจับตัว โดยมีโคญูกัดไว้แต่อย่างใดและมีโคโยตี้สิ่งของที่อยู่ในตัวนายนั้น ทำให้นายนั้นเขาขาดสติส่งใน กองไฟได้ การกระทำและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับนายนั้น ไม่จำเป็นต้องนำเสนอจนเกินมากดังปรากฏ ในละครเรื่องนี้ เพราะนายนั้นมิใช่ตัวละครเอกของ เรื่อง เป็นเพียงคนส่งข่าวที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ ในสัมพันธ์กันเท่านั้น การเสนอการกระทำของนายนั้นอย่างละเอียด ในเรื่องวิธีการลอบหนีจากขอม มาได้จึงไม่จำเป็น

นางจันทน์มารดาของพระร่วงและขุนนางของละโว้มีส่วนช่วยคลี่คลายปัญหาใหญ่ คือ ขอมยกทัพมาอยู่ชายแดนเพื่อเข้าโจมตีละโว้ นางจันทน์โคสั่งทหารเข้าโจมตีขอมอย่างฉับพลัน ทำให้ขอมแตกพ่ายไม่เป็นขบวน การสู้รบในองก์ที่สี่นี้ ทำให้เกิดจุดวิกฤติครอง ดังนี้

นักสุวรรณ	... อ้ายศักดิ์, เขาเด็กถูกฝากไว้ เวลานี้แค่ตัวกู ของคุมพลทอสู, ดาหาไม มึงคงคงมวชวยทันใด, ถูกฝากไว้ (วิ่งเข้าโรง)
นายนั่น	ไมทองไทรอวี (วิ่งตามนักสุวรรณไป... แล้วทหารขอมกับชาว เมืองละโว้ จึงออกมาจากทางขวา รมหุงกันพลางไทยรุก, ขอมสู้พลางถอย...) ¹

จุดสูงสุดครองเกิดขึ้นเมื่อเหตุการณ์เครียดที่สุด เมื่อทหารขอมเป็นฝ่ายรับและถอยในขณะที่ ฝ่ายไทยรุกกรบอย่างสามารถ หลังจุดสูงสุดครองเหตุการณ์ในละโว้คลี่คลายลง แต่เหตุการณ์ใน สุโขทัย ระหว่างพระร่วงและพญาเคโซ ยังคงถึงเครียดอยู่ ในองก์ที่ห้า พญาเคโซเข้าไปตามหาพระร่วง คินยัคและหมายที่ติดตามพระร่วงไป ออกมาจับพญาเคโซ ตรงนี้เป็นจุดสูงสุดใหญ่แสดอง เหตุการณ์เครียดที่สุดของปัญหาใหญ่ จุดสูงสุดใหญ่นี้ เกิดจากการค้นพบความจริงว่าคนไทยที่มากตามหาพระร่วงคือ ชาวขอมปลอมตัวมา ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระร่วง องก์ที่ 4 ตอนที่ 2 หน้า 91 - 92

นายบุญ อ้ายคนนี้ใช่ไหม ?
 นายมี ไช้ละสิ! พวกเราลอมไว้อายาให้มันไปไค้
 (ศิษย์วัดลอมเกโซไว้)
 เกโซ เอะ! อะไรกัน? (ลุกขึ้นยืนตึงหมัก)
 นายบุญ อายาทอสู! พวกกูจะเอาพลองร่ำเสี้ยตายคาที่

 นายมี อ้ายอัมรีย, บังจะมีหน้าโกหก (นายบุญจะมัท, เกโซคั้น)
 อายาคินไป, อายาสักนรก เกี่ยวกูที่กระแสมารเยะ จ้มมัน
 (เกโซชักมีคห้อมในหัวออกมา, นายมีก็ช่วยพลองทันที)
 เอานี้เนะ! กูว่าแล้วไมทัง (ก็อ๊ก)
 เกโซ โอโย! โอโย!

เมื่อพญาเกโซถูกจับ อำนางขอมในละโว้และการตามจับตัวพระร่วงสิ้นสุดลง บัญหา
 ทาง ๆ คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น พระร่วงได้เป็นเจ้าเมืองสุโขทัย ดังนี้

มหाराชครู ... ขอเชิญพระองค์ขึ้นทรงราชย์
 เสด็จอาสน์สุโขทัยวังสวรรค
 เพือนคงไพร่ฟ้าประชาชนันท์
 เกมมสันท้าวแก้วแก้วไทย...²

เรื่องจบอย่างสุข ทิวละครฝ่ายก็คือ พระร่วงสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยุ่งยาก
 ทาง ๆ ด้วยความสามารถของตน และผู้ช่วยเหลืออื่น ๆ

บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นตั้งแต่ละครเบิกเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงปูพื้น โดยให้วิธีบรรยาย ในทิวละครเอกคือ พระร่วงทรงรำฟังกถึงบทบาทมาของทูลและบัญชา
 ที่เกิดกับชาวละโว้ การปูพื้นปรากฏในตอนต้นขององค์หนึ่ง ท่อจากการปูพื้นเป็นจุดเริ่มเรื่อง ได้แก่

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระร่วง องค์ที่ 5 หน้า 99

²ก. หน้า 114

ทหารขอมมาทางด่านน้ำชาวละโว้ จากเหตุการณ์ทำให้เกิดเหตุการณ์กระตุก ไคแก่ พระร่วง ทรงเห็นว่าเมืองละโว้ประสบความแห้งแล้ง ประชาชนอดอยาก จึงไม่สามารถจะให้ประชาชน ออกไปส่งด่านน้ำได้ เหตุการณ์กระตุกทำให้เกิดปัญหาในองค์กรต่อไป

การสร้างปัญหาในละครเรื่องนี้ เกิดจากตัวละครเอกฝ่ายดีเริ่มสร้างความยุ่งยากใน เหตุการณ์กระตุก คือ ไม่สามารถส่งด่านน้ำได้ พระร่วงจึงทรงคิดอุบายจนทำให้ขอมต้องขนน้ำ ไปเอง การแก้ปัญหาของพระร่วงนี้ทำให้ฝ่ายขอมเห็นว่า พระร่วงฉลาดอาจคิดการเชิงซ้อตอกคน ภายหลัง จึงสั่งให้ตามจับพระร่วงมาลงโทษเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม การจับตัวพระร่วงเป็นปัญหาใหญ่ ที่ทำให้เกิดความยุ่งยาก คือ การสู้รบระหว่างไทยกับขอม ดังนั้นปัญหาใหญ่จึงเกิดจากการสร้าง ปัญหาย่อย ที่มีความยุ่งยากขึ้นทีละน้อย ๆ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากกลุ่มตัวละครสองกลุ่ม

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่องจะพบว่า การปูพื้นแม่จะปรากฏน้อย โดยเฉพาะ ปรากฏในตอนต้นขององก์หนึ่งเท่านั้น แต่เรื่องก็พัฒนาไปอย่างเหมาะสม การนำเสนอเหตุการณ์ ต่าง ๆ ในการดำเนินเรื่องและพัฒนาปัญหามีมาก โดยไม่ต้องอาศัยการปูพื้น จุดเริ่มเรื่องและ เหตุการณ์กระตุกเกิดขึ้นเร็ว คือ ราว ๆ ตอนองก์หนึ่ง ขยงใจบุญหรือขุนอานไคคือ จุดวิกฤติ เกิดขึ้นครึ่งแรกขององก์หนึ่ง คือ พระร่วงตัดสินใจออกอุบายให้ขอมขนน้ำไปเอง จุดวิกฤติ ที่สำคัญเป็นจุดวิกฤติใหญ่ คือ การตัดสินใจออกจากละโว้ของพระร่วงเกิดขึ้นราวกลางองก์สาม จุดวิกฤติย่อยอื่น ๆ มีส่วนทำให้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปทั้งสิ้น แต่จุดวิกฤติค่อนข้างห่างเกินไป ทำให้ เหตุการณ์ไม่เร้าใจเท่าที่ควร จุดสูงสุดเกิดขึ้นสองครั้งคือ ในตอนท้ายขององก์สี่ เป็นเหตุการณ์ สู้รบระหว่างไทยกับขอม และจุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นในองก์ห้าตอนต้นองก์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในช่วงแรก คือ ช่วงองก์หนึ่งถึงองก์สาม เหตุการณ์ต่าง ๆ ดำเนินไปค่อนข้างราบเรียบ แม้จะมีความขัดแย้ง เกิดขึ้นก็ตาม เหตุการณ์เริ่มเร้าใจขึ้นตอน เมื่อเริ่มเข้าสู่องก์สี่และตอนแรกขององก์ห้า การ คลี่คลายเรื่องมีไม่มากเกินไปจนทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านหมดความสนใจ การสร้างความกระหายใกรู้มี น้อยมาก ความสนใจของผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดจากการคาดคะเนวิธีการแก้ปัญหาของตัวละครเท่านั้น ไม่มีการเตรียมเรื่อง เพื่อเร้าความสนใจหรือเร้าให้เกิดการคาดคะเนแต่อย่างใด การค้นพบความจริง ทำให้เกิดการกลับขึ้นของเหตุการณ์ มีส่วนผลักดันให้ตัวละครตัดสินใจอีกอย่างหนึ่ง เช่น พญาเคโซ ทรามว่าพระร่วงทรงหนีไปสุโขทัย แทนที่จะเข้าโจมตีละโว้ตามที่ตั้งใจไว้แต่แรก กลับเปลี่ยนใจ

ปลอมตัวไปตามจับพระร่วงเพียงคนเดียว หรือการค้นพบความจริงว่าพญาเคโชปลอมเป็นคนไทย
ไปขอพบพระร่วง ทำให้พญาเคโชถูกจับ แทนที่จะได้จับพระร่วงมาถวายหัวพิศมมา เป็นคน
อนึ่ง เหตุที่ละครเรื่องพระร่วงนี้ มีเหตุการณ์ที่ไม่ควรจะสร้างความกระหายใคร่รู้ได้นั้น
อาจเป็นเพราะละครเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคัดแปลงจากพงศาวดาร
ตั้งแต่เริ่มเล่าเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ และคนโดยทั่วไปน่าจะรู้เรื่องเกี่ยวกับพระร่วงดีพอสมควร
เหตุการณ์ที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นละครจึงไม่จำเป็นต้องคาดเดาเหตุการณ์ใด ๆ มากนัก ประกอบกับ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินเรื่องอย่างเรียบง่ายเป็นไปตามลำดับ
เหตุการณ์ทุก ๆ ตอนชัดเจนจึงไม่มีสิ่งใดเคลื่อนไหวหรือผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ได้
มากนัก

เหตุการณ์บางตอนพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นการกระทำของ
ตัวละครบางตัวให้เด่นเกินไป เช่น เหตุการณ์ที่สนมนายมีทำอุบายหนีจากกองทัพขอม ซึ่งไม่
สมจริงด้วย เหตุการณ์ที่สนมนายมีจี้เห็นว่าไม่จำเป็นที่ของนำเสนอนั้นเป็นเหตุการณ์เด่นในองค์ที่สี่
เพียงกล่าวหาความถึงก็พอแล้ว เพราะนายมีมิใช่ตัวละครเอกเป็นตัวละครที่เชื่อมโยงเหตุการณ์
ให้สัมพันธ์กันเท่านั้น

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุผลเป็นผลแก่กัน
เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง แม้จะมีเหตุการณ์ในบางตอนที่ขาดความสมจริงไปบ้างก็ตาม

บทละครเรื่อง นิดใจโคป้อม

บทละครเรื่องนี้ เป็นบทละครพูดกึ่งเดี่ยว มีพร้องแทรกอยู่บางแห่ง พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยมีโคโธพระนามแฝง

เรื่องย่อ

เอกเวอร์ค การ์ลตัน จักงานเลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดให้เอลินอร์ เฮวู้ค (เนลล์)
เด็กสาวอายุ 18 มีบุตรสาวของเขื่อนที่ฝากให้ตนช่วยเลี้ยงก่อนเสียชีวิต ทั้งเอกเวอร์คและฟิลิป
แพร์ฟิดต์พยายาม ไข้อย่างเอาใจใส่เอลินอร์อย่างดี ขณะที่มีการเต้นรำสนุกสนานอยู่ภายนอก

เอกเวอรทหลบเข้ามาอยู่ในห้องควยหาทางเล็ดลอดไป พิลิปเข้ามาคุยควย ทั้งสองพูดถึงเอลินอร์ว่า
ควรส่งเสริมให้แต่งงานเพื่อจะได้มีความสุขสืบไป โดยหมายมั่นจะให้เอลินอร์แต่งงานกับจอร์จแลน-
เชสเตอร์ ขุนนางอังกฤษ ซึ่งสนิทสนมกับเอลินอร์มาก ถ้าในแต่งงานกับจอร์จแลนเชสเตอร์จะวิเวกก็
เป็นถึงคุณหญิง พิลิปแย้งว่าแลนเชสเตอร์อาจมีคนที่รักแล้ว และในงานนี้หญิงคนนั้นก็มาด้วย

ขณะที่ทั้งสองกำลังคุยกันอยู่นั้น แลนเชสเตอร์กับเอลินอร์เข้ามาตามหาเอกเวอรท เอลินอร์
ทอว่าเอกเวอรท เรื่องไม่ทำหน้าที่เจ้าของบ้าน เอกเวอรทตอบว่าตนไม่สบายพิลิปกับแลนเชสเตอร์
เลี้ยงออกมาข้างนอก เอกเวอรทบอกเอลินอร์ เรื่องที่ตนยังไม่ได้จัดการหาบุตรธิดาให้เอลินอร์
เอลินอร์แสดงท่าทีไม่พอใจที่เอกเวอรทจะหนีแต่งงาน ทั้งคู่ออกไปเที่ยวว่า เมื่อเอกเวอรทและ
เอลินอร์ออกไปแล้ว แลนเชสเตอร์กับเบ็สตี มาร์ติน (นางละคร) คู่รักของแลนเชสเตอร์เข้ามา
นั่งคุยกัน พิลิปเข้ามาซักจิ้งหะและลาจากไป แลนเชสเตอร์บอกความจริงกับเบ็สตีว่าตนไม่ได้รักใคร
เอลินอร์อันธพาล และขอแต่งงานกับเบ็สตี หลังจากนั้นจึงชวนกันออกเที่ยวว่า พิลิปพบเอลินอร์และได้
ถามเอลินอร์ถึงแลนเชสเตอร์ เอลินอร์บอกว่าคุณไม่รักแลนเชสเตอร์ แต่รักผู้ชายคนหนึ่ง แม้จะ
มีอายุต่างกันก็ไม่ถือ เอกเวอรทเข้ามาถามเอลินอร์ให้ออกไปพบผู้พบมารวมงาน ส่วนตัวเองเข้ามาคุย
กับเบ็สตี ทั้งสองคนเคยเล่นละครร่วมกันมาก่อน จึงตกลงลงสมัครกันใหม่ที่เขาพระเข้านาง
แลนเชสเตอร์กับเอลินอร์ เขามาพบคนทั้งสอง เอลินอร์เข้าใจว่าเอกเวอรทมีอะไรกับเบ็สตี
ส่วนแลนเชสเตอร์ก็บอกกับเอกเวอรทว่า ตนจะแต่งงานกับเบ็สตี เอกเวอรทรู้ความจริง ก็แสดง
ความยินดีด้วย ทั้งหมวกพากันออกไปข้างนอก ทั้งเอกเวอรทไว้ในห้อง, เอลินอร์เข้ามาหาเอกเวอรท
บอกว่า เอลินอร์อยู่ในบ้านเอกเวอรทมีความสุขสบายดี เอลินอร์ก็สารภาพว่ารักเอกเวอรท ทั้งคู่
เข้าใจกัน

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) แม้จะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ
ที่ไม่สู้กระชับรัดกุม ขาดความหนักแน่นจริงจัง หรือเหตุการณ์บางตอนแสดงให้เห็นว่าตัวละครไม่มี
จุดมุ่งหมายที่แน่นอนก็ตาม เช่น เอกเวอรทแสดงที่หาสนิทสนมกับเบ็สตี เพื่อให้แลนเชสเตอร์กลับ
สนใจ เอลินอร์ก็เค็ม แต่เมื่อแลนเชสเตอร์มาพบเบ็สตีกับเอกเวอรท แสดงท่าทีสนิทสนมกับ

เอกเวอรค์กลับรับปฏิเสธว่าเป็นการชมละครไม่มีเหตุอย่างอื่น เป็นต้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องส่วนมากไม่ปรากฏความขัดแย้งที่เด่นชัดทุกอย่างจึงดูราบรื่นตลอด แม้มีความขัดแย้งปรากฏบ้าง แต่ก็ไม่จริงจังหรือคลี่คลายไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้แม่ละครเรื่องนี้จะมีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) แท้ก็เป็นออร์แกนิกที่ค่อนข้างจะมีส่วนบทพรองและขาดความสมจริงอยู่มาก ละครเรื่องนี้เสนอแนวคิดสำคัญคือ การแต่งงานควรเกิดจากรักและความเข้าใจ มิใช่การคลุมถุงชน

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

ก่อนละครจะเข้าสู่จุดเริ่มเรื่องนั้น มีบทสนทนาเพื่อปูพื้นเรื่องในอดีตของตัวละครเอก โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดไว้ในตัวละครเอกกับตัวละครรองเสาวฤทธิ์หลังใหญ่ขมหรือผู้อ่านทราบเรื่องไปทวย กิ่งทวยอย่าง

พิลิป   เบลลอายุถึง 18 แลวันะ กู ๆ ก็เหมือนเมื่อก่อนซี้บนี้เอง เมื่อวิไลตาย และฝากไว้ให้แกกับฉันช่วยกับดูแลเบลลแทนตัวเขา... ส่วนแกสิ ทั้งแตกมากใครรับทั้งตัว เบลลกับแม่ของเขามาให้อาหารอยู่ในบ้าน ครั้นเมื่อแม่เขาตายไปแล้ว แกก็อุทิศสถานที่เลี้ยงมาทุนถมจนเบลลเติบโตขึ้นทันหาครุมาสอนวิชาต่าง ๆ¹

ต่อไปเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือ เอกเวอรค์และพิลิปต้องการหาคู่ครองให้เอ็ดวินอร์ เพื่อปลุกฝังใหม่มีความสุขสืบไป ดังนี้

เอกเวอรค์   บังขาดอยู่อีกอย่าง เฒ่า ก็แต่การที่จะปลุกฝังใหม่เข้บ้เวเรียน เลื่อนั้นแหละ จึงจะสิ้นหวัง เออ ! เออ ! แลนเซสเซอร์นะ แกเป็นอย่างไร ? จะพอสุมกับเบลลของเราไหม ?²

จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว ปัญหาเริ่มขึ้นเมื่อละครเปิดเรื่องแล้ว

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "นิทใจไค้ลิม" ใน บทละครทุกเรื่องนิทใจไค้ลิม หาเมียบให้แล้ว ฟอกไม้ขาว ตอนรับลูก โทบ ศรีหรือยุบยา (พระนามแฝง) หน้า 4 - 5

²ก. หน้า 6

หลังจากจุดเริ่มเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปูพื้นให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรู้จักตัวละครอีกตัวหนึ่ง รวมทั้งความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น เช่น กลาวถึงลอร์ด แลนเชสเตอร์ เป็นต้น

ต่อไปเป็นเหตุการณ์กระตุ้น หลังจากปูพื้นเรื่องมาพอสมควรแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเหตุการณ์กระตุ้นโดยให้ เบ็สลิ ผู้หญิงที่แลนเชสเตอร์รักมางานของเอลินอรั้วย การที่เบ็สลิมงานนี้ทำให้ความมุ่งหวังของตัวละครเอก คือ เอกเวอร์คประสบความสำเร็จอย่างยาก ดังนี้

ฟิลิป   ถ้าแกมีความหวังอยู่เช่นนั้น ทำไมแกสัประคนไปเชิญเอาผู้หญิงที่แลนเชสเตอร์คิดอยู่นั้นมา ?

เอกเวอร์ค   ฟิล ! นี่แกพูดอะไรเช่นนั้น ผู้หญิงคนไหนที่แกว่า...¹

ตัวละครเอกฝ่ายนี้คือ เอกเวอร์ค มีจุดมุ่งหวังคือ ให้เอลินอรั้วแต่งงานกับชายสักคนหนึ่งที่มีฐานะพอที่จะเซ็คหน้าซุตาเอลินอรั้วได้ แต่ความมุ่งหวังของเอกเวอร์คกำลังประสบความสำเร็จอย่างยากเมื่อทราบว่าผู้หญิงที่ลอร์ดแลนเชสเตอร์ชอบพอมานางานนี้ด้วย และความยุ่งยากอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อจากเหตุการณ์กระตุ้น คือ เอลินอรั้วไม่พอใจจะแต่งงานกับแลนเชสเตอร์ ดังนี้

เอลินอรั้ว   โซ ! นี่คิดจะทำผิดอย่างไร จึงได้เร่งรัดอยากจะทำจักไปให้พ้น... ตัวฉันอยู่เคียงนี้ก็มีความสุขเพียงพอแล้ว ไม่ได้มีความเคียดแค้นหรือสนใจสักขณะจิตเดียว...²

หลังจากนั้นมีการปูพื้นให้เห็นอาชีพของเบ็สลิ ตัวละครสร้างความยุ่งยากเพิ่มขึ้นเมื่อแลนเชสเตอร์ตัดสินใจขอแต่งงานกับเบ็สลิ ความหวังของเอกเวอร์คประสบปัญหามากที่สุดในตอนนี้

ต่อไปมีการเตรียมเรื่อง เพื่อให้เห็นผลสุดท้ายของเรื่อง เอลินอรั้วบอกลักษณะชายที่เธอพอใจให้ฟิลิปทราบ ดังนี้

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "จิตใจไต้ปี่ส้ม" ใน บทละครพูด เรื่อง จิตใจไต้ปี่ส้ม หาเมียให้ด้ว ฟอกโมขาว ทอนรับลูก โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 7

² ก. หน้า 10

เอลินอร์ ชายโคทองจิตติคสมักร
 น้องคงรักตุ๊กที่มีลมอันสิ้น
 ถึงประสพพบใครในแดนดิน
 ไม่ถวิลหวังเห็นมาเปรียบกัน
 ถึงอายุฉีกกันไม่พรันจิต
 ยังกงคิปล้อมแปรมเกษมสันต์
 ขอรบไซ้ในกัจฉาจรินทร์...

ฟิลิป ... ตามจริง ๆ เอะนะ นี่มีใครแล้วหรือที่ท้องใจหลอนนา
 เอลินอร์ (หัวเราะ) จะมาเล่นตามความลับเช่นนี้ไม่ได้ มีตากก็ขอให้ใช้
 มีใจก็ขอให้หนักเอาเองบ้างเถิด¹

ความมุ่งหวังขอเอกเวอรค์ลอมเหลวโดยสิ้นเชิง เมื่อเอลินอร์ทำความเข้าใจกับแลนเซสเทอ
 ร์เรื่องที่ทั้งสองไม่คิดจะแต่งงานกันตามที่ผู้ใหญ่เห็นชอบ ดังนี้

เอลินอร์ ผู้ใหญ่ของเราทั้งสองฝ่ายเขาต้องการให้เราแต่งงานกัน แต่ข้อนี้
 มันไม่ตรงกับความเห็นของตัวเราเองไม่ใช่ฤา ?

แลนเซสเทอ ์ เนล !

เอลินอร์ ... เพราะฉะนั้น เพื่อให้ง่ายแก่เธอ ฉันขอมอบกว่าฉันรู้อยู่แล้วว่า เธอรัก
 กับมิสมาร์จัน (แลนเซสเทอ ์ กับหมา) ฉันจะไม่เป็น ผู้เขาแซกกลาง
 ระหว่างคูรักกันเลย²

เอกเวอรค์ยังไม่คืนความพยายาม คิดจะแยกเบ็สตีกับแลนเซสเทอ ์ โดยทำที่สนิสนม
 กับเบ็สตี เพื่อให้แลนเซสเทอ ์หันกลับมาสนใจเอลินอร์ตามเดิม แต่เอกเวอรค์มิได้แสดงความตั้งใจ
 จริงในเรื่องนี้แต่ประการใด คงจะเห็นได้จากเหตุการณ์หลังจากที่ลองชมละครถวายความสนิสนม

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ฉีกใจไต้ปล้อม" ใน บทละครเรื่อง
ฉีกใจไต้ปล้อม หาเมียให้ยิว พอกไม่ขาว ทอนรับลูก โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 21 - 22

² ก. หน้า 26 - 27

ซึ่งสามารถทำให้แลนเซสเทออร์และเอลินอร์เข้าใจผิด แต่เอกเวอรักรับปฏิเสธขอว่าเป็นการ
ขมละคร ถ้าเอกเวอรักรจะแสร้งทำเฉย ๆ เพื่อให้แลนเซสเทออร์เข้าใจตามสถานการณ์
เอกเวอรักรอาจจะแก้ปัญหาก็เป็นไปตามความมุ่งหวังได้ เหตุการณ์ตอนที่เอกเวอรักรขมละคร
กับเบ็สลิ และแลนเซสเทออร์เข้ามาพบ จึงเป็นจุดสูงสุดครอง เมื่อเรื่องเริ่มเครียดขึ้นและทำให้
เกิดการค้นพบความจริงอีกด้วย ดังนี้

แลนเซสเทออร์ (เสียงแข็ง) เบ็สลิ ! หลอนมีอะไรจะขึ้นแรงไหม ?
เบ็สลิ ไม่มีอะไรนอกจากที่เอกเวอรักรักบอกขบบายแล้ว
แลนเซสเทออร์ ก็ทำไมหลอนไม่บอกบอกหรือว่าหลอนโดนตกลงจะแต่งงานกับมันแล้ว ?
เอกเวอรักร (ปลาดใจ) เอ๊ะ ! จริงเช่นนั้นจ้ ?
แลนเซสเทออร์ ตามปรกคณไม่ใช้คนซื่ปก...¹

การค้นพบความจริงในจุดสูงสุดครองนี้ ทำให้เอกเวอรักรทบทวนหวังที่จะให้เอลินอร์แต่งงาน
กับแลนเซสเทออร์ จากนั้นเป็นจุดสูงสุดใหญ่เกิดจากจุดวิกฤติใหญ่คือ เอลินอร์ตัดสินใจบอกความจริง
เรื่องที่คุณรักเอกเวอรักร เอกเวอรักรเองก็พอใจเอลินอร์อยู่เงียบ ๆ จุดสูงสุดใหญ่นี้จึงมีการค้นพบ
ความจริง และทำให้เหตุการณ์กลับผันไปในทางตรงกันข้าม เรื่องจบอย่างสุข ไม่มีการคลี่คลาย
เรื่องออกจากจุดสูงสุดใหญ่ ตัวละครเอกแม้จะไม่ประสบความสำเร็จในสิ่งมุ่งหวัง แต่ตัวละครเอก
ก็สมหวังในความรัก อันเป็นผลมาจากเอลินอร์ไม่โดนแต่งงานกับแลนเซสเทออร์

บทละครเรื่องนี้มีการปูพื้นตั้งแต่ละครเปิดเรื่อง ต่อจากนั้นจึงมีการปูพื้นสลับกับการ
ดำเนินเรื่อง หลังจากจุดสูงสุดครองไม่มีการปูพื้นอีก จุดเริ่มเรื่องคือ เอกเวอรักรกับพิลิปต้องการให้
เอลินอร์แต่งงานกับแลนเซสเทออร์ เหตุการณ์กระตุกคือ เบ็สลิสามารถมองานฉลองวันคล้ายวันเกิดของ
เอลินอร์ด้วย เพราะเบ็สลิสามารถงานนี้ ทำให้แลนเซสเทออร์มีโอกาสพบ พุกจา และขอแต่งงานด้วย
เป็นเหตุให้ความหวังของเอกเวอรักรมีอุปสรรคความยุ่งยากในเรื่องนี้ไม่มีตัวละครใครตั้งใจสร้างขึ้น

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ฉีกใจไต่ปี่ลม" ใน บทละครพูดเรื่อง
ฉีกใจไต่ปี่ลม หาเมียให้ผัว พอกไม่ขาด ทอนรับลูก โศภ หรืออุษษา (พระนามแฝง)

เพียงแต่การกระทำของตัวละครนั้นทำให้ความมุ่งหวังของตัวละครเอก ประสบความยุ่งยากและล้มเหลวในที่สุด ตัวละครเอกคือ เอกเวอร์คมีความมุ่งหวังจะให้เอลินอร์แต่งงาน แต่ตัวเอกเวอร์คเองไม่ใ้กระทำการอย่างใดที่แสดงให้เห็นว่าเขาพยายามจะให้ความมุ่งหวังประสบผลสำเร็จแม้จะพยายามทำบางแก่งปราศจากความตั้งใจจริง เช่น การขอมลละครกับเบ็สตีทำให้แลนเซสเตอร์เข้าใจผิด เอกเวอร์คก็รับอธิบายความจริงเสียก่อน เป็นต้น

ในความโครงสร้างของโครงเรื่องนั้น มีการปูพื้นพอเหมาะกับการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านทราบภูมิหลังของตัวละคร และสามารถติดตามเรื่องได้เป็นอย่างดี การปูพื้นใช้บทสนทนาระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครรองบอกเล่าเรื่องโดยตรง มิได้ใช้สำนวนโวหารที่ตบตีความแต่อย่างใด จุดเริ่มเรื่องเป็นการตั้งความหวังของเอกเวอร์คเกี่ยวกับคู่ครองของเอลินอร์ เหตุการณ์กระตุกเป็นอุปสรรคแรกที่เขามาขัดขวางความต้องการของตัวละครเอกจนทำให้เอลินอร์มิได้แต่งงานกับแลนเซสเตอร์ เหตุการณ์กระตุกกับจุดเริ่มเรื่องเกิดขึ้นไม่ห่างกันนัก จุดสูงสุดรองและจุดสูงสุดใหญ่ เกิดขึ้นในตอนท้ายของละคร ส่วนจุดวิกฤติในตอนสุดท้ายช่วยให้เกิดการค้นพบความจริงไม่มีการคลี่คลายเรื่อง ดังนั้นจึงเป็นผลดีต่อเรื่องมาก เพราะเหตุการณ์ในตอนจบนั้นดูเสมือนเป็นการคลี่คลายเรื่องอยู่ในตัวแล้ว การจบพร้อม ๆ กับจุดสูงสุดนี้จึงไม่ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเบื่อหน่ายจนเกินไป

อนึ่ง เมื่อพิจารณาความยุ่งยากที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกคือ เอกเวอร์คนั้น มิได้เกิดจากความตั้งใจของตัวละครอื่น ๆ แต่เป็นผลกระทบบังคับไ้กลดามาแล้ว ลักษณะความยุ่งยาก จึงมิได้แสดง ความขัดแย้งกับตัวละครเอกโดยตรงและชัดเจน เหตุการณ์ที่เป็นความยุ่งยากดำเนินมาโดยปราศจากความขัดแย้ง เช่น แลนเซสเตอร์ขอแต่งงานกับเบ็สตี แม่เบ็สตีจะคัดค้านบ้าง แต่ก็นยอมในที่สุด เอลินอร์ซึ่งเป็นคู่ครองและเป็นคนที่จะแต่งงานกับแลนเซสเตอร์ ก็ปฏิเสธความรักกับเขากับแลนเซสเตอร์ ทำให้แลนเซสเตอร์หนอุปสรรคที่จะแต่งงานกับเบ็สตี เหตุการณ์เหล่านี้จึงเกิดขึ้นค่อนข้างง่ายไม่กระทบรักคุณ หรือแสดงความจริงจัง ลักษณะนิสัยของตัวละครไม่เด่นชัด ตัวละครทุกตัวจึงแลดูคี่หนัก ไม่มีการก้าวร้าว คึงคั่นหรือแสดงอารมณ์ใด ๆ ไม่ปรากฏชัดเจน บทละครเรื่องนี้จึงไม่ปรากฏตัวละครฝ่ายตรงข้ามเลย ดังนั้นแม้ละครเรื่องนี้จะมีลักษณะเป็นออร์แกนิก (Organic plot) แต่ก็ไม่กระทบรักคุณและแนบเนียน จึงทำให้เรื่องขาดความน่าสนใจความกระหายใคร่รู้ และความขัดแย้งที่เด่นชัด

อย่างไรก็ตามบทละครเรื่องนี้ ยังคงมีเอกภาพในด้านกระทำ แม้จะมีเหตุการณ์ที่ไม่สู้ กระชับ และแนบเนียนนัก แต่การกระทำโดยทั่วไปยังสามารถเสนอแนวคิดสำคัญในเรื่องความรัก และการแต่งงานได้

บทละครเรื่อง หมายนำขาน้ำ

บทละครเรื่องนี้มีความยาวขนาด 4 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

องก์ที่หนึ่ง หลวงประจักษ์จักษุกับร้อยเอกแก้ว กุสุมรัตน์ นั่งหอมมมคุยกัน ในงานขึ้นงานใหม่ของพระยาประคิษฐาการ เรื่องที่คุยกันนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของหลวง ภัททิศาภังค์ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการจัดงานในพระยาประคิษฐาการเมือง หลวงภัททิศาภังค์จะได้นำงานกับ มาดี หลานสาวพระยาประคิษฐาซึ่งมีรศกที่ความารคยอมให้เป็นจำนวนมาก หลวงภัททิศาภังค์มีภรรยา อยู่แล้วคนหนึ่ง แต่ใจมักเป็นความลับ ร้อยเอกแก้วเคยทำงานอยู่ที่สภามันเมืองเดียวกับที่หลวงภัททิศา เคยเป็นนายอำเภอก่อนมาทำงานกับพระยาประคิษฐา หลังจากคุยกันได้สักครู่ หลวงประจักษ์ ได้เชิญพระพิณจรรยาบรรณมาคุยด้วย พระพิณจาเดาว่า หลวงภัททิศาภังค์ เป็นที่โปรดปรานของพระยาประคิษฐา อาจจะได้เลื่อนเป็นคุณพระและเป็นหลานเจ้พระยาประคิษฐาอีกด้วย เมื่อร้อยเอกแก้วทราบ ว่า หลานสาวพระยาประคิษฐาคือ มาดี ผู้หญิงที่ตนเคยรู้จักชอบพอ ทำให้ร้อยเอกแก้วโกรธ เพราะคิดว่า ไม่ยุติธรรมเลยที่หลวงภัททิศาซึ่งมีภรรยาอยู่แล้วจะขอมาดีไปเป็นภรรยาอีก หลวงภัททิศาพามาดีออกมา บริเวณด้านหลังบ้านใกล้ ๆ กับที่หลวงประจักษ์กับร้อยเอกแก้วนั่งคุยกันอยู่ หลวงภัททิศาบอกมาดีว่า มีคนป่วยเป็นลมอยู่บริเวณนี้ หลวงประจักษ์กับร้อยเอกแก้วออกมาที่หน้ามาดี หลวงประจักษ์ แสร้ง ตามถึงดวงภรรยาของหลวงภัททิศาว่าสบายดีหรือ ทำให้หลวงภัททิศาต้องรีบกลับเกลื่อน เมื่อร้อยเอกแก้ว และหลวงประจักษ์ไปแล้ว หลวงภัททิศาบอกมาดีว่ามองไม่เห็นน้องสาวของตน แต่สติไม่เจ๊งมีใครหาภรรยาจัก หลวงประจักษ์มาตามมาดีให้ไปช่วยเลี้ยงของหวานตามคำสั่งพระยาประคิษฐา ต้องเข้ามาตามหลวงภัททิศา จึงเห็นส่วนทางกับหลวงประจักษ์ มองมาขอรองให้หลวงภัททิศาสามีชาวขัณฑ์พาตนมาที่สำนักขุนยวมรักษา

บุตรชาย เพราะบุตรชายป่วยอาการหนักมาก หลวงภักดีปฏิบัติเสวยอาหารที่มีฤทธิ์ร้อนทำ พร้อมกับ
ไล่นองให้กลับไม่ ผงขี้ขุยจะทำให้หลวงภักดีไปควม หลวงภักดีโกรธที่มีน้อง ผองคกใจรอง
เสียงดัง ขณะนั้นหลวงประจักษ์ไศยาพระยาประคิษฐาคุมหญิงประคิษฐา มาดี และรอยเอ็กแกว
มากวย คุณหญิงประคิษฐาคาดคั้นมองจนทราวมว่าเป็นภรรยาหลวงภักดี พระยาประคิษฐาให้หมอนที่
นาในงานไปรักษามบุตรชายหลวงภักดี

องค์ที่สอง หลวงภักดีกำลังนั่งเขียนหนังสืออยู่ที่บ้าน พระวิเชียรราชมิตรเข้ามาพบบอกว่า
คนเอาเพชรที่จะขายไปจำหน่ายหมดแล้ว และเพชรนี้หลวงภักดีเป็นคนค้าประกัน นางนางฝรั่งให้
พระวิเชียร หลวงภักดีปฏิบัติเสวยว่าไม่เคยค้าประกันเรื่องนี้ให้ พระวิเชียรบอกความจริงว่าตน
ถือโอกาสตอนที่หลวงภักดีกินเมาไม่ไต่สติให้หลวงภักดีเซ็นชื่อค้าประกันให้ หลวงภักดีทั้งโกรธ
และเสียใจ แต่ไม่สามารถทำอะไรได้ จำต้องแก้ปัญหานี้ต่อไป และวิเชียรบอกนายห้างฝรั่ง
เตือนเรื่องหนี้สินมาแล้ว หลวงภักดีกล่าววว่า ตนอาจจะไม่มีเงินใช้หนี้สินได้ ถ้าใครแข่งงานกับมาดี
แต่ขณะนี้มาดีทราวมว่ามีภรรยาแล้ว และมาดีก็ชอบพอกับรอยเอ็กแกวอยู่อีกด้วย พระวิเชียรจึง
วางแผนจะหาผู้หญิงสักคนหนึ่งไปอ้างตัวว่าเป็นภรรยาของรอยเอ็กแกว เพื่อให้มาดีเข้าใจผิด พระยา
ประคิษฐาแวะมาหาหลวงภักดีที่บ้าน ทันใดเห็นพระวิเชียรออกไปจากบ้านหลวงภักดี และได้
บอกว่าเรื่องหลวงภักดีเขียนจดหมายไปขอมาดีนั้น มาดีไม่ตกลง เพราะหลวงภักดีมีภรรยาอยู่แล้ว
พระยาประคิษฐาได้พบกับศาอ่าและขายนามิคารมารดาของน้อง ขายนมาและศาอ่าได้แสดงหาที่และ
คำพูดอย่างคนขมขื่นที่หลวงภักดีถือว่าไม่รักษาน้ำหน้าของตน เมื่อพระยาประคิษฐาจากไปแล้ว
หลวงภักดีจึงตอว่าศาอ่ากับขายนมาอย่างรุนแรง ผองออกมาไต่ยื่นเข้าโกรธจนเป็นลมเมหนึ่งไป

องค์ที่สาม นั้นหาบุตรสาวของพระยาประคิษฐา กำลังหยอกล่ออยู่กับมาดี รอยเอ็กแกว
เข้ามาหามาดี นั้นหาได้ขยออกไปเก็บดอกไม้ รอยเอ็กแกวกับมาดีสารภาพรักกัน หลวงประจักษ์
และนั้นหาออกมาพบเข้าทราวมเรื่องของทั้งสองคนด้วยความยินดี พระยาประคิษฐา เข้ามามองว่า
มีหญิงคนหนึ่งต้องการพบรอยเอ็กแกวที่หนามาน ผู้หญิงคนนั้นบอกว่าตนเป็นภรรยาของรอยเอ็กแกว
ชื่อสง่า รอยเอ็กแกวโกรธมาก พระยาประคิษฐาและหลวงประจักษ์ยังไม่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง
แต่มาดีเชื่อสนิท หลวงประจักษ์อาสาจะไต่สวนหาข้อเท็จจริงให้ โดยนำสง่าไปพินามตนในตอนมาย
วันรุ่งขึ้น สง่ายอมตกลง หลวงภักดีเข้ามาเรียนให้พระยาประคิษฐาและทุกคนทราวมว่า ผองออก

จากบ้านคนไปแล้วและไต่อกโทสงหนึ่งสี่หนาคามไปโททางไประณีย์ หลวงภักดีคำพยายามจะหา
ความเข้าใจกับมาลี แต่มาลีไม่สนใจ หลวงภักดีคำกล่าวตวาดาคนเห็นภรรยารอยเอกแถ หลวงประจง
จึงซักถามหลวงภักดีคำว่ารู้จักภรรยารอยเอกแถคยหรือ หลวงภักดีคำไม่ตอบ แต่แสดงพิรุณ เน้นพา
รำคาญที่หลวงภักดีคำคอยสนใจเรื่องของตนกับหลวงประจงฯ ถึงกับออกปากไล่ออกจากบ้าน

องกลี รอยเอกแถกับทุกคนหลวงประจงฯ เรื่องหญิงที่มาอาจเป็นภรรยาคน

หลวงประจงฯปลอมใบและยื่นยันแข็งขันจะช่วยเหลือเต็มที่ หลวงประจงฯเชิญพระวิจิตรภรรยา
เป็นพยาน การสอบถามสงฯ สงฯมาพบตามเวลา แต่ตอบคำถามนิกจากความเป็นจริงหลายข้อ
ในที่สุดหลวงประจงฯก็รับได้ว่าสงฯพูดเรื่องเป็นภรรยารอยเอกแถ และสามารถพาพระวิจิตร
เป็นผู้ใช้ให้สงฯมาอาจก็มาเป็นภรรยารอยเอกแถ มาลีถึงกับหันมาหาภรรยารอยเอกแถที่มานหลวงประจงฯ
จึงไต่ถามเรื่องเหล่านี้คย มาลีเข้าใจรอยเอกแถ พวกกันไปชมสวน พระยาประคิษฐากับหลวงภักดีคำ
มาที่มานหลวงประจงฯ หลวงภักดีคำได้ความว่าสงฯมาอยู่กับหลวงประจงฯ หลวงประจงฯรู้เห็นเป็นใจ
ให้ของให้พามา หลวงประจงฯหาตาอำและมายมาออกมาเอาความจริงเรื่องสงฯกับหลวงภักดีคำ
มองกหลวงภักดีคำไล่ออกจากบ้าน ไบทราบจะไปอยู่ที่ไหน จึงเข้ามาขออาศัยหลวงประจงฯอยู่ก่อน
เมื่อสงฯหายป่วยแล้วจะพากันกลับขนมพ พระยาประคิษฐาใหม่ของและนิกามารคาไปอาศัยอยู่พามา
ทนก่อน หลวงภักดีคำไม่สามารถปฏิเสธความนิกใด พระยาประคิษฐาคัดความสัมพันธ์ในคานส่วนตัวกับ
หลวงภักดีคำ ส่วนงานในหน้าที่ราชการก็ยังคงดำเนินไปตามปกติ นันหากันหลวงประจงฯเข้ามาบอก
พระวิจิตรภรรยาถูกตำรวจจับและหลวงภักดีคำอาจถูกฟ้องฉฉฉฉฉฉ ทุกคนเข้าใจกัน พระยาประคิษฐา
พาครอบครัวของสงฯไปพักพามาคน โดยมีหลวงประจงฯและรอยเอกแถตามมาสงคย

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้โครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ
เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล เช่น หลวงภักดีคำรังสัดก บึงหวังจะโคตแต่งงานกับมาลี เพื่อถอนฐานะ
ของตนเอง เมื่อไม่สมปรารถนาจึงไต่พยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายนั้น เป็นต้น
มีเหตุการณ์รองตามเท่านั้นที่เพิ่มความจำเป็นแก่การดำเนินเรื่องน้อยมาก เหตุการณ์โดยทั่ว ๆ ไป
โคเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ ผู้ที่หวังจะกตโดยผลประโยชน์ใส่ตน โดยใช้เล่ห์เพทุบาย
ยอมไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

ในองก์ที่หนึ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำเข้าสู่เรื่องด้วยบทสนทนา ระหว่างตัวละครเอก คือ ร้อยเอกแก้วกับหลวงประจักษ์จักษุมร รวมทั้งทรงปูพื้นเรื่องค่อนข้างมาก บางเรื่องทรงปูพื้นซ้ำกันหลายครั้งโดยไม่จำเป็นคือ ปูพื้นให้เห็นว่าหลวงภักดีคำรังสีมีความสามารถ เก่ง ฉลาด โดยเฉพาะการจัดงานในคืนวันนี้ สามารถจัดเลี้ยงเพื่อเอาใจผู้มาร่วมงานได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ชอบดื่มสุราหรือไม่ชอบก็ตาม หลวงภักดีคำจึงเครื่องคัมประเภทสุราเมรัยไว้อานหลังตึก เพื่อให้ผู้ที่ชอบดื่มสุราแต่ไม่ต้องการ เปิดแยกคอกสาขารวมชนเลี้ยงมาดื่มได้ตามต้องการ การกล่าวปูพื้น ในเชิงยกย่องความสามารถ ความมีประสบการณ์ของหลวงภักดีคำเกิดขึ้นหลายครั้ง และเกิดจากตัวละคร หลาย ๆ ตัว เช่น ในหน้า 145 - 147 หลวงประจักษ์จักษุมรถึงหลวงภักดีคำ ดังตัวอย่าง

ประจักษ์   ในงานใหญ่ในงานขึ้นบ้าน เจ้าของบ้านจำเป็นต้องเชิญแขกมากมาย ๆ และคงพยายามที่จะจัดการให้แขกได้รับความพอใจ โดยทั่วหน้ากันมากที่สุด ที่จะจัดได้ไม่ไหวหรือ...

เพราะฉะนั้นจะไม่ควรชมเขาหรือว่าช่างจัดดีมาก เมื่อใครอยากเป็นคนที่ถูก อยู่เสียทางหน้าตึก ถ้าใครอยากจะทำอะไรที่แรงกว่านำหาสักหน่อยก็เลี้ยง มาข้างหลังตึกครุหนึ่ง แลวกลับไปขอยกน้ำตาลปั่นน้ำใหม่ ใครจะรู้ว่าใคร นึกกับคนอื่น¹

ในหน้า 51 มีตัวละคร คือ "คุณหลวง" กับ "คุณพระ" เข้ามามีบทบาทหลังตึกและ กล่าวชมเชยหลวงภักดีคำอีก ดังนี้

คุณพระ   ที่จริงคุณก็ทำอย่างอื่น แกร่อยคีนัก... ควรดื่มให้ทรเจ้าของบ้าน

คุณหลวง   ควรให้พระช่วยอำนวยความสะดวกมากกว่ากระมังขอรับ (หัวเราะและคัมพังกู)

คุณพระ   ที่จริงควรชมเขาจริง รวยคอมมาก เป็นกำลังแก่เจ้าคุณมาก

คุณหลวง   จริงขอรับตั้งแต่โคเขามาไว้วคยแล้ว กุงานการของเจ้าคุณดำเนินขึ้นมาก²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายนำบทสนทนา" ใน บทละครทุกเรื่อง กลแตก หมายนำบทสนทนา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 145 - 147

²ก. หน้า 153

ในหน้า 154 หลวงประจักษ์ร้อยเอกแก้ว ไต่ถามหลวงภักดีอีก ดังนี้

ประจักษ์ แลเห็นพยานชัดเจนแล้วไม่ใช่หรือ ว่าอำนาจการของเจ้าคุณพระคิษฐา
อำนาจการคืออะไร
กุสุม เห็นแล้ว ผมเองก็รู้สึกขมใจเขาเหมือนกัน ก็ไม่ใช่เพราะเขาอำนาจการที่
หรือเราทั้งสองจึงได้มีโอกาสมานั่งคุยกันที่¹

และในหน้า 160 - 161 พระพิณจรรย์ธรรมกล่าวชมหลวงภักดีในขณะที่สนทนากับหลวง
ประจักษ์และร้อยเอกแก้วอีกเช่นเดียวกัน

หลังจากที่ฟังถึงหลวงภักดีมานานมากเกินจำเป็นแล้ว จึงเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็วเกิดขึ้นในราว
กลางองกัณฑ์หนึ่ง จุดเริ่มเรื่องนี้แสดงให้เห็นจุดเริ่มเหตุการณ์ที่เป็นอุทาหรณ์ คือ พระพิณจรรย์
กล่าวว่า หลวงภักดีอาจจะได้เป็นหลานเขยพระยาประจักษ์รฐา เมื่อร้อยเอกแก้วทราบดีว่าหลานสาว
หลวงภักดีคือ มาลี ผู้หญิงที่ตนชอบพออยู่ และร้อยเอกแก้วเองก็ทราบว่าหลวงภักดีมีภรรยาอยู่แล้ว
ยิ่งทำให้ร้อยเอกแก้วซนเคืองใจที่เห็นว่า ไม่ยุติธรรมที่หลวงภักดีจะมีโอกาสเลือกหญิงสาวมาเป็น
ภรรยาได้อีกทั้ง ๆ ที่มีภรรยาอยู่แล้ว ร้อยเอกแก้วไม่ชอบกรรมกรรมวิประเภที่สามีภรรยาได้หลายคน
จึงนิยมในสังคัมสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

กุสุม แต่ผมก็รู้ก็อยู่ว่า ถ้าเปรียบกับหลวงภักดีแล้วก็ต้องเสียเปรียบเขาเป็น
แน่นอน... ผมเห็นไม่เป็นยุติธรรมเลย ในการที่คนอย่างหลวงภักดีที่มี
เมียอยู่แล้วคนหนึ่งจะได้มีโอกาสเอาหญิงสาวไปหวงไว้อีกคนหนึ่ง ซึ่ง
เท่ากันแย่งคู่ของผู้ชายอีกคนหนึ่งที่ยังไม่มีเมียอยู่เลย²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายนำบทนำ" ใน บทละครทุกเรื่อง
กลแตก หมายนำบทนำ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้าที่ 1 หน้า 154

²ก. หน้า 164

จุดเริ่มเรื่องในละครเรื่องนี้เกิดขึ้นค่อนข้างช้าเกินไป เริ่มต้นในตอนกลางองก์ที่หนึ่ง การนำเสนอจุดเริ่มเรื่องช้าเกินไป ทำให้ไม่เร้าใจผู้ชมหรือผู้อ่าน โดยเฉพาะเหตุการณ์ก่อนจุดเริ่มเรื่องซึ่งมากเกินไป

หลังจากจุดเริ่มเรื่องมีเหตุการณ์กระตุ้น คือ ร้อยเอกแก้วและหลวงประจักษ์รวมมือกันชักชวนการแต่งงานระหว่างหลวงภักดีกับมาลี โดยแสดงจุดเรื่องมอบภรรยาของหลวงภักดี แม้จะไม่เปิดเผยให้มาลีทราบอย่างชัดเจน แต่ทุกให้มาลีเกิดความคลางแคลงใจ ดังนี้

ประจักษ์ อ้อ คุณหลวง คุณแก้วถามถึงแม่ของอยู่เมื่อสักครู่นี้เอง แม่กับออกคุณแก้ว
ถามตรงว่าแม่ไม่ใคร่เคยชมแม่เองเลย

ภักดี (ไม่สู้สบาย รับประทานความ) เขาเป็นคนขี้โรคไม่มีใครไปข้างไหน¹

ปัญหาที่สร้างความยุ่งยากขึ้นนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ตัวละครฝ่ายดีคือ ร้อยเอกแก้ว กับตัวละครฝ่ายตรงข้าม คือ หลวงภักดี มีความมุ่งหวังอย่างเดียวกัน คือ โด่เตงงานกับมาลี ร้อยเอกแก้วต้องการแต่งงานเพราะรักมาลี ส่วนหลวงภักดีต้องการแต่งงานเพื่อถกฏฐานะและหน้าที่การงานของตนจะโด่เตงงานขึ้น เหตุการณ์กระตุ้นเป็นวิธีการแก้ปัญหาคั้งแรกของร้อยเอกแก้ว โดยมีหลวงประจักษ์เป็นผู้ช่วยคนสำคัญ และนับว่าการแก้ปัญหาคั้งนี้เริ่มเป็นผลดีแก่ร้อยเอกแก้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อจากเหตุการณ์กระตุ้นเป็นเหตุการณ์ที่สนับสนุนการแก้ปัญหาคั้งแรกของร้อยเอกแก้ว และหลวงประจักษ์ โดยเฉพาะหลวงประจักษ์เป็นผู้ดำเนินการแก้ปัญหามากกว่าร้อยเอกแก้ว เหตุการณ์นี้ คือ มองเข้ามาในงานเพื่อตามหลวงภักดีให้ช่วยพาหมอบไปรักษามทรชาย หลวงประจักษ์ถือโอกาสนี้ตามมาลีและญาติผู้ใหญ่มาพบเหตุการณ์ระหว่างหลวงภักดีกับมอง เรื่องเลียบเข้าสู่จุดสูงสุดของ เมื่อมองตัดสินใจบอกความจริงว่าตนเป็นภรรยาหลวงภักดี จุดสูงสุดของจึงเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบความจริง การค้นพบความจริงนี้ทำให้เกิดการกลับผันของเหตุการณ์ในองก์ต่อไป คือ หลวงภักดีคบคิดกับพระวิเชียรฯ พยายามแก้ปัญหาคั้งและส่งผลกระทบโดยตรงมาสู้อยเอกแก้ว และหลวงประจักษ์ด้วย ดังนี้

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมาน้ำบ่อน้ำ" ใน บทละครพูดเรื่อง
กลแตก หมาน้ำบ่อน้ำ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) องก์ที่ 1 หน้า 172

คุณหญิง   พูไปตามตรง เอะหลอน ไม่ต้องกลัวใคร
 ผอง   จินันเป็นภรรยาหลวงภักดี¹

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเรื่องใหม่องปรากฏตัวขึ้นในองค์
 ที่หนึ่งและเปิดเผยตัวให้ทราบว่า เป็นใครนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุการณ์ตอนนี้ ทำให้ความกระหายใคร่รู้
 หดไป การค้นพบความจริงเกิดขึ้นเร็วเกินไป ความสนใจของผู้ชมหรือผู้อ่านที่มีต่อเรื่องภรรยา
 หลวงภักดี หดไปก่อนเวลาที่สมควร

ในองค์ที่สอง เริ่มสนทนาสนทนาและการพบกันระหว่างพระวิเชียรากับหลวงภักดี
 หลวงภักดีไม่สมหวังในตัวมาดี และประสบปัญหาสำคัญที่เกิดจากพระวิเชียร คือ พระวิเชียร
 ถู้อโอกาสให้หลวงภักดีเซ็นชื่อคำประกัน เพื่อตนจะไถ่หน้าเพชรมาขาย แต่พระวิเชียรนำเพชร
 ไปจำหน่าย จึงมีหนี้สินกับนายห้างฝรั่ง ซึ่งหลวงภักดีต้องรับผิดชอบด้วย ในฐานะผู้คำประกัน
 หลวงภักดีมีปัญหาระงับฐานะทางการเงินอยู่แล้ว เมื่อพระวิเชียรก่อเรื่องขึ้น หลวงภักดี
 จำต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ในที่สุดพระวิเชียรได้เสนอวิธีแก้ปัญหาคือ หากภรรยาให้รอยเอกแก่
 โดยให้หญิงคนหนึ่งไปแฉอ้างว่าเป็นภรรยารอยเอกแก่ เพื่อให้มาดีเข้าใจผิด และจะเป็นโอกาส
 ของหลวงภักดีที่จะเข้าไปสนิทสนมกับมาดีอีกครั้ง หลังจากแก้ปัญหาระงับแล้ว การแก้ปัญหของ
 หลวงภักดีครั้งนี้เกิดจากการค้นพบความจริงว่าตนต้องร่วมรับผิดชอบหนี้สินจำนวนมากของ
 พระวิเชียร ดังนั้นการค้นพบความจริงจึงก่อให้เกิดปัญหาที่ตัวละครต้องแก้ไข ดังตัวอย่าง

ภักดี   ผมเซ็นให้คุณหรือ
 วิเชียร   คุณหลวงได้เซ็นให้ผมละดี แล้วผมเอาจดหมายนั้นไปให้มิสเตอร์มาร์สตัน
                   เขาจึงได้อนุญาตให้ผมรับของ เพชรมา²

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายนำขันทนา" ใน บทละครพูดเรื่อง
กลแตก หมายนำขันทนา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) องค์ที่ 1 หน้า 186

² ก. องค์ที่ 2 หน้า 199

การแก้ปัญหของตัวละครฝ่ายตรงข้ามเรื่องกำจรรย์เอกแก้วไพนหางของหลวงภักดีท่านนี้ มีการเตรียมเรื่องที่ดีเกินไป ตัวละครเสนอวิธีการแก้ปัญหาคอนข้างละเอียด ทั้งตัวอย่าง

วิเชียร ถ้าปรากฏว่านายทหารผู้นี้มีเมียแล้ว ก็จะเป็นอันลคราคาของเขาลงมา
เพียงเท่าคุณในนิรันตคาของแม่มาสีจริงไหม

ภักดี ก็น่าจะเป็นได้ แต่เมื่อเขาไม่ได้มีเมีย

วิเชียร ผมจะหาให้เขาคคนหนึ่ง...

ภักดี ก็นายแก้วเขาจะตกลงหรือ

วิเชียร ผมไม่ได้อะไรจะขออนุญาตนายแก้วก่อนที่จะจัดหาเมียให้เขา...¹

การเตรียมเรื่องโดยเสนอวิธีการแก้ปัญหาคอนข้างดีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ทำให้เกิดความ
กระหายใคร่รู้ เพราะผู้ชมหรือผู้อ่านทราบแล้วว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป ถ้าเตรียมเรื่อง
ที่คลุมเครือกว่านี้จะช่วยให้อ่านหรือชมเกิดความคลางแคลง ไม่แน่ใจ หรือสับสนในเหตุการณ์
ที่เราเฝ้าติดตาม

การตัดสินใจแก้ปัญหของตัวละครฝ่ายตรงข้ามนี้ เป็นจุดวิกฤติของที่ทำให้เกิดปัญหาใหญ่
ซึ่งตัวละครเอกฝ่ายก็ต้องแก้ปัญหาคอนข้างต่อไปอีก

ในครั้งหลังขององกที่สอง พระยาประคิษฐมาส่งข่าวหลวงภักดีเรื่องมาลี ไม่ตกลง
แต่งงานกับหลวงภักดีในพรหม พระยาประคิษฐาโทพบกับศาอ่า และบายมา บิถามารคาของน้อง
เหตุการณ์ตอนนี้ แสดงอารมณ์ขันจากคำพูดและท่าทางของตัวละคร เพื่อเตรียมพัฒนาปัญหาคอนข้าง
ทั้งตัวอย่าง

ประคิษฐ (พูดขำขำ) นิ่งเสียบนแก้ออเดียนาย - หลอนทวย

มา นิ่งขางลางคักวาเจ้าคะ

อ่า นิ่งหนักแล้วพะยะคะ²

¹พระยาพสุเมศ์พระมณฑุเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายนำขตนา" ใน บทละครทุกเรื่อง
กลแตก หมายนำขตนา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแดง) องกที่ 2 หน้า 206 - 207

²ก. หน้า 220

หลังจากพระยาประคิษฐาลากลับไปแล้ว หลวงภักดีก็ไม่พอใจหาทางและคำพูดของท้าว
 และยายมาที่แสดงความเป็นคนขมบพทอหน้าพระยาประคิษฐา จึงทาลโกธรวมไปถึงดวงทวย
 เหตุการณ์ตอนนี้จึงเรียกทวยบพทอหน้าโททอบที่รุนแรง จนทำให้ดวงเป็นลมสลบไป เกิดจุดสูงสุดรอง
 กิ่งท้าวอย่าง

ภักดี (ทวาท) ทานี่เปรท แก้มเสียแล้วหรือว่าอยู่ในบ้านใคร
 อ้า (ทวยเสียงกิ่งบาง) พอนหลวงกระหัง ลืมเสียแล้วหรือว่าใครถูกสาวใครเป็นเมีย...
 ภักดี แกลยากรุความจริงหรือยายมา ฉันจะบอกให้ ถ้าลูกสาวของแกไม่มาเป็น
 ทรวนไสชาฉันอยู่เสียก่อนแล้วละก็ ฉันอาจจะไคเป็นหลานเซยเจ้าคุณประคิษฐ
 และจะไคเมียมั่งมีทวย
 ดวง อุย ! แม่ (เอามือปิดหน้าและเซ ยายมาเข้าไปพุงไปนั่งเก้าอี้)¹

ในองที่สาม รอยเอกแอกกับมาลีเปิดเผยความในใจของกันและกัน นับเป็นการค้นพบ
 ความจริงที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคนทั้งสองแน่นแฟ้นขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า บทบาทและเหตุการณ์ของ
 ทวีละครเอกทั้งสองนี้ จะเกิดขึ้นในองที่หนึ่งหรือองที่สองมากกว่า การเปิดเผยความในใจ
 ตอนนั้นค่อนข้างช้าเกินไปในขณะที่ทวีละครเอกฝ่ายตรงข้ามคำในวิถีการแก้ปัญหาาก่อนหน้าแล้ว
 ไคแก พระวิเชียรราและหลวงภักดีคบคิดกันสร้างเรื่องใส่ความรอยเอกแอกว่า มีภรรยาแล้ว
 เมื่อมีผู้หญิงมาอ้างตัวเป็นภรรยาของรอยเอกแอกจึง เป็นอุปสรรคขัดขวางความรักของคนทั้งสอง
 ในขณะที่เดียวกัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพัฒนาโครงเรื่องย่อย ไคแก
 ชีวิตและความสัมพันธ์ของหลวงประจางกับมันทาไปพร้อม ๆ กันอีกด้วย

เมื่อส่งมาอ้างตัวเป็นภรรยาของรอยเอกแอก เหตุการณ์ตอนนี้เริ่มเรียกขึ้นจนกลายเป็น
 จุดสูงสุดรอง ทำให้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป ดังท้าวอย่าง

ประจาง นายรอยเอกแอก กุสุมรัตน์ ผู้นี้เป็นเมียของหลอนแน่หรือ

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายนำบอหน้า" ใน บทละครพูดเรื่อง
กลแตก หมายนำบอหน้า โดย ศรีอัญญา (พระนามแฝง) องที่ 2 หน้า 229 - 232

สง่า   ทัศนนะสิคะ (หลวงประจักษ์ทรงท้อไป)
 กุสุม   ผมแน่ใจเหมือนกันว่า แม่คนนี้ไม่ใช่เมียผม...¹

หลวงประจักษ์ มีบทบาทในการคลี่คลายปัญหา โดยได้ทำให้สง่าไปขอเพื่อสอบถาม
 เรื่องบางอย่าง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลวงประจักษ์มีบทบาทในทศนทายขององค์ที่สามและองค์ที่สี่
 มากเกินไป จนตัวละครเอกคือ รอยเอกแกวลดความสำคัญลงไปจนเกือบไม่มีบทบาทเลย และ
 เมื่อสง่ามาหาฉัน หลวงประจักษ์ควรสอบถามเพื่อพิสูจน์ให้ชัดเจนเสียก่อนว่าสง่าเป็นภรรยา
 รอยเอกแกจริงหรือไม่ ไม่จำเป็นที่ต้องนำสง่าไปตีฆาตกร เพราะพยานซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ควร
 ทรมานความจริงอยู่พร้อมแล้ว การสอบถามสง่าโดยทันทีนั้น นอกจากจะเป็นการดำเนินเรื่องให้
 สดุดคล้องกันไปแล้ว ยังไม่เน้นความสำคัญและบทบาทของหลวงประจักษ์มากเกินไปนัก ทำให้โครงเรื่อง
 ขยายเกินมากเกินไป

นอกจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับรอยเอกแล้ว หลวงประจักษ์ก็ยังได้พยายามจะแก้ปัญหา เพื่อ
 ให้ตนเองประสบความสำเร็จในสิ่งหนึ่งหวัง โดยเข้ามาเรียนให้พระยาประจักษ์ทราบว่ามี
 ทนและภรรยาหนีจากกันแล้ว เพื่อหวังให้มาลีหันกลับมาสนใจคนอื่น แต่ก็ต้องผิดหวัง ความ
 พยายามของตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามไม่เป็นผล ดังตัวอย่าง

ภักดิ์   ผมยังไม่เห็นว่า แม่มาลีโกรธผมด้วยเหตุใด
 นันทา   ถ้าดิฉันจะบอกตามตรงคุณก็จะไม่ชอบเท่านี้
 ภักดิ์   คุณพูดความจริงผมจะโกรธอย่างไรได้ ไปรบกวนให้ผมทราบเถิดว่าความจริง
                  เป็นอย่างไร
 นันทา   ความจริงคือแม่มาลีเขาไม่ไปตีที่คุณหลวงพอที่จะคิดว่าเมียคุณจะยังอยู่กับ
                  คุณหรือไปจากคุณละ²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายน้ำขันทนา" ใน บทละครทุกเรื่อง
กลแตก หมายน้ำขันทนา โดย ศรีอยุธยา (พระนางมณเฑียร) องค์ที่ 3 หน้า 254

²ก. หน้า 261

ประจ (หัวเราะ) เสียแต่ไม่ใช่ความจริงเท่านั้น (หันไปพูดกับสง่าอย่างเสียงแข็ง)
แมสง่า หลอนทอแหลกทั้งแททจนปลาย หลอนไม่ใช่เมื่อนายรอยเอกแก้ว
ถูกรังแกและไม่ใช่เป็นเป็นทหารผู้นั้นในเวลาใด ๆ เอย (สง่าไม่โต้เถียง
กมหนานิ่งอยู่) หลอนจะวาทะไรต่อไป
สง่า ไหววอะไร - นอกจากขอประทานโทษ ที่ได้มาทำการชั่วร้าย¹

หลังจากจุดสูงสุดแล้ว เหตุการณ์ยังไม่คลี่คลายแต่เป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงเรื่อง
ย่อย คือ หลวงภักดี ก้าวหาหวางประจมีส่วนสนับสนุนเรื่องใหม่ของหนีออกจากบ้าน แต่เมื่อ
ทราบความจริงจากถ้อยคำของศาอาและยาเมา เรื่องทาง ๆ จึงคลี่คลายลงทั้งโครงเรื่องใหญ่
และโครงเรื่องย่อย ดังนั้นความพยายามแก้ปัญหของตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามเพื่อไปสู่ความ
มุ่งหวังจึงลมเหลวในที่สุด

ละครเรื่องนี้จบอย่างสุข ตัวละครเอกฝ่ายดีเอาชนะอุปสรรคและความยุ่งยากต่าง ๆ
มาได้ โดยมีตัวละครเอกที่เป็นเพื่อนช่วยเหลือให้ปัญหาต่าง ๆ สว่างไปควยดี

★ บทละครเรื่องนี้ประกอบด้วยโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อย โครงเรื่องใหญ่ คือ
ชีวิตและความรักของ รอยเอกแก้ว มาดี และหลวงภักดี โครงเรื่องย่อย คือ ชีวิตและความรัก
ของหลวงประจกับมันหา โครงเรื่องย่อยเกินมาก โดยเฉพาะในองก์ที่สามกับองก์ที่สี่ หลวงประจฯ
มีบทบาทจนทำให้ตัวละครเอกในโครงเรื่องใหญ่ คือ รอยเอกแก้วเกือบไม่มีบทบาทเลย
ผู้วิจัยเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ควรจะทรงเน้นความสำคัญของตัวละครเอก
ในโครงเรื่องใหญ่ให้มากกว่า ตัวละครเอกในโครงเรื่องย่อย ทั้งไกลแล้ว

ละครเรื่องนี้มีการปูพื้นและการนำเข้าสู่เรื่องในตอนต้นขององก์ที่หนึ่ง โดยให้ตัวละคร
เอกฝ่ายดี คือ รอยเอกแก้ว กับหลวงประจฯพินถึงตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ หลวงภักดี
มากกว่าตัวละครตัวอื่น ๆ จุดเริ่มเรื่องเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว นำเสนอในตอนกลางองก์ คือ
รอยเอกแก้วทราบว่าหลวงภักดีอาจจะได้แต่งงานกับมาดี จุดเริ่มเรื่องนี้ทำให้เกิดเหตุการณ์กระชุน

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หมายนำบทหน้า" ใน บทละครทุกเรื่อง
กลแตก หมายนำบทหน้า โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) องก์ที่ 4 หน้า 288 - 289

คือ รอยเอกแก้ว และหลวงประจักษ์สร้างนอกเรื่องภรรยาของหลวงภักดีฯ เพื่อให้มาดีเกิดความ
 คลางแคลงใจ จากนั้นเป็นเหตุการณืที่ทำให้การแก้ปัญหามองของรอยเอกแก้วได้ผลตั้งขึ้น คือ มอง
 มาปรากฏตัว ทำให้ทุกคนทราบว่าเป็นภรรยาหลวงภักดีฯ ในตอนท้ายขององค์นี้จึงเกิดจุดวิกฤติ
 รอง จุดสูงสุดรอง และการค้นพบความจริง

ในองค์ที่สอง มีการค้นพบความจริง คือ หลวงภักดีฯ เป็นผู้ค้าประกำพระวิเชียรฯ และ
 ต้องรับผิดชดเชยหนี้สินของพระวิเชียรฯ มีการตัดสินใจแก้ปัญหาคือ เป็นจุดวิกฤติรอง คือ พระวิเชียรฯ
 คบคิดกับหลวงภักดีฯ เพื่อใส่ความรอยเอกแก้ว ในตอนสุดท้ายเกิดจุดสูงสุดรองคือ ผ่องรวมทั้งบิคา
 มารดาโคได้ยิงกับหลวงภักดีฯอย่างรุนแรง ในองค์ที่สามและองค์ที่สี่มีจุดสูงสุดในราวกลางองค์
 ในองค์ที่สามจุดสูงสุดรองคือ สง่างามมาเป็นภรรยารอยเอกแก้ว ในองค์ที่สี่มีจุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้น
 พร้อม ๆ กับจุดวิกฤติใหญ่ และการค้นพบความจริง เมื่อส่งายอมสารภาพว่าถูกใช้ใหม่อาจตนเป็น
 ภรรยารอยเอกแก้ว

ปัญหาที่ทำให้เกิดความยุ่งยากเกิดจากตัวละคร เอกทั้งฝ่ายดีและฝ่ายตรงข้ามมีจุดมุ่งหวัง
 อย่างเดียวกัน คือ การแต่งงานกับมาดี ความยุ่งยากต่าง ๆ ที่หยอหยินเข้ามานั้นเกิดขึ้นจากตัวละคร
 ทั้งสองฝ่ายขัดกันแก้ปัญหาคือ ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งมีอุปสรรคที่ตนเองไขสลัดกันไป จนถึงปัญหาใหญ่
 ซึ่งเกิดจากตัวละคร เอกฝ่ายตรงข้ามสร้างขึ้น เมื่อตัวละคร เอกฝ่ายดีแก้ปัญหาคือ **เรื่องจึงถึงกลาย**
 ลงสู่จุดจบอย่างสุข

เมื่อพิจารณาในค่านโครงสร้างของโครงเรื่อง มีการปูพื้นในองค์แรก โดยเฉพาะ
 ตั้งแต่เปิดเรื่องจนถึงกลางองค์ การปูพื้นนี้กล่าวถึงตัวละครซ้ำอยู่หลายครั้ง ทำให้เหตุการณ์ไม่น่า
 สนใจเท่าที่ควร จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นค่อนข้างช้าในราว ๆ กลางองค์ที่หนึ่ง
 เหตุการณ์กดดันนานนับจึงไม่เร้าความสนใจเท่าที่ควร จุดวิกฤติรองเกิดขึ้นเร็วเกินไป ราวตอนปลาย
 ขององค์ที่หนึ่ง การตัดสินใจออกความจริงของผ่องว่าเป็นภรรยาหลวงภักดีฯ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชม
 หมดความกระหายใคร่รู้ไปมาก ส่วนจุดวิกฤติรอง และจุดสูงสุดรอง เกิดขึ้นในตอนปลายของทุกองค์
 จุดสูงสุดและจุดวิกฤติใหญ่เกิดขึ้นในองค์ที่สี่ราว ๆ กลางองค์ จุดวิกฤติและจุดสูงสุดที่เกิดขึ้นทุก ๆ องค์
 นี้ทำให้เหตุการณ์ตื่นเต้นน่าสนใจขึ้น การค้นพบความจริงเกิดขึ้นทุก ๆ องค์ และมักเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ
 จุดสูงสุด การค้นพบมีส่วนทำให้เกิดการกลับต้นของเหตุการณ์ และความยุ่งยากแต่การค้นพบความจริง

ในตอนที่ เป็นจุดวิกฤติใหญ่และจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่องคือ สง่าบอกความจริงเรื่องพระวิเชียรา
ใช้ใหม่อาจตัว เป็นภรรยา รอยเอกแถม นั้น ทำให้เหตุการณ์ต่าง ๆ คลี่คลายลงไ้มาก หลังจาก
จุดสูงสุดใหญ่แล้ว ยังมีปัญหาอีกเล็กน้อย แต่ก็คลี่คลายลงพร้อม ๆ กับปัญหาเรื่องสง่า การคลี่คลาย
เรื่องเนตที่ตัวละครในโครงเรื่องย่อยมากกว่าโครงเรื่องใหญ่ ทำให้โครงเรื่องใหญ่ไม่เด่นเท่าที่ควร

เหตุการณ์บางอย่างค่อนข้างไม่สร้างความกระหายใคร่รู้ เช่น การปรากฏตัวของนางคอนขางเร็ว
เกินไป จึงไม่สร้างความสนใจของผู้อ่านหรือผู้อ่านเท่าที่ควร หรือในองก์ที่สองพระวิเชียราก็หลงรักค้ำ
คมก็คิดกันหาเหตุยิงไปอาจตัว เป็นภรรยา รอยเอกแถม นั้น ตัวละครอธิบายชัดเจนเกินไป จนไม่ทำให้
ผู้อ่านหรือผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้

การลำดับเหตุการณ์ในบางตอน ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่เหมาะสม เช่น รอยเอกแถมสารภาพ
ความในใจกับมาลี ควรจะอยู่ในองก์แรก ๆ มากกว่าองก์ที่สาม เพราะตัวละครฝ่ายตรงข้ามวางแผน
กำจัดรอยเอกแถม พัง ๆ ที่ความสัมพันธ์ของรอยเอกแถมและมาลี ยังเป็นเพียงคนรู้จักกันธรรมดา
เท่านั้น การกระทำของตัวละครจึงไม่สูงจะสอดคล้องกัน ถ้าพัฒนาความสัมพันธ์ของ รอยเอกแถมกับ
มาลี ก่อนที่พระวิเชียราก็หลงรักค้ำคมก็จะวางแผนกำจัดจะช่วยให้อุบัติการณ์กระชับและสมเหตุ
สมผลมากขึ้น หรือในองก์ที่สาม หลังจากสง่ามาอาจตัว เป็นภรรยา รอยเอกแถมแล้ว ควรให้
หลงประจักษ์ตามเพื่อพิสูจน์ความจริงแท้ เพราะบุคคลที่แวดล้อมอยู่ในขณะนั้นเป็นพยานได้
อย่างดี การพิสูจน์เรื่องสง่าในองก์ที่สี่อาจจะเป็นพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ที่จะสร้างความกระหายใคร่รู้ไ้มากขึ้นก็เป็นได้

วิธีการแก้ปัญหานี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้ในองก์ที่สี่ คือ
หลงประจักษ์ตามสง่า เพื่อพิสูจน์ความจริงแท้ นับว่าเป็นวิธีที่แยบยลสมเหตุสมผล และสร้าง
ความกระหายใคร่รู้ไ้ได้มาก

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ แม้จะเสนอตัวละครเอกในโครงเรื่องย่อย
มากเกินไป แต่เหตุการณ์โดยทั่ว ๆ ไปได้เสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องตั้งได้ก่อกำแล้ว

บทละครเรื่อง กลแตก

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูด 4 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

องก์ที่หนึ่ง เมื่อเปิดฉากพระวิสูตรทมิฬ รอคอยรับหลวงสิทธ์ศุกการกับพระเพทราสเจ้า อยู่ที่บ้าน ชุมประกาศกิจการ นองภรรยามาถึงก่อน ชุมประกาศสำนักพิชิตพระวิสูตรอยู่เสมอ ชุมประกาศไม่ชอบนิสัยหลายอย่างของพระวิสูตรฯ รู้สึกเห็นใจนางวิสูตรฯและคาราหลานสาว หลงทำตามคำสั่งพระวิสูตรฯอยู่เสมอ คาราทรงงานกับหลวงวิชาลัยบุตร เพราะความเห็นชอบ ของพระวิสูตรฯ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครรักกันมากนัก หลวงวิชาลัยไม่ใคร่ประพฤติกตมเป็นสามีที่ดี ก่อวคือ เจ้าชู สุรุษสุราย ไบยกของคาราเทาหควร

หลวงสิทธ์ศุกการ สำเร็จการศึกษาจากยุโรป เลยรักกับคาราก่อนที่จะเดินทางไปศึกษาต่อ ทางประเทศ เมื่อหลวงสิทธ์ฯไปศึกษาต่อ พระวิสูตรฯจึงให้คาราทรงงานกับหลวงวิชาลัย หลวงสิทธ์ฯ เป็นบุตรชายของบิดพระเพทราสพระวิสูตรฯ พระวิสูตรฯจึงจัดเลี้ยงต้อนรับเนื่องในโอกาสสำเร็จ การศึกษา หลวงสิทธ์ฯมาถึงพร้อมกันพระเพทฯ ทุกคนของหลวงวิชาลัย ซึ่งนั่งรถมาคันเดียวกับ พินพา น้องสาวของหลวงสิทธ์ฯ หลวงสิทธ์ฯกับคาราพากย์ไปเดินเล่นในส่วน พระเพทฯทอวาพินพา ที่ทำที่สนทนากับหลวงวิชาลัยมากเกินไป

องก์ที่สอง ที่รานชายของหลวงวิชาลัยในงานฤดูหนาว หลวงวิชาลัยกำลังคิดแผนการ นานทางหย่ากับคารา เพื่อจะแต่งงานกับพินพา เพราะคิดว่าพินพาชอบตน ทั้งยังได้ให้หมายความ สืบทราบมาว่า พินพานั้นทรัพย์สมบัติอยู่มากพอสมควร หลวงสิทธ์ฯพระเพทฯ พินพามาเที่ยวและทวย กันชายของไหลคารา พระเพทฯกับพินพาพากย์ออกไปข้างนอก หลวงวิชาลัยออกไปหมหมายความข้างนอก คาราก็มีโอกาสผูกคอกับหลวงสิทธ์ฯถึงบ้านในนครอบครัว ขณะที่กำลังสนทนากันอยู่นั้น ชุมประกาศฯ รับเข้ามาบอกหลวงสิทธ์ฯให้ออกไปก่อนเพราะหลวงวิชาลัยกำลังเดินมาที่ร้าน หลวงสิทธ์ฯยอมเข้าไปอยู่ข้างในห้อง คาราทะเลาะกับหลวงวิชาลัยอย่างรุนแรง ชุมประกาศฯเข้ามาห้ามไว้ หลวงวิชาลัย ออกไป หลวงสิทธ์ฯเข้ามาปลอบคารา และบอกว่าจะพยายามไม่เข้ามาพบปะติดต่อกับคาราอีก

การรักกันใจความไปอยู่บ้านหลวงสิทธิ์ฯ พระเทพา พิมพ์ ชุมประกาศา ออกมาช่วยการรัก
หลวงสิทธิ์ฯ โดยพระเทพาก็พิมพ์ตามหลวงสิทธิ์ฯไปบ้าน ชุมประกาศาพยายามพูดเห็นยารัง
หลวงวิศาลาไว้

องค์ที่สาม การรักหลวงสิทธิ์ฯกำลังพูดขอยใจกันอยู่ พระเทพาก็พิมพ์ตามมาถึง
จึงใคร่ช่วยกันออกอุบายให้คาราไปอาศัยอยู่กับป่าของพระเทพา เมื่อพระวิสูตรฯ นางวิสูตรฯ
และชุมประกาศาตามตัวคาราจึงไม่พบ พระวิสูตรฯพยายามลากันหลวงสิทธิ์ฯและพิมพ์มาถึงที่
อยู่ของคารา หลวงวิศาลาเข้ามาบอกคาราไปกับพระเทพาเรื่องนี้จึงสร้างความหนักใจให้
หลวงสิทธิ์ฯกับพิมพ์มาก เพราะเข้าใจว่าหลวงวิศาลาจะทองฟ้องร้องพระเทพารานเป็นฐันทะ
หลวงสิทธิ์ฯอย่างแน่นอน พิมพ์เสียใจมากที่พระเทพาต้องกลายเป็นผู้รับเคราะห์กรรมแทน
หลวงสิทธิ์ฯ

องค์ที่สี่ ที่บ้านนางเอก ป้าของพระเทพา นางวิสูตรฯกับนางเอกกำลังสนทนาถึงเรื่อง
พระเทพาตกเป็นจำเลยในศาล ชุมประกาศาเข้ามาบอกศาลยกฟ้องพระเทพาแล้ว คารา
พระเทพา และหลวงสิทธิ์ฯ เข้ามาสนทนากับโคสักรู พระวิสูตรฯกับหลวงวิศาลาเข้ามาที่บ้าน
นางเอกอีกเช่นกัน พระวิสูตรฯมาขอโทษพระเทพา คาราพยายามชักกับหลวงวิศาลาแล้ว และพิมพ์
ถนจะไม่ได้กลับไปอยู่กับพระวิสูตรฯอีก ถ้าพระวิสูตรฯไม่อนุญาตให้หลวงสิทธิ์ฯกับพระเทพา
ไปเยี่ยมเยียนตน ชุมประกาศาขอรับคาราไปอยู่บ้านของตน คาราคกลง พระเทพากับชุมประกาศา
ออกไปคุยกัน พิมพ์กับหลวงวิศาลาออกไปเจรจาคกลงกับ พิมพ์ปฏิเสธความรักของหลวงวิศาลา
การรักหลวงสิทธิ์ฯออกไปชมสวน เมื่ออยู่กับหลวงวิศาลา หลวงวิศาลาจะขอคืนดีกับคารา
แต่คาราไม่สนใจ พระเทพาเสียใจที่หลาย ๆ คนรังเกียจเรื่องถูกฟ้องร้องรานเป็นชายชู พิมพ์
เข้ามาปลอบห้ทั้งจึงเข้าใจกัน

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้โครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) มีเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน
อย่างมีเหตุผล เหตุการณ์หนึ่งมีผลทำให้เกิดเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่ง เช่น ความประพฤติเหลวไหล
ของหลวงวิศาลาทำให้คาราไม่สามารถจะหมอบุญได้ เมื่อพบกับหลวงสิทธิ์ฯตนรักเกา คาราจึงมี

ใจโอนเอียงไปทางหลวงสิหิมา การกระทำของตัวละครดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคือ ชีวิตครอบครัวที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดความรับผิดชอบ ขาดความรัก ความเอาใจใส่ต่อกันย่อมเกิดความแตกร้างได้ในที่สุด ชื่อละครเรื่อง "กลแตก" นี้ สอดคล้องกับเนื้อเรื่องควยเช่นกัน กล่าวคือ หลวงวิศาลาของการหย่ากันคารา และให้ตัวเองเป็นฝ่ายถูก จึงวางแผนที่จะให้พระวิสุทราเห็นว่าคาราเป็นชู้กับหลวงสิหิมา แต่แผนการของหลวงวิศาลาไม่เป็นไปตามที่คิด เพราะคาราไปอยู่บ้านพระเพทฯ พระเพทฯจึงกลายเป็นชายชู้แทนหลวงสิหิมา และถูกฟ้องร้องต่อศาล คำว่า "กลแตก" จึงหมายถึง เรื่องที่ไม่เป็นไปตามแผน ทำให้เหตุการณ์เปลี่ยนไปจากที่ตัวละครต้องการทั้งกล่าว

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง มีบทสนทนาเพื่อนำเข้าสู่เรื่องระหว่างพระวิสุทรา กับคนรับใช้ และมีการปูพื้นให้เห็นนิสัยใจคอ ความประพฤติของตัวละคร เช่น ปูพื้นให้ทราบว่าขุนประกาศามีฐานะไม่สู้ดี แต่เป็นคนตรง ไม่เจายศเจาอบาง ดังตัวอย่าง

ประกาศ (หัวเราะ) ก้อย่างนั้นสิ ตามความเห็นของคุณพระคนเราต้องเลี้ยงชีพ อยู่ควยการค้ายาเท่านั้น ผมเห็นชอบตามลัทธิของคุณพระ และผมมีเครื่องสโมสรอยู่เครื่องหนึ่ง ซึ่งโดยปรกติก็ไม่เป็นประโยชน์อะไรแก่ผม ผมก็ใช้ทุนรอนอันนั้นเพื่อไปทำกำไร เขาเงินสดมาใช้สำหรับซื้อของที่จำเป็น ไม่ถูกแบบทรัพย์ศาสตร์หรือ¹

การปูพื้นนี้ทำให้ทราบว่าฐานะของขุนประกาศาค่อนข้างซีกสน ต้องจำนำสิ่งของบ้างในยามจำเป็น คำพูดของตัวละครใช้สำนวนโวหาร จำเป็นต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจเรื่องราวได้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "กลแตก" ใน บทละครทุกเรื่อง กลแตก หมายความว่าบอหนา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) อกที่ 1 หน้า 8

นอกจากนี้ให้เห็นฐานะ และบุคลิกของขุนประกาศแล้ว ยิ่งได้ท้าวความถึงสภาพ
ความเป็นอยู่ของนางวิสูตรา และคารา ทั้งตัวอย่าง

- ประกาศ พี่แยมเป็นผู้ที่อกทนกิจจริง ๆ และเมื่อเป็นแต่เพียงค้ำใจตนเอง ก็ผู้
ยอมทน แท้ก็ขวนขวายหาลูกสาวทอง เคือครอนควยแล้ว พี่แยมก็ออก
จะกิน ๆ ละนะ
- วิสูตร แม่คารามีความเคือครอนอย่างไร ทำไมไม่เห็นเล่าให้ฉันฟัง
- ประกาศ ก็เล่าแล้วอะไรได้ พอเคือนับปริปากคุณพระก็ทำตาซึ่ง แลวมันก็เคย
เห็นฤทธิมาแต่เคือก ๆ แลวันนี้ มันก็เพื่อนะสิ¹

ต่อจากนั้น มีการปูพื้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคารากับหลวงวิศาลา และความ
สัมพันธ์ของคารากับหลวงสิทธิา เพื่อให้ชุมชนหรือผู้อ่านเริ่มมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนละครเริ่มเรื่อง
ได้พอสมควร

หลังจากเปิดเรื่อง และมีการปูพื้นใหญ่ชุมชนหรือผู้อ่านรู้จักตัวละครและภูมิหลังมาพอสมควร
แก่การพัฒนาเรื่องแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มเรื่อง คือ การเลี้ยง
ต้อนรับหลวงสิทธิาในโอกาสที่กลับจากต่างประเทศ จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องซ้ำ เพราะ
ปัญหาของเรื่อง คือ ความแตกฉานในชีวิตครอบครัวของคารากับหลวงวิศาลาซึ่งมานานแล้ว จน
หลวงวิศาลากับคาราต้องการหย่าขาดจากกัน แต่ไม่สามารถทำได้ทั้งใจ เพราะหลวงวิศาลา
ไม่มีเหตุผลสมควรที่จะหย่า และยังเกรงใจพระวิสูตราอยู่ หลวงวิศาลากับคาราจึงต้องทนอยู่
ร่วมกัน โดยเฉพะการานั้นค้ำแค้นใจในความประพฤติเหลวไหลของหลวงวิศาลาอย่างยิ่ง ทั้งนี้
เมื่อเกิดเหตุการณ์กระตุกต่อจากจุดเริ่มเรื่องคือ คาราได้พบกับหลวงสิทธิาคนรักเก่า ทำให้ความ
ยุ่งยากระหว่างคารากับหลวงวิศาลาเริ่มทวีขึ้น เมื่อการานี้ทำให้ความสนใจหลวงสิทธิามาก ทั้งนี้

- สิทธิ แม่คารา (จับมือกันอย่างสนิทสนม) หวังใจว่า หลอมพอใจในการที่ฉันได้กลับมา
- คารา คุณที่ไม่ต้องตามเลย คาร์จะรู่อยู่แก่ใจเองที่เคียวว่า คินันบินที่ป่านใด²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "กลแตก" ใน บทละครพูดเรื่อง กลแตก
หมานำบทหน้า โขย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) อกที่ 1 หน้า 11

²ก. หน้า 19 - 20

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้เกิดขึ้นก่อนละครจะเริ่มเรื่องตั้งเฝ้าเข้ามาแล้ว บัญหาก็เกิดขึ้นนี้ หลวงวิศาลา ทวีละครเอกฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้สร้างขึ้น โดยประพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทั้งที่ภรรยาหลายคน ยังเที่ยวเตร่เพื่อหาความสนุกสนานและหาภรรยาใหม่ต่อไป ไม่ยกย่องภรรยา หลวง คือ คารา เท้าที่ควร การกระทำของหลวงวิศาลาจึงทำให้คาราทวีละครเอกฝ่ายที่ค้ำคั้นใจ แต่ไม่สามารถจะแก้ปัญหาคือ เมื่อเกิดเหตุการณ์กระทันหัน คือ หลวงสิงห์กลับมาพบกับคาราอีกครั้งหนึ่ง ทำให้คาราเริ่มมองเห็นหนทางในการแก้ปัญหาคือครั้งนี้ได้

ในองก์ที่สอง หลวงวิศาลา พยายามแก้ปัญหาระหว่างการจะหย่าขาดจากคารา โดยวางแผนเพื่อหาหลักฐานฟ้องหลวงสิงห์ว่าเป็นชายชู้และขออำนาจศาลหย่ากับคารา แต่หลวงวิศาลายังไม่ได้เริ่มแผนการ ก็เกิดมีปากเสียงอย่างรุนแรงกับคาราทำให้เหตุการณ์เครียดจนถึงจุดสูงสุดใหญ่ ดังนี้

- คารา ถึงคุณจะมีใครมาคิดกำเนิดเป็นผู้ที่ควรจะพยายามใช้กิริยาวาจา ให้คล้ายผู้ที่สักหน่อยจะคอยจับรั้ว
- วิศาล หลอนรู้ใหม่ว่า ถัดนั้นเป็นโพรจริง ๆ และเมื่อฉันประพฤตินั้นนางาก็เช่น หลอนนี้ ฉันจะทำอย่างไร คงได้พบปากคอเป็นไปอย่างนี้ (เงื้อมือ แต่ชุนประกาศเข่าขวางไว้ คาราทุกลองนั่งบนหน้า)¹

จากจุดสูงสุดใหญ่นี้เองที่ผลักดันให้ทวีละครเอกของทัศนใจไปอยู่กับหลวงสิงห์ การตัดสินใจของคาราครั้งนี้ เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ทวีละครจะแก้ปัญหาคือ ประกมภ์อารมณ์ของทวีละครไม่มั่นคงเท่าที่ควร จึงทำให้การตัดสินใจครั้งนี้กลายเป็นปัญหาต่อไปอีก

ในองก์ที่สาม เมื่อทุกคนทราบว่าคาราหนีมาอยู่กับหลวงสิงห์ จึงพยายามช่วยกันแก้ปัญหาก็ให้มีหลวงวิศาลาหรือพระวิสุคราะห์ว่าคารามาอยู่กับหลวงสิงห์ ดังนั้นพระเทพาจึงเสนอให้คาราไปอยู่กับแม่ของตน การตัดสินใจครั้งนี้ ทำให้หลวงสิงห์รอคอยจากการถูกหลวงวิศาลากล่าวหา แต่พระเทพาเป็นคนที่ถูกหลวงวิศาลาฟ้องร้องในฐานะชายชู้แทน การแก้ปัญหาคือทวีละครเอกฝ่ายที่ค้ำคั้นทำให้ทวีละครเอกฝ่ายที่ในโครงเรื่องย่อ คือ พระเทพาประสบความสำเร็จ

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "กลแตก" ใน บทละครพูดเรื่อง กลแตก หมายความว่า อกหัก 2 หน้า 28

ในตอนท้ายขององค์ มีการค้นพบความจริงว่า การจะไปกับพระเทพา การค้นพบทำให้พระเทพาประณตปัญหาที่กองแกใจในองค์ที่ต่อไป

ในองค์นี้ มีการพูดถึงพระเทพาอีกเล็กน้อย โดยนางเอกได้เอาเรื่องของพระเทพาในเขาวัวในนางวิสูตราฟัง จากนั้นจึงได้ท้าวความถึงเหตุการณ์ในช่วงองค์ที่สามกับองค์ที่สี่ ซึ่งมีโค่นำเสนอในละคร โคแก่ การฟ้องร้อง การท้าวเป็นชู้กับพระเทพา ในองค์ที่สี่ได้เสนอผลของการฟ้องร้องว่า ศาลพิพากษายกฟ้อง การตัดสินคดีจึงเป็นจุดวิกฤติสุดท้ายที่ทำให้เรื่องเกิดคลายหลังจากจุดวิกฤติที่มีการค้นพบความจริง คือ พระเทพา ได้ทราบวาพินพารักษ์ชอบตนเช่นกัน แต่ไม่ได้แสดงให้ เพราะต้องการให้พระเทพาเห็นว่าเป็นผู้หญิงไว้ตัว ทั้งสองเข้าใจกัน เรื่องจบอย่างสุข
A บทละครเรื่องนี้ เริ่มต้นขึ้นในองค์ที่หนึ่งเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของตัวละครรองและแนะนำให้ชมหรือผู้อ่านรู้จัก ตัวละครเอกทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง โดยมีตัวละครรองคือพระวิสูตราและขุนประกาศาเป็นผู้เล่าเรื่อง หลังจากผู้ชมมานานพอสมควรแล้ว จึงเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือพระวิสูตราจัดเลี้ยงต้อนรับหลวงสิขีที่พามา เหตุการณ์กระตุกเกิดขึ้นต่อจากจุดเริ่มเรื่องทันที คือการท้าวไปกับหลวงสิขีทำให้ความสัมพันธ์พัฒนาแต่เดิมกระชับขึ้น และเป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากต่อไป

ความยุ่งยากเกิดจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ หลวงวิศาลา ซึ่งมีชรบยาอยู่แล้ว ประพฤติตนไม่เหมาะสม ทำให้ภรรยา คือ การาคัมแคใจ ประกมกับคาราแต่งงานกับหลวงวิศาลา เพราะบิดาจัดการให้ มิได้รักกันมาก่อน จึงทำให้ความสัมพันธ์ของคนทั้งสองของแต่การท้าว เมื่อละครเริ่มเรื่อง หลวงวิศาลาพยายามแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในครอบครัวด้วยการหย่ากับการท้าว แต่การท้าวความประพฤติที่เหลวแหลกของหลวงวิศาลาทอไปไม่ได้ จึงได้แก้ปัญหาคือตัวเอง โดยหนีไปอยู่กับหลวงสิขี การแก้ปัญหาคือการท้าวทำให้ตัวละครเอกฝ่ายดี คือ พระเทพา หลอยยุ่งยากไปด้วย ในขณะที่หลวงสิขีมิได้รับผลกระทบแต่อย่างใด การค้นพบความจริงว่า การท้าวไปกับพระเทพา จึงทำให้เกิดความยุ่งยากดังได้กล่าวแล้ว

ในค่านโครงสร้างของโครงเรื่องนั้น มีการพูดถึงมากในองค์ที่หนึ่ง เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้จุดเริ่มเรื่องช้า จึงต้องกล่าวถึงตัวละคร และปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนละครจะเริ่มเรื่อง เพื่อพัฒนาเรื่องต่อไปให้เหมาะสม จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุกเกิดขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ช่วยเราความสนใจของผู้อ่านได้ดีพอสมควร ในองค์ที่สอง จุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นเร็วเกินไป คือ การท้าวไปอยู่กับหลวงสิขี เพราะบทกวีที่พยายามคายของ

หลวงวิศาล ฯ ไม่ไ้ ทำให้เหตุการณ์ในองที่สามและองที่สามและองที่สี่ไม่มาสนใจเท่าที่ควร
 แม้ว่าหลังจากจุดสูงสุดใหญ่จะยังคงมีปัญหาเกิดขึ้นกับคาราอยู่บ้างก็ตาม จุดวิกฤติใหญ่คือ คารา
 ตักสินใจไปอยู่กับหลวงสิทธิ ฯ เพราะสถานการณ์ต่าง ๆ มีบีบบังคับ และคิดว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุด
 ประกมกับไ้รับความเจ็บช้ำจากการถกหลวงวิศาล ฯ ประณาม คาราเองยังรักหลวงสิทธิ ฯ อยู่
 จึงทำให้ตองตักสินใจเช่นนั้น ในองที่สามไม่มีเหตุการณ์ไ้ที่แสดงความเครียดมากนัก การกระทำ
 ของตัวละครแสดงให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหา เมื่อคารามาที่บ้านหลวงสิทธิ ฯ แล้ว ในองที่สี่
 โดยทั่วไปเป็นการคลี่คลายเรื่อง หลังจากสาทิพพานายกัฟองพระเทพ ฯ กับคารา การคลี่คลาย
 เรื่องจึงค่อนข้างมาก และพยายามที่จะคลี่คลายทุก ๆ จุดไ้ยังมีความยุ่งยากหรือการเข้าใจนิค
 กัณอยู่ การคลี่คลายเรื่องจึงค่อนข้างละเอียดทำให้เรื่องคอบความมาสนใจลงไปมาก

เนื่องจากตัวละครเรื่องนี้ทั้งโครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อย โครงเรื่องใหญ่
 ไ้แก่ ชีวิตครอบครัวของคารากับหลวงวิศาล ฯ ไ้เกิดจากการแต่งงานแบบคลุมถุงชน
 โครงเรื่องย่อย ไ้แก่ ชีวิตและความรักของทิพพานายกัฟองพระเทพ ฯ ไ้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไ้ทรงเสนอขหมายของตัวละครเอกในโครงเรื่องย่อยมากเกินไป
 จนทำให้พระเทพ ฯ มีบทบาทเหนือกว่าหลวงสิทธิ ฯ การไ้ความสำคัญแก่ตัวละครเอกใน
 โครงเรื่องย่อยมากเกินไ้นี้ ทำให้โครงเรื่องใหญ่ไม่เด่นเท่าที่ควร โดยเฉพาะเหตุการณ์
 ในองที่สี่นั้นกล่าวถึง หลวงสิทธิ ฯ ไ้ซึ่งเป็นตัวละครเอกในโครงเรื่องใหญ่น้อยมาก หลวงสิทธิ ฯ
 มีส่วนในการสร้างความยุ่งยาก แต่มีไ้ช่วยแก้ปัญหาเลยแถมแทนอย ตัวละครเอกในโครงเรื่อง
 ใหญ่ มีไ้ท้อสูกับฉสรหรือแสดงให้เห็นว่าพยายามที่จะท้อสูกับปัญหาอย่างผู้กล้าหาญแต่อย่างไค
 การเสนอโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อยเช่นนี้ ทำให้บทบาทของตัวละครเอกบางตัวไม่เด่น
 โครงเรื่องไม่กระชับความสำคัญของโครงเรื่องใหญ่ลดลง ความสนใจของผู้อ่านหรือผู้ชมและ
 ความกระหายไ้รู้ผลลงตามไปควย

การคลี่คลายเรื่องในองค์ที่สี่นั้น เป็นการคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นที่คาราและพระเทพา เมื่อเรื่องต่าง ๆ คลี่คลายลงหลังจากจุฬาลงกรณ์ศึกษา คือ ศาลพิพากษาฟ้องแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรอย่างยิ่งที่จะให้หลวงวิศาลากลับมาพบกับตัวละครตัวอื่น ๆ โดยเฉพาะให้หลวงวิศาลา มาขอคืนศักดิ์กับคารานั้นไม่มีเหตุผลสมควร เพราะหลวงวิศาลาเองเป็นคนคิดจะหย่ากับคารา และ ทั้งคู่อยู่ด้วยกันอย่างศัตรูหลังจากที่หย่ากันแล้ว ทั้ง ๆ ที่หลวงวิศาลาทราบว่า คารารักกับหลวงสิทธินิศา แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงพระราชินิพนธ์ให้หลวงวิศาลาเข้ามาขอคืนศักดิ์กับคารา หลังจากที่ยังขอความรักจากนิศา แต่นิศาปฏิเสธมาแล้ว การกระทำของตัวละครในตอนนี้ จึงขาดความสมจริง และเป็นการ "ทรมาณตัวละคร" คือ หลวงวิศาลามากเกินไปอีกด้วย

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพด้านการกระทำ เหตุการณ์ ทุก ๆ ตอน เกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลกัน แม้จะมีเหตุการณ์บางตอนที่อาจขาดความสมจริงบ้างก็ตาม

บทละครเรื่อง หาโล

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูด 4 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชินิพนธ์ โดยให้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

องก์ที่หนึ่ง ทัฬหีของสำออง หลวงไพรัชพิทยาจารย์ ขุนจ่านองจำเริญศักดิ์และสำออง กำลังสนทนากัน เรื่องที่คนใจชานถึงความสัมพันธ์ของสำอองกับขุนจ่านองในทางธุสาว สำออง เป็นหมาย หลังจากทีประเสริฐสามีเสียชีวิต ขุนจ่านองซึ่งเคยร่วมงานทำหนังสือกับประเสริฐ ยังคงติดต่อกับสำอองอยู่เสมอจนสนิทสนมกันมาก สำอองหาวิธีแก้ปัญหามีให้คนใจชานนิโทษ เพราะถ้าเจ้าคุณมิคาของสามีทราบ เขาสำอองจะถูกรังเกียจและมีคาสามีอาจไม่เลี้ยงดูต่อไป หลวงไพรัชฯ เสนอวิธีแก้ปัญหามีให้สามีวิธ สำออง เลือกรวิธที่จะให้ขุนจ่านองแต่งงานกับหญิงสักคนหนึ่ง เพื่อเป็นโลคอัยกำบังมิให้คนนิโทษ สำอองแนะนำให้ขุนจ่านองแต่งงานกับเจลา เณริญเจลาทั้งเจดิม

น้องสาวมาเยี่ยมอย่างพอดี ชุนจ่านงาเห็นเจลารู้สึกพอใจมาก หลวงประกาศสังฆนิคมิกาชอง
ชุนจ่านงาขอพบสาวงามเพื่อนำตัวมาจำนำ และบอกว่าคนไม่สุภาพใจที่จะได้เจลาเป็นบุตรสะใภ้
เพราะไม่ชอบนิสัยมารดาของเจลา สาวงามเกลียดกลซึมและขอเป็นคนจัดการซื้อเจลาให้กับชุนจ่านงา

องค์ที่สอง ในพิธีสมรสของเจลา กับชุนจ่านงา เจลาตกคืนตามแผนสาวไชของสาวงาม
ซึ่งมาช่วยงานถึงเรื่องชุนจ่านงา เมื่อทราบข่าวชุนจ่านงาแต่งงานกับตน เพราะต้องการเอาเป็นได้
กำลังคนนิคมิกาชองเจลาโกรธ หลังจากพิธีสมรส เจลาเป็นคำสาขามีให้ชุนจ่านงาไปบ้านสาวงามอีก
ชุนจ่านงาเกรงจะเสียค่าพิศัญญา กับสาวงามว่าจะไม่เอาใจออกห่างจึงอาศัยอยู่ เจลาโกรธ
เรียกเจลิมีให้ เขามาช่วยจับและเสียพาพากันหลบจากบ้านมาลงเรือที่นาฏเพื่อนสนิท เขามารอไว้
ทั้งสองคนหนีไปอยู่มานทิวและนาฏ ชุนจ่านงาออกตามหา เจลิมีและ เจลา

องค์ที่สาม ทานำมริ เวณหนามานทิวมีกระท่อมยายตั้งอาศัยชายน้ำหวานอยู่ที่สะพานท่าเรือ
นายหอยคนรับจ้างแจวเรือข้ามฟากเขามาขออาศัยยายฝั่ง และได้สนทนาถึงเรื่องทิวพาญหญิงมาอยู่ที่
บ้าน ทิวทำขี้มายฝั่งกับหอยมีให้แพร่งพรายเรื่องนี้ให้ใครทราบเป็นอันขาด คนยามมริ เวณนั้นเขามา
ถามยายฝั่ง เพราะเขาใจว่าทิวไปคุกหญิงมา เจลิมีเขามาถามหาหอย เพื่อถามว่ามีคนแปลกหน้า
มาทำเรือข้ามฟากหรือไม่ เพื่อชานกทิวจะพาตนกับเจลาไปส่งในวัง นาฏ ทิว เจลิมี และเจลา
พากันออกมาจากบ้านเพื่อไปลงเรือ เจลาได้ทราบความมารดาเป็นห่วงร้องไห้ทุกวัน จึงเริ่มใจจนสงสาร
มารดา แม่วิ่งเขามาบอกชุนจ่านงากำลังมาที่มานทิว ทิวให้เจลา กับเจลิมีเขาไปแฉอยู่ไ้บ้าน
ยายฝั่ง ขณะชุนจ่านงาเดินผ่านเห็นพิรุชบางอย่าง เช่น เห็นมือคนเอื้อมมาปิดประตูและทับตะเกียง
ชุนจ่านงาขอเขาไปคนในมาน ยายฝั่งจึงทำสัญญาให้ทิว ซึ่งปลอมเป็นนักเลงออกมาไล่ชุนจ่านงาไป
ชุนจ่านงาถูกผลักตกลงไปในเรือของหอย นายทิวออกคำสั่งภพของชุนจ่านงาไม่ได้ จึงวิ่งหนีไป
ขณะนั้นนายยามที่ขอพบเขาพอดีจะพาชุนจ่านงาไปโรงหักในชอนหาอาละวาดมุกฎมานผู้
ชุนจ่านงาซัดขึ้น นายยามที่ขอจะโทษของดี เจลาส่งสารวิ่งออกจากมานยายฝั่งมาห้ามไว้
ยอมรับว่าชุนจ่านงาเป็นสามี เจลาขอมกลับมาน และกำชับชุนจ่านงาอีกว่า "ถ้ายังไม่เลิกยุ่งเกี่ยวกับ
สาวงาม ตนจะไม่ยอมอยู่กับชุนจ่านงาจนสามีภรรยา เจลาอ้างว่าตนขอมกลับมานเพราะเห็นแก่
มารดาเท่านั้น

อองกทิลล์ สำอองเร่งแมงให้หิมเคื่องประทิมมาให้ แมงจึงเคื่องเรื่องของที่สำออง
 เขาไปจำนำว่าวกำลังเกินกำหนด ให้สำอองรีบไปโด่ดจนเสีย สำอองโกรธได้แมงไป สำออง
 เชิญหลวงไพรัชฯเข้ามาในห้องรับแขก หลวงไพรัชฯพยายามทุกจางเกลี้ยกล่อมให้สำอองล้มเลิก
 ความคิดที่จะให้ขุนจ่านงมาขอโทษคนที่บ้าน สิบเนื่องมาจากเจลาบอกกับคนทั่วไปว่า สำอองเป็น
 ภรรยาขุนจ่านงฯ สำอองโกรธขึ้นไปคาโทษเจลาถึงขุนจ่านงฯถึงบ้าน และยื่นคำขาดให้ขุนจ่านงมา
 ขอโทษคนที่บ้าน เพื่อต้องการโน้มน้าวให้ขุนจ่านงฯกลับมามีจิตศอกกับคนอื่นและต้องการเอาชนะเจลา
 ควบ หลวงประกาศฯเข้ามาทุกเกลี้ยกล่อมสำอองอีกคนหนึ่ง แต่สำอองไม่ยินยอม หลวงประกาศฯ
 จึงนำเรื่องให้ขุนจ่านงมาบอกสำอองไปบอกกับเจลา ขุนจ่านงมาที่บ้านสำอองด้วยท่าทีท่างเห็น
 ไม่เต็มสุธาหรือสมบูรณ์ที่สำอองเตรียมไว้ให้เหมือนที่เคยปฏิบัติ ขุนจ่านงฯพยายามชี้แจงให้สำอองเข้าใจว่า
 เมื่อคนแต่งงานกับเจลาทั้งใจจะนำทุกข์ตนเป็นสามีที่ดี และรู้สึกเห็นใจเจลาที่ของตกหนึ่งเป็นโล
 กำบังตนกับสำอองไว้ ขุนจ่านงฯเห็นว่าตนกับสำอองควรเลิกศอกกัน สำอองไม่ยินยอม เจลามา
 ถึงได้ยื่นคำขาดให้ขุนจ่านงฯเลือกระหว่างตนกับสำออง ขุนจ่านงฯตัดสินใจเลือกเจลา สำอองแค้นมาก
 กลาวว่าจัญหายกาย อ่างบุญคุณที่ตนช่วยจัดการแต่งงานของเสียค่าสินสอดทองหมั้นให้ เจลาบอก
 ความจริงให้ทุกคนทราบว่า เงินที่ใช้จ่ายในการแต่งงานทั้งหมดนั้น เป็นเงินของขุนจ่านงฯที่สำออง
 ยักยอกไปจากขุนจ่านงฯในขณะที่ขุนจ่านงฯเหมายไม่ใคร่สติ เจลาอองแมนเป็นพยานในเรื่องนี้
 เจลาถึงขุนจ่านงฯออกจากบ้านสำอองไป แมงมาขอลาออกไปอยู่กับเจลา หลวงไพรัชฯพยายาม
 ปลอบใจสำออง หมายความของเจ้าคุณบิดาของสามีสำอองนำหนังสือมาส่งให้สำออง ข้อความใน
 จดหมายนั้น เจ้าคุณได้ตำหนิความประพฤติของสำออง และจะไม่ส่งเสียค่าเลี้ยงดู รวมทั้งขอทรัพย์สิน
 ต่าง ๆ ที่เป็นของประเสริฐคืน และให้สำอองย้ายออกจากบ้านนี้ด้วย หลวงไพรัชฯสารภาพว่าตน
 รักสำออง ทั้งแต่ประเสริฐยังไม่เสียชีวิต แมสำอองจะเป็นเช่นไร หลวงไพรัชฯยังคงรักอยู่เช่นเดิม
 ขณะนี้สำอองไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่แล้ว หลวงไพรัชฯจึงกล่าสารภาพรัก สำอองยินดีจะไปอยู่กับหลวง
 ไพรัชฯและได้บอกความจริงกับหลวงไพรัชฯว่า ตนมิไ้รักขุนจ่านงฯ เหตุที่ยังศอกกับขุนจ่านงฯ
 เพราะต้องการพึ่งพาทางกรเงินเท่านั้น มิไ้มีความสัมพันธ์เกินกว่าคนรัก หลวงไพรัชฯยินดีรับ
 สำอองเป็นภรรยา

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นเป็นเหตุเป็นผลกัน แม้จะมีเหตุการณ์บางตอนที่ไม่น่าจะเป็นต่อการดำเนินเรื่อง เช่น เหตุการณ์ในองคตสาม เป็นตน ถ้าเหตุการณ์ตอนนั้นไม่น่ามาเสนอ เพียงแต่ท้าวความถึงก็จะช่วยให้เรื่องกระชับขึ้น แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว น่าจะทรงเสนอเหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งระหว่างส่าอากับเจลาให้เห็นชัดเจนขึ้น แทนที่พระองค์จะทรงกล่าวท้าวความถึงในองคตที่ตามทีเสนอในละครนี้เท่านั้น อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ที่น่าเสนอส่วนใหญ่จะแสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ สตรีที่มีความประพฤติเหลวไหล บ่มทำให้ชีวิตประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง วิทยุสุนทร นาคชน¹ ได้วิจยบทละครทศวรรษของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดสรุปแก่นเรื่องของบทละครเรื่องนี้ว่า คือ ความแปรปรวนของความรัก ผู้วิจัยมีความเห็นแตกต่างจากผลการวิจัยเกี่ยวกับแก่นเรื่องของวิทยุสุนทร นาคชน เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่ของเรื่องนั้นมุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประพฤติกษของตัวละครเอก ที่สังคมไม่ยอมรับ เรื่องเกี่ยวกับความรักเป็นเพียงแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจแนวคิดสำคัญของเรื่อง ความประพฤติของสตรีเท่านั้น ส่วนข้อเรื่องนั้นสอดคล้องและให้ความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำเข้าสู่เรื่องด้วยบทสนทนา แล้วจึงสร้างจุดเริ่มเรื่อง คือ หลวงไพรัชไค้เล่าถึงเรื่องที่คนทั่วไปโจษขานเกี่ยวกับความประพฤติของส่าอากับขุนจ่ามงฯ ดังนี้

หลวงไพรัช	เขากลว่าคุดกับขุนจ่ามงนะ จะตกลงแต่งงานกันหรือ หรือว่าจะ-
ขุนจ่ามง	อะโรอย่างนั้นเทียวหรือ ?
หลวงไพรัช	อย่างนั้นเทียว ! เสนเอาผมพูดไม่ออก ²

¹วิทยุสุนทร นาคชน ละครทศวรรษของพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 77

²พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "हाโล" ใน บทละครทุกเรื่อง เพื่อนตาย हाโล งคการสมรส องคต 1 หน้า 49

จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างช้า เพราะเมื่อละครเปิดเรื่องนั้น มีปัญหาเกิดขึ้นมานานพอสมควรแล้ว ปัญหาก็คือ ความสัมพันธ์ของสาอางและขุนจ่านงาใกล้ซึกกันมาก แต่ยังมีได้แต่งงานกัน ความประพฤติกของบุคคลทั้งสองทำให้คนทั่วไปกล่าวโทษเกิดความเสื่อมเสีย สาอางเห็นว่าถ้ายังคงเป็นเช่นนี้ต่อไป ตนจะถูกยุบหมั้นเหยียดหยาม และบิดาสามีซึ่งอุปถัมภ์อยู่จะมิให้ความช่วยเหลือต่อไป หลวงไพบรุษช่วยยักยอกทางแก้ปัญหาคือสาอางเลือกวิธีที่จะให้ขุนจ่านงาแต่งงานกับผู้หญิงสักคนหนึ่ง เพื่อเป็นโล่กำบังมิให้คนนินทา การตัดสินใจให้ขุนจ่านงาแต่งงาน เป็นเหตุการณักรุ่นที่จะทำให้เกิดความยุ่งยากเพิ่มมากขึ้น ดังนี้

หลวงไพบรุษ   ผมก็บอกคุณสาอางแล้ว ว่าผมเห็นมีทางแก้อยู่สามทาง...
 ทางหนึ่ง คือ ทานขุนทองคิกคานที่ห่างเสียบจากคุณสาอาง...
 ทานขุนเองของคิกคานแต่งงาน¹

การตัดสินใจจะให้ขุนจ่านงาแต่งงานเป็นจุดวิกฤติรองที่ทำให้เกิดความยุ่งยาก และเหตุการณักรุ่น ทั่วละคร (สาอาง) เห็นว่าวิธีนี้คงเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะสาอางยังคงติดคอพังกองขุนจ่านงา แต่ไม่ต้องการแต่งงานด้วย และเหตุการณักรุ่นก็มองไม่เห็นชัดว่า สาอางมิไครักขุนจ่านงาแต่อย่างใด

ทั่วละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ สาอางตัดสินใจแก้ปัญหาคือตนเองโดยจัดการให้ขุนจ่านงาแต่งงาน ผู้หญิงที่สาอางเห็นว่าเหมาะสมกับขุนจ่านงาคือ เจลา เวอญเจลา มาเยี่ยมสาอาง ขุนจ่านงาก็เจลาจึงมีโอกาสพบกัน หลังจากเจลา กลับไปแล้ว มีการเตรียมเรื่องให้เห็นว่า หลวงไพบรุษนั้นชอบพอสาอางมานานแล้ว การเตรียมเรื่องนี้จะช่วยสนับสนุนให้เหตุการณักรุ่นในตอนจบไม่เกินจริงมากเกินไป ดังนี้

หลวงไพบรุษ   ผมจะบอกให้ตามตรง ผมก็ไคร่มีความพอใจในตัวคุณ สาอางมานานแล้ว ยิ่งก็คอกอยู่ที่ตัวคุณคนเดียวเท่านั้น คุณสาอางจึงไม่ทนนานผม ถ้าเมื่อคุณแต่งงานไปแล้วมีเหตุอะไรนิต อะไรหนอยกยกันเป็นเครื่องแก้ตัว ในการที่จะไม่มาพินยอมนักเท่านั้นผมก็จะไคร่มีโอกาสสุกจาในส่วนตัวผมมาง²

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "นาโล่" ใน บทละครเรื่อง เพื่อนตาย นาโล่ กับการสมรส อดกัที่ 1 หน้า 49 - 51

² ก. หน้า 64

ในองก์ที่สอง เจลากับขุนจ่านงาเข้าพิธีสมรส แต่เจลาได้ทราบความจริงว่า จุกประสงค์ ที่ขุนจ่านงาแต่งงานกับตน เพราะต้องการเอาตนเป็นโล่กำบังการนินทา หลังจากที่เจลาทราบอย่าง ชัดเจนแล้วว่าขุนจ่านงายังไม่สามารถตัดความสัมพันธ์กับสาอางไค เหตุการณ์นี้มีผลให้เจลาตัดสินใจ ออกจากบ้าน การตัดสินใจนี้เป็นจุดวิกฤติของที่แสดงให้เห็นจุดสูงสุดของ กิ่งนี้

ขุนจ่านง   อย่าอิงไปสิ ! เก็บไวใคร เขาจะหาว่าฉันขมหรือที่หลอน
 เจลา   ขมเสียให้แถมขม หรือที่เสียให้แก้วแตกยิ่งดีกว่า (ตะโกน) เจลิม !
               เจลิม !
 ขุนจ่านง   อย่าอิงไป แม่คุณอยู่ที่
 เจลา   (ตะโกน) เจลิมชายที่ตาย เจลิม ! เจลิม !

หลังจากจุดสูงสุดของนี้ ขุนจ่านงาท้องแก้มัญหาชีวิตครอบครัวของตน คือ ออกตามหาเจลา กับเจลิม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอเหตุการณ์อย่างละเอียดในองก์ ที่สามแห่งองก์

ในองก์ที่สาม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอเหตุการณ์ที่ออกจาก องก์ที่สอง โดยเริ่มจากบทสนทนาของตัวละครที่ไม่มีความสำคัญคือ ขานมิ่งกับหยอย เพื่อหา ความถึงเจลา เจลิม ซึ่งมาอาศัยอยู่ที่บ้านของทิว เหตุการณ์บางอย่างค่อนข้างรุนแรงมากกว่า อารมณ์เครียด การเนนอารมณ์ขันด้วยการนำเสนอลักษณะเพิ่มขึ้นอีกหลายตัว โดยไม่จำเป็นแต่มี ผู้วิจัยเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจจะทรงต้องการเปิดมุมมองภาคีให้ สบูกสนานขึ้นเท่านั้น มิได้มีผลต่อการดำเนินเรื่องและเนื้อหาสาระมากนัก สิ่งที่เห็นได้ชัดในองก์นี้ คือ ขุนจ่านงาพยายามอย่างยิ่งที่จะตามหาเจลา เพื่อแก้มัญหาครอบครัว

ในองก์นี้มีการปูพื้นถึงภูมิหลังของทิว เรื่องประเพณีที่หัวแหลมไหล ทำให้มีความเศร้าเสียใจ ทิวเลาความหลังให้เจลาฟัง เพื่อคลี่คลายปัญหา ชักจูงให้เจลากลับบ้าน การปูพื้นตอนนี้มีประโยชน์ ต่อการดำเนินเรื่องในตอนต่อไป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หาโล่" ใน บทละครพูดเรื่อง เพ็ญตา
หาโล่ งดการสมรส องก์ที่ 2 หน้า 89

ขุนจ่านงพวยเจลา พยายามจะพากลับบ้าน แทะยามมาซัดขวางจะพูดขุนจ่านงฯ ทำให้
เจลาสงสารสามี ออกมาบอกความจริง ดังนี้

นายยามชื่อ   นี้จะซัดขึ้นหรือ ถ้างั้นท้องใส่ประแจมือ (หยิบประแจมือที่เข็มซัด
ขุนจ่านงสลัดแขนนายยามชื่อเงือกตะบอง) จะทอสูหรือ ?

เจลา   (วิ่งออกมาจากในกระทอม) อูย ! ออย่าทำเขา ! เขาเป็นหัวหน้าเอง !

เหตุการณ์ตอนนี้ทำให้เรื่อง เครียดเข้าสู่จุดสูงสุดครั้งหนึ่ง แทนปัญหาที่คลี่คลายลง
เมื่อเจลายอมกลับบ้านเพราะเห็นแก่มารดา แต่เจลาบังคับคาคันให้ขุนจ่านงฯ เลิกติดต่อกับสาอาง
เกิดขาด มิฉะนั้นตนจะไม่คืนดีด้วย

ในองก์ที่สี่ เริ่มด้วยการกล่าวถึงความล้มเหลวในการครองชีวิตของสาอาง เนื่องมาจาก
ความประพฤติเหลวไหล ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยช่วยการค้ำแล้ว สุมบุญหัว และแต่งตัว จนต้องจำนำ
เครื่องเพชร สาอางไม่สามารถพึ่งพาขุนจ่านงฯ ในด้านการเงินได้ เพราะขุนจ่านงฯ แต่งงานไปแล้ว
จึงเห็นได้ว่าตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามพยายามแก้ปัญหาให้คนนิมทา แต่เมื่อแก้ปัญหาแล้วกลับทำให้
เกิดปัญหาใหม่ขึ้น คือ สาอางไม่มีเงินใช้สอยทั้งแตกอน สาอางจึงต้องพยายามแก้ปัญหาอีกครั้ง
กวนการพยายามให้ขุนจ่านงฯ กลับมาติดต่อกับตน ประกอบกับสาอางโกรธที่เจลาไปพูดกับคนอื่นว่า
ตนกับขุนจ่านงฯ เป็นสามีภรรยา กัน สาอางแก้ปัญหาควบวิธีรุนแรงคือ ทามไปคาทอเจลาที่บ้าน และ
ยื่นคำขาดให้ขุนจ่านงฯ ไปขอโทษตน เพื่อที่สาอางจะได้พยายามโน้มน้าวจิตใจขุนจ่านงฯ ให้กลับมาหาตน
ในตอนกลางขององก์ที่สี่ พังขุนจ่านงฯ ขุนประกาศา และเจลา มาที่บ้านสาอาง ขุนจ่านงฯ
ตัดสินใจเลือกเจลา การตัดสินใจนี้จึงเป็นจุดวิกฤติใหญ่ที่ทำให้เกิดความเครียดสูงสุด กลายเป็นจุด
สูงสุดใหญ่ครั้งนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หาโล" ใน บทละครเรื่อง เพื่อนทายน
หาโล ังการสมรส องก์ที่ 3 หน้า 124

- ขุนจ๋านง   คุณพ่อทานผูกถูก ฉันทไ้ไปสู้ออกทกแตงกับแม่เจลาออกหน้าออกตาแล้ว
เป็นหน้าทีของฉันทไ้ที่จะทอ้งบำรุงรักษาน้ำใจแม่เจลายิ่งกว่าผู้อื่น ฉันทไ้
ไม่ทำเช่นนั้นฉันทไ้เสมอสั้วก็เก็บจ๋านง...
- ส่าอาง   ทานขุนเลือกแม่เจลาฉะนั้นหรือ ?
- ขุนจ๋านง   ฉันทไ้ไม่แลเห็นทางอื่น (ไปหาเจลา)...¹

การตัดสินใจของขุนจ๋านงฯ เกิดจากความเห็นใจเจลา และเห็นว่าส่าอางเป็นหญิง
ที่มีความประพฤติเหลวไหล ถ้าจะคบหาสมาคมกับส่าอางต่อไป ครอบครัวของขุนจ๋านงฯ ก็จะไม่
มีความสุข การตัดสินใจของตัวละครจึงมีเหตุผลสมควรและสมจริง

จุดสูงสุดใหญ่ ทำให้แนวทางของเรื่อง เปลี่ยนไป หลังจากจุดสูงสุดใหญ่ ยังมีความ
ทิ้งระเบิดอยู่ ไต่แก การปะทะการระหว่างส่าอางกับเจลา ทำให้เกิดการค้นพบความจริง
เกี่ยวกับเงินที่ไ้เป็นสินสอดทองหมั้นว่า เป็นเงินของขุนจ๋านงฯ ที่ส่าอางขี้กขอกมา เมื่อขุนจ๋านงฯ
กับเจลาออกไปแล้ว ส่าอางยังต้องสูญเสียบุตรชายให้กับบิดาของสามีอย่าง เกิดขาด ทรัพย์สิน
ถูกยึดคืน จากนั้นจึงเป็นการคลี่คลายเรื่อง โดยเริ่มจากหลวงไพรัชสารภพารักส่าอาง ยินดี
รับส่าอางเป็นภรรยา และมีไ้ครั้ง เกียจว่าส่าอางมีความประพฤติ ไ้มา มาก่อน ตัวละครกลับมี
หนทางชีวิตใหม่ทั้งส่าอางและขุนจ๋านงฯ กลมละครจบเรื่อง มีการค้นพบความจริงว่า ขุนจ๋านงฯ
มิไ้มีความสัมพันธ์กับส่าอางฉันทไ้สาว เหตุการณ์ต่าง ๆ จึงกระจ่างชัดทุก ๆ เรื่อง เรื่องจบอย่างสุข
* บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นเรื่องในตอนเริ่มต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของขุนจ๋านงฯ
ประเสริฐและส่าอาง ทำให้ทราบภูมิหลังของเรื่อง กลมละครเปิดเรื่อง และมีการปูพื้นแทรกอยู่
ทุก ๆ องก์ จุดเริ่มเรื่องคือ หลวงไพรัชขอกให้ส่าอางทราบว่ามีความคนินทาเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ของขุนจ๋านงฯ กับส่าอาง จากนั้นจึงมีเหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นทันที คือ หลวงไพรัชฯ เสนอวิธีแก้ปัญห
ส่าอางตัดสินใจเลือกวิธีที่สามคือ ให้ขุนจ๋านงฯ แต่งงานเพื่อเป็นโล่กำบังมิให้คนินทา การตัดสินใจ
นี้เป็นจุดวิกฤติของที่ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มพูนขึ้น

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หาไ้" ใน บทละครทุกเรื่อง เพื่อนตาย
หาไ้ องค์การสมรส องค์ที่ 4 หน้า 153 - 154

ความยุ่งยากเกิดจากปัญหาที่มานานแล้ว คือ การติดคอไปมาหาสู่กันระหว่างสาขากับ
 ชุมงานฯ หลังจากทีสาขามองเห็นว่าคนเกินมากเกิน ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง และถาภิการของสาม
 ทรายเรื่องนี้เขาอาจจะไม่เลี้ยงดูต่อไป สาขามองปัญหาการใหญ่ชุมงานฯ แกลงงาน เมื่อ
 ชุมงานฯ แกลงงานไปแล้วสามารถแก้ปัญหาการนิเทศได้ แต่สาขามองประกบกับปัญหาการการเงิน
 ชุมงานฯ มีใครช่วยเหลืออีกต่อไป และชุมงานฯ มีปัญหาในครอบครัวเช่นกัน เมื่อเจลาได้ทราบว่
 ชุมงานฯ มีใครแกลงงานกับตนควยความจริงใจ สาขามองพยายามจะหาทางใหญ่ชุมงานฯ กลับไปติดคอ
 กับคนใหม่ ความพยายามนี้ทำให้เหตุการณยุ่งยากและเครียดมากที่สุด เมื่อเจลาและชุมงานฯ
 มาพินาสาขามอง ชุมงานฯ ขอเลิกสัญญาที่ไว้กับสาขามอง ขอไปอยู่กับเจลา ไม่ติดคอกับสาขามองอีก
 การตัดสินใจในครั้งนี้ เป็นจุดวิกฤติใหญ่ที่ทำให้เกิดจุดสูงสุดใหญ่ สาขามองไม่สามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ
 ของพ่ายแพและสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต มีหลวงไพรัชเป็นเพื่อนเพียงคนเดียว

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่า มีการปรับเหมาะลกการพัฒนา
 เรื่อง เช่นการกล่าวถึงประเศวิรูสามี่ของสาขามองเพื่ออธิบายให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
 สาขามองและชุมงานฯ หรือทิวกล่าวถึงความประเหตุของชนในวัยหนุ่ม เพื่อให้เจลาสำนึกในความรัก
 พินารคามที่สมบูรณ์และเป็นเหตุให้เจลายินยอมกลับมากับชุมงานฯ เป็นคน แม้จะมีการปรับน้อยมาก
 หนึ่ง ๆ หนึ่งจุดเริ่มเรื่องคนชางชว แต่สามารถพัฒนาเรื่องได้อย่างดี ในองที่หนึ่งมีจุดวิกฤติรอง
 คือ สาขามองตัดสินใจใหญ่ชุมงานฯ แกลงงาน การตัดสินใจครั้งนี้มีผลตอการสร้างความยุ่งยากในองที่
 ทยไป ในองที่สองมีจุดวิกฤติรอง และจุดสูงสุดรองซึ่งเกิดจากเจลาได้ค้นพบความจริงว่า ชุมงานฯ
 แกลงงานกับตนอย่างไม่จริงใจ การตัดสินใจในองที่สองนี้ ทำให้ชีวิตครอบครัวของชุมงานฯ
 ประสมความยุ่งยาก ซึ่งจะพัฒนาถึงหน้าในองที่สามต่อไป ในองที่สามชุมงานฯ ตามหาเจลา
 ในตอนท้ายขององที่มีจุดสูงสุดรองเกิดขึ้นเมื่อชุมงานฯ ถูกขามจับตัวและกำลังจะถูกทำร้าย
 เจลาตัดสินใจบอกความจริงให้ขามทราบว่าชุมงานฯ เป็นสามี่ของตน จุดวิกฤติรองนี้มีผลทำให้
 ความยุ่งยากคลี่คลายลง เหตุการณ์ในองที่สามนี้ไม่สู้จำเป็นตอการดำเนินเรื่อง และการเสนอแนว
 ทิศของเรื่องนัก เพราะแนวทิศสำคัญองเรื่องนั้น เน้นให้เห็นถึงความประเหตุเหลวไหลฉิบจาก
 วิสัยของกุลสตรีในยุคนั้น แต่เหตุการณ์ในองที่สามเน้นเรื่องความรักความห่วงใยที่ตัวละครมีตอ
 ภรรยา แสดงให้เห็นความเพียรของชุมงานฯ และเสนออารมณ์ขันมากกว่าความเขมขนหรือ

ความกระชับของเรื่อง การแทรกอารมณ์ขันและเสนอตัวละครที่ไม่มีความสำคัญเป็นจำนวนมาก
 ดังกล่าวนี้ ทำให้เรื่องเป็นเยื่อไม่จริงจังเท่าที่ควร ในองก์ที่สี่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงเริ่มเสนอเหตุการณ์เกี่ยวกับสำอองอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่มิได้กล่าวถึงเลยในองก์ที่สาม ในองก์
 ที่สี่ เหตุการณ์ต่าง ๆ เริ่มเครียดตั้งแต่เปิดฉาก แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับสำอองทุก ๆ ด้าน
 เช่น ความสัมพันธ์กับขุนจ่านงา เรื่องเศรษฐกิจความยุ่งยากเหล่านี้ คำเนินมาสู่จุดสูงสุดใหญ่ของ
 เรื่องพร้อม ๆ กับจุดวิกฤติใหญ่ เมื่อขุนจ่านงาตัดสินใจอยู่กับเจลา และจะไม่ติดต่อกับสำอองอีกต่อไป
 ลักษณะของจุดสูงสุดใหญ่ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อเนื่องกันมานานพอควรจนที่เรื่องจะคลี่คลาย
 กล่าวคือ เมื่อสำอองเห็นว่าขุนจ่านงาเลิกติดต่อกับตนแล้ว มีท่าทีเครียดอารมณ์วิปริตกล่าววาจา
 หยาดคาย และหวังบุญคุณ ขุนจ่านงากับเจลา ทำให้เจลาต้องเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับเงินสินสอด
 ทองหมั้น สำอองพ่ายแพ้ เมื่อเจลาอ้างหลักฐานว่าสำอองยักยอกเงินขุนจ่านงามาเป็นของตน
 เพื่อนำมาเป็นสินสอดหลังจากที่ขุนจ่านงาและเจลาจากไปแล้ว สำอองยังต้องพบความยุ่งยากอีก
 เมื่อเจ้าคุณมีคาของสามียกทรัพย์สินทุกอย่างแม่เตบ้านคืน สำอองหมดสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง หลังจากนั้น
 มีการค้นพบความจริงว่าหลวงไพรัชรักสำออง และสำอองมิได้มีความสัมพันธ์กับขุนจ่านงาถึงขั้น
 สามีภรรยา จุดสูงสุดใหญ่ของเรื่องนี้จึงมีเหตุการณ์เกิดขึ้นนานทำให้อารมณ์ของผู้อ่านหรือผู้อ่านค่อนข้าง
 เครียดนานพอควร ก่อนจะคลี่คลายลง

บทละครเรื่องนี้สร้างความกระหายใคร่รู้ได้ไม่มากนัก เพราะไม่มีการเตรียมเรื่อง
 เท่าที่ควร การนำเสนอปัญหาสำคัญค่อนข้างชัดเจน มิได้เปิดเผยให้เห็นทีละน้อย เพื่อให้เกิด
 ความกระหายใคร่รู้ เหตุการณ์เราใจให้ตื่นเต้นไต่บางในองก์ที่สี่ แต่มิได้สร้างความกระหาย
 ใคร่รู้ได้มากนัก *

อย่างไรก็ตามบทละครเรื่องนี้ยังมีจุดบกพร่องที่เห็นได้บางตอน ดังนี้

1. เหตุการณ์และการกระทำของตัวละครในองก์ที่สามไม่สู้จำเป็นต่อการดำเนินเรื่องนัก
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสนอเหตุการณ์ในองก์นี้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน และเสนอ
 รายละเอียดในเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะการกระทำของตัวละครที่ไม่มีความสำคัญมากเกินไป
 ผู้วิจัยเห็นว่าพระองค์น่าจะทรงเสนอการกระทำและบทบาทของสำออง กับขุนจ่านงาและเจลา
 ในองก์ที่สาม แทนที่จะหาความถึงเหตุการณ์ที่สำอองจะไปค่อว่าเจลาที่มาน ในตอนต้นขององก์
 ที่สี่ซึ่งปรากฏในละคร

2. พฤติกรรมของส่าอองขัดแย้งกัน ทำให้การกระทำของตัวละครในตอนต้นเรื่อง ไม่สอดคล้องกับการคลี่คลายเรื่อง กล่าวคือ หลังจากที่ส่าอองแก้ปัญหาคือให้ขุนจ่านางแต่งงาน เมื่อขุนจ่านางพมณา ส่าอองแสดงที่หาหนทาง ในพิธีแต่งงานโตสงของโสมาครที่ไม่เหมาะสม ลักษณะและการกระทำของส่าอองแสดงให้เห็นว่าส่าอองไม่พอใจที่ขุนจ่านางแต่งงานกับเมลา แต่ในตอนคลี่คลายเรื่อง ส่าอองบอกกับหลวงไพร่ชาว่าตนมิไกรรักหรือมีความสัมพันธ์กับขุนจ่านางมากกว่าเพื่อนรวมงานนั้น จึงทำให้การกระทำของตัวละครภาคเหตุผลพัฒนาขึ้น เห็นได้ว่าในตอนคลี่คลายเรื่องนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพยายามจะให้ผู้อ่านหรือผู้อ่านเห็นว่า ตัวละครประพฤติตัวไม่เหมาะสมหลายประการ การกระทำนั้นมีไกรเข้ามาเสนอให้เห็นจริง แต่ได้สรุปพฤติกรรมในองค์ที่สี่เท่านั้น บางเรื่องจึงไม่สอดคล้องกับการกระทำของตัวละครดังที่กล่าวมาแล้ว

3. การคลี่คลายเรื่องไม่สมจริง หลวงไพร่ชารับส่าอองเป็นภรรยา เพราะรักส่าอองมานานแล้ว (มีการเตรียมเรื่องเกี่ยวกับเรื่องนี้ในองค์ที่หนึ่ง) แต่พฤติกรรมต่าง ๆ ของส่าอองไม่สมควรที่หลวงไพร่ชาจะรักได้แต่ประการใด ก่อนจบเรื่องหลวงไพร่ชาเป็นแน่ที่จะแต่งงานกับส่าออง ทำให้การคลี่คลายเรื่องไม่สมจริง แม้ในบทสนทนา หลวงไพร่ชาจะอ้างว่าตนเหมือนคนตาบอดที่ยังคงหลงรักส่าอองก็ตาม การตัดสินใจของหลวงไพร่ชาในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้ตัวละครเลือกตัดสินใจได้ไม่สมจริง ส่าอองไม่ควรสมหวังและได้รับความรักจากหลวงไพร่ชา เรื่องควรจบในขณะที่ส่าอองกระซอกเครื่องประดับและโยนให้หนายความ จะประทับใจกว่าการดำเนินเรื่องเพื่อคลี่คลายให้ส่าอองสมหวัง ซึ่งรักกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ส่าอองสร้างขึ้น

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพตามการกระทำ แนวทางจะมีเหตุการณ์บางอย่างลงไปสู่จำเป็นแก่การดำเนินเรื่อง และมีไกรเสนอให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่องชัดเจนก็ตาม แต่เหตุการณ์ส่วนใหญ่ยังคงแสดงแนวคิดสำคัญของเรื่อง ดังที่กล่าวมาแล้ว

บทละครเรื่อง เจ้าขา, สารวัค

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดกึ่งตลก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยไซพระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

นางสาวสงวน พลโยธิน กำลังนั่งสนทนากับนางสาวนฤมล ชนมโยธิน ถึงเรื่อง ที่คนในรอยศรีเจริญ วัฒนานนท์ คุกรัก แดงชุกพลเรือนออกจากกรมทหารเพื่มาให้ความจะเป็นอย่างไร สงวนนึกให้เจริญมาเวลาที่พระพิทักษ์บุษวิสัยบิดาของสงวนยังไม่กลับถึงบ้าน พระพิทักษ์เป็นบุ บังคับบัญชาที่เคร่งครัดมากจะไม่อนุญาตให้ทหารแดงชุกพลเรือนออกมาจากกรมกอง เด็ดขาด ขณะนั้นเองคนรับใช้เขามารายงานว่าเจริญกำลังเดินทางมา แต่ขุนสารวัคกำลังเดินเตรอยู่ที่ถนน หน้าบ้านสงวน สงวนออกอุบายให้เธอเข้าไปชวนขุนสารวัคพูดคุยและชักชวนขุนสารวัคออกไปไหน หนายน เธอไปทำตามคำสั่ง เจริญมาถึงบ้านสงวนและเลวาทนเกือบถูกขุนสารวัคจับได้ หลังจากที่สงวนได้เห็นเจริญแดงชุกพลเรือนแล้ว เจริญยังกลับออกไปไม่ได้ ต้องคอยให้คำเสียก่อน และต้องกลับไปก่อนสองทุ่ม เพราะพระพิทักษ์จะกลับมาในเวลาสองทุ่ม ขณะที่กำลังสนทนากันอยู่นั้น เธอวิ่งมาบอกว่าเห็นรถพระพิทักษ์กำลังเลี้ยวเข้ามา สงวนสั่งให้เธอไปตรงเวลาโดยให้ทำเป็น ตกกระได พระพิทักษ์จะได้หยุดถาม สงวนรีบเอาเสื้อคลุมมาสวมทับให้เจริญ และให้ทำเป็นไข หนาวสิ้น เมื่อพระพิทักษ์มาเห็นอาการจึงอาสาไปตามแพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ หลังจาก พระพิทักษ์ไปแล้ว ทางก็ช่วยกันหาเครื่องแบบทหารมาให้เจริญแต่ง โดยสงวนใช้ให้เธอไปเอาหมวก กับรองเท้าที่กรมทหารมาให้เจริญ นฤมลไปตามรอยศรีบุษวิสัยมาช่วยกันแก้สถานการณ์ พระพิทักษ์นำรอยศรีจิวมาแทนนายแพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เนื่องจากแพทย์ที่โรงพยาบาลไม่ว่าง รอยศรีจิวตรวจอาการ สงวนลطمขยิบตาเพื่อขอรอยศรีจิวให้ทราบว่า เจริญไม่ได้ป่วยจริง ในที่สุดรอยศรีจิวก็ได้ให้เจริญคืนมารอนและพักผ่อน สงวนขออนุญาตพาเจริญเข้าไปนอนที่กม่อนที่ห้อง ของพระพิทักษ์ ขุนสารวัคเข้ามาพบพระพิทักษ์ เนื่องจากได้รับรายงานว่ามีทหารแดงชุกพลเรือน มาที่บ้านพระพิทักษ์สงวนรีบปฏิเสธ และให้บุษวิสัยออกมาให้ขุนสารวัคตรวจเครื่องแต่งกาย

ขุนสารวัตรออกดูเจริญ สงวนรับบอกพระเจ้าพิทักษ์ได้เห็นเจริญแล้ว ขุนสารวัตรจึงลาจากไป
 บุญธรรมออกอุบายว่าเจริญทิว สงวนสั่งให้เดอຍกชาวคมเขามา พระพิทักษ์จะขอเบิกกุโธชาว
 แต่สงวนรับฉวยไปเสียกอน เพราะสงวนสั่งให้เดอຍกพวกทหารของเจริญใส่ไว้ข้างในโกธาวคม
 เพื่อจะนำมาให้เจริญ โดยมีให้พระพิทักษ์เห็น พระพิทักษ์เริ่มทราบเรื่องจึงไม่อนุญาตให้เข้าวคม
 เขาไปรับประทานในทองนอนของทมน ไหลูกออกมารับประทานข้างนอก พระพิทักษ์พยายามจงก
 บุญธรรมตลอดเวลา สงวนให้ทมนตรงตะโกนเพื่อเรียกของความสนใจของพระพิทักษ์ และเปิด
 โอกาสให้สงวนฉวยพวกจากโกธาวคมใส่ให้เจริญ เดอຍกมารายงานอีกว่าขุนสารวัตรจะขอเข้า
 มาพบในขณะที่พระพิทักษ์หันไปพักกับเดอຍ สงวนรับหยิบพวกจากโธมาสวมให้เจริญ แต่สวมกลับทาน
 หนาเป็นคานหลัง เพราะความรีบร้อน พระพิทักษ์หันมาเห็นเข้าก็พยายามกั้นหัวเราะ เจริญอ้างว่า
 หยิบพวกมาจากในหลอง แต่พระพิทักษ์นั้นใจวาทองเอาพวกมาจากโกธาวคานนอน แม่สงวนจะพูด
 กลับเคลื่อนไหวอย่างไร พระพิทักษ์เคาเรื่องออกโดยตลอด จึงปล่อยหัวเราะออกมา ทุกคนจึงพลอย
 หัวเราะตามไปด้วย ขุนสารวัตรเข้ามาถามหาเจริญเพื่อตรวจดูเครื่องแบบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสารวัตร
 ตรวจดูหนวว่ามีครบทุกคนหรือไม่ พระพิทักษ์เป็นคนเอาพวกของเจริญให้ขุนสารวัตร เมื่อ
 ขุนสารวัตรลาไปแล้ว สงวนรับทุกคนมีคาที่รู้เห็นเป็นใจช่วยเรื่องเจริญแดงซุกพลเรือน เพื่อมิให้
 นิคาลงโทษเจริญ พระพิทักษ์ยกโทษให้และเคือนมิให้เจริญประพฤติคินย้ออีก เจริญรับคำ

ลักษณะโครงเรื่อง

เนื่องจากพลละครเรื่องนี้ เป็นบทละครประเภทชวนขัน ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำมาเสนอนี้ จึงเน้นให้เกิดอารมณ์ขันมากกว่า
 จุดประสงค์อื่น ลักษณะโครงเรื่องเป็นแบบออร์แกนิก (Organic plot) แต่มีเหตุการณ์หลาย
 อย่างที่ไม่สู้สมเหตุสมผล นับตั้งแต่เริ่มเรื่อง กล่าวคือ สงวนต้องการให้คนรัก ซึ่งเป็นทหารแดงกาย
 ซุกพลเรือนใหญ่มาว่าจะมีลักษณะอย่างไร โดยให้เจริญแดงกายออกจากกรมทหารเดินทางมาบ้าน
 ของสงวน โดยสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น ทำไมตัวละครจึงไม่นำซุก
 พลเรือนมาแดงให้สงวนดูที่บ้าน เมื่อแดงกายแล้ว จึงเปลี่ยนเป็นซุกทหารเดินทางกลับไม่ทองเกรงว่า
 จะถูกสารวัตรจับได้ นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์หลายอย่างที่สร้างอารมณ์ขัน แต่ไม่สู้สมเหตุสมผล

อย่างไรก็ตาม บทละครเรื่องนี้ก็สามารถเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ คือ การทำสิ่งหนึ่งที่ทำในระเบียบ โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ ย่อมนำความยุ่งยากมาให้ในภายหลังเสมอ

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง เป็นบทสนทมาระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครรอง โศก สงวน กับมณฑล บทสนทนาในตอนแรกช่วยให้เกิดความกระหายใคร่รู้ มีการปูพื้นถึงตัวละคร ดังนี้

สงวน   ในชั้นต้นก็ไม่เห็นสนุกเลยเหมือนกัน เพราะนอกจากกลัวสารวัตรจับมีหน้าข้า
กลัวคุณพ่อจะพบเขาคือตาย หลอนก็รู้อยู่แล้วว่าคุณพ่อเคร่งปานใดในเรื่องนี้
ระเบียบของท่านดาไครแดงพลเรือนซึ่ง 3 วัน¹

จากนั้น เป็นการปูพื้น ถึงเหตุผลของการสร้างปัญหาของตัวละครเอก คือ สงวน ดังนี้

สงวน   ฉันบอกเขาว่า ไหน ๆ จะแต่งงานกันในเร็ว ๆ นี้แล้ว ฉันอยากเห็นเสีย
ก่อนว่าดาไครแดงพลเรือนจะดีเหมือนแหงทหารหรือไม่ ฉันยังไม่เคยเห็น
เขาแดงอะไรนอกจากทหารเลย...²

หลังจากปูพื้นใหญ่ชมหรือดูอานทรานภูมิหลังพอสมควรแล้ว ท่อไปเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือ รอยศรีเจริญแดงชุกพลเรือนออกจากกรมทหารมาบ้านของสงวน จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว เพราะปัญหาเริ่มขึ้นเมื่อละครเปิดเรื่องแล้ว เหตุการณ์ระทุบเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดเริ่มเรื่อง คือ การแดงกายชุกพลเรือนออกจากกรมทหารเป็นความผิดประการหนึ่ง พฤติกรรมของเจริญจึงขัดแย้งกับกฎของทหาร การกระทำของสงวนและเจริญจึงเป็นความยุ่งยาก และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกเป็นจำนวนมาก

ความยุ่งยากนี้เกิดจากตัวละครเอก คือ สงวนประสงค์จะดูการแดงกายชุกพลเรือนของเจริญ แคมป์สรรพศักดิ์คือ สารวัตรทหารคอยจับทหารที่ประพฤติผิดวินัย และพระพิทักษ์บุษวิณัยผู้บังคับบัญชาของเจริญที่เข้มงวดเรื่องวินัยมาก

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เจ้าข้า, สารวัตร !" ใน บทละครทุกเรื่อง
นอ่ยอินทเสน เจ้าข้า, สารวัตร! เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลั่ง โทษ ศรีอยุธยา (พระนางแฝง) หน้า 162

² ก. หน้า 163

ปัญหาแรกที่สงวนท้องแก่ คือ ขุนสารวัดมาคืนเทวอยู่หน้าบ้าน สงวนจึงให้คนรับใช้เข้าไป
 ทุกๆ เพื่อหันเหความสนใจของขุนสารวัดเจริญเข้ามาในบ้านสงวนได้ เมื่อบุสรวรภักจะมานพบไป
 แลทีละครั้งยังทอประสมความยุ่งยากต่อไปอีกหลายครั้ง เช่น พระพิทักษ์กลับมากอนสองทุ่ม เพราะ
 งคประชุม สงวนกับเพื่อน ๆ ทอช่วยกันแก้ปัญหาก็เจริญทำทำเป็นไซ้หนาวสั้น เพื่อจะได้นำเสื้อคลุม
 มาสวมห่ม มิให้พระพิทักษ์หรือขุนสารวัดเห็นซุกที่เตียงอยู่ ในที่สุดทีละครั้งหาชุดทหารมาเปลี่ยนให้กับ
 เจริญได้ทัน แต่ไม่สามารถบังคับพระพิทักษ์ แม่จะพยายามปกปิดอย่างไรก็ตาม หลังจากที่คนรับใช้
 ยกโถข้าวต้มขึ้นมากองข้างในมาให้ สงวนรีบฉวยโถและเปิดหีบหมากให้เจริญในขณะที่พระพิทักษ์
 หันไปสนทนากับคนรับใช้อยู่ แต่หมากที่สวมให้เจริญนั้นกลับคานหนาเป็นคานหลังในคานนี้เอง เป็นช่วงที่
 แสดงให้เห็นว่าพระพิทักษ์จับใจว่าเจริญมีคางคานชุดทหาร เหตุการณ์จึงเริ่มเครียดขึ้น เกิดจุกวิฤติ
 และจุกสูงสุดใหญ่ที่จะคัดลั่นชะตากรรมของตัวละครเอก แต่เมื่อพระพิทักษ์เห็นเจริญสวมหมากกลับคานหนา
 เป็นคานหลัง เพราะความรีบร้อน แทนที่เรื่องจะเครียดสูงสุด กล่าวคือ เจริญอาจจุกลงโทษ ถูกทำหนี
 ไปประพาศคนซัดทอดระเบียบวินัย กลับกลายเป็นพระพิทักษ์ขานความขบขันไม่ใคร่ปล่อยเสียงหัวเราะออกมา
 หูดคนจึงพลอยหัวเราะตามไปค้วย จุกสูงสุดใหญ่จึงมีลักษณะ แอนตี้ ไคลแมกซ์ (Anticlimax) ทั้งนี้

(ในขณะที่เมื่อพระพิทักษ์ หันไปพูดกับเธอ สงวนได้เปิดฝาโถโดยเร็ว

ลงมือลงไปที่หีบหมากหันส่งใหญ่ธรรม พจนานุกรมธรรมเอาหมากใส่ถ้วยนายเจริญ
 ก็พอพระพิทักษ์เหลียวมา และเพราะทะเลาะถานหมากนั้นใส่กลับหมากคานหลัง)

พิทักษ์ ข้อ : คุณเจริญ ไต่หมากมาแต่ไหนเร็วจริง เมื่อตะกั้นผมเห็นหัวเปล่า ๆ อยู่ในะ

เจริญ ผมเอามาจากโนโนน

พิทักษ์ จากโนนนี้ละกระมัง (ชี้โถข้าวต้ม คนอื่น ๆ เรียกทุกคน)

...

สงวน (เห็นเสียท่าแล้วก็เลยตามเลย) ชาวคณหมา คเมื่อไรคะ ชาวคณเปล่าต่างหาก

(เปิดโถ) กูลิคะ

(พระพิทักษ์ออกหัวเราะไม่ได้ เลยปล่อยกาก คนอื่นรู้สึกโล่งเลย หัวเราะทวย...)¹

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เจ้าข้า, สารวัด" ใน บทละครพูดเรื่อง
น้อยอินทเสน ความดีมีชัย เจ้าข้า, สารวัด ! เห็นแปลก ทั้งจิตคิดคลั่ง โคน หรือบุษยา

เมื่อผู้ชมหรือผู้อ่านได้เห็นที่พาดูก่อนของตัวละคร ในขณะที่กำลังจะถูกจับไต่อยู่แล้วว่า
 แต่งกายฉวิคฉวิคทวาร เหตุการณ์อยู่ในภาวะที่เครียดมาก เมื่อเห็นตัวละครรีบร้อนจนสวมหมวก
 กลับหน้าเป็นหลัง ย่อมทำให้ความเครียดที่ค่อยๆ กลายเป็นตลกขบขัน เรื่องที่เห็นว่ารุนแรงขึ้นสู่จุด
 สูงสุดกลายเป็นเรื่องขบขันและไม่รุนแรงถึงที่คาดคิดจุดสูงสุดนี้จึงเป็น แอนตี้ไคลแมกซ์
 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบความจริง คือ พระพิทักษ์ทราบดีว่าเจริญมีไต่แดงชุดทหารตาม
 ระเบียบมาที่มานอน หลังจากจุดแอนตี้ไคลแมกซ์ (Anticlimax) แล้วมีความยุ่งยากเกิดขึ้นอีก
 เล็กน้อย ไต่แดง ขุนसारวัตมาขอตรวจเครื่องแต่งกายของเจริญอีกครั้งหนึ่ง ความยุ่งยากคลี่คลายลง
 โดยพระพิทักษ์มีส่วนช่วยคลี่คลายทวย จุดวิกฤติสุดท้ายพระพิทักษ์ตัดสินใจปิดความฉวิคของเจริญ
 การตัดสินใจครั้งนี้ อาจจะมีฉวิคกับนิสัยของตัวละครที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงบ่งชี้ไว้ว่า พระพิทักษ์เคร่งครัดเรื่องระเบียบวินัยมาก การตัดสินใจของพระพิทักษ์ครั้งนี้
 จึงนับว่าสถานการณ์แวดล้อมมีส่วนช่วยการตัดสินใจ พระพิทักษ์อาจจะเห็นแก่ทรสาวและเพื่อน ๆ
 ที่พยายามช่วยกันปิดฉวิควิธีกรต่าง ๆ จนน่าเห็นใจ แม้พระพิทักษ์จะมีไต่แดงโทมเจริญ แต่
 ตักเตียมมิให้ทำฉวิคฉวิค

บทละครเรื่องนี้มีการดำเนินถึงสาเหตุของปัญหา และอุปนิสัยของตัวละครเอก คือ
 พระพิทักษ์ จากนั้นจึงเป็นจุดเริ่มเรื่องซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันเหตุการณ์ระดับนี้ ไต่แดง เจริญแต่งชุด
 พลเรือนออกจากกรมทหารมาที่มานอนของพระพิทักษ์ การแต่งกายแบบนี้ ผิดระเบียบของทหาร
 ความยุ่งยากจึงเริ่มขึ้นพร้อมกันจุดเริ่มเรื่อง

ความยุ่งยากเกิดขึ้นจากความฉวิคของสงวนที่ประสงค์จะดูการแต่งกายชุดพลเรือน
 ของเจริญ ตามระเบียบการแต่งกายของทหารนั้น ห้ามแต่งชุดพลเรือนออกจากกรมกอง ความ
 ยุ่งยากจึงเริ่มขึ้นตั้งแต่เจริญเดินทางออกจากกรมทหาร เพราะสารวัตทหารคอยจับตามอง ผู้กระทำ
 ผิดอย่างเข้มงวด เมื่อเจริญจะออกจากบ้านสงวน เกิดอุปสรรคสำคัญคือ ขุนसारวัตกำลังยืนอยู่หน้าบ้าน
 ในขณะที่เดียวกัน พระพิทักษ์บังเอิญกลับมาจนกำหนด ทำให้สงวน เจริญ และเพื่อน ๆ ต้องช่วยกัน
 แก้ปัญหาเหล่านี้ ลักษณะปัญหาที่ฉวิคขวางมิให้เจริญกลับเข้ากรมทหารนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องกันตลอดเวลา
 ปัญหาหนึ่งแก้ไขแล้ว จะมีปัญหาหนึ่งเกิดขึ้นตามมา ความยุ่งยากที่ตัวละครประสบนี้จะช่วยเรา
 ความสนใจของผู้ชมหรือผู้อ่านให้หันเหเราใจอยู่อย่างสม่ำเสมอ แม้เหตุการณ์บางอย่างที่ตัวละคร

นำมาใช้แก้ปัญหาคือจะหาความจริงอยู่บ้างก็ตาม ไคแก่ สงวนให้คนรับโทษนำหมอกมาให้เจริญ โดยใส่ไว้ในโถข้าวต้ม การแก้ปัญหาคือวิธีนี้นั้นเน้นให้เห็นความตกลงกันมากกว่าความจริง ถ้าจะนำหมอกมาให้เจริญ โดยมีพระพิทักษ์ทราบความจริงนั้นควรจะมีวิธีที่แนบเนียนกว่านี้

เมื่อพิจารณาในคาถาโครงสร้างของโครงเรื่องแล้ว จะเห็นว่า แม้จะมีการปูพื้นน้อยมาก แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพัฒนาเรื่องได้อย่างดี เพราะละครเรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องเสนอภูมิหลังมากนัก จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุกเกิดขึ้นหลังการเปิดเรื่องเล็กน้อย จึงช่วยเราความสนใจได้ดี จุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการค้นพบความจริงเรื่องพระพิทักษ์จับไคว่าเจริญมีไคแดงซุกหทาร ลักษณะจุดสูงสุดใหญ่เป็นแอนตี้ ไคลแมกซ์ (Anti-Limax) เรื่องจึงไม่เครียด แต่ให้อารมณ์ขัน หลังจากจุดแอนตี้ ไคลแมกซ์ (Anti-Limax) แล้วมีจุดวิกฤติรอง คือ พระพิทักษ์ไม่ลงโทษเจริญ มีการคลี่คลายเรื่องหลังจุดวิกฤติรอง กล่าวคือ หลังจากที่ขุนสารวัตรตรวจเครื่องแต่งกาย แล้วลากลับไป เรื่องจบอย่างสุข ซึ่งผู้จับเห็นว่าเหมาะสมกับลักษณะเรื่องชวนขัน

ละครเรื่องนี้ เสนอเรื่องราวตกลงกันมากกว่าจะเน้นความจริง เหตุการณ์ต่าง ๆ จึงสร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์นี้โดยแท้จริง การแก้ปัญหาคือเหตุการณ์บางอย่างจึงเป็นเรื่องไร้สาระ เช่น การทำที่เป็นไชนาวสัน การใช้ขุบายนำหมอกมาให้เจริญ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ละครเรื่องนี้ได้สะท้อนภาพของสารวัตรทหาร และระเบียบการแต่งกายที่เคร่งครัด จนเป็นเรื่องน่าประหลาดใจสำหรับสมัยปัจจุบัน และยังแสดงแนวคิดสำคัญของเรื่องให้เห็นได้ชัดเจน

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพตามการกระทำ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรียงต่อกันอย่างมีเหตุผล แม้เหตุผลบางอย่างจะไม่สมจริงก็ตาม *

บทละครเรื่อง. ขนเมสมกับน้ำยา

บทละครเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวว่า เป็นละครพูดสมัยใหม่องค์เดียว และไคทรงใช้พระนามแฝงในการพระราชทานชื่อว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

เมื่อละครเปิดเรื่อง หลวงภิรมย์ฤดี หลวงวิจิตรศักร นางวิจิตรศักร (สวอบ) นายจัน มีชื่อ นุ่มแพร กำลังสนทนากันอยู่ที่บ้านของพระภิรมย์ฤดี ถึงเรื่องการแต่งงาน นายจันเห็นว่า การมีภรรยาเหมือนมีโซ่ตรวนโซ่สา ตนจึงไม่คิดจะแต่งงาน เพราะเกรงจะมีสภาพเหมือนหลวงวิจิตร ซึ่งอยู่ที่อำนาจภรรยา นายจันได้พูดท้วงของเปรียบเทียบกับแม่หลวงวิจิตรกับภรรยา ถึงสาเหตุที่ตนยังไม่อยากแต่งงาน โดยกล่าววาทนไม่อยากเป็นสุชาจาร เพราะสุชาจารนั้น อินทริชจะให้นั่งท้ายรถ ข้อความนี้เปรียบเทียบกับสภาพกรรมกรวิของหลวงวิจิตรและภรรยา เนื่องจากภรรยา หลวงวิจิตรเป็นนางละคร มักชมเที่ยวเตร่กับชายหนุ่มคนอื่น ๆ ที่มรดมารับ หลวงวิจิตรต้องติดตามภรรยาไปทุกแห่ง โดยนั่งห้อยไปคอนท้ายรถ เพราะรถยนต์คันเล็กมีที่นั่งคอนหน้าเพียงสองที่ ซึ่งเจ้าของรถกับภรรยาของหลวงวิจิตรจะนั่งอยู่ และให้หลวงวิจิตรนั่งคานหลัง โดยไม่มีเบาะหรือที่นั่ง ซึ่งนายจันถือว่าเป็นสภาพที่ตนไม่ควรตกที่นั่งดังกล่าว เพราะมองคุณภาพตนมาก ถ้าจะเป็นสามีในสภาพเช่นเดียวกับหลวงวิจิตร นางวิจิตรโกรธที่นายจันตั้งหน้าตั้งตาเห็นแม่ จึงขอตัวเข้าไปคุยกับนางสร้อยภรรยาหลวงภิรมย์ฤดี ชายหนุ่มสามคนจึงคุยกันต่อเรื่องหลวงวิจิตรถูกขังกับภรรยา เรียกไปเตือนเรื่องอาชีพของภรรยา ถ้าภรรยาของหลวงวิจิตรยังไม่เลิกอาชีพนี้ หลวงวิจิตรอาจจะต้องลาออกจากงานราชการ และการจะโหมางวิจิตรเลิกอาชีพนี้ นางจะไม่ยอมแน่นอน เพราะเหตุนี้เองเมื่อนางวิจิตรถูกนายจันพูดเสียสี่ จึงอารมณ์เสีย หลวงวิจิตรนายจันย้าย ๆ ส่วนหลวงภิรมย์ฤดีกล่าวว่า ตนมีความคิดเห็นว่าสามีควรหาเลี้ยงภรรยา จึงสามารถทำให้ภรรยาอยู่ในอำนาจได้ เช่นเดียวกับที่นางภิรมย์ฤดีต้องคอยปรนนิบัติเอาใจหลวงภิรมย์ฯ เช่น ต้องนำบุตรมาให้ไว้ให้ชม เพราะรู้ว่าตนชอบ แต่เมื่อหลวงภิรมย์ฯ เปิดทีมนุหรีกไม่พบนุหรีเลย ทำให้หลวงภิรมย์ฯ เสียหน้ามาก จึงเรียกนางภิรมย์ฯ มาถาม นางภิรมย์ฤดีพูดเชิงประชดประชันสามีให้เพื่อน ๆ เห็นอีก จากนั้น หลวงวิจิตร หลวงภิรมย์ฯ และนายจัน ไต่เตนโพมริคจ นางวิจิตรออกนามออกหลวงวิจิตรว่า ตนจะออกไปข้างนอกเพราะนายเซงสงเอารถมารับแล้ว หลวงวิจิตรรับสนลานตามภรรยาไปทำให้ นายจัน และหลวงภิรมย์ฯ สัมเพหมมาก หลวงภิรมย์ฯ ได้เล่าเรื่องตนที่อำนาจเห็นภรรยา เพราะหลวงภิรมย์ฯ ได้เสียกับภรรยาถอนแต่งงาน ภรรยาจึงไม่กล้าขึ้นเสียงเพราะตกเป็นเมียกลาง นางภิรมย์ฯ แฉได้ยินเข้า ขณะที่กำลังจะนำบุตรมาให้สามี หลังจากนายจันชอตัวกลับ นางภิรมย์ฯ จึงบอกว่ ความจริงแล้ว

หลวงภิรมย์ไม่ใช่คนแรก มีชายอีกคนหนึ่งต่างหากที่ได้กับนางก่อนจนมีลูกคนหนึ่ง หลวงภิรมย์
 บังคับให้ภรรยาบอกชื่อชายผู้ แกรรยาไม่ยอมบอกและจะไปจากบ้านนี้ด้วย หลวงภิรมย์ยอมอ่อนข้อ
 ให้ภรรยา ในที่สุดต่างก็เข้าใจกัน นางภิรมย์บอกความจริงว่า คนที่เป็นชายผู้คนแรกของ เธอคือ
 หลวงภิรมย์นั่นเอง

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 เชื่อมโยงกันด้วยเหตุผล เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนมีผลทำให้เหตุการณ์อื่น ๆ เกิดขึ้นต่อมา เช่น
 เพราะหลวงภิรมย์ พูดเชิงโหราศาสตร์เปิดเผยความลับในเรื่องที่ไม่ควรเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ
 ทำให้ภรรยาโกรธ และถูกรังแกขึ้นเพื่อให้สามีรู้สึกได้ว่าได้ทำสิ่งที่ไม่สมควร เป็นต้น เหตุการณ์
 ต่าง ๆ นำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่องคือ สามีภรรยาควรนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน แก้ไขหา
 ความวิบัติอันอ่อนแอของตน การไขความรุนแรงแก้ปัญหามีผลจะทำให้เกิดความแตกร้างในครอบครัว
 แนวคิดจากละครเรื่องนี้เป็นเสมือนการตบตบผู้ที่มีข้อสงสัยอยู่เสมอว่า ใครควรจะมีอำนาจมาก
 กว่ากัน "สามีหรือภรรยา" คำตอบที่บทละครเรื่องนี้เสนอให้เห็นนั้น คือ วิธีปฏิบัติวิธีหนึ่งที่พระบาท
 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอแนวทางไว้ในละครเรื่องนี้

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไขทสนทนาเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่อง
 การแต่งงานมาเป็นตอนเปิดเรื่อง เพื่อเราใจผู้ชมหรือผู้อ่าน ก่อนที่จะทรงปูพื้นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อน
 ละครเปิดเรื่อง ได้แก่ ความเป็นมาของหลวงวิจิตรวาทธรรมและภรรยา แสดงให้เห็นสภาพที่สามีต้อง
 ตามใจภรรยา คอยเฝ้าติดตามภรรยาทุกหนทุกแห่ง ซึ่งเป็นที่นาสมเพชแก่ผู้พบเห็นพฤติกรรมของ
 หลวงวิจิตรวาทธรรมคล้ายกับสุขาจารย์ ซึ่งอินทรีชิตกำหนดในหนึ่งทาบรด การปูพื้นเหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระ
 มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้เป็นสำนวนการเปรียบเทียบ มีใจการบอกเล่าโดยตรง ผู้อ่าน
 หรือผู้ชมคงตีความจากบทสนทนาจึงสามารถเข้าใจเรื่องได้ ดังนี้

- จัน สุชาจารณะอินทริชิตที่นั่งท้ายรถไม่ใช่หรือ...
- นางวิจิต กรณมันคันนิกเคียวจะไปนั่งเบียดกันสามคนอย่างไรได้ แล้วก็ไล่ให้
เจ้าของรถเขาไปนั่งท้ายโคหรือ
- จัน (คำนับ) ฉันขอรับคำชี้แจงของหลอนโดยความเคารพ และฉันขมอก
โดยความเคารพทวยว่า เพราะเหตุที่ฉันยังไม่ปรารถนาเป็นสุชาจาร
ฉันจึงยังไม่มีเมีย¹

การปูพื้นท่อนั้นแสดงให้เห็นอาชีพของนางวิจิตคือศกร ซึ่งเป็นนางละคร การปูพื้นใน
ตอนนี้ เป็นบทสนทนาที่ตอกย้ำการศึกษาความจึงสามารถเข้าใจเรื่องโคเช่นกัน ทั้งนี้

- วิจิต คุณทำไมต้องเยาะแหย่ผมด้วย
- จัน ผมเยาะแหย่อะไรคุณนี่ไร ก็คุณหลวงชอบเป็นสุชาจารก็เป็นไปสิ
ผมไม่ชอบนี่นะ
- นางวิจิต เพราะคุณพูดขวางหูผมนี้จึงยังหาเมียไม่ได้
- จัน บางทีจะเป็นโคเช่นนั้น ฉันยอมแพแล้ว (หันไปพูดกับคุณหลวงภิรมย์)
ไม่ได้ตอกคุณหลวง ถ้าผมขึ้นอวคคิไปประเดี๋ยวจะเลยไม้โคคุณละคร
ปรีโยทัยอีกต่อไป ซึ่งจะทำให้ผมเสียใจมาก เพราะไม้โคคุณการเทมร่า
อย่างพิศการของแม่มวิไล²

หลังจากปูพื้นหลังของหลวงวิจิตคือศกรกับภรรยาพอสมควรแล้ว จึงเริ่มเรื่องด้วย
นางวิจิตไม่พอใจนายจันจึงขอตัวเข้าไปคุยกับนางสร้อยภรรยาของหลวงภิรมย์ถึ จุดเริ่มเรื่องนี้
เป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว เพราะปัญหาเพิ่งจะเริ่มขึ้นเมื่อละครเปิดเรื่องแล้ว

- นางวิจิต พอลูกจันเริ่มพูด อวคคิ เช่นนี้ละ คิดมันมันใส่พิลิก (ลูกขึ้น) คิดมันจะไปคุย
กับแมสร้อยดีกว่า (ตั้งท่าจะไป)³

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ขนมสมกับน้ำยา" ใน บทละครพูดเรื่อง
ขนมสมกับน้ำยา หลวงจ่าเนียรเก็นทาง โฟงพาง ปล่อยแก โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หนา 4-5

² ก. หนา 5

³ ก.

หลังจากจุกเริ่มเรื่อง เป็นการปูพื้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า นางวิศทศักรอารมย์ไม่สู้ที่นัก เพราะสามีกูมึงยังมีฐานะเกินเรื่องอาชีพของตน นางวิศทศักรไม่ยอมเลิกอาชีพนี้แน่นอน เมื่อเป็นดังนี้สามีกูมึงต้องออกจากราชการ และภรรยาท่องเที่ยวเลี้ยง จึงนับเป็นการระทมพิศอกครวญที่นางวิศทศจะทรงรับนิทราชม เพราะหลวงวิศทศมีความรู้อเนก การจะหางานใหม่ทำคงหาไม่ไต่กายนัก ดังนี้

- ภิรมย์   คุณทราบแล้วไม่ใช่หรือว่า คุณหลวงวิศทศถูกนายเทิ้มให้ว่ากล่าวภรรยา
                  ในเรื่อง-เฮ-เรื่องอาชีพของหลอม
- จัน   ก็ทราบแล้ว ๆ อยู่ซอรับ
- ภิรมย์   คุณก็คงทายถูกละสิว่าผมจะเป็นอย่างไร
- จัน   หลอมไม่ยอมเลิกละสิ
- ภิรมย์   แน่นอน : บอกว่าถ้าจะให้เลิกอาชีพเลิกกับตัวก็กว่า   จริงไหมคุณหลวง...¹

ต่อจากจุกเริ่มเรื่อง และการปูพื้นถึงปัญหาในครอบครัวของหลวงวิศทศแล้ว เป็นเหตุการณักรุณ เมื่อหลวงภิรมย์มาทราบวาทรรยาของหาเลี้ยงสามีกู จึงมีความเห็นว่า ถ้าสามีกูจะทำในภรรยาอยู่ใต้อ่านาจของเป็นฝ่ายหาเลี้ยงภรรยา หลวงภิรมย์ก็โดยกัตัวอย่างแข็งโอ้อวดวาทรรยาคนของรู้ใจ และทำตามคำสั่งคนตลอดเวลา แต่เมื่อเปิดหูหรือซึ่งกล่าววาทรรยาของคนที่ของรู้ใจเตรียมไว้ให้เสมอ กลับไม่ฟังหรือสักตัวเดียว เมื่อสอบถามภรรยา ภรรยากลับโต้ตอบในลักษณะประชดประชัน ทำให้หลวงภิรมย์เสียหน้ามาก กังวาลอย่าง

- ภิรมย์   ... แต่พูดสำหรับตัวผมเอง ผมเห็นว่าตัวทองเลี้ยงเมีย จึงจะเอาเมียไว้ใน
                  อำนาจโคสนิท...
- จัน   ผมเป็นคนโสด เพราะฉะนั้นจะว่าไม่เคยรู้จักใจผู้หญิงก็ได้อ แต่ผมเชื่ออยู่ในใจว่า
                  ถ้าผู้หญิงเขาคังใจทำอะไรแล้ว ถึงผู้ชายจะห้ามเท่าไร ๆ เขาก็คงทำจนได้
- ภิรมย์   คุณพูดเป็นฉันไปเท่านั้น ผู้หญิงที่มีตัวแล้วต้องอยู่ในอำนาจของผู้ทุกอย่าง สิ่งไหนทำ
                  อะไรต้องทำ หรือแม้ไม่สั่งก็ของเอาใจให้ถูก เช่นเมียผมเองเป็นฉัน เมื่อเขาว่า

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ชนมสมถ์น่ายา" ใน บทละครพูดเรื่อง
ชนมสมถ์น่ายา หลวงจำเนียรเทินทาง โพงพาง ปล่อยแก่ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 7

ผมชอบสู้บรูห์ เขาก็ต้องจัดหาบรูห์ให้หีบไว้เสมอ-เขมัน (เมื่อกี้บรูห์เห็นเปล่า
ชะงักกัก)

จัน (หัวเราะ) ซอรับ-เขมัน¹

เหตุการณ์ต่อมาเป็นการเล่นไพ่ระหว่างชายหนุ่มทั้งสามคน เหตุการณ์ตอนนั้นไม่จำเป็น
แก่การดำเนินเรื่องมากนัก แสดงให้เห็นลักษณะการเล่นไพ่บริจ และท่าทางเป็น ๆ ของ
หลวงวิจิตร รวมทั้งคำพูดที่ส่าเนียงแปร่ง ๆ ดังตัวอย่าง

วิจิตร ผมแม่ไม้ใจหรือ

จัน เอ้ออีกละ ก็คุณเป็นผู้ขึ้นไพ่คำ ละ ก็จะแยะ อย่างไร

วิจิตร ผมมีไพ่คำอย่างสูง เพียงซิมเท่านั้นนี่นา

จัน ก็จอกไม้ทองเจวณะสี พิไซ์ เล่นมาเป็นนานยังไม่เป็น ข้างเถอะ !
เล่นไปคามมีตามเก็กก็แล้วกัน...²

เหตุการณ์ตอนนั้นใช้เวลาพอสมควร นอกจากจะแสดงอารมณ์ขันแล้ว ยังช่วยเชื่อมโยง
เหตุการณ์ต่อไป เมื่อนางวิจิตมาขอตัวกลับกัน หลวงวิจิตรจึงเลิกเล่นไพ่ตามภรรยาออกไป
การกระทำของหลวงวิจิตรตอนนี้มีส่วนในการสร้างปัญหาใหญ่แก่เรื่อง เมื่อหลวงภิรมย์ไม่เห็นด้วย
กับการทำตนอยู่ที่อำนาจอภรรยาเช่นหลวงวิจิตร หลวงภิรมย์พยายามแสดงให้เพื่อนเห็นว่าตนนั้น
ต้องมีอำนาจเหนือภรรยา โดยกล่าวอ้างถึงเรื่องส่วนตัวในอดีตที่นายจันฟัง ดังนี้

ภิรมย์ ... เมียมผมต้องอยู่ในถ้อยคำของผม เพราะเขาคงอยู่ในที่เสียเปรียบผมวันยังคำ

จัน เอ ! ทำไมละ

ภิรมย์ เพราะหลอนได้พลาททำ ขอมเสียตัวแก่ผมเสียโดยมิไครอให้ผู้ใหญ่ยกย่องให้กัน
เพราะฉะนั้น ถ้าทางว่าผมจะเล่นตัวไม่ยอมรับเอาหลอนเป็นภรรยาอย่าง เขมัน
คนอื่นเขาได้ทำก็มาแล้ว หลอนก็จะตกอยู่ในความลำบากมาก...³

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ขนมสมกับน้ำยา" ใน บทละครพูดเรื่องขนมสมกับ
น้ำยา หลวงจำเนียรเดินทาง โปงทาง ปลอยแก่ โดยศรีอยุธยา (พระนามแฝง) หน้า 8 - 11

² ก. หน้า 13

³ ก. หน้า 15 - 16

คำพูดของหลวงภิรมย์นางภิรมย์มาได้ยินเข้าพอดี เมื่อนายจันลากลับไปแล้ว ทั้งคู่จึง
ปะทะคารมกันอย่างคุุเดือด ทำให้เรื่องเครียดขึ้นจนถึงจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง จุดสูงสุดใหญ่นี้เกิดจาก
นางภิรมย์อาจว่าเคยมีสามีมากก่อนแต่งงานกับหลวงภิรมย์ หลวงภิรมย์จึงบังคับให้ภรรยาออกชื่อ
ชายคนนั้น แต่นางภิรมย์ไม่ยอมบอก จุดสูงสุดใหญ่จึงเกิดจากจุดวิกฤติใหญ่ของเรื่อง ดังนี้

ภิรมย์	หลอนไม่เคยคบชู้หรือ
นางภิรมย์	(คงพูดเฉย ๆ) เคย
ภิรมย์	ถึง-เฮอ-ถึงนี่เทียวหรือ
นางภิรมย์	มีลูกตายกันคนหนึ่ง
	...
ภิรมย์	เข้าชื่อไร
นางภิรมย์	คิดฉันไม่จำเป็นทองบอก
ภิรมย์	(เอาไว้มืออยู่ พูดเสียงดัง) หลอนทองบอก
นางภิรมย์	ถ้าคุณจะทำเบี่ยงเสียงใส่คิดฉัน คิดฉันทองขอลา
ภิรมย์	(จับข้อมือหลอนไว) ไม่โค ฉันไม่ให้ไป
นางภิรมย์	แต่คุณจะมีบังคับให้คิดฉันบอกไม่ได้

การกล่าวอ้างของนางภิรมย์ เรื่องคบชู้ก่อนได้เสียกับหลวงภิรมย์นี้เป็นเรื่องที่นางภิรมย์
ต้องการกู้ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผูหญิงยอมมีสิทธิ์ที่จะทำอะไรก็ได้เสมอ ถ้าต้องการทำ ผู้ชายไม่ใช่
ผู้ที่คิดจะทำอะไรได้ทุกอย่างเพียงฝ่ายเดียว ผูหญิงควรมีสิทธิ์ตอบโต้ ถ้าไม่ใช่ฝ่ายยึดและผูหญิงไม่ใช่
ทาสที่คอยฟังแต่เพียงคำสั่งของสามีอย่างไร เหตุผล ฉะนั้นนางภิรมย์จึงไม่ใช่สตรีที่คอยตามสามีทุกอย่าง
เหตุที่นางยอมแต่งงานกับหลวงภิรมย์จึงไม่ใช่เพราะพลาดทำเสียที่หลวงภิรมย์ แต่เพราะนางรัก
หลวงภิรมย์จึงยอมอยู่กับควายต่างหาก นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นอุปนิสัยของนางภิรมย์ได้ชัดเจนว่า
เป็นคนจริงไม่ยอมลงให้ใครง่าย ๆ อีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ขนมสมถัมน้ำยา" ใน บทละครพูดเรื่อง
ขนมสมถัมน้ำยา หลวงจำเนียรเทินทาง โทงพาง ปล่อยแก โดย ศรีอยุธยา (พระนางผดุง)

จุดสูงสุดใหม่นี้ เหตุการณ์ยังไม่ถึงขั้นแตกหักถึงกับแยกทางกันเกิน ฝ่ายสามีเริ่มรู้ว่าตนเป็นฝ่ายผิด และเข้าใจผิดในการครองชีวิตจึงยอมอ่อนข้อให้ภรรยา เรื่องจึงเริ่มคลี่คลายลง เมื่อทั้งสองฝ่ายปรับความเข้าใจกันได้ หลวงภิรมย์ฯ ได้ค้นพบความจริงว่า ความคิดของตนที่เข้าใจภรรยาที่อยู่ใต้อ่านาจ เพราะตนหาเลี้ยงและภรรยาต้องยอมเป็นเมียกลาง เนื่องจากตกเป็นของตนมาก่อน แต่งงานนั้น เป็นความเข้าใจผิดอย่างมาก แท้จริงแล้วภรรยาอยู่ด้วยเพราะความรัก การค้นพบความจริงนี้เองทำให้เรื่องจบอย่างสุข

✱ บทละครเรื่องนี้ แม้จะเป็นละครพูดก็เกี้ยว แต่มีโครงเรื่องใหญ่ และโครงเรื่องย่อย รวมอยู่ด้วยกัน โครงเรื่องใหญ่ ใค้แก่ ชีวิตครอบครัวของหลวงภิรมย์ฯ ที่แสดงให้เห็นว่าภรรยาไม่จำเป็นต้องอยู่ในโอวาทของสามีเสมอไป ทางคนต่างไม่ยอมลงโทษกัน เขาดีกันและชิงที่ราชักแรง ต่อเมื่อใครปรับความเข้าใจกันได้ ทั้งสองจึงปฏิบัติกันได้เหมาะสม ถอบที่ถอบอาศัยกัน รู้จักการ โยนอ่อนผ่อนตาม ไม่จำกัดว่าใครจะอยู่ที่ใดอ่านาจใคร ทั้งคู่ควรมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน โครงเรื่องย่อย ใค้แก่ ชีวิตของหลวงวิจิตรวาทการกับภรรยา ที่แสดงให้เห็นลักษณะของครอบครัวที่สามีอยู่ที่ใดอ่านาจ ภรรยา ต้องติดตามเอาใจภรรยาทุกแห่ง จะทำกิจใด ๆ ของใครรับอนุญาตจากภรรยาจนเสมอ โครงเรื่องย่อยนี้จึงมีขึ้นเพื่อเปรียบเทียบกับโครงเรื่องใหญ่ใหญ่ชมหรือดูอ่าน เห็นลักษณะการครองชีวิตของครอบครัวทั้งสองใค้ชัดเจนยิ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอโครงเรื่องย่อยใหญ่ชมหรือดูอ่าน เห็นลักษณะการครองชีวิตของหลวงวิจิตรวาทการกับภรรยา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการครองชีวิตคู่ลักษณะนี้ แต่มีใค้ทรง เสนอผลสุดท้ายของโครงเรื่องย่อย บทบาทของตัวละครในโครงเรื่องย่อยสิ้นสุดลงราว ๆ กลางองก์ ต่อจากนั้นจึงเริ่มพัฒนาบทบาทของตัวละครในโครงเรื่องใหญ่ เริ่มตั้งแต่เหตุการณ์กระตุ่น คือ หลวงภิรมย์ฯ ภายใค้โอวาทว่าตนมีอ่านาจเหนือภรรยา ทรงพัฒนาบทบาทของตัวละครนี้เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องให้เห็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการครองชีวิตคู่ ในตอนคลี่คลายเรื่อง

บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นค่อนข้างมาก แม้ว่าจะเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็วก็ตาม จุดเริ่มเรื่อง ใค้แก่ ตอนที่นางวิจิตาโกรธนายชั้นขอตัวเขาไปคุยกับภรรยาหลวงภิรมย์ฯ เกิดขึ้นตอนตอนองก์ การปูพื้นเกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังจุดเริ่มเรื่อง โดยกล่าวถึงภูมิหลังของหลวงวิจิตรวาทการและภรรยา หลังจากจุดเริ่มเรื่อง ใค้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวของหลวงวิจิตรวาทการ จากนั้นเป็นเหตุการณ์กระตุ่น

ซึ่งเริ่มขึ้น โดยเสนอชีวิตครอบครัวของหลวงภิรมย์ เหตุการณ์กระตุ้น คือ หลวงภิรมย์บอกว่า
 คนมีอำนาจเห็นอภรรยาเพราะ เป็นฝ่ายหาเลี้ยง เหตุการณ์กระตุ้นมีส่วนผลักดันให้เกิดความยุ่งยาก
 ปัญหาทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นในละครเรื่องนี้เกิดจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม คือ
 หลวงภิรมย์พยายามจะทำให้ตนเองมีอำนาจเห็นอภรรยา นางภิรมย์เป็นตัวละครเอกฝ่ายที่รู้
 เท่าทันความคิดของสามี เมื่อสามีอ้างเหตุผลที่มีอำนาจเห็นอภรรยา ซึ่งเป็นเรื่องเสื่อมเสีย นางจึง
 สร้างเรื่องขึ้นมาเพื่อคดนิสัยของสามีบ้าง และนับว่าวิธีการของนางภิรมย์นั้นทำให้เหตุการณ์เครียด
 ถึงที่สุด หลวงภิรมย์ยอมแพ้ เรื่องจึงคลี่คลายลง มีการค้นพบความจริงหลังจากจุดสูงสุดใหญ่ควบ
 เมื่อหลวงภิรมย์ได้สำนึกว่าตนควรทำตัวอย่างไร การค้นพบความจริงในตอนนั้นคือ หลวงภิรมย์
 ทราบดีว่าภรรยาอยู่กับตนเพราะความรัก มิใช่เพราะสามีบังคับให้อยู่ในอำนาจได้ หรือเพราะมี
 ความสัมพันธ์ทางเพศก่อนเข้าพิธีแต่งงาน การค้นพบนี้ ทำให้เกิดการกลับผันของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น
 ในชีวิตครอบครัวของหลวงภิรมย์ต่อไป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างความสำเร็จใครูทวยการกระตุ้น
 ใหญ่ชมหรือดูอาน ที่ความการบู๊ทั้นจากทสนทนา เพื่อจะไ้ทราบภูมิหลังของตัวละคร เช่น คำพูด
 ของนายจันทกลว่า ทนไม่อยากเป็นสขจาร เป็นทน การบู๊ทั้นส่วนมากจึงต้องอาศัยการที่ความ
 มีใจการบอกเล่าโดยตรง ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะเร้าความสนใจได้ อีกวิธีหนึ่ง พระองค์ทรงใช้ปัญหาใหญ่
 ของเรื่อง คือ ปัญหาครอบครัวของหลวงภิรมย์ การกล่าวอ้างถึงเรื่องในอดีตของนางภิรมย์นั้น
 ทำให้ผู้ชมหรือดูอานกระหายใครูว่าใครีคือชู้ นางภิรมย์นั้นจริงหรือไม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้าง ความ
 กระหายใครู ทำให้เหตุการณ์ตอนทหายนาสนใจมากขึ้น

บทละครเรื่องนี้มีเอกภาพคานการกระทำ เหตุการณ์ทุกตอนเกี่ยวโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน
 เพื่อนำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทละครเรื่อง เสียดสี

บทละครเรื่องนี้ มีความยาวขนาดสั้นก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใ้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

ตอนที่หนึ่ง ในสวนบ้านพระยาวิเศษวรวิสัย มีงานวัดคล้ายวันเกิดของนางสาวศรี วรวิสัย บุตรสาวพระยาวิเศษฯ เมื่อละครเปิดเรื่อง นางสุนทรภักดิ์คุยกับพระยาวิเศษฯ เรื่องพระรามกับพี่นาง ทหารอายุ 40 ปี ที่ทำที่ซ่อมพอสรี นางสุนทรภักดิ์ถามว่า พระยาวิเศษฯจะพอใจหรือไม่ ถ้าศรีจะมีสามีแก่ พระยาวิเศษฯไม่รังเกียจกลับพอใจพระรามฯ พระยาวิเศษฯขอตัวออกไปรับแขก นางสุนทรภักดิ์พบกับรอยโทเทพ เทพโยชินน้องชายผู้ซึ่งหลงรักศรี นางสุนทรภักดิ์บอกให้เทพทราบถึงความคิดเห็นของพระยาวิเศษฯที่มีต่อพระรามฯ ศรีมาพบกับพระรามฯในสวน สนทนาเรื่องส่วนตัว ของกันและกัน ในที่สุดทั้งสองเริ่มเข้าใจกัน ศรีมีใจรักกับพระรามฯแม่จะมีอายุมากกว่าตนมาก ทั้ง ๆ ที่ศรีเป็นหญิงสาวที่งามมาก และมีกิริยาว่าจาดี ศรีขอตัวไปดูแลแขกที่มาในงาน เพื่อนของพระรามฯ เขามาพูดคุยกับพระรามฯต่อจากศรี แฉวยเทพกับเพื่อนชื่อจិតและแสงเดินเข้ามาและหยุดยืนสนทนาอยู่ใกล้กับที่พระรามฯกับเพื่อนนั่งอยู่ เทพได้คุยเรื่องของตนเอง ชมพอรักใคร่ศรีอยู่ แต่ศรีคงคงตามใจบิดามารดายอมแต่งงานกับผู้ชายอายุมาก (เทพไม่ใคร่บ่นชื่อ) ที่ฐานะมั่นคงกว่าตน เทพไม่สบายใจเกรงว่าตนจะไม่ได้แต่งงานกับศรี เพราะเทพมีฐานะไม่ดี บ้านทองจ่านองไว้ตั้งแต่มิได้ตามารดา ยังมีชีวิตอยู่ เทพรับภาระต้องส่งดอกเบี้ยยผ่อนหนี้สิน เมื่อพ่อแม่เสียชีวิตไปแล้ว พระรามฯได้ยินเรื่องที่เทพสนทนากับเพื่อน ทำให้ไม่แน่ใจว่าศรีจะรักตนหรือไม่ พระรามฯสรุปว่า ศรีอาจจะรักเทพ แต่เกรงใจบิดาจึงยอมรับผู้ชายที่บิดาหาให้ พระรามฯคิดสละศรีให้แต่งงานกับเทพ เพราะเทพเป็นทหารที่อยู่โตมั่งคั่งมีฐานะของตน พระรามฯหาทางช่วยให้เทพได้แต่งงานกับศรี เมื่อเพื่อนของพระรามฯออกไป นางสุนทรภักดิ์เขามาพูดคุยกับพระรามฯ นางสุนทรภักดิ์แอบชมพระรามฯมานานแล้ว ตั้งแต่เป็นหม้าย จึงพยายามหาโอกาสเขามาสนทนากับพระรามฯ ขณะนี้พระรามฯกำลังนั่งสนทนาหยอกเย้าอยู่กับนางสุนทรภักดิ์นั้น พระยาวิเศษฯและศรี เขามาเห็นพอดี ศรีเข้าใจว่า พระรามฯกับนางสุนทรภักดิ์รักกัน จึงเสียใจมาก

ตอนที่สอง ทองรับแขกในสโมสรทหารกรมทหารบกวันที่ 22 เทพกำลังเขียนจดหมาย จิตเข้ามาคุย และแจ้งให้ทราบว่า นายคานทิยม น้องชายของเทพได้ย้ายมาอยู่กรมเดียวกับเทพแล้ว พระรามฯเรียกเทพเข้าไปพบ ถามเรื่องหนี้สิน พระรามฯให้เทพยืมเงินเพื่อไถ่ถอนที่จำนองไว้คืน โดยหวังว่าจะเป็นภาระเสียสละทำให้เทพไม่มีภาระที่จะต้องไถ่หนี้ เมื่อแต่งงานกับศรี เทพออกไป

พระรามมาให้ทหารรับใช้จัดโต๊ะน้ำชา ในขณะที่เทพ เทียบ และนางสุนทรภัดชกคุยกันเรื่องพระรามมา
ให้ยืมเงิน นางสุนทรภัดพาใจนึกคิดว่าพระรามมาให้ยืมเงิน เพราะหมายปองตัวเอง ในงาน
เลี้ยงน้ำชาจากกองทัพทหารในมัจฉัมบังษุชาของพระรามจะออกรบ จันทน์พี่สาวของจันทมารวมงานด้วย
และบอกว่าเธอไปสมัคร เป็นอาสาพยาบาลในสนามรบด้วย พระรามได้เปิดโอกาสให้เทพสนทนากับ
ศรี ศรีปฏิเสษความรักของเทพ

องค์ที่สาม ในบริเวณสนามรบ ชุกเป็นสนามเปลาะ เพื่อป้องกันกรรูกับหน้าของข้าศึก
ขณะนั้นเทียบ จิต แสง คุณกันถึงเรื่องกรรบทที่ขานมาสองสามวัน ทหารไทยอยากรบเต็มที่
ขณะที่ข้าศึกยังไม่ปรากฏตัวมาหลายวันแล้ว หลวงศุภครเสนีย์กับพระรามได้สอบถามข่าวจากผู้อยู่
ลับที่เด็ดลอคเขาไปสืบข่าวข้าศึก ได้ความว่าข้าศึกกำลังเร่งชุดอุโมงค์เข้ามาระเบิดกองทหารไทย
พระรามพาทหารเขาดำรวจหาอุโมงค์ เพื่อทำลายเสียก่อน เมื่อเกิดปะทะกัน พระรามถูกยิงสลบไป
พอได้สติจึงเรียกให้เทพเข้ามาเขียนพินัยกรรมตามที่พระรามบอก พระรามยกทรัพย์สมบัติทั้งหมด
ให้ศรี และยกเล็กหนีสินทั้งหมดให้เทพ พระรามได้สารภาพว่าตนรักศรีมาก ช่วยพรให้เทพกับศรี
แต่งงานอยู่กันด้วยความสุข พลพพยาบาลพาพระรามไปโรงพยาบาล

องค์ที่สี่ สวมในบริเวณโรงพยาบาล ในบุทโชนที่พระรามเข้ามารักษาตัวอยู่ โดยมี
นางสาวจันทน์อาสาพยาบาลเฝ้าดูแลพระรามอยู่ เทพมาส่งข่าวว่า ศรีหายได้จากงาน ตนไปสอบถาม
คุณได้ความว่า ศรีอาสาเป็นพยาบาลอยู่ในโรงพยาบาลใกล้ ๆ กับที่พระรามป่วยอยู่ เทพจึงทำเรื่อง
ขอย้ายศรีซึ่งใช้ชื่อปลอมว่า เล็ก ใจงาม มาพยาบาลพระรามแทนจันทน์ โดยเกิดเป็นความลับ
ไม่บอกให้พระรามทราบก่อน ศรีได้พบกับพระรามและเข้าใจกัน นางสุนทรภัดพาเข้ามาเยี่ยม
พระรามเมื่อทราบว่าพระรามจะแต่งงานกับศรี จึงรีบลากลับไป พระรามผู้ประจบสอสมความดี
และยอมเสียสละแม้ชีวิต ได้เลือกยศในหน้าที่การงานอย่างสมเกียรติ

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ
เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผลแก่กัน เช่น พระรามที่ตัดสินใจเสียสละศรีให้เทพ เพราะเห็นแก่
ความสุขของศรี และเห็นแก่เทพซึ่งเป็นญาติกับบังษุชา มีเหตุการณ์บางตอนเท่านั้นที่ไม่รู้จำเป็น
แก่การดำเนินเรื่อง และมีไคลแมกซ์บนแนวความคิดสำคัญของเรื่อง เช่นเรื่องราวของนายดาบเทียบ เป็นต้น

โดยทั่ว ๆ ไป เหตุการณ์ต่าง ๆ จะดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญคือ การเสียดสีเป็นคุณธรรมอันประเสริฐที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับผลที่ตอบสนองอย่างน่าภาคภูมิใจ

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดฉาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปิดเรื่องด้วยบทสนทนา ระหว่างนางสุนทรภักดิ์กับพระยาวิเศษวราวิสัย บทสนทนาของตัวละครทั้งสองนี้ ได้แสดงให้เห็น ภูมิหลังของตัวละครเอก คือ พระรามฯ และศรี ดังนี้

นางสุนทรภักดิ์	คิดฉันอยากจะถามว่า เจ้าคุณไค้สังเกตเห็นหรือยังว่า แม่ศรีลูกสาว ยอศรีภักดิ์ของเจ้าคุณนะ เขาชอบพอกับพระรามพลกัทรามาก
พระยาวิเศษ	อ้อ, ฉันไค้สังเกตแล้ว, และฉันชอบบอกแกหกลอนโดยตรงว่า ฉันพอใจ มาก เพราะฉันไค้คุ้นเคยกับพระรามมาตั้งแต่ยี่สิบปีแล้ว...
นางสุนทรภักดิ์	อะไร เจ้าคุณจะพอใจใหญ่สาวมีนิ้วแกเท้าหรือเจ้าคะ ¹

ต่อจากนั้น มีการเตรียมเรื่องเพื่อนำไปสู่ความยุ่งยากในองก์ที่สาม คือการกล่าวเกริ่นว่า สงครามจะเกิดขึ้นในเร็ว ๆ นี้ และมีการปูพื้นให้เห็นอุปนิสัย ของตัวละครเอก โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดให้ตัวละครเอกคือ พระรามฯและศรีสนทนาเรื่องส่วนตัวของกันและกัน ไค้แก่ หัสนคติ ความสนใจ และอุปนิสัย บทสนทนาเหล่านี้ บางครั้งเป็นการแสดงความในใจของตัวละคร จึงสามารถทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านไค้ทราบถึงความรู้สึก และอารมณ์ของตัวละคร ไค้ลึกซึ้ง ทั้งทั่วอย่าง

ศรี	คิดฉันเป็นคนที่ไม่ไค้ใครยอมให้ผู้ชายหนุ่ม ๆ ที่สนิทมากมัก เพราะไม่อยากจะ ไค้เกิดความเข้าใจผิดไปต่าง ๆ นานา คิดฉันเป็นคนชอบสนุกในทางคุย เล่น, แต่ไม่ชอบเพ็ด ²
-----	---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เสียดสี" ใน บทละครทุกเรื่อง เสียดสี หัวใจชายหนุ่ม หัวใจนักรบ องก์ที่ 1 หน้า 6 - 9

²ก. หน้า 19

ต่อจากถวญขึ้น เป็นจุดเริ่มเรื่อง เมื่อพระรามมาโตคนพบว่า ศรีมีใจรักเกียจ แม่คนจะ
ชามมากกว่าศรี เกียจสองธม พระรามมากับศรีจึงเริ่มเข้าใจกัน ดังนี้

ศรี   คิดนทรามแนอนอยู่แควฯ คุณพระมีความเมตตาต่อคิดนมากจริง ๆ มาก
เกินกว่าที่คิดนจะหวังได้, และขอให้คุณพระเชื่อเถิดว่า คิดนรู้สึกรูมิใจ
เป็นที่สุด (ยื่นมือให้พระราม)

พระราม   (จับมือแม่ศรีถือไวและพูด) ฉันต่างหากควรจะเป็นผู้รู้สึกรูมิใจที่หญิงสาว
อย่างหลอนมีความเมตตาต่อคนแก่อย่างเขานี้¹

จุดเริ่มเรื่องนี้ เป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว เพราะปัญหาเกิดขึ้นหลังจากละครเปิดเรื่องแล้ว
ละครเรื่องนี้เป็นเรื่องของความรักและการเสียสละ จุดเริ่มเรื่องแสดงให้เห็นว่า ทั่วละครเริ่ม
เข้าใจกัน จากนั้นจึงเกิดปัญหาคือ ความรักทูลอุปสรรค ทำให้เกิดความยุ่งยากในองค์ต่อไป

หลังจากจุดเริ่มเรื่อง ความรักระหว่างพระรามกับศรีเริ่มมีอุปสรรค ปัญหาแรกคือ
เหตุการณกระตุก โศกแถ พระรามฯ   ทราบวาเพรักศรีมาก และหวังจะไคแต่งงานกับศรี
เช่นเดียวกับตน อุปสรรคของความรักนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากมโนธรรมของพระรามฯ และกลายเป็น
ความขัดแย้งภายใน พระรามฯ รักและหวังแต่งงานกับศรี แต่คุณธรรมในใจแย้งว่า การแย่งชิงศรี
มาจากเทพ ซึ่งเป็นทหารโง่งมคัมภีร์ของคณนั้นไม่สมควร พระรามฯ รู้สึกละอายใจ อุปสรรค
อีกส่วนหนึ่ง เกิดจากการคาดคะเนว่าศรีอาจจะไม่รักตน เขาเห็นแกพแม่จึงจำใจของแต่งงาน
เพราะตนมีฐานะมั่งคั่งกว่าเทพมาก ความขัดแย้งภายในใจของพระรามฯ เป็นการสร้างปัญหา
ให้กับความรักของตนเอง โดยยอมเสียสละศรีให้เทพ ความมุ่งหวังของพระรามฯ ที่จะแต่งงานกับศรี
จึงประสบปัญหา เห็นได้จากคำพูดของพระรามฯ ีว่า

พระราม   อย่างไร ๆ ก็ดี การที่มจะมาเป็นคู่แข่งแย่งชิงกับนายทหารผู้น้อย ในบัญชี
ของมคเป็นกรเอาเบริยบอย่างไมงคางมเลย อย่าง ๆ มคองให้โอกาส
แกเขาเต็มที ทอเมื่อเห็นปรากฏชัดแล้วว แม่ศรีไม่รักนายเทพเป็นแนอน
มจึงจะสิ้นความทะชิตะชวงใจ

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เสียสละ" ใน บทละครพูดเรื่อง เสียสละ
หัวใจชายหนุ่ม หัวใจนักรบ องค 1 หน้า 20

หลวงศุภพร   ฅมขอกล่าวทรง ๆ ว่าหาคนที่จะคิดอย่างคุณพระนี้ไคยากนักในการ
หากู ฅมไคเห็นควรจะลคขอไคแกไครหังหมค¹

คำพูดของพระรามำในทอนนี้ นอกจากแสดงความบุงขากแล้ว ยังมีการเตรียมเรื่อง
รวมอูควบ พระรามำไคกลาวว่า ทนจะแต่งงานกับศรี หากทรบว่าศรีไคไครักเพออย่างแฉน
คำพูดนี้ทำให้เหตุการณในทอนคลคคลายเรื่องสมจริงบุงขึ้น การทคสันใจสละศรีให้เพนนี้ นันว่าเป็น
จุกวิถิตีรอง ททำให้เรื่องเบลีบนแปลงไคไคมาก

หลังจากพระรามำสร้างบญหาไคแกความรักของทนเองคังกลาวแล้ว บุงไคทำให้เรื่อง
บุงขากมากขึ้น นันคค แสร้งทำทว่าซมกับนางสุนทรภาคค ศรีมาเห็นเหตุการณทอนนี้เข้าพอคค
ทำให้เข้าใจนิค ความบุงขากระหวางความรักของทนหังสองเพิมมากบุงขึ้น

ในองคทสอง พระบาทสมค็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอูหัว ทรงกลาวถึง นายควมเพียม
เพโยธิน นองซาบของรอยโพพท ซึ่งเข้ามาเป็นพทารไคเพระเคบเป็นเสื่อป่ามาก่อน มีการ
บญหาให้เพมบญหลังของเพียม เนื้อเรื่องในส่วที่กลาวถึงเพียมกับ ฅว้จิบเพิมว่า ไคจำเป็นทอการ
คำเนนเรื่อง ถาคคออกไป ละครเรื่องนีกสามารถเสนอเนื้อหาและแนวคคคสำคัญไคอย่างครบถ้วน
การนำเรื่องของเพียมมาเสนอเป็นส่วหนึ่งของเรื่องนี้ เข้าใจว่าพระบาทสมค็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอูหัว จะทรงบุงเสนอความสำคัญและประโยชน์ของเสื่อป่าแทรกเข้ามา เพอส่งเสริมกิจการ
ของเสื่อป่าเพนนั้น ไคไคมีความสำคัญหรือสัมพันธ์กับการทำเนนเรื่อง คังนั้นเหตุการณทอนนี้จึงเป็น
ส่วหมทพรองของลักษณะโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) ซึ่งเป็นโครงเรื่องที่ไม่
สามารถจะตัดเหตุการณทอนไคคทอนหนึ่งออกไปไคเลย

หลังจากนั้น พระบาทสมค็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอูหัว ไคทรงสร้างเรื่องใหม่บญหาความรัก
ระหวางพระรามำกับศรีบุงขากขึ้น ไคพระรามำให้เพเพิ่มเงินเพอไคถอนบ้านคคินจากเจาหนี
เพระหวังว่าเมอเพแต่งงานกับศรี ศรีคคังจะมีความสุข

ทอไปเป็นการเตรียมเรื่องไคเห็นว่ จันท์ไคอาสาเป็นพทบาลในสงครามคังนี้
การเตรียมเรื่องนี้มีผลทำให้เหตุการณทอนทอไปสมบุงขึ้น กลาวคค จันท์ไคมาเพ้าพทบาลพระรามำ
ที่โรงพยาบาลในบญทภูมิ กอนทศรีจะเข้ามาเบลีบนเพอพทบาลพระรามำแทนจันท์ทอไป คังนี้

---

¹พระบาทสมค็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอูหัว "เสื่อสละ" ใน บทละครพคเรื่อง เสื่อสละ
หัวใจชายหมม หัวใจนีกบ องคท 1 หนา 35

พระราม แม่จันทน์, ฉันโคทราบว่าคุณหนีไปอาสาคือนางพยามาแล้ว ฉันต้องขอ
ชมเชยหลอนมากทีเดียว
จันทน์ คิดฉันไม่เห็นเป็นของอัศจรรย์อะไรเลย, เมื่อคิดฉันไปรับนางไม่ได้ ก็ต้อง
อาสาไปทำหน้าที่ที่ควรจะทำได้

ต่อจากนั้นมีการค้นพบความจริง เมื่อศรีศกุนิใจบอกว่าไม่ได้ออกไปหาแม่ช้อย่าง
ที่คิดขึ้นระหว่างความรักของศรีศกุนิใจกับพระรามก็คลี่คลายไปบ้าง การศกุนิใจออกความจริงให้เทพ
ทรานนี่ ศรีศกุนิใจเพราะศรีศกุนิใจรักเทพ ไม่ประสงค์จะทำให้เทพมีความหวังแล้วไม่สมหวัง ซึ่ง
แสดงให้เห็นว่า ศรีศกุนิใจเป็นคนซื่อสัตย์จริงใจและเด็ดเดี่ยว การศกุนิใจครั้งนี้มีส่วนสนับสนุน
เหตุการณ์ที่ศรีศกุนิใจหนีออกจากบ้านมาอาสาคือนางพยามาอีกด้วย

ในองค์ที่สาม ตัวละครเอกคือ พระรามฯ ประสบความยุ่งยากจากหน้าที่ราชการ หลังจาก
ที่ความรักไม่สมหวังแล้ว คือ การออกรบกับข้าศึก แม่ปัญหานี้จะเกี่ยวข้องกับความรักน้อยมาก แต่
มีส่วนเสริมให้ปัญหาเกี่ยวกับความรักคลี่คลายไปจนสุดจุดจบ กล่าวคือ พระรามฯ ออกไปตรวจการรบ
ควมความกล้าหาญและเสียสละ จนถูกยิงที่หน้าอกตามขวาท กอนหนมศกุนิ พระรามฯ ให้เทพช่วยเขียน
พิชัยกรรมบทพระพิฆเนศวรให้ศรี และยกหนังสือให้เทพทรงนี้เป็นจุดสูงสุดใหญ่ ครั้งนี้

พระราม เมื่อข้าพเจ้าล่วงลับไปแล้ว ข้าพเจ้าขอยกให้เป็นสิทธิ์แก่นางสาวศรีวิชัย,
บุตรพระยาวิเศษวิชัย (เทพระงัก) เขียนไปดิคุณ ฉันเห็นอยู่
(เทพเขียน, แล้วเงยหน้าคอยฟังต่อไป) และขอใ้นางสาวศรีวิชัย
รับทรัพย์สินสมบัติของข้าพเจ้าไว้เป็นพยานแห่งความรักอันสุดที่จะพรรณนา -
เขียนแล้วหรือยัง...²

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เสียสละ" ใน บทละครทุกเรื่อง เสียสละ
หัวใจชายตม หัวใจนักรบ องค์ที่ 2 หน้า 70

² ก. องค์ที่ 3 หน้า 101

จุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นพร้อมๆกับจุดวิกฤติใหญ่ คือ พระรามาทัดสินใจบอกความจริงให้ตัวละครอื่นทราบ เพชรทราบว่า พระรามารักศรีมาก ทรงนี้จึงมีการค้นพบความจริงอีกด้วย ซึ่งมีผลทำให้เกิดการกลับผันของเหตุการณ์ในองก์ต่อไป

ในองก์ที่สี่ พระรามามาเขามารักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล มีจันทร์เป็นพยาบาลประจำตัวคอยดูแลอยู่เกือบตลอดเวลา ผู้วิจัยเห็นว่า ที่พระรามามาไม่เสียชีวิตนั้นก็ชดเชยกับการพัฒนาเรื่องใหม่ที่ว่า พระรามามาคงเสียชีวิตอย่างแน่นอน เห็นได้จากฉากแฉกที่ถุกฉีก และการเขียนพินัยกรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเกิดความประหลาดใจว่า เหตุใดพระรามามาจึงรอดชีวิตมาได้ ความประหลาดใจนี้ทำให้เหตุการณ์ส่วนนี้ไม่ดูสมจริง

เหตุการณ์ในองก์ที่สี่ เป็นผลที่เกิดจากจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง เหตุการณ์เริ่มคลี่คลายออกไป บัญหารักของเทพ พระรามามาและศรี ที่เป็นรักสามเส้า คลี่คลายโดย เทพได้สำนึกในความผิด และการเสียสละของพระรามามา จึงตัดสินใจที่จะช่วยให้พระรามามาด้วยศรีได้พบกัน ศรีหนีออกจากบ้าน เพชรทราบว่าไปเป็นพยาบาลในที่ใกล้กับที่พระรามามาป่วย จึงช่วยขอย้ายตัวศรีมาปรนนิบัติพระรามามาแทนจันทร์ เมื่อทั้งสองได้พบกัน พระรามามาได้ค้นพบความจริงว่า ศรีรักตนเช่นกัน และมีภูมิจิตไม่ต่างงานกับเทพก่อนเทพออกรบ หลังจากนั้นนางสุนทรภักดิ์เข้ามาเยี่ยมพระรามามา เมื่อทราบความจริงว่าพระรามามาด้วยศรีรักกัน นางสุนทรภักดิ์ตัดสินใจจากไป การตัดสินใจนี้เกิดจากสถานการณ์ที่นางสุนทรภักดิ์ได้เห็น และการค้นพบความจริงและเป็นวิฆเนศที่นางสุนทรภักดิ์กระทำ เรื่องจบอย่างสุข พระรามามาได้เลื่อนตำแหน่งราชการสูงกว่าเดิม และสมหวังในความรัก ตัวละครเอกมิได้หันมาอุปสรรค เพื่อให้ประสบความสำเร็จในความรัก แต่เกิดจากความดีที่เสียสละจนผู้อื่นเห็นใจ และเต็มใจช่วยเหลือจนสมหวัง

บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นให้ทราบถึงบุคลิกนิสัย ของตัวละครเอก โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดให้ตัวละครเอก และตัวละครรอง เป็นผู้ปูพื้นภูมิหลัง ต่อจากนั้นเป็นจุดเริ่มเรื่องเกิดขึ้นในตอนต้นขององก์หนึ่ง ได้แก่ พระรามามาด้วยศรีเริ่มเข้าใจกัน เมื่อศรีมิได้รังเกียจคนที่อายุมากกว่าเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็ว และเกิดเหตุการณ์กระตุกต่อจากจุดเริ่มเรื่องทันที กล่าวคือ พระรามามาได้ทราบว่าเทพรักและหวังจะแต่งงานกับศรีเช่นกัน พระรามามาเริ่มไม่แน่ใจว่าศรีจะรักตนหรือไม่ และไม่ต้องการจะแย่งชิงผู้หญิงกับผู้อื่นบังคับบัญชาจึงยอมเสียสละศรีให้เทพ เหตุการณ์ตอนนั้นจึง เป็นความยุ่งยากในจุดแรกระหว่างความรักของพระรามามา และศรี

ความยุ่งยากระหว่างความรักของตัวละครเอก คือ พระรามและศรี เกิดจากตัวละครเอก คือ พระรามขอมหีลิกทางให้เทพโคธสมหวัง มีโคธสูเพื่อครอบครองหญิงที่ตนรัก จึงเป็นการสร้างปัญหาความรักให้เกิดขึ้นกับตนเอง ความยุ่งยากเพิ่มมากขึ้น ในองก์ที่สอง เมื่อพระรามมาสนับสนุนเทพทางด้านการเงิน ทำให้เทพกลาขอความรักจากศรี แต่การตัดสินใจบอกความจริงว่า ศรีมิได้รักเทพ ทำให้เทพผิดหวัง และอุปสรรคระหว่างความรักของพระรามกับศรี เริ่มคลี่คลายความยุ่งยากในชีวิตรักของพระรามยังมีโคลนตม เมื่อเกิดความยุ่งยากขึ้นอีก คือ การสงคราม พระราม เทพ ต้องออกไปสนามรบ พระรามถูกขาศึกยิงมากเจ็บสาหัส โคเขียนพินัยกรรมและสารภาพว่าตนรักศรี เทพสำนึกในบุญคุณของพระราม ศรีก็มีไคร้รักคน เทพจึงพยายามพาศรีมาพบพระราม ความยุ่งยากต่าง ๆ จึงสิ้นสุดลง เมื่อเทพพาศรีมาพบพระราม ทั้งศรีและพระรามก็เข้าใจกัน

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง จะเห็นว่า การปูพื้น จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์ กระตุ้น อยู่ในตอนต้นขององก์ที่หนึ่ง ซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาเรื่องและการเร้าความสนใจของผู้ชม หรือผู้อ่าน แต่จุดสูงสุดปรากฏในตอนท้ายขององก์ที่สามเท่านั้น จึงไม่ทำให้เนื้อเรื่องตื่นเต้นจับใจ ผู้ชมผู้อ่านเท่าที่ควร เนื้อเรื่องในองก์อื่น ๆ ราวเรียบเกินไป จุดวิกฤตของเกิดขึ้นทุกองก์ เช่น ในองก์ที่หนึ่ง พระรามตัดสินใจเสียสละศรีให้แก่เทพ ในองก์ที่สอง พระรามให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน ทำให้เทพกลาสารภรักกับศรี ศรีตัดสินใจบอกความจริงว่าตนมิได้รักเทพ การตัดสินใจนี้เป็นจุดวิกฤตของ จุดวิกฤตของที่เกิดขึ้นในองก์ต่าง ๆ จึงมีส่วนช่วยพัฒนาการกระทำของตัวละครให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น ศรีตัดสินใจบอกความจริงกับเทพ ทำให้เทพหมดความพยายามที่จะแต่งงานกับศรี และทำให้ความยุ่งยากระหว่างศรีกับพระรามคลี่คลายลงไปไต่บาง บทละครเรื่องนี้ มีการเตรียมเรื่อง คือ ในองก์ที่หนึ่ง มีการเตรียมเรื่องเพื่อให้ทราบว่าจะมีสงครามเกิดขึ้น การเตรียมเรื่องบางตอนทำให้เหตุการณ์ไม่สมจริง เช่น เมื่อพระรามถูกยิงพระรามได้เรียกเทพให้ช่วยเขียนพินัยกรรม เหตุการณ์ตอนนั้นชวนให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเข้าใจว่า พระรามจะต้องเสียชีวิตแน่นอน แต่พระรามก็ยังคงมีชีวิตอยู่ และสมหวังในทุก ๆ สิ่ง การสร้างความประหลาดใจในตอนนั้นก็ไม่สมจริงเพราะไม่มีเหตุการณ์ตอนใดที่ผ่านมานั้นให้เห็นว่า เหตุใดพระรามจึงไม่เสียชีวิต ทั้ง ๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นเช่นนั้น เหตุการณ์บางตอนไม่จำเป็นต่อการพัฒนาเรื่อง เช่น เรื่องของนายเทียเมเทพโยธิน ที่แทรกเข้ามาในเรื่องเพื่อเสนอแนวคิดเรื่องเสียป่า ไม่จำเป็นต่อการดำเนินเรื่อง

แม้แต่เหตุการณ์ที่ออกไป ก็มีได้ทำให้เสียเรื่องแต่อย่างใด การคลี่คลายปรากฏในองค์พิงพองก์ โดยเฉพาะในตอนท้ายของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจงใจให้ตัวละครเอกพยางค์ และให้สมหวังในความรัก โดยเน้นแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ คนที่เสียสละต้องได้รับผลตอบแทน

การคลี่คลายเรื่องไม่สมจริง กล่าวคือ ไม่มีการเตรียมเรื่องเกี่ยวกับศรีสมิครเป็นพยานอาสาสมัคร ตอนคลี่คลายเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพยายามจะสรุปเรื่อง เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญ เนื้อเรื่องจึงขาดความสมจริงดังโกลาหลแล้ว บทละครเรื่องนี้มิได้สร้างความกระหายใคร่รู้ใ้มากนัก เห็นได้จากความซัดเซงที่เกิดขึ้นนั้น มิได้เกิดจากแรงปะทะของตัวละครทั้งสองฝ่าย ดังนั้นจึงไม่มีตัวละครฝ่ายตรงข้าม หรือมองเห็นความซัดเซงอย่างเด่นชัดแต่ประการใด ความซัดเซงที่เห็นได้ชัดเจน คือ การสงคราม แต่ความซัดเซงนี้มีสาเหตุการณ์ที่สำคัญของเรื่อง

บทละครเรื่องนี้เอกภาพด้านกรกระทำ เหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อเสนอแนวคิดสำคัญ
ของเรื่อง

บทละครเรื่อง นายอำนาจ

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดกึ่งยาว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

ก่อนการเปิดประชุมคณะภูษาคีลอโรเนี่ยน คาร์รอล คัสสิโย ได้พยายามชี้แจงให้ โยเสฟ เซโนเบีย ทราบว่า การที่เซโนเบียพยายามชักชวนให้คณะภูษาคีออลองระดมการปกครองแบบมี กษัตริย์เป็นประมุข โดยจะให้ประชาชนยึดมั่นที่ตนไม่เห็นด้วย จึงได้พยายามพูดหวานลอม อ่างเหตุยลต่าง ๆ เพื่อให้เซโนเบียคล้อยตามความคิดของตน ที่จะให้คงระบอบกษัตริย์ไว้ แต่ต้อง ลมอำนาจของ เสนาบดีและรัฐสภาที่มิแตกนทุจริต คนร้ายที่เห็นแก่ตัวให้หมกคืบไป ในที่สุด เซโนเบียเห็นด้วย รับว่าจะไม่พูดสนับสนุนหรือคัดค้านการมีกษัตริย์เป็นประมุข มาลีดิยอนเข้ามา รายงานว่าพันโท มาร์ชโย สัจวาคนั้นจะพาเพื่อนทหารคนหนึ่งชื่อ พันโท คาสะเรจิส มาร่วมประชุมด้วย จากนั้น โยเนสคอน เข้ามายกกว่า คอริโยโล ซึ่งเป็นกรรมการสภากรรมกร มาไม่ได้ เพราะประชุม

สภากรรมกรยังไม่เสร็จสิ้น เนื่องจากมีคนคอยคัดค้านอยู่ตลอดเวลา สมาชิกเข้ามาในห้องประชุม
 ตลอดเวลา ในที่สุด มาร์ชโย ก็คาสะเรจิสมาถึง คาสะเรจิส สามานทั่วก่อนเข้าประชุม
 คัสสิโยยืนขึ้นอภิปรายเป็นคนแรก จากนั้นเป็น เซโนเบีย มาร์ชโย ทั้งสามคนที่พูดก่อนนี้ มีความ
 เห็นว่าควรกำจัดเสนาบดี และสมาชิกรัฐสภาที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทูริทตอหน้าทีโหมกไป
 มาร์ชโย กล่าวว่า ควรคงพระมหากษัตริย์ไว้ สัมมารโคเพียงคนเดียวที่เห็นว่า ถ้ามีความจำเป็น
 ก็ควรถอดพระมหากษัตริย์ออกจากตำแหน่ง เพื่อความสงบสุขของชาวคอโรเนีย มีผู้เห็นด้วย
 พอสมควร จากนั้นเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ โดยเอาเรื่องส่วนตัวของสมาชิกเข้ามาพูดกัน คัสสิโย
 บอกให้หยุด บาสสิลียอนอภิปรายแสดงความเห็นเห็นด้วยกับมาร์ชโย และโต้กล่าวอีกว่า มีบางสิ่ง
 บางอย่างที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริ แทนกิจการเมือง และเสนาบดีก็จะยกเป็นความดีความชอบ
 ของพวกตน ถ้าสิ่งใดไม่ได้ผล คนเหล่านั้นจะกล่าวโทษพระมหากษัตริย์ วิกตอร์คาสะเรจิส ขอ
 อภิปรายบ้าง กล่าวว่า มีบางเรื่องที่พระมหากษัตริย์ไม่เห็นด้วยกับนักการเมืองและเสนาบดี โด่แก่
 เรื่องมอฆอำนาจการรถไฟ การคมนาคม ถนน ลำคลอง รวมทั้งไปรษณีย์ ไว้ในสภาการรถไฟ
 เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ทรงยอม ผลที่เกิดขึ้นทุกคนจะทราบในไม่ช้า คาสะเรจิสนั่งลง ปรีโมเข้ามา
 รายงานว่า วันนี้คนได้เห็นร่างประกาศว่า พระเจ้าวิกตอร์มีพระสติฟั่นเฟือน เพื่อเห็นแก่บ้านเมือง
 คณะเสนาบดีจึงถอดออกจากตำแหน่ง เพื่อให้ทรงพักผ่อน สัมมารโค ร้องไชโยด้วยความดีใจ
 บาสสิลียอนโกรธมาก ลุกขึ้นทูลว่าสัมมารโค ปรีโมแจ้งอีกว่า ผู้ที่ได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 คือ มอนตะโรสะ ผู้เหี้ยมโหด และเป็นมิตรกับชาวบิวกรรยาของมอนตะโรสะนั้น เป็นพี่สาวของ
 ซามูเอล มาร์ช ซึ่งก็คือ สัมมารโคนั่นเอง สัมมารโค ชักปืนออกจะยิงบาสสิลียอน วิกตอร์บิคมือ
 สัมมารโคจนเป็นเหตุ สมาชิกช่วยกันจับสัมมารโคไว้ ทุกคนยินดีสนับสนุนพระเจ้าวิกตอร์ให้ขึ้นครองราชย์
 อีกครั้ง วันเชนตี เขามารายงานว่า คณะกรรมการสภากรรมกรถูกจับไปแล้ว ทหารกำลังมาที่
 คณะกษัตริย์กำลังประชุมอยู่ วิกตอร์ให้สมาชิกหาที่หลบซ่อนตัว วิกตอร์ มาร์ชโย และบะสิลียอน
 คอยรับหน้า พระเจ้าวิกตอร์ทรงแสดงตัวจนทหารยอมเขารวมเป็นพวกตาย คัสสิโยและคณะกษัตริย์
 ทราบเรื่อง ต่างร่วมมือที่จะกำจัดเสนาบดี และนักการเมืองทูริทตอไป

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะเรียงลำดับต่อเนื่องกันด้วยเหตุผล มีการกระทำบางตอนดำเนินไปตามแนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหายิ่งใหญ่ระดับชาติ ควรพิจารณาแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิดออกจากกันให้แน่ชัดเสียก่อน จึงจะดำเนินการที่เหมาะสมตามความเห็นของคนส่วนใหญ่

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มพูดเรื่อง โดยให้ตัวละครเอกสนทนากันถึงเรื่อง การประชุมเสนาบดี การกล่าวสุนทรพจน์ เพื่อเตรียมศึกษาเรื่องในตอนท้าย กล่าวคือ การประชุมเสนาบดี เรื่องการถอดพระมหากษัตริย์ออกจากตำแหน่ง ทำให้พระเจ้าวิคตอร์ของ เซารวมประชุมกับคณะกษัตริย์เพื่อหาคนสนับสนุน ทอจากนั้นได้แสดงให้เห็นปัญหาของประเทศในคานทาง ๆ ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านได้ทราบความเป็นมา และปัญหาของเรื่องก่อนละครเปิดเรื่อง ได้แก่ ปัญหาเสนาบดีและนักการเมืองทุจริต ธรรมเนียมที่ถูกกดขี่จากนายจ้าง และแสดงให้เห็นจุดเริ่มเรื่องพร้อม ๆ กันไปด้วย ดังตัวอย่าง

เชโนเบีย   "ข้อสำคัญคือ มิได้เห็นใจกรรมกรเลย เช่น เมื่อพวกกรรมกรหยุดงาน เพราะพวกเจ้าของโรงสีไม่ยอมขึ้นเงินสินจ้างให้, รัฐบาลแสดงตนเข้าข้างพวกเจ้าของโรงสี, สิ่งกำลังทำร้ายไปปราบพวกกรรมกรไม่พอแล้ว ยังมีหน้าฆ่าสังหารไปช่วยปราบอีก ยิ่งและพันพวกกรรมกรล้มตาย และต้องบาดเจ็บไปเป็นหลายกอง...และรัฐสภาในเวลานี้ก็เต็มไปด้วยพวกเศรษฐี และพวกลูกสมุนของเศรษฐีเป็นสมาชิก คู่แทนราษฎร ในรัฐสภาจนเต็มไปทั้งสภานั้น คนอื่น ๆ มีปากก็เหมือนไม้..."¹

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ฉายอำนาจ" ใน บทละครทุกเรื่อง นหินประมาทศาล ทมตา ฉายอำนาจ และทนายชอกเอาทนายบง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

จุดเริ่มเรื่องนี้เป็นจุดเริ่มเรื่องซ้ำ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เริ่มปัญหาเกิดขึ้นมานานแล้ว จนประชาชนไม่สามารถทนให้รัฐบาลที่มีแต่คนร่ำรวย ทักทวยโดยผลประโยชน์ส่วนตัวไปได้ จึงได้ตั้งคณะกษัตริย์ เพื่อล้มล้างอำนาจจากบุคคลเหล่านั้นเสีย ปัญหาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำมาเป็นปัญหาหลักในละครเรื่องนี้ คือ การล้มล้างอำนาจบุคคล ผู้ไม่ปรารถนาที่ต่อชาติบ้านเมืองนั้น จำเป็นต้องล้มล้างระบอบปกครองซึ่งมีกษัตริย์เป็นประมุขของชาติด้วยหรือไม่

เหตุการณ์กระทบ เกิดขึ้นหลังจากจุดเริ่มเรื่อง ความเห็นของคัสสิโยและเซโนเบีย ชัดแย้งกัน ความขัดแย้งนี้เป็นความขัดแย้งภายนอก ปัญหาที่คลี่คลายเมื่อเซโนเบียยอมรับฟังเหตุผลของคัสสิโย และสัญญาว่าจะวางตัวเป็นกลาง เมื่อมีการอภิปรายเกิดขึ้นในที่ประชุม เมื่อทั้งสองตกลงกันแล้ว มีรายงานข่าวว่ามาร์ชียจะพานายทหารคนหนึ่งมาเข้าประชุม เหตุการณ์เป็นเหตุการณ์กระทบ

หลังจากนั้นมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นจนถึงวิคตอร์ คาสเซเรจิส ซึ่งพูดในฐานะทหารและคนนอก ความคิดเห็นของผู้อภิปรายสอดคล้องกันดี ยกเว้นความคิดเห็นของสัมมาร์โคเท่านั้น ที่ต่างจากคนอื่น คือ โห่ล้มล้างกษัตริย์ ปัญหาเริ่มรุนแรงขึ้น เมื่อมีผู้กล่าวว่า เสนาบดีและนักการเมืองถอดพระเจ้าวิคตอร์ออกจากตำแหน่งแล้ว และได้ตั้งผู้สำเร็จราชการแทน สัมมาร์โคขัดแย้งกับคัสสิโยและคณะ มะลิลียอนได้เปิดเผยความจริงเกี่ยวกับความเป็นมาของสัมมาร์โคทุกคนจึงทราบว่ สัมมาร์โคเป็นไส้ศึก เหตุการณ์ดำเนินมาสู่จุดสูงสุดใหญ่ ดังนี้

โยเนสคอน	เคิมชื่อเรเบ็คคา มาร์กซ์, เป็นลูกสาวของนาทาน มาร์กซ์ นายธนาคาร และทานหญิงมีน้องชายชื่อ มานูเอล มาร์กซ์ซึ่งเรียกกันว่า
มะลิลียอน	สัมมาร์โค (เห็นไอนั้น สัมมาร์โคได้ชักปืนพกออกมาจากกระเป๋าโดยเร็ว, ทั้งใจจะยิงมะลิลียอน, แต่วิคตอร์โคไปจับสัมมาร์โค และปิดเอาปืน หลุดจากมือโคโคฉับพัดัน...) ¹

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "ฉวยอำนาจ" ใน บทละครทุกเรื่อง ที่มีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และนามยกเอาหนามอง โดช ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)

จุดสูงสุดใหญ่เกิดจากการค้นพบ การค้นพบนี้ ทำให้เกิดการถกเถียงกันใหญ่ กล่าวคือ
ทราบว่าเป็นใครคือไอ้ตึก หลังจากจุดสูงสุดใหญ่ เหตุการณ์ยังตั้งเครียดอยู่วันหนึ่ง เขามารายงานว่า
ทหารกำลังมุ่งหน้ามาจับคณะภคินี ปัญหา วิคตอร์ มาร์ชโย และคณะสหายอื่น สามารถแก้ไขอย่าง
ละมุนละม่อม เมื่อทหารใดทราบว่าเป็น วิคตอร์ คาสเซเรจิส คือ กษัตริย์ของคนที่ปลอมตัวมารวมงาน
กับคณะภคินี การค้นพบที่สำคัญจึงเกิดขึ้นจากจุดวิกฤติใหญ่ คือ การตัดสินใจเปิดเผยว่าวิคตอร์คือกษัตริย์

การค้นพบความจริงนี้ทำให้เหตุการณ์ถกเถียงกัน ทหารมิได้จับคณะภคินีแต่เขารวมมือช่วย
จุดวิกฤติใหญ่ทำให้เหตุการณ์คลี่คลายไปในแนวทางที่ดีขึ้น เรื่องจบอย่างสุข ตัวละครเอกสามารถ
เอาชนะอุปสรรคด้วยความพยายามของตนเอง

บทละครเรื่องนี้ มีการปูพื้นตั้งแต่เริ่มเรื่อง จนถึงจุดสูงสุดใหญ่ การปูพื้นกล่าวถึงสภาพ
ของบ้านเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศหลายประการ จุดเริ่มเรื่องเกิดขึ้นหลังจากเปิดเรื่องแล้ว
คือ คัสสิโยทำความเข้าใจกับมาร์ชโย เรื่องการคงระบอบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
เหตุการณ์กระตุกเกิดขึ้นหลังจากจุดเริ่มเรื่อง เมื่อความขัดแย้งระหว่างมาร์ชโยกับคัสสิโยสิ้นสุดลง
คือ มาร์ชโยพานายทหารชื่อวิคตอร์ คาสเซเรจิส เขาประชุมควย เหตุการณ์กระตุกนี้ผลักดันให้เกิด
การคลี่คลายเรื่องในตอนจบ

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้ เกิดจากความขัดแย้งภายนอกระหว่างตัวละครสองกลุ่ม คือ
ข้าราชการการเมืองที่ทุจริต กับกลุ่มประชาชนที่ถูกกดขี่ ตัวละครเอกฝ่ายดี คือ คัสสิโย พยายาม
ชี้แจงเหตุผลต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานสมตามอำนาจของตัวละครฝ่ายตรงข้าม เรื่องต่าง ๆ ดำเนินไป
ควยดี แต่ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามเริ่มแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยจนถูกจับตัวได้ จากนั้นเป็นการแก้ปัญห
เฉพาะหน้า คือ การเกลี้ยกล่อมทหารเขาเป็นพวก เพื่อต่อสู้กับตัวละครฝ่ายตรงข้ามต่อไป

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่า ละครเรื่องนี้มีจุดเริ่มเรื่องซำ
จึงต้องมีการปูพื้นมาก และค่อนข้างละเอียด เพื่อแสดงสภาพบ้านเมือง และเหตุผลของการกระทำ
ต่าง ๆ เช่น การกล่าวถึงการขึ้นค่าจ้างแก่กรรมกร รัฐบาลมีท่าทีเข้าข้างเจ้าของโรงสี คัสสิโย
ต้องอธิบายว่า ถ้าขึ้นค่าจ้างมากเกินไปเจ้าของโรงสีก็ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ต้องปิดโรงสี
จุดประสงค์ของการกล่าวถึงภูมิหลังค่อนข้างมากและละเอียดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องนี้ด้วยเหตุผลทางการเมือง เพื่อทำ

ความเข้าใจกับประชาชนเกี่ยวกับปัญหาการปกครองประเทศที่เป็นอยู่ในสมัยนั้น โดยอาศัยละครเป็นสื่อเท่านั้น ดังนั้นจึงทรงเน้นในเรื่องเนื้อหา ซึ่งจะปรากฏในบทสนทนาของตัวละครอย่างชัดเจน กลวิธีในการสร้างโครงเรื่อง จึงมีไต่ทรงคำนึงถึงมากนัก เห็นได้จากการดำเนินเรื่อง เพื่อพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดใหญ่ของเรื่องนั้น มีการอธิบายถึงสาเหตุและความต้องการอันแท้จริงของประชาชนทั่วไปอย่างละเอียดและยืดเยื้อ การเสนอคำพูดของตัวละครยาวมากเช่นนี้ จึงไม่เหมาะกับการนำเสนอเป็นละคร เพราะทำให้โครงเรื่องไม่กระชับ และการดำเนินเรื่องค่อนข้างช้าเกินไป หลังจากจุดสูงสุดใหญ่ เหตุการณ์ยังไม่คลี่คลาย จนถึงจุดวิกฤติสุดท้าย คือ การค้นพบความจริงว่า วิกตอร์คือ กษัตริย์ที่ปลอมพระองค์เข้ามา เรื่องต่าง ๆ จึงคลี่คลายสู่จุดจบ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอบทบาทของตัวละครเอกไม่เป็นเอกภาพ กล่าวคือ ในช่วงแรก เริ่มตั้งแต่ต้นเรื่อง จนถึงราว ๆ กลางเรื่อง พระองค์ทรงเสนอบทบาทของ คัสสิโยเด่นมาก จนผู้ชมหรือผู้อ่านคาดคิดว่าคัสสิโยคง เป็นตัวละครเอกตลอดเรื่อง แต่เมื่อเริ่มจุดสูงสุดใหญ่ บทบาทของวิกตอร์กลับเด่นขึ้นจนจบเรื่อง ในขณะที่คัสสิโยไม่มีบทบาทอีกเลย การนำเสนอเรื่องเช่นนี้ บทบาทและการกระทำของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง จึงเกิดขึ้นพอ ๆ กัน ไม่นั่นให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง เป็นหลัก นำหนักของการเสนอบทบาทให้ตัวละครจึงไม่มีเอกภาพ แม้จะมีการกระทำต่าง ๆ ที่ สอดคล้อง เป็น เอกภาพ เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องก็ตาม

บทละครเรื่อง มัทนะพาธา

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูดคำฉันท์ ขนาด 5 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพิณช โดยมิไคทรงไชพระนามแฝง

เรื่องย่อ

องก์ที่หนึ่ง ที่ลานหน้ามุ้งเจ้าแห่งวิมานของสุพรรณเทพบุตร บนสวรรค์สุพรรณเทพบุตร ทรงรอนรุ่มพระทัยอยากได้นางมัทนา เทพธิดาที่พระองค์ทรงหลงรักเป็นชายา แมจะมีคนศรีษั๊กล้อมอย่างไร สุพรรณเทพบุตรไม่ถูกพระทัยทั้งสิ้น จิตระรอนำรูปภาพหญิงสาวที่ตนอาสาไปวาดมาจากแดนสวรรค์และแดนมนุษย์ มาให้สุพรรณทอดพระเนตร สุพรรณไม่ถูกพระทัยหญิงใดมากกว่านางมัทนา

จึงสั่งให้จิกระวดไปตามตัวมายาวินมาพบ มายาวินได้เล็งญาณดูจึงทราบว่า เทพที่นางมีตนามีได้
 ปองใจรักสุพรรณเพราะว่า ในชาติก่อนสุพรรณเป็นภริยาครองเมืองปัญจาล ไคสงสารไปหูลขอ
 นางมีตนมาจากท้าวสุรนารถ เทวฤๅนเสข สุพรรณสั่งกองทัพอเข้าโจมตีจับท้าวสุรนารถไคจะประหาร
 นางมีตนากัญญาทอพระราชาบิดา จึงยอมเป็นบาทบริจาริกาทดแทนชีวิตพระบิดา เมื่อถึงเมืองสุพรรณ
 นางไคไคคาบแวงตัวตาย และไคตั้งใจไว้ว่า จะไม่ยอมแต่งงานกับชายไคที่นางมีไครัก เมื่อสิ้นชีวิต
 นางเกิดเป็นเทพธิดา ส่วนสุพรรณฆ่าเหี้ยมจะจนไคมาเกิดเป็นเทพบุตร สถิตอยู่บนสวรรค์ ทรงกลับ
 มาหลงรักนางมีตนอีกครั้งหนึ่ง แตนางมีไครักยอม มายาวินโชนทสะกณนางมีตนมาเฝ้า
 สุพรรณ เมื่อสุพรรณถามสิ่งไคนางก็ทวนคำถามนั้น พุทจาจากน จนสุพรรณสั่งให้ถอนมนต์ นางมีตน
 ฤๅเสขความรักของสุพรรณ ไคว่าสุพรรณจะทรงอ่อนวอนอย่างไร ในที่สุดสุพรรณทรงจัดสินพระทัย
 สานนางไคลงมาเกิดเป็นกษัตริย์ตามทีนางขอ และสาปว่านางจะกลับเป็นคนหนึ่งวันกับหนึ่งคืน
 เมื่อถึงวันเหี้ย เมื่อไคนางมีคนรัก และชายนั้นรักนาง นางจะกลายเป็นคนตลอดไป แตนางจะไค
 รับทุกข์จากความรักนั้น เมื่อไคที่นางมีรักสุพรรณนางจะไคกลับไปสวรรค์

ตอนที่สอง ตอนที่หนึ่ง คนที่มากลุมศิษย์ของพระฤๅณีกาละทรรพิน เดินตามกลิ่นดอกไม้
 จนพบคนกษัตริย์คนใหญ่สี่ชายขึ้นอยู่ในป่า โสมะทัต หัวหน้านิษย์ของพระฤๅณีกาละทรรพิน จึงส่งคนให้ไปเชิญ
 พระฤๅณีกาละทรรพินมาเป็นคนไม้อะไร พระฤๅณีกาละทรรพินผู้มากลุมศิษย์ทุกคนกษัตริย์แต่ไม่สามารถไคไค จึงเล็งญาณ
 ทราบว่าคนไคนี้ เป็นเทพธิดาที่ถูกสาป พระฤๅณีกาละทรรพินจึงเชิญไคคนไคไปอยู่ที่อาศรม ในที่คนดูแลรักษาอย่างดี
 เมื่อนางกลายเป็นคนไคไคไคคนไคไคคนไคไค

ตอนที่สอง ท้าวชัยเสนภริยาแห่งสิคินาปุระเสด็จออกประพาสป่า ทรงตามนางเข้า
 ไปในป่าลึกจนทรงพลัดหลงกับขบวนเสด็จใหญ่ นายพรานที่ตามเสด็จกราบทูลว่า มีอาศรมพระฤๅณีกา
 อยู่กลางป่าใหญ่ ท้าวชัยเสนจึงรับสั่งให้พรานออกไปค้นหา ในสร้างพลับพลา เพื่อประทับชั่วคราว
 และรับสั่งให้กองทหารจำนวนหนึ่งไปตามหากระบวนเสด็จที่พลัดกัน

ตอนที่สาม นางมีตนเข้ามาปรนนิบัติพระฤๅณีกาละทรรพินที่ไคไคไคมา เมื่อนางกลายเป็นคน
 พระฤๅณีกาละทรรพินเล็งญาณเกี่ยวกับนางมีตนไคนางฟัง แตนางก็ยืนยันว่าไคไคไม่มีชายคนไคที่นางจะรัก
 และแต่งงานไคไคไค เพราะนางจะเป็นคนไคไคเพียงหนึ่งวันในหนึ่งคืนคนไคไค โสมะทัตพาสุรางค์
 เขามาแจ้งให้พระฤๅณีกาละทรรพิน ท้าวชัยเสนจึงออกประพาสป่าต้องการเขามีสการพระฤๅณีกา

พระธำมณีให้นางมีหน้าจักษอาหารถวาย โสมะทัตได้เล้าความเป็นมาของนางมีหน้าให้ศุภางค์ฟัง
ศุภางค์จึงคิดไปว่าถาทาวชัยเสนโคตรง เห็นคงพอพระทัยนางมีหน้ามาก แต่ศุภางค์ก็พูดทิ้งท้ายว่า
ถานางมีหน้าโคอภิเษกกับทาวชัยเสน คงได้รับความยุ่งยากใจมาก

ทาวชัยเสนเข้ามานมัสการพระธำมณี เมื่อใดถามสุขทุกข์กันแล้ว นางมีหน้าก็ออกมาบอก
พระธำมณีว่าอาหารที่ให้จักษถวายพร้อมแล้ว และกลับเข้าไปข้างใน ทาวชัยเสนทอดพระเนตรนางมีหน้า
ถึงกับตะลึง จึงกระซิบตามศุภางค์ ในเวลากลางคืน นางมีหน้าซึ่งหลงรักทาวชัยเสนไถ่ลงจากที่พัก
มาร่ำพังกิ่งทาวชัยเสน ทาวชัยเสนทรงตกใจตื่นคำพูดของนางจึงปรากฏตัวให้เห็น หันดูเข้าใจกัน
ไต่ตั้งสัตย์ปฏิญาณว่าจะรักกันตลอดไป ในเวลารุ่งเช้า คุณออกมาตามนาคถึงถนนที่หายไป
เพราะวันนี้เป็นวันแรม 1 ค่ำ ถนนที่หายไปปรากฏอยู่ในสวนเหมือนเดิม ศุภางค์ออกมาพอดี
ทั้งสองจึงถามหาถนนที่หายไป เพราะเข้าใจว่าอาจมีทหารมาลอบซุกไป เมื่อโยโสมะทัตผ่านมาจึงเล่า
ความจริง เรื่องทาวชัยเสนกับนางมีหน้าให้ฟัง เพราะในเวลากลางคืนโสมะทัตเห็นทาวชัยเสน
และมัทนาพาขะและสารภาพรักกัน นางมีหน้าจึงกลายเป็นคนตลอดไป พระธำมณีจักพิชิตวิชาให้
ทาวชัยเสนและนางมีหน้า

องค์ที่ 1 นางอร่ามคนรับใช้ของนางจันทิ มเหสีเอกของทาวชัยเสน เข้ามา
เก็บดอกไม้ในสวนหลวงเพื่อสืบความ ศุภางค์เห็นอร่ามเก็บจนเกิดเป็นปากเสียงกันขึ้น อร่ามไม่ยอม
กลับถ้าไม้โคดอกไม้ ศุภางค์จึงบังคับให้อร่ามอยู่ในสวนห้ามไปไหนทั้งสิ้น นางปริยัมพะทมาพาเขา
จึงบอกว่าจะให้คนเก็บไปถวายนางจันทิเอง และปล่อยอร่ามไป ทาวชัยเสนกับนางมีหน้ากำลังสนทนา
กันอยู่ นางจันทิเข้ามาถวายบังคม ทรงพูดจาดักพ้อทาวชัยเสน มีไต่เสด็จเข้าไปหานาง หลังจาก
เสด็จประพาสป่ากลับมาแล้ว นอกจากนี้นางจันทิยังพูดเหน็บแนมนางมีหน้าต่าง ๆ นานา ด้วย
ความหึงหวง ทาวชัยเสนพยายามเคื้อนสตินางจันทิว่าเป็นมเหสีเอกไม่ควรพูดจาหยามคายระราน
ผู้น้อย แม่ทาวชัยเสนกับนางจันทิจะไม่มีใครรักใคร่สนิทสนมกันมาก่อน แต่เมื่อพระบิดาของทั้งสองฝ่าย
จัดการให้ ทาวชัยเสนก็ทรงยกย่องให้เกียรตินาง นางควรจะได้รักษาเกียรติของตนเองด้วย
นางจันทิไม่ฟังเสียงทาวชัยเสน ทาวชัยเสนจึงพานางมีหน้าเลี้ยงไป นางจันทิแค้นมากและสั่งชาว
ในทาวมคชบิดาของนาง ยกกองทัพมาโจมตีเมืองหัตตินาประทุมที่

ตอนที่ 2 ท้าวชัยเสนและศุภางค์ออกมารับมือกองทัพท้าวมงคล จนได้ชัยชนะในคราวแรก ได้ทราบข่าวว่านางมัทนาป่วย จึงเดินทางมาเยี่ยมพร้อมกับศุภางค์ และนั่นก็ถึงพระชนม์ชีพนาง นางจึงได้ทำอุบาย โดยใช้ให้พราหมณ์วิฑูรกับนาง เกศินี ทำที่เบื่อนางมัทนาให้ให้ทำอาหารรพณ์ เพื่อมาท้าวชัยเสน และธอมเป็นชู้กับศุภางค์ พิธีกระทำในส่วนหลวง ท้าวชัยเสนมาพบเจ้าทรงสขมตาม ใต้ความมานางปริยัมพะทาเป็นคนโสมนาง เกศินีให้ไปหาพราหมณ์วิฑูรมาทำพิธี เมื่อนางปริยัมพะทา เขามา นาง เกศินียืนยันว่านางปริยัมพะทาเป็นผู้ใช้ แต่ทำเป็นไม่รู้จักเพราะกลัวชีวิต ท้าวชัยเสน ทรงเชื่อว่านางมัทนาเป็นผู้ลอบทำพิธีนี้ จึงให้ศุภางค์ไปตัดศีรษะนางมัทนา แต่ศุภางค์ปฏิเสธ ท้าวชัยเสนจึงให้มันทิวรรชนนำทั้งนางมัทนาและศุภางค์ไปประหาร ให้เนรเทศนางปริยัมพะทา และพราหมณ์วิฑูร จำขังนาง เกศินี ท้าวชัยเสนเสียดพระทัยมาก นางจันตีทำที่เข้ามาปลอบ และบอกว่า จะให้พระธิดาของนางถอยทัพไป ท้าวชัยเสนไม่สนพระทัยขอ เสนอของนางจันตี และบอกว่าพระองค์ จะทรงออกมารับท้าวมงคลตัดศีรษะมากำสนางจันตีให้ได้

ตอนที่ 1 ที่ค่ายหลวงทุ่งกุรุเกศทร์ พราหมณ์วิฑูรขอเข้าเฝ้าท้าวชัยเสน ทูลความจริง เรื่องการทำอุบายรพณ์ว่าเป็นแผนการของนางจันตี ท้าวชัยเสนได้ทรงทราบความจริง รู้สึกเสียดพระทัยมาก ชักศอกออกมาจะประหารตนเอง มันทิวรร ณะทูลยับยั้งไว้ ท้าวชัยเสนทรงได้สติ มันทิวรรชนะจึงทูลความจริงให้ทราบทราบว่า ตนได้ปลอบนางมัทนากับปริยัมพะทาเข้าสู่วาใหญ่ แฉอโยสมะทัตมาพบเข้าจึงพาตัวนางกลับไป ศุภางค์ขออาสาออกมารับจนถึงชีวิตในที่รบ ท้าวชัยเสน ทรงลงโทษนางอร่าลีและนางจันตี ประหารท้าวมงคล ทรงยกโทษให้พราหมณ์วิฑูร พระองค์และ มันทิวรรชนะรีบเดินทางไปรับตัวนางมัทนา

ตอนที่ 2 นางมัทนาเมื่อกลับไปอยู่ที่อาศรมพระฤๅษี นางก่อกองไฟกระทำพิธีกรรม เพื่อขอ ความช่วยเหลือจากสุเทพณ์เทพบุตร ขอให้ท้าวชัย เสนทรงรับนางกลับไม่อยู่ด้วย สุเทพณ์เทพบุตร ทรงมาหาตามที่นางขอ แต่ได้ทรงถามยั่วว่านางยินดีจะเป็นชายาของพระองค์หรือไม่ เพราะนางเอง ก็ขอชู้จากความรักมาหลายแล้ว นางมัทนาปฏิเสธและขอให้สุเทพณ์ทรงช่วยคลพระทัยท้าวชัยเสน ให้ทรงกลับมารับนางไปอยู่ด้วยตั้ง เดิม สุเทพณ์ทรงพิโรธมากทรงตรัสว่า ถ้าพระองค์ไม่ได้นางมัทนา ก็ขออย่าให้ใครได้นางอีกเลย จึงทรงสาปนางให้กลายเป็นภูตหลาบตลอดไป ท้าวชัยเสน พระฤๅษี กับมริวารมาทามหานางมัทนา พบแต่ภูตหลาบ และนางปริยัมพะทาทรงให้คว่ำครวญอยู่จึงสอตาม

นางปริยมาเถาเล่าเรื่องที่เกิดขึ้น ซึ่งได้เขียนจากนางมีหน้าผายเกี้ยว และไม่เห็นองค์ของสุพรรณ
ท้าวชัยเสนจึงทรงขอให้พระตำหนักช่วยทูลหา ขอให้ทูลถามไปอยู่ในอุทยานของพระองค์ จากนั้นจึง
ทูลทูลถามไปสาวทองกลับไปยังกรุงหัสตินาปุระ

ลักษณะโครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) แม้ในบางตอนจะมี
เหตุการณ์เห็นอวสานหรือเรื่อง เห็นจริงเกิดขึ้น แต่เหตุการณ์เหล่านั้นก็ดำเนินติดต่อกันด้วยเหตุผล
มีทิศทางการกระทำที่เป็นไปในแนวเดียวกันทั้งสิ้น เช่น สุพรรณเทพบุตรทรงโกรธนางมีหน้าผายที่
ยอมรับรักจนถึงกับทรงสาปนางให้ทนทุกข์อยู่ในเมืองมฤชช รจนกระทั่งเห็นว่านางมีหน้าผายคิดจะ
กลับใจยอมไถ่มาทางพระองค์บ้างจึงลงมาพบกับนางมีหน้าผาย เมื่อสุพรรณทรงผิดหวังจากนางมีหน้าผายอีก
จึงทรงตัดสินพระทัยสาปนางให้เป็นกษัตริย์ชั่ววันจันทร์ เป็นต้น เหตุการณ์ในละครเรื่องนี้ได้เสนอ
แนวคิดสำคัญของเรื่อง คือ ที่ใดมีความรัก ที่นั่นมีความทุกข์ และความเจ็บปวด

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

เมื่อละครเปิดเรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงไขข้อข้องใจเพื่อสฤติ
และถวายพระพร แก่สุพรรณเทพบุตร เป็นการนำเข้าสู่เรื่อง จากนั้นเป็นบทสนทนาระหว่าง
ตัวละครเอกกับตัวละครรองที่ไม่มีความสำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนละครจะเริ่มเรื่อง
ดังนี้

สุพรรณ	จริงขุ่นนะเจ้าเฮ	บิจะเขยสมัคสมาน
	นางโคในแมนการ	ก็จะสิพิสมตัก
	เว่นเกี้ยวแค้นใจ	มะหะนาวีสุทธิศรี
	ผู้เลิศสร้างคมี	วรภูมิเลชวิสัย... ¹

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มัทนะพาธา" ใน บทละครพูดคำฉันท์
เรื่องมัทนะพาธา และบทละครเรื่องท้าวแสนปม อดิกที่ 1 หน้า 13

หลังจากนั้นเป็นจุดเริ่มเรื่อง คือ จิตรระตถเข้ามาถวายรูปหญิงสาวที่ตนไปวาศมา ให้
สุพรรณเลือกนางใดนางหนึ่ง แต่สุพรรณไม่พอใจใคร ยกเว้นนางมีทนา ดังนี้

สุพรรณ	ปางรูปเจ้าวาศมานี้	เป็นรูปนารี	ที่สวยประเสริฐเลิศงาม
	แต่ทุกนางงาม	ก็ยังเห็นทราม	กว่านารีที่ตนมีทนา
	จนนั้นแม่ไม่อาหา	เพียมเท่ามีทนา	ฤาจะกล่าวชมเชย ?
	เป็นกรรมคุณแล้วเจ้าเอ๋ย	จำต้องชมเชย	ที่รักสมัครจริงใจ ¹

ละครเรื่องนี้จุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็ว เพราะปัญหาที่สุพรรณหลงรักนางมีทนานั้นเกิดขึ้น
ก่อนละครเริ่มเรื่อง แต่ปัญหานี้ยังไม่รุนแรงและดำเนินมาไม่นานนัก ความขัดแย้งของตัวละครทั้งสอง
เริ่มเด่นชัด และเขาสูงสูดวิกฤตรอง จุดสูงสุดรอง หลังจากละครเปิดเรื่อง กล่าวคือ สุพรรณทรงสั่ง
ให้มายาวินเรียกนางมีทนามา ก่อนที่มายาวินจะไขมนต์สะกดนางมีทนานั้น ได้มีการเล่าเรื่อง
เป็นการปูพื้นเกี่ยวกับชีวิตในชาติก่อนของมีทนาและสุพรรณ เมื่อมายาวินรำมนต์สะกดนางมีทนาให้
เขามาเฝ้าสุพรรณ แต่สุพรรณจะทรงพยายามปลานใจ นางมีทนามีใจยินยอมเป็นชายาของสุพรรณ
ตั้งคำพูดของนาง ดังนี้

มีทนา	ข้าองค์พระผู้สุระวิศิษฏ์	พระจะนิคสถานใด ?
	หม่อมฉันสิทรามเพราะมีได้	อุรวัตรพระมัจฉุ ²

นางมีทนาปฏิเสธ สุพรรณทรงตัดสินพระทัยใช้ชีวิตแก้ปัญหานั้นรุนแรง คือ การสาปนางให้ไป
เกิดนโลกมนุษย์ โดยให้เลือกเป็นอะไรก็ได้ตามที่ต้องการ นางมีทนายอมรับสภาพโดยมิได้โต้แย้ง
นางขอเกิดเป็นดอกไม้ที่กลิ่นหอม การตัดสินพระทัยของสุพรรณเป็นจุดวิกฤตรอง ที่มีผลทำให้ชีวิต
ของนางมีทนาต้องเผชิญกับความยุ่งยากต่าง ๆ อีกมาก ดังนี้

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มีทนาพาชา" ใน บทละครทุกเรื่อง
มีทนาพาชา และบทละครเรื่องท้าวแสนแปด หน้าที่ 1 หน้า

²ก. หนา 21 - 23

หลังจากที่มีการเตรียมเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของนางมีทนาอีก แต่การเตรียมเรื่องในท่อนี้
แบบเนียบ และสร้างความกระหายใคร่รู้ไต่มากกว่า โดยให้ศุภางค์เป็นผู้เผยความจริงบางอย่าง
แต่มิได้เปิดเผยอย่างแจ่มแจ้ง ดังนี้

ศุภางค์	... ท่าน เป็นสิ่ง เป้าพัน	บุพระจันทร์ เรื่องศรี
	หากเห็นสิ่ง เทวี	ข กิ่งจะไปรกปราน
	แทหากนาง เป็นบาท	บริจาริกาทาน
	ข้าเกรงคงเกิดการ	พระนัสสะแนอน... ¹

ศุภางค์กล่าวเป็นนัยเช่นนี้ ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่าน คาดคะเนปัญหาที่จะเกิดกับนางมีทนา
หลังจากใดอภิเษกกับท้าวชัยเสนแล้ว

ในองก์ที่สาม หลังจากที่มีทนาได้พบท้าวชัยเสนแล้ว ทั้งท้าวชัยเสนและนางมีทนา
เกิดความรักซึ่งกันและกัน แต่ยังไม่กล้าเปิดเผยให้อีกฝ่ายทราบ นางมีทนาได้แสดงให้เห็นความ
เกียติเกี้ยว กล่าวกัดสินใจที่จะบอกความจริงแก่ท้าวชัยเสน แม้จะระลึกไค้อยู่เสมอว่า ตนจะต้องได้รับ
ทุกข์ทรมานจากความรัก การกัสดินใจนี้จึง เป็นจุดวิกฤติของที่ทำให้ชีวิตของนางเปลี่ยนแปลงไป
ตามคำสั่งของสุเทพณ์ จากคำรำพึงของนาง ดังนี้

มีทนา	หากว่าไม่ไค้เป็น	บุพระพระจาวรี,
	คงกล้าแลพาที	พะจะทูลพระภุช,
	ไค้คงแรมอยู่อีก	ณ ประเทษะนิกณ
	แลหากว่าทูลวอน	พระก็อาจจะเคารู
	ว่าเรานี้ภักดี	และก็คงจะเอนดู
	ตัวเราจักไค้อยู่	ปฏิบัติพระบาท
	โขอยากให้พานรู้	ณ ฤทธิคุณา
	อยู่ก่อนเดิกราชา ... ²	

¹ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มีทนะพาชา" ใน บทละครทุกคำฉันท์
เรื่อง มีทนะพาชา และบทละครเรื่อง ท้าวแสนปม ฉกที่ 2 ตอนที่ 3 หน้า 67

² อกที่ 3 หน้า 79 - 80

ในที่สุดนางมีทนา ก็ตัดสินใจที่จะอภิเษกกับท้าวชัยเสน มิไต่หวั้นเกรงท้อค่าสาย หรือ
สถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทวีละครเลือกเดินทางตามที่ปรารถนา แสดงให้เห็นอิทธิพลของ
ความรักอย่างเกินขีด สถานการณ์แวดล้อมมีอิทธิพลน้อยกว่าความปรารถนาของตัวละคร ดังนี้

มีทนา	ผีพระโปรตละกัซอຍ	บมิชัควะจะนา
	และจะตามพระดิสลา	จระทัประฐะพี

หลังจากนางมีทนา ตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตแล้ว เหตุการณ์ในตอนที่สองขององก์ที่สาม
คือ พิธีอภิเษกสมรสของนางมีทณากับท้าวชัยเสน ซึ่งนำเสนอในละครไว้ค่อนข้างละเอียด

ในองก์ที่สี่ นางมีทนาเริ่มประสมความยุ่งยาก เพราะนางจัดดี ไม่พอใจ
ที่เห็นท้าวชัยเสนไม่เสด็จไปหานาง แต่กลับเสด็จมาประทับอยู่กับนางมีทนาในสวนหลวงหลายวันแล้ว
นางจัดดีเข้ามาเฝ้าท้าวชัยเสน ทั้งสองพระองค์ปะทะคารมกันอย่างรุนแรง ในตอนที่มีการปะทะ
เกี่ยวกับความเป็นมาของท้าวชัยเสนและนางจัดดีที่ทออภิเษกสมรสกัน โดยผู้ใหญ่อำนาจให้อีกถ้วย
เหตุการณ์ดำเนินมาจนถึงจุดสูงสุดตรง เมื่อท้าวชัยเสนพานางมีทนาจากไป

นางมีทนา ทวีละครเอกฝ่ายตีประสมปัญหาในชีวิตรัก กล่าวคือ หลังจากนางอภิเษกสมรส
กับท้าวชัยเสนแล้ว ทำให้นางจัดดีไม่พอใจท้าวชัยเสนที่หมดความรักให้นางมีทนา ขณะเดียวกัน
ก็ไม่สนใจเหลียวแลนางเลย ความยุ่งยากต่าง ๆ นี้ จึงเกิดจากการที่นางมีทนาพอใจแต่งงาน
กับชายที่มั่งคั่งแล้ว การกระทำของนางจึงสร้างความขัดแย้งในครอบครัวของท้าวชัยเสนอย่าง
รุนแรง นางจัดดีพยายามแก้ปัญหาก็ให้พระชวามีกลับมาสนใจตนตามเดิม การแก้ปัญหานางจัดดี
มีผลให้ชีวิตของนางมีทนาขุบสรุบ นางมีทนาไม่มีโอกาสโต้แก้ไขปัญหาเหล่านี้เลย การแก้ปัญห
ของนางจัดดีคือ ส่งข่าวให้พระมิตายกทัพมาโจมตีท้าวชัยเสน การสงครามคราวนี้ แม่ท้าวชัยเสน
จะได้ชัยชนะ แต่ก็เป็นโอกาสอันดีที่นางจัดดีจะวางแผนกำจัดนางมีทนาได้โดยสะดวก จึงทำอุบาย
ให้คนสนิทและพราหมณ์ผู้สร้างเรื่องใส่ร้ายนางมีทนา จนทำให้ท้าวชัยเสนเข้าพระทัยผิด
ทรงคิดว่านางมีทนากระทำผิดจริง จึงรับสั่งให้ประหารนาง รวมทั้งผู้วางอุบาย การตัดสินใจครั้งนี้
ทำให้เกิดจุดวิกฤติของและจุดสูงสุดของขึ้นพร้อม ๆ กัน ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มีทนะพาชา" ใน บทละครนอกคำฉันท์
เรื่อง มีทนะพาชา และบทละครนอกเรื่อง ท้าวแสนแปด องก์ 3 หน้า 87

ชัยเสน	เหวนันท์ภรรยา แล้วขานมันไ้ ส่วนมันมา จงเอาโฉมครู ขึ้นจะเอาไว	จับศุภางค์มัต บรรลัยคืนนี้ ก้อหังการ ไปพร้อมกัษุ ทอไปไม่นาน	เอาไปพันที คนคคณัรีย มีควรช้อยาน... ริเริ่มเหิมหาญ ของนางโฉมฉาย ก้องคึกการ ประหารกษาย... ¹
--------	--	---	---

เหตุการณ์ในตอนนี้ พัฒนามาจนถึงจุดที่เครียดมากยิ่งขึ้น และมีผลทำให้เหตุการณ์ผันแปรไปจากเดิมอีกมาก การแก้ปัญหานางจันตีประสบผลสำเร็จ แต่เหตุการณ์ต่าง ๆ กลับมีไ้เป็นไปตามที่ตนตั้งใจไว้ เพราะท้าวชัยเสนทรงเพิ่มความชิงชังนางจันตีมากกว่าเดิม การแก้ปัญหานางจันตีจึงทำลายตัวละครอื่น ๆ รวมทั้งนางเองด้วย

ในองก์ที่ห้า บัญหาระหว่างนางมันตาและนางจันตีสิ้นสุดลง เมื่อพราหมณ์วิฑูรกลับใจมาทูลความจริงถึงอุบายที่นางจันตีใส่ร้ายนางมันตา โทท้าวชัยเสนทราบ การค้นพบความจริงเรื่องนี้ทำให้เหตุการณ์กลับผันในทันทีทันใด ท้าวชัยเสนเสียดพระทัยจนมีพระคำวิจะประหารพระองค์เอง ขณะเดียวกัน บันฑิภรรยาสะไ้เปิดเผยความจริงให้ท้าวชัยเสนไ้ทรงทราบว่าตนมิไ้ประหารนางมันตา แต่ปล่อยนางกับปริยัมวาทาไป การค้นพบนี้เองที่ทำให้ท้าวชัยเสนเสด็จไปตามนางกลับมา การค้นพบความจริงนี้ ถูกเสมือนว่าปัญหาต่าง ๆ เริ่มคลี่คลาย แต่การคลี่คลายสถานการณ์ในตอนนี้เข้าเกินไปที่จะทำให้เรื่องจบลงอย่างสุข ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากปัญหาที่นางจันตีสร้างขึ้น ในตอนสุดท้ายนางมันตาพยายามแก้ปัญหาค้นเองนาง โดยขอขมาขอความเมตตาจากสุพรรณ แต่การแก้ปัญหานี้ ทำให้นางมันตาถึงกาลอวสาน กลายเป็นคอกกษุหลาบชั้วันจันทร์ การที่สุพรรณพิิตินพระทัยสาบนาง จึงเป็นจุดวิกฤติใหญ่และจุดสูงสุดใหญ่ที่ทำให้ เหตุการณ์ถึง เครียดและกลับผัน ดังนี้

สุพรรณ	...ข้าประกาศจะจะนะสิ่ง	นะสัคบัต
	กลายเป็นระวางสุมะพะนะ	คุจะมาลี
	เป็นสุกษุพะกะฉะนี้	เถอะนิรันทร

(พิณฑาทย์ทำเพลงรั้วสามลา มันตาพับตัวกษุหลาบลงและนั่งไปเหิมชนตาย
คอย ๆ กลายเป็นคอกกษุหลาบ...)²

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "มันตะพาชา" ใน บทละครนอกคำฉันท์
เรื่องมันตะพาชา และบทละครนอกเรื่องท้าวแสนนบ องก์ที่ 4 ตอนที่ 2 หน้า 150 - 152

²ก. องก์ที่ 5 ตอนที่ 2 หน้า 179

จุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่เกิดขึ้นตอนท้ายขององกัที่ห้า มีการคลี่คลายเรื่องหลังจาก
จุดสูงสุดใหญ่อีกเล็กน้อย ก่อนที่เรื่องจะเข้าสู่จุดจบอย่างเฟื่องรา ไม่มีตัวละครใดได้รับความสมหวังเลย
แม้แต่คนเดียว โดยเฉพาะนางมีหนาทัวละครเอกที่พาแพทออำนาจเหนือกว่าโดยสิ้นเชิง

บทละครเรื่องนี้ มีการผูกพันเกี่ยวกับปัญหาของสุเทษณ์ เทพบุตรในตอนต้นองกัที่หนึ่งและ
ในตอนกลางขององกัที่สี่ เกี่ยวกับภูมิหลังการอภิเษกสมรสของ ท้าวชัยเสนกับนางมีหนาทัว
คือ จิตรระรณำภพของหญิงสาวจากที่ต่าง ๆ มาให้สุเทษณ์เลือก แต่สุเทษณ์ไม่พอพระทัยคนใด
หลังจากนั้นเป็นเหตุการณกระตุก คือ นางมีหนาทัวเสขความรักของสุเทษณ์ ปัญหาทำให้สุเทษณ์ทรง
แก้ไขคววิชีวิตรุนแรง

ความยุ่งยากในละครเรื่องนี้ เกิดจากสาเหตุสำคัญ คือ สุเทษณ์ทรงสาบานนางมีหนาทัว
เป็นเอกภพหลายอยู่ในป่า เมื่อมีความรักจะนิคหวังจากความรักนั้น นางมีหนาทัวอรัมิโกไตต่อสู้หรือ
แก้ปัญหาคาง ๆ โหหนความยุ่งยาก เมื่อนางเกิดเป็นหญิงสาวในร่างของภูกหลายกลางป่า ความ
ยุ่งยากเริ่มขึ้นเมื่อท้าวชัยเสนมาพบนาง และท้าวชัยเสนปลงใจที่จะอภิเษกสมรสกัน นางมีหนาทัว
มุ่งหวังที่จะได้เป็นชายาของท้าวชัยเสนตลอดไป แม้จะทราบวาท้าวชัยเสนมิมีเหลืออยู่แล้วก็ตาม
ดังนั้นปัญหาจึงเกิดจากความมุ่งหวังของตัวละครเอกฝ่ายดี แต่ความมุ่งหวังนี้ขัดแย้งกับความปรารถนา
ของนางจันตี นางจึงหาทางกำจัดนางมีหนาทัว การแก้ปัญหาคางของนางจันตีตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม
มีผลทำให้นางมีหนาทัวออกจากวังกลับไปอยู่ป่าตามเดิม และความขัดแย้งในทอมสุกหลายระหวาง
นางมีหนาทัวกับสุเทษณ์ กล่าวคือ นางมีหนาทัวไม่ยอมทำตามคำสั่งของสุเทษณ์ สุเทษณ์จึงจับปัญหา
สาปโหนางเป็นภูหลายชั่วนิรันดร เหตุการณ์ในช่วงสุดท้ายนี้ จึงเป็นการแก้ปัญหาคางของนางมีหนาทัว
ครั้งแรกและครั้งเดียว คือ ขอให้สุเทษณ์ช่วยไบนางกลับไปพบท้าวชัยเสน แต่การแก้ปัญหาคางกลับทำให้
เรื่องยุ่งยากจนถึงที่สุด คังโคกถาวรแล้ว

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง จะพบว่า จุดวิกฤติ จุดสูงสุดอยู่ห่างกันมากเกินไม่
ในองกัที่หนึ่ง มีจุดวิกฤติและจุดสูงสุดรองอยู่ในตอนท้าย ไม่ปรากฏจุดวิกฤติและจุดสูงสุดรอง
ในองกัที่สองและองกัที่สาม ลักษณะเช่นนี้ทำให้เรื่องไม่เร้าใจขมหรือผู้อ่านเหว้าควรร เหตุการณ์ใน
องกัที่สอง และองกัที่สามราวเรียบเกินไป จนปราศจากจากความขัดแย้งใด ๆ พังสิ้น ตัวละครมิได้
พบอุปสรรคทำให้เรื่องขาดความตื่นเต้น ตัวละครมิได้แสดงการต่อสู้หรือแก้ปัญหาคางใด ๆ เลย

ในองก์สี่และองก์ห้า มีความขัดแย้งเกิดขึ้น โดยเริ่มจากนางจิดดี มีจตุวิฤทธิและจุดสูงสุดของ
 เกิดขึ้นสองครั้ง คือ นางจิดดีปะทะคารมกับท้าวชัยเสน และท้าวชัยเสนสั่งประหารนางมัทนา
 ในองก์ห้า นางมัทนาถูกสาปให้เป็นกหลาบตลอดไป เป็นจตุวิฤทธิและจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง
 เหตุการณ์ในองก์สี่และองก์ห้าจึงเร้าความสนใจ และทำให้ชมหรืออ่านต้นเตนไต่ตลอดเวลา
 การคลี่คลายเรื่องหลังจุดสูงสุดใหญ่ของเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรนำมาเสนออย่างยิ่ง เพราะ
 การคลี่คลายเรื่อง ไต่แก่ ท้าวชัยเสนพากหลาบกลับ เข้าไปในวัง ทำให้ความประทับใจที่มีต่อชีวิต
 ของนางมัทนาลดน้อยลง ภาพที่นางมัทนาคอย ๆ กลายเป็นกหลาบสร้างอารมณ์เศร้าโศกซึ่ง
 ประทับใจกว่าภาพขมหวานแทนกหลาบไปในวัง

อย่างไรก็ตาม บทละคร เรื่องนี้ยังมีส่วนบ่งชี้ในแง่ของความสมเหตุสมผล และความ
 สมจริงบางประการ ดังนี้

1. การแก้ปัญหานางจิดดี เพื่อกำจัดนางมัทนาให้พ้นทางนั้น นางจิดดีใช้พรานหมิว
 เป็นคนดำเนินการ การสร้างเรื่องเพื่อใส่ร้ายนางมัทนายังไม่มีเหตุผล และพยายามหักเหลี่ยมเพื่อ
 แทะท้าวชัยเสนกลับ เชื่อว่านางมัทนาทำผิดจริง โดยมีไต่สขยสวนเรื่องราวให้กระจ่างชัดเสียก่อน
 ท้าวชัยเสนเป็นกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถ ทำสงครามกับท้าวมงคลจนได้ชัยชนะ ในขณะที่ท้าวชัยเสน
 ทรงสั่งประหารนางมัทนาและศุภางค์นั้น พระองค์มิได้ตกอยู่ในอำนาจเวทย์มนต์หรือลุ่มหลงเสน่ห์
 นางจิดดี แต่ทรงตัดสินใจประหาร โดยมีไต่สขยสวนความจริงแก่อย่างใด การกระทำตอนนี้จึงขาดความ
 สมจริงอย่างมาก

2. การแก้ปัญหามาเพื่อพัฒนาไปสู่การคลี่คลายเรื่อง คือ การให้พรานหมิวไปกราบทูล
 ความจริงให้ท้าวชัยเสนทรงทราบ เป็นการแก้ปัญหามากสมเหตุสมผล พรานหมิวไม่มีเหตุผลใด
 ที่ร่วมกระทำผิดอย่างร้ายแรงแล้ว เกิดกลับใจอย่างง่ายดายเช่นนี้ การแก้ปัญหามาในตอนนี้ ทำให้
 เรื่องไม่สมเหตุสมผล ขาดความสมจริง มีมูลให้โครงเรื่องขาดความแนบเนียน และความสมจริง
 ตามไปด้วย

ในค่านเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในภาคสวรรค์นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า สุเทษณ์น่าจะเป็นสัญลักษณ์
 ของชะตากรรมที่คนทั่วไปถือว่า มีอำนาจเหนือความมนุษย์ บันดาลวิถีชีวิตของนางมัทนาให้เป็นไปตาม
 ที่คนปรารถนา เหตุการณ์ในภาคสวรรค์ จึงเป็นสัญลักษณ์ที่กล่าวบุ๋น เพื่อเสนอชีวิตของนางมัทนา

ในภาคพื้นดิน เป็นการอธิบายเหตุผลที่นางต้องประสบความผิดหวังจากความรักให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
ชีวิตของนางมีค่าอธิบายความเป็นไปโดยใช้เหตุการณ์ในภาคสวรรค์ช่วยเสริมให้เห็นได้ชัดเจนกว่า
คนอื่น ๆ เท่านั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ชีวิตของนางมีค่าเป็นชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่งที่มีความ
ซบเซาเพราะความรัก การตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตของตนทั้ง ๆ ที่พอจะทราบว่าอนาคตข้างหน้า
จะเป็นเช่นไร แต่กล้าที่จะกระทำกรเหล่านั้น เพราะเห็นแก่ความรักโดยแท้

บทละครเรื่องนี้เอกภาพการกระทำ แม้จะมีเหตุการณ์บางตอนขาดเหตุผลที่สมควร
แต่เหตุการณ์ส่วนใหญ่ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทละคร เรื่อง หนึ่งเดียว

บทละครเรื่องนี้ เป็นละครพูด 3 องก์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชทานพิชญ์ โดยใช้พระนามแฝงว่า ศรีอยุธยา

เรื่องย่อ

องก์หนึ่ง เมื่อเปิดม่าน พระศุกสาสน์โศกิตกกำลังสนทนากับสุกัญญาภรรยาสาวอายุคร่ำครวญหรือ
สุกัญญาที่ใจพระศุกสาสน์จะพาเธอไปดูการแข่งม้า ตามปกติพระศุกสาสน์มักหมกมุ่นอยู่กับงาน
และหนังสือ ไม่มีโอกาสพาภรรยาเที่ยวเตร่ สุกัญญาขอขึ้นไปแข่งม้า ในเวลาเดียวกัน สุคนธ์ภรรยาของ
สุกัญญา ประเสริฐ สุรางค์ และสองศรี น้องสาวประเสริฐ ตั้งใจจะมาชวนสุกัญญาไปดูการแข่งม้า
เช่นกัน พระศุกสาสน์ไม่พอใจประเสริฐมาคิดตอกกับสุกัญญาและมีภรรยาออกไปเที่ยวเสมอ จึงพูดกับภ
รรยาจะพาภรรยาไปเอง ประเสริฐกับสองศรีออกไป สุคนธ์ว่าพระศุกสาสน์ที่แสดงกิริยาไม่
ท้อเพื่อนของตน สุคนธ์ออกไป พระศุกสาสน์ทำงานท้อ มีโทรศัพท์มาตามให้พระศุกสาสน์ไปทำงาน
ที่สำนักงาน พระศุกสาสน์ไม่สามารถจะพาสุกัญญาไปเที่ยวได้ และได้เตือนสุกัญญาว่า ประเสริฐ
เป็นเพื่อนหญิง พระศุกสาสน์จึงไปบอกให้พระยาวิเศษศิริศรีชัยสงคราม บิดาของสุกัญญา ให้พา
สุกัญญาไปเที่ยวแทนตนด้วย ประเสริฐกับสองศรีชวนชวนสุกัญญาอีก เพราะไขว่ดวงแผนในยุคนั้น
โทรศัพท์ให้พระศุกสาสน์ออกจากงานไปทำงาน สุกัญญาไปกับประเสริฐ สุคนธ์ไปกับสองศรี

พระยาศักรินทร์ เสนีมาพบกับพระยาวิเศษและคุณหญิง จึงทราบบรรยากาศออกปักษ์ประเสริฐแล้ว ทั้งสามคนช่วยกันคิดหาทางมิให้ประเสริฐมายุ่งเกี่ยวกับสัญญาอีก ตกลงกันว่าจะพาครอบครัวไปพักผ่อนตากอากาศที่ห้วยชมพู ชัยบุรี ซึ่งพระยาวิเศษมีบ้านพักอยู่ที่นั่น พระยาศักรินทร์หาขอไปด้วย พระศุภสาส์นกลับมาจากสำนักงานทราบว่าสัญญาไปเที่ยวกับประเสริฐจึงโกรธมาก

องที่ที่สอง ที่บ้านพักห้วยชมพู พระยาศักรินทร์กำลังอ่านหนังสือพิมพ์อยู่ สุนัขเข้ามาถามหาบิดามารดาและน้องสาว ประเสริฐกับสุนจะออกไปปิ้งสัตว์ ประเสริฐพูดโอ้อวดว่าตนจะต้องปิ้งสัตว์ใหญ่ให้ได้ พระยาศักรินทร์พยายามทรมานประเสริฐ ประเสริฐยังยืนยันว่าจะปิ้งเสียเพื่อเอาหนึ่งมาให้สัญญาตัดเสียได้ พระยาศักรินทร์พุดสมประมาทประเสริฐ ทำให้ประเสริฐโกรธมาก ประเสริฐบอกกับสุนว่าตนจะทำทุกอย่างเพื่อให้สัญญาเป็นของตน สุนเริ่มไม่พอใจ สั่งห้ามมิให้ประเสริฐที่บ้านคนอื่น ประเสริฐยืนยันว่าตนจะมาอีก สุนโกรธช่วยปิ้งจะปิ้งประเสริฐ ประเสริฐพูดจาหวานลุ่ม ทั้งสองจึงไปปิ้งสัตว์ด้วยกัน สัญญาและพระศุภสาส์นกลับจากเดินเล่น สัญญาขอให้สามีทำอาหารให้รับประทาน ประเสริฐลอบมาพบกับสัญญาและสรวลพริก ขอให้สัญญารับหนังสือที่ตนจะนำมาให้เป็นพยานรักและยกมือสัญญาขึ้นจูบ พระศุภสาส์น และพระยาศักรินทร์เห็นเข้าพลี แต่ได้หลบออกไป

องที่สาม หลวงสุนทรทิพโอสถ นายแพทย์โรงพยาบาลชัยบุรี มิตรของครอบครัวพระยาวิเศษมารวมรับประทานอาหารด้วย หลังจากสนทนากันพอควร จึงตั้งวงเล่นไพ่ สัญญาับมารดานั่งสนทนากัน คุณหญิงพยายามชี้แจงมิให้บุตรสาวรับหนังสือจากประเสริฐสัญญามากกว่ามิได้รักใคร่ประเสริฐ และสัญญาจะเป็นบุตรที่ดี ขณะนั้นประเสริฐกับสุนวิ่งกระหืดกระหอยเข้ามา เพราะถูกเสือไล่ สุนสั่งให้ปิดประตูหน้าต่างและเดาว่าประเสริฐใช้พรานมั่งให้ตั้งลูกเสือจากโพรงไม้แม่เสือตามมา ประเสริฐเห็นแต่ไม้กลายจึง จึงส่งปืนให้พรานมั่ง ทั้ง ๆ ที่ทราบว่า พรานมั่งใช้ปืนชนิดที่ประเสริฐให้ไม่เป็น สุนยิงไปนัดหนึ่งไม่ถูก และเห็นว่าจวนตัว จึงพากันวิ่งหนีถึงพรานมั่งกับจอนไว้ พระยาวิเศษตำหนิบุตรชายที่ทำคนไม่สมกับ เป็นผู้สืบสกุล "ณ ชัยบุรี" ของตน เพราะเห็นเอาตัวรอดถึงคนในบังคับบัญชาไว้ จอนวิ่งมาทูลประตุ เล่าเรื่องพรานมั่ง และลูกเสือที่ตนจะมาบอกว่าคุณถึงไว้หน้าบ้าน เพราะเห็นว่าหนักมากและแม่เสือกำลังวิ่งตามมา มีรอยเลือดจากลูกเสือหยดมาจนถึงหน้าบ้าน ทุกคนพากันวิตกว่าแม่เสือจะต้องตามมาถึงบ้าน จึงเตรียมป้องกันแก้ไข พระศุภสาส์นอาสาขับรถไปคานำรถจวนมาช่วยเหลือ ในขณะที่ประเสริฐบอกว่าตนได้รับบาดเจ็บ

ที่เมืองอาสาออกไปตามไม้ไผ่ หึ่ง ๆ ที่มีปากแมลงลอกเล็กน้อยที่ฝ่ามือเท่านั้น ทุกคนพากันวิ่งเก็บ และทำหีบประเสริญ หลังจากที่พระศุภสาสน์ออกไปได้สักครู่ก็กลับมาตามประทีป ทุกคนจึงทราบดีว่า พระศุภสาสน์ถูกเสือตะปบ หลังจากเดินออกจากบ้าน แม่เสือโฒเฒ่าตะปบ พระศุภสาสน์ไว้ตาม แห่งจนเสือตาย แต่ตนเองบาดเจ็บสาหัส หลวงสุนทรฯ ตรวจปากแมลงทำความสะอาดและต้องการยา บางอย่าง ชุมนอาสาขีรถเข้าไปเอายามาให้ ประเสริญขออาศัยรถกลับเข้าตัวเมือง แต่ทุกคน ไม่อนุญาตให้เดินกลับไปเอง หลังจากสุชนไปแล้ว พระยาศรีฯ จึงให้คนรับใช้ไปส่งประเสริญ ไปพบเขตรัฐบาลเท่านั้น พระศุภสาสน์ฯ กระซิบตามหลวงสุนทรฯ ถึงอาการป่วย และบอกท่าน อยากรักษา เพื่อให้ลูกศิษย์กับประเสริญได้ทำงานกัน ลูกศิษย์ฯ ได้ยินเข้าจึงเข้าไปกอดสามีคร่ำครวญ ว่า ถ้าสามีเสียชีวิตตนก็คงอยู่ไม่ได้อีกต่อไป หลวงสุนทรฯ บอกว่าอาการของพระศุภสาสน์ฯ ไม่มากนัก เมื่อได้ยาจากสุชนไม่ช้าก็หาย

ลักษณะ โครงเรื่อง

บทละครเรื่องนี้มีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นำเสนอในละครเรื่องนี้จะเกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แม้จะมีเหตุการณ์บางตอนที่ขาด ความสมจริงไปบ้าง แต่เหตุการณ์ส่วนใหญ่ได้เสนอแนวคิดสำคัญของเรื่องคือ การกระทำพิสุจน์ ให้เห็นคุณค่าของคนได้ดีกว่าค่าพูด ดังจะเห็นได้จากการกระทำของพระศุภสาสน์ฯ ที่ยินดีเสียสละชีวิต เสียอันตรายจากเสือแมลงออกัน หึ่ง ๆ ที่มีพิษคนก่อเหตุ ในทางตรงกันข้าม ประเสริญซึ่งเคยโอ้อวด ตลอดเวลาว่าจะยิงเสือให้ได้ และเป็นผู้อยากบงการนั้นกลับหลบเลี่ยงเอาตัวรอดอย่างซื่อสัตย์และ เห็นแก่ตัว พระศุภสาสน์ฯ อาสาไปตามตำรวจ หึ่ง ๆ ที่ของเสียอันตรายอย่างสูง การกระทำนี้ จึงเป็นสิ่งยืนยันให้เห็นคุณค่าของคนสองคนได้อย่างเด่นชัด คำว่า "หนังเสือ" ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนำมาเป็นชื่อเรื่องนี้ นอกจากจะหมายถึงของกำนัลที่ประเสริญเคยโอ้อวด ว่าจะนำมาให้ลูกศิษย์จนเป็นสาเหตุให้เกิดภัยร้ายแรงแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า "หนังเสือ" อาจหมายถึง ประเสริญ ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามที่แสดงที่ให้เห็นว่าเป็นคนกล้าหาญเข้มแข็ง เหมือนเอา หนังเสือมาหุ้มหรือร่างกายให้แลดูน่าเกรงขาม แต่ในสัจที่แท้จริงของประเสริญนั้นทั้งซื่อสัตย์และเห็นแก่ตัว มีใจกล้าหาญอย่างที่โอ้อวดไว้ ประเสริญจึงเป็นเพียงคนที่หนังเสือหุ้มอูมมิใช่ "เสือ" อย่างแท้จริง

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

ละครเรื่องนี้เปิดฉากขึ้นพร้อม ๆ กับจุดเริ่มเรื่อง เป็นจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็ว เพราะปัญหาเรื่องประเสริฐเข้ามายุ่งเกี่ยวกับสุกัญญา เกิดขึ้นก่อนละครจะเริ่มเรื่องไม่นานนัก ปัญหานี้ยังไม่ยุ่งยากมากนัก แต่เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อละครเปิดเรื่องแล้ว จุดเริ่มเรื่องก็คือ พระศุภสาสนาชวนสุกัญญาไปดูการแข่งมา ดังนี้

สุกัญญา	คิดมันเกินจริง ๆ เห็นว่าที่คนพระจะพาฉันไปแข่งมาไคววันนี้
ศุภสาสน	ฉันก็เห็นที่เขือว้างควย แค่มือกอน ๆ นี้ หลอมเคยไปกับสุสน ไม่สนุกหรือ
สุกัญญา	สนุกอะไรไควคะ พี่ใหญ่จะพอไปถึงสนามมาแล้วก็เอาฉันทิ้งไว้ที่นี้กู แล ตัวเองเปิดหนีไปแหงโศก แลวกก็เ็นเตรเหียวกับเพื่อนฝูง ¹

นอกจากเป็นจุดเริ่มเรื่องแล้ว ยังมีการปูพื้นรวมอยู่ด้วย เช่น การปูพื้นให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวละคร คือ สุสน ประเสริฐ และสองศรี เป็นต้น

เหตุการณ์กระตุกเกิดจาก ตัวละครฝ่ายตรงข้าม คือ ประเสริฐเป็นผู้สร้างปัญหาขึ้น ทำให้ครอบครัวของพระศุภสาสนาประสบความยุ่งยาก เหตุการณ์กระตุก โศกแก่ ประเสริฐออกอุบายให้สุสนโทรศัพท์เรียกพระศุภสาสนาให้ออกไปทำงาน ทำให้พระศุภสาสนามีใจออกไปเที่ยวกับภรรยา เหตุการณ์กระตุกนี้มีผลทำให้สุกัญญาออกไปเที่ยวกับประเสริฐ และเป็นสาเหตุให้ตัวละครฝ่ายดี เช่น พระยาศักดิ์วิมล พระยาวิเศษฯ หาหนทางแก้ปัญหาคู่ในครอบครัวพระศุภสาสนาต่อไป พระยาวิเศษฯ ได้เสนอวิธีแก้ปัญหาคู่เพื่อหาโอกาสให้พระศุภสาสนากับภรรยามีเวลาอยู่กันตามลำพัง ดังนี้

วิเศษ	ขอรับ แต่มันก็จะเป็นการเอิกเกริกชายหน้าเขา ฉะนั้นผมจึงได้คิดอุบายออกไป เขียนม่านเก่าที่ขั้วบุรีเสียบครวหนึ่ง แล้วจะเสยไปอยู่ที่ห้วยขุมพา ชวนพระศุภสาสน กับแม่ช้อยไปอยู่ควย พอให้พนรำคาญไปทีหนึ่ง ผมมีความหวังอยู่ควว่า ถ้าตัวเมีย คู่นั้นได้ไปอยู่ควยกันโดยฝ่ายตัวไม่ของเป็นหวังการงานมาจะเป็นผลก็ได้ ²
-------	---

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หนังสือ" ใน บทละครพูดเรื่อง หนังสือ
เสือเถา โดยศรีอยุธยา (พระนางแม่) ของกท 1 หน้า 1
²ก. หน้า 27

การแก้งัญหาที่เกิดจากเหตุการณ์ครั้งนี้ ทั้งละครเอกฝ่ายดี คือ พระศุภสาสนา
ผู้ประสมัญหาไม้ไถ่ไขว่ขวายตนเอง เติมนักละครฝ่ายดี คือ พระยาวิเศษ และพระยาจักรีนพ
รวมทั้งคุณหญิงวิเศษ เป็นผู้ช่วยแก้งัญหาให้

ในองก์ที่สอง ตอนทองก มีการเตรียมเรื่องใหญ่หรืออุกานทรานว่า จะมีเหตุการณ์
เกี่ยวกับเสือ มีผลทำให้เหตุการณ์ในองก์สามสมจริงมากยิ่งขึ้น

หลังจากการเตรียมเรื่องมีการค้นพบความจริงว่า เหตุที่ประเสริฐอยากยิงเสือ เพราะ
รับปากกับสุกัญญาว่าจะหาหนังเสือมาให้ตัดเสื้อใส่ การค้นพบนี้ไม่ทำให้เหตุการณ์กลับเช่นแต่อย่างใด

ตอกจากนั้นเป็นัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างสุสนกับประเสริฐ สาเหตุที่มีส่วนทำให้
เรื่องคลี่คลายไปได้ ความขัดแย้งของคนทั้งสองเกิดจากสุสนไม่พอใจ ที่ประเสริฐตั้งาวาจะ
พยายามทุกวิถีทางที่จะให้สุกัญญาเป็นของตน สุสนถือว่าประเสริฐทรูหมิ่นตนและครอบครัว ความขัดแย้ง
ดำเนินมาจนถึงจุดวิกฤติและจุดสูงสุดตรง ดังนี้

สุสน   ถ้าแกไม่คิดคบต่อกันก่อนละก็ ก็จะไม่คิดต่อกันเหมือนกัน แต่ขอให้เข้าใจ
เดชะว่ากันไม่ยอมให้แกทำให้น้องสาวกันเสียชื่อ (ทมิโตะบั้ง) ก็ไม่ยอม
ไต่กินใหม่... ก็ขอมอว่ากันไม่ยอมให้แกทำให้น้องน้อยเสียชื่อ ฉะนั้นถ้า
แกไม่ถอนคำพิทสาวเมื่อกันละก็ ก็จะต้องขอให้แกออกจากบ้านนี้ไปทันที
และจะทองขออย่าใหม่อีกเลย

ประเสริฐ   (เยาะ) ก็คืนดีมี ถึงแกจะไม่พาดันมาอีก ฉันเดินมาเองได้

สุสน   (ทะเล้ง ลูกขึ้นฉวางเป็นลูกปรายแล้วพูด) ปีนฉนกับขึงแกไต่ใหม่¹

ความตึงเครียดจากจุดสูงสุดนี้ คลี่คลายลงไป เพราะประเสริฐเห็นมิตรภาพของสุสนกับสุสน
จะหมดไป ไม่มีใครคอยสนับสนุน จึงพูดอมขม โดยบอกว่าตนล่อเสน สุสนยังมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์
อยู่ และเหตุการณ์ตอนนี้มีส่วนทำให้เหตุการณ์ตอนท้ายสมจริงยิ่งขึ้น

ตจากนั้นมีการเตรียมเรื่อง คือ ครอบครัวของพระยาวิเศษ ได้เชิญหลวงสุนทร
แพทย์ประจำโรงพยาบาลชัยบุรี มาร่วมรับประทานอาหาร ในขณะที่สุสนกับประเสริฐออกไปล่าสัตว์
การเตรียมเรื่องนี้ทำให้เหตุการณ์ในตอนท้ายน่าเชื่อถือ คือ หลวงสุนทรได้รักษาหลวงศุภสาสนา

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หนังเสือ" ใน บทละครพูดเรื่องหนังเสือ
เสือเถา โดย ศรีอยุธยา (พระนางแดง) อกที่ 2 หน้า 43 - 44

เมื่อถูกเสือกะปบ

นอกจากนี้การเตรียมเรื่องแล้ว ยังแสดงให้เห็นความพยายามของตัวละครเอกฝ่าย
ตรงข้ามที่พยายามสร้างปัญหา ซึ่งตัวละครฝ่ายที่พยายามแก้ไข ประเสริฐลอบเข้าพบสุกัญญาสารภาพ
รัก พยายามให้สุกัญญายอมรับหนึ่งเสียที่ตนจะไปลามาให้ ตัวละครฝ่ายที่พยายามช่วยแก้ปัญหานี้
ส่วนพระศุกสาสนาไม่ได้แสดงให้เห็นว่าใครพยายามแก้ปัญหาวีชีวิตของตนแต่อย่างใด

ในองก์ที่สาม มีเหตุการณ์ที่นำกันแทนเกิดขึ้นสองครั้ง คือ ประเสริฐและสุนทรวีงหนีเสีย
เข้ามาในบ้าน เหตุการณ์นี้มีส่วนช่วยคลี่คลายเรื่อง เมื่อสุนทรวีงเห็นความซื่อสัตย์และเห็นแก่ตัวของ
ประเสริฐอย่างชัดเจน ต่อจากนั้นเป็นการแก้ปัญหามาเพื่อกำจัดเสือกให้ทุกคนปลอดภัย พระศุกสาสนา
ตัดสินใจอาสาขับรถออกไปบอกตำรวจให้มาช่วยกำจัดเสือก การตัดสินใจครั้งนี้เป็นจุดวิกฤติใหญ่
และทำให้เกิดจุดสูงสุดใหญ่ เมื่อพระศุกสาสนาออกไปพบเสือก ถูกเสือกกะปบ และแทงเสือกตาย ดังนี้

ศุกสาสน (พูดในโรง เสียงกระเส้า) สุน ! สุน ! เปิดประตูรับฉันด้วย
เสือกตายแล้วเปิดเถอะ (สุนถอกกลอนและเปิดประตู ศุกสาสน ซึ่งสมมติ
ขึ้นถึงบาทประตูอยู่) เชออกจนหน้าเกือบจะมา แต่สุนรับไว้ทัน
... พระศุกสาสนเห็นหน้าอกเสือกซาทั้งชั้นมอกชั้นใน เหมือนถูกเขานัก
เป็นริ้วแรงไปหมด และสมมติว่าเสือกโหมม สุกัญญารองกรีก แล้ววิ่ง
ไปกอดหัว)

ศุกสาสน คอย ๆ ไป - จนถึงโรงรถยนต์ พนมบังจันทน์ - หลบหลังมันไม่ทัน
มันโชนใส่คางแทงมันสองที่ - ทรงหัวใจ - มันล้มลงไปคิน - แพงซ่า
อีกที - ตายแล้ว¹

พระศุกสาสนารับอาสาไปตามตำรวจเพื่อแก้ปัญหาวีเรื่องเสือก การตัดสินใจครั้งนี้ประกอบด้วย
คุณธรรมที่มีอยู่ในใจ โด่งแก่ ความกล้าหาญ และเสียสละ การกระทำของพระศุกสาสนา เปรียบเทียบ
กับประเสริฐ ทำให้มองเห็นคุณค่าของบุคคลสองคนนี้แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทุกคนจึงพากันรังเกียจ
ความเห็นแก่ตัว การโอ้อวดของประเสริฐ แม่แก่สุนทรวีงซึ่งเป็นเพื่อนสนิทที่แสดงความรังเกียจอย่าง
เด่นชัด พระศุกสาสนาไม่ได้แสดงที่เห็นว่าแก้ไขปัญหามาในครอบครัว แต่การกระทำครั้งนี้เป็นผล
โดยตรงที่แก้ปัญหามาในครอบครัวให้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น

---

¹พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "หนังสือ" ใน บทละครเรื่องหนึ่งเสือก
เสือกเถา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) องก์ 3 หน้า 84

หลังจุกสูงสุดใหญ่เป็นการคลี่คลายเรื่อง ทุกคนไม่พอใจความประพฤติของประเสริฐ และปล่อยให้ประเสริฐเดินกลับที่พักในตัวเมืองตามลำพัง การคลี่คลายความยุ่งยากนี้ เกิดจากนิสัยของตัวละครเอกฝ่ายตรงข้าม และตัวละครเอกฝ่ายที่แสดงให้ตัวละครอื่นได้ประจักษ์ ทำให้เหตุการณ์ต่าง ๆ คลี่คลายลงและจบอย่างสุข สุกัญญาเอง เห็นคุณค่าของสามีมากกว่าประเสริฐ หลังจุกสูงสุดใหญ่มีการค้นพบความจริงเกี่ยวกับนิสัยของประเสริฐ

☆ ละครเรื่องนี้ มีการผูกพันในตอนต้นขององค์หนึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวละครเอก คือ สุกัญญา ประเสริฐ สุชน และสองศรี รวมทั้งพระศุภศาสนาด้วย จุกเริ่มเรื่องเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเปิดเรื่อง คือ พระศุภศาสนา ขวนภรรยาไปคุกคามแข่งมา ในขณะที่เดียวกันมีเหตุการณ์กระตุกต่อจากจุกเริ่มเรื่อง คือ ประเสริฐทำอุบายให้สุชนโทรที่พม่าหลวงพระศุภศาสนา ออกไปจากบ้าน และตนเองเข้ามาชวนสุกัญญาออกไปเที่ยวแทน เหตุการณ์กระตุกนี้มีส่วนผลักดันให้ตัวละครฝ่ายที่พยายามแก้ปัญหาก็ตัวละครเอกฝ่ายที่

ความยุ่งยาก เกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่องมานานพอสมควร ปัญหาเกี่ยวกับประเสริฐเข้ามา พัวพันกับสุกัญญา เกิดขึ้นก่อนละครเปิดเรื่อง แต่ยังไม่รุนแรง เมื่อละครเปิดเรื่องจึงมีปัญหายุ่งยากมากขึ้น ความยุ่งยากเกิดจากตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามคือประเสริฐ พยายามที่จะยุ่งเกี่ยวกับภรรยาคนอื่น โดยอาศัยเหตุที่สามีของสุกัญญาไม่ค่อยมีเวลาว่างให้กับภรรยา และสุกัญญามีอายุอ่อนกว่าสามีมาก ประเสริฐพยายามเข้ามาแทรกทำให้ชีวิตครอบครัวของพระศุภศาสนาเกิดปัญหา โดยมีสุชนพี่ชายสุกัญญาสนับสนุน จุกประสงค์ของสุชนนั้นอยากช่วยให้น้องสามีเพื่อนคลายเหงาเท่านั้น มิได้คิดแทนที่ประเสริฐคิด ตัวละครฝ่ายที่พยายามช่วยกันแก้ปัญหาลงจากเหตุการณ์กระตุก แต่การแก้ปัญหานี้ยังไม่ทำให้ความยุ่งยากคลี่คลาย กลับยุ่งยากกว่าเดิม เมื่อประเสริฐตามไปควมประเสริฐบอกให้สุกัญญาทราบว่าคุณหวังในตัวเธอ ทำให้เหตุการณ์ตึงเครียด ความสัมพันธ์ระหว่างประเสริฐกับสุชนเริ่มเปลี่ยนแปลง สุชนไม่พอใจประเสริฐ ความขัดแย้งนี้มีส่วนคลี่คลายปัญหาใหญ่ของเรื่องด้วย คือ ปัญหาที่ประเสริฐเข้ามาทำให้ครอบครัวพระศุภศาสนาแตกท้าว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงหลังและสร้างความยุ่งยากสามารถนำปัญหาทั้งหมดไปสู่จุกสูงสุดใหญ่ของเรื่อง คือ ความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ พระศุภศาสนาแก้ปัญหานี้ และเป็นเหตุให้ความยุ่งยากทั้งหลายคลี่คลายลงไปด้วย การคลี่คลายความยุ่งยาก เกิดจากนิสัยที่แท้จริงของตัวละครเอกฝ่ายที่ และฝ่ายตรงข้ามที่แสดงออกในเวลาอันสั้นทั้งถาวร

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของโครงเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่า มีการปูพื้นที่เหมาะสมกับกรพัฒนา เรื่องไม่มากหรือฉาบเกินไป แม้จะมีจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็วก็ตาม จุดเริ่มเรื่องและเหตุการณ์กระตุ้น เกิดขึ้นในตอนเปิดเรื่อง ไม่มีบทสนทนาเพื่อนำเข้าสู่เรื่อง ทำให้การดำเนินเรื่องรวดเร็ว ชุ่มชมนหรือ บูดานจับความสนใจได้เร็วขึ้น จุดสูงสุดของเรื่องเกิดขึ้นในองก์ที่สองราว ๆ ท้องกึ่ง และในองก์ที่สามคือ ตอนกลางขององก์ที่สามและตอนท้ายขององก์ที่สาม จุดสูงสุดจึงค่อนข้างห่างกันเกินไป ทำให้เรื่อง ไม่ทันเห็นโดยตลอดเท่าที่ควร ส่วนจุดวิกฤตนั้นก็เกิดขึ้นก่อนจุดสูงสุด โดยเฉพาะจุดวิกฤตที่ใหญ่ได้ทำให้เกิดจุดสูงสุดใหญ่ คือ พระศุภศาสนาที่ตัดสินใจออกไปตามตำราวจ ทำให้พบเสือ กอนเดินไปถึง โรงรถ มีการค้นพบที่สำคัญ คือ ทุกคนทราบความประหลาดและนิยายอันแท้จริงของประเสวีร์ การค้นพบนี้ ทำให้เรื่องคลี่คลายควย มีการเตรียมเรื่องเพื่อให้เหตุการณ์ในตอนสุดท้ายสมจริง เช่นหลวงสุนทรามารวมรับประทานอาหาร ทำให้ไต่รักษาพระศุภศาสนา เมื่อไต่รับมากเจ็บ

เหตุการณ์ทางตอนไม่สมจริง ทำให้เรื่องไม่สุขสมเหตุผล กล่าวคือ ตอนที่จอมอุมลูกเสือหนีแม่เสือมาพยาน พัง ๆ ที่จอมก็ทราบวว่าแม่เสือจะทองวิ่งตามลูกมา และตนเองเป็นอันตราย หรือ ตอนพรานมิ่ง รวมพิงประเสวีร์ และสุน ทกใจ เมื่อเห็นเสือจะกระโจนเข้าทำร้าย แต่จอนกลับ อุมลูกเสือวิ่งหนี ในสถานการณ์เช่นนี้ จอนทองทุกใจสุกซิค และควรจะปล่อยลูกเสือหลุดจากมือ มิใช่อมพาวังหนี ลักษณะเรื่องที่น่าประหลาดในละครค่อนข้างมีกรรมชาติ เรื่องไม่แนบเนียนเท่าที่ควร และตอนที่ เป็นจุดสูงสุดใหญ่ คือ พระศุภศาสนาอาสาไปตามตำราวจนั้น ทั่วละครทุกตัวทราบว่า การออกไปข้างนอก โดยมีเสีฮวนเวียนอยู่รอบบ้านนั้น อันตรายมาก เมื่อพระศุภศาสนาออกไปแล้ว ทุกคนทองคอยฟังว่าจะมีเสียงอะไรผิดปกติเกิดขึ้นบ้าง แต่เหตุการณ์ตอนนี้ไม่มีใครในบ้านได้ยินเสียง พระศุภศาสนา ทอสูกับเสือเลย พัง ๆ ที่เสือคงอยู่ไม่ห่างจากบ้านมากนัก พระศุภศาสนาเดินออกจากบ้านไปโรงรถ ปกติโรงรถคงอยู่ไม่ห่างจากบ้านหรืออาจอยู่ติดกับบ้านก็เป็นได้ เสียงที่คน ทอสูกับเสือทองดังมาก แต่ไม่มีตัวละครใดได้ยิน จนเมื่อพระศุภศาสนา มาเคาะประตูทุกคนจึงทราบว่า พระศุภศาสนา ทอสูกับเสือและฆ่าเสือตายไปแล้ว เหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีใตทรงสร้างเหตุการณ์ตอนนี้ให้คนในบ้านได้ยินเสียงและ ออกไปช่วยเหลือ ผู้วิจัยเห็นว่า การนำ เสนอเหตุการณ์ที่คนสูกับเสือนั้นคงเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จึงสร้างเหตุการณ์ตอนนี้ให้เห็น เพียงอาการ มากเจ็บของพระศุภศาสนาเท่านั้น และเห็นว่าถ้าพระองค์จะทรงทำให้เหตุการณ์สมจริงนั้น อาจ

แสดงให้เห็นภาพของตัวละครที่อยู่ในบ้านโคกนิมเชิงเขี้ยวตะวันตกอยู่ก็แล้ว มีตัวละครบางตัว
ออกไปรับพระศุภศาสนา โดยนายเขาไปในโรง และประคองพระศุภศาสนากลับออกมา การนำ
เสนอเช่นนี้จะทำให้เรื่องสมจริงกว่าที่เสนอในละครเรื่องนี้มาก

การคลี่คลายปัญหาในละคร เรื่องนี้ค่อนข้างแนบเนียนและ เป็นไปตามธรรมชาติ กล่าวคือ
ปัญหาในครอบครัวของพระศุภศาสนาคลี่คลายลง เพราะพฤติกรรมบางประการของตัวละคร ซึ่ง
ไม่ใช่การแก้ปัญหาคือครอบครัว แต่เป็นการแก้ปัญหาก็อีกแล้ว ผลของการกระทำนี้ ทำให้ตัวละคร
เห็นคุณค่าของพระศุภศาสนา ความมุ่งบากคลี่คลายลงตามไปด้วย

ละครเรื่องนี้เอกภาพตามการกระทำ แม้จะมีเหตุการณ์บางตอนไม่สมจริงก็ตาม เหตุการณ์
ส่วนใหญ่จะดำเนินไปตามทิศทางเดียวกัน เพื่อเสนอแนวคิดสำคัญของเรื่อง

บทสรุป

สรุปย่อ

ผลการวิเคราะห์ลักษณะโครงเรื่องของบทละครทุก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งสิ้น 23 เรื่อง สรุปได้ดังต่อไปนี้

บทละครทุกองค์เดียว มี 11 เรื่อง โศกแท้ เห็นแก่ลูก จักการรับเสด็จ ฟอกไม้มหา
แก่นแก่น หมิ่นประมาทศาล ผู้ร้ายแฉ่ง โฟงทาง นึกใจไต่ปลื้ม เจ้าข้า, สวรรค์ !
ชนมสมกับน้ำยา และฉวยอำนาจ

บทละครทุก 3 องค์ มี 6 เรื่อง โศกแท้ ความดีมีชัย น้อยอินทเสน หัวใจนักรบ
มหาตมะ เสียดสละ และหนังสือ

บทละครทุก 4 องค์ มี 4 เรื่อง โศกแท้ บ่วงนาร หมายน้ำบอหน้า กสแตก และหาใจ

บทละครทุก 5 องค์ มี 2 เรื่อง โศกแท้ เรื่องมีทมะพาชา และพระร่วง

ลักษณะโครงเรื่อง

โครงเรื่องของบทละครทุกในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง 23 เรื่องนี้ มีลักษณะโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) ทั้งสิ้น แม้จะมีละครบางเรื่องที่มีเหตุการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับแก่นเรื่องสำคัญหรือเสนอเหตุการณ์ที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่อง หรือมีเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่สมจริง แต่การบอกเล่าทั้งหมดของบทละครทุกเรื่องมีเอกภาพในการกระทำ

การปูพื้น

โดยทั่วไปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้การปูพื้นตัวละครที่เด่นชัดและเป็นมโนทัศน์ระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครรอง หรือตัวละครที่ไม่มีความสำคัญ รวม 14 เรื่อง รองลงมาได้แก่ การปูพื้นตัวละครที่เด่นชัดระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครเอก รวม 9 เรื่อง

บทสนทนาที่ตัวละครผู้หนึ่งมักเป็นการบอกเล่าโดยตรง ซึ่งทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านเข้าใจได้ทันที แต่ในบางเรื่องมีการปูพื้นโดยบทสนทนาที่เป็นส่วนาน ผู้ชมหรือผู้อ่านต้องตีความหมาย ลักษณะ เช่นนี้ปรากฏในเรื่อง แกแค้น หมิ่นประมาทศาล กุลแตก และชนมสมกับน้ำยา การปูพื้นควยฉาก ปรากฏในละครสองเรื่องคือ หัวใจนักรบ และผู้ร้ายแฝง การปูพื้นในลักษณะบรรยายปรากฏใน ละครเรื่อง หมิ่นประมาทศาล และพระร่วง

การปูพื้นมีค่อนข้างมากในตอนต้นขององก์ที่หนึ่ง และมีการปูพื้นต่อไปจนถึงกลางองก์ที่หนึ่ง ไม่วาจะเป็นละครพูดองก์เดียวหรือหลายองก์ก็ตาม ละครบางเรื่องมีการปูพื้น สลับกับการเสนอ ปัญหา เช่น หัวใจนักรบ และโพงพาง หลังจากจุดสูงสุดใหญ่แล้วไม่มีการปูพื้นอีก ละครที่มีจุดเริ่ม เรื่องเร็ว หรือมีจุดเริ่มเรื่องค่อนข้างเร็วจะมีการปูพื้นน้อย แต่ละครที่มีจุดเริ่มเรื่องช้า หรือค่อนข้างช้า จะมีการปูพื้นค่อนข้างมาก

จุดเริ่มเรื่อง

บทละครทั้ง 23 เรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้จุดเริ่มเรื่องเร็ว และค่อนข้างเร็ว 14 เรื่อง จุดเริ่มเรื่องช้า และค่อนข้างช้า 9 เรื่อง จุดเริ่มเรื่องมักเกิดขึ้นในตอนต้นขององก์ที่หนึ่งและเกิดขึ้นหลังจากบทสนทนาของตัวละครเพื่อนำเขาสู่เรื่อง มีเรื่องเทียบ เท้ามันที่เปิดเรื่องขึ้นพร้อม ๆ กับจุดเริ่มเรื่อง คือ จักการรับเสด็จ และจุดเริ่มเรื่องที่เกิดขึ้นกลางองก์ที่หนึ่ง ไคแก่ บทละครเรื่อง หมายน้ำขันทนา และมอบอินทเสน

การเตรียมเรื่อง

การเตรียมเรื่อง มักเกิดขึ้นหลังจุดเริ่มเรื่อง และหลังจากเหตุการณ์กระตุ้น ละครที่ไม่ปรากฏการเตรียมเรื่อง ไคแก่ เรื่องโพงพาง พระร่วง เจ้าชา, สารวัต ชนมสมกับน้ำยา และฉายอำนาจ บทละครที่มีการเตรียมเรื่อง มีผลทำให้เหตุการณ์สมจริง แต่การเตรียมเรื่อง ในบางเรื่อง ทำให้เหตุการณ์ไม่สมจริงได้เช่นกัน ไคแก่ เรื่องเสียบสละ (องก์ที่สาม) และการเตรียมเรื่องอาจทำให้ไม่เกิดความกระหายใคร่รู้ ไคแก่ เรื่องหมายน้ำขันทนา (องก์ที่ 2) ผู้ร้ายแฝง (กลางองก์)

เหตุการณ์กระตุ้น

มักเกิดขึ้นในตอนต้นเรื่อง หลังจากจุดเริ่มเรื่อง เหตุการณ์กระตุ้นมีส่วนผลักดันให้เกิดความยุ่งยาก ทั้งละครฝ่ายคิมักสร้างเหตุการณ์กระตุ้นขึ้นมากกว่าตัวละครฝ่ายตรงข้าม ละครที่ไม่ปรากฏเหตุการณ์กระตุ้น ไคแก่ เรื่องแกแค้น กล่าวคือ หลังจากจุดเริ่มเรื่องแล้วก็ดำเนินเรื่องเข้าสู่ปัญหาหลักและจุดสูงสุดทันที ในละครบางเรื่อง เหตุการณ์กระตุ้นเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดเริ่มเรื่อง ไคแก่ เรื่องจัดการรับเสด็จ เจ้าชา, สารวัต!

ความยุ่งยาก

ในละครทุกองค์เดียว ความยุ่งยากเกิดขึ้นราวตอนกลางของจนถึงตอนท้ายเรื่อง ในตอนต้นนั้น ส่วนมากเป็นการปูพื้น ในละครสามองค์ ความยุ่งยากเกิดขึ้นตั้งแต่องก์ที่หนึ่งจนถึงองก์ที่สาม มีเรื่องมหากษัตริย์เรื่องเดียวเท่านั้นที่มีความยุ่งยากเฉพาะองก์ที่หนึ่งกับองก์ที่สอง ส่วนองก์ที่สาม เป็นการคลี่คลายเรื่อง ในละครสี่องค์ ความยุ่งยากเกิดขึ้นราวตอนปลายขององก์ที่หนึ่งจนถึงองก์ที่สี่ ส่วนละครห้าองค์ ความยุ่งยากเกิดขึ้นตั้งแต่องก์ที่หนึ่งถึงองก์ที่ห้า

ความยุ่งยากในละครทุกเรื่อง เกิดจากความขัดแย้งภายนอกทั้งสิ้น มีบทละครเรื่องเสียสละ เรื่องเดียวเท่านั้นที่ปรากฏความขัดแย้งภายในในบางตอน ความขัดแย้งที่เกิดจากตัวละครกับตัวละคร มีอยู่ 14 เรื่อง คือ เรื่องเห็นแก่ลูก จัดการรับเสด็จ พ่อกไม่ขาว แกแค้น หมิ่นประมาทศาล บุรุษแดง บวงมาร ดิถีใจโคปรัม หมายนำขงหนา กลแตก หาใจ ชนมสมกับน้ำยา เสียสละ มัทนะพาธา ความขัดแย้งที่เกิดจากตัวละครกับกลุ่มตัวละครมี 5 เรื่อง คือ มหากษัตริย์ หัวใจนักรบ ความคิมิโซย เจ้าชา, สารวัต! และหนึ่งเสื่อ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มตัวละครกับกลุ่มตัวละคร มี 4 เรื่อง ไคแก่ เรื่องฉวยอำนาจ ทรราชวัง น้อยอินทเสน และโพงพาง

ตัวละครที่สร้างความยุ่งยากส่วนมาก ไคแก่ ตัวละครฝ่ายตรงข้าม เกิดจากความจงใจมากกว่ามิไคจงใจ ลักษณะของการสร้างความยุ่งยาก มีดังนี้

1. ตัวละครฝ่ายตรงข้ามสร้างความยุ่งยาก ทำให้เกิดผลกระทบกับตัวละครฝ่ายที่ความยุ่งยากดำเนินไปจนถึงจุดสูงสุด เรื่องต่าง ๆ จึงคลี่คลาย เช่น บุษมหรือผู้อ่านพบว่าใครเป็นคนร้าย ตัวละครฝ่ายที่ มีโคทำผิดจริง จึงพ้นข้อสงสัย โศก เรื่องความคัมภีร์
  2. ตัวละครฝ่ายตรงข้ามสร้างความยุ่งยาก เพราะมีจุดประสงค์บางอย่างใดอย่างหนึ่ง จุดประสงค์ของตัวละครฝ่ายตรงข้าม มีผลให้ตัวละครเอกฝ่ายที่ได้รับความยุ่งยาก จึงพยายามแก้ปัญหา แต่บังคับความยุ่งยากยิ่งค่อย ๆ ทั่วความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุดสูงสุด ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามจึงเลิกสนใจที่จะกระทำกรณียางใดอย่างหนึ่ง เพราะถูกขัดขวางหรือสำนึกตัวได้ โศก บทละครเรื่อง เห็นแก่ลูก น้อยอินทเสน จักการรับเสด็จ มัทนะพาธา แก่นคน นิมิตประมาทาส บุรุษแดง บวงมาร โหงพาง หมายนำขันทา กลแตก หาโล ขนสมกับน้ำยา ฉวยอำนาจ หนังสือ
  3. ตัวละครฝ่ายตรงข้ามมีทัศนคติที่แตกต่างไปจากตัวละครอื่น ๆ ความขัดแย้ง ทั่วความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นกับตัวละครฝ่ายตรงข้าม จนถึงจุดสูงสุดของเรื่อง ตัวละครฝ่ายตรงข้ามประสมเหตุการณ์บางอย่างจนทำให้เปลี่ยนความตั้งใจเปลี่ยนทัศนคติจากเดิม โศก เรื่องหัวใจนักรบ และมหาทมะ
  4. ตัวละครฝ่ายที่เริ่มสร้างความยุ่งยาก โดยมีโคตั้งใจ มีผลทำให้ตัวละครฝ่ายตรงข้ามเข้าใจผิด ไม่พอใจ ไม่สมปรารถนา ตัวละครฝ่ายตรงข้ามจึงคัดค้านใจกระทำกรณียาง มีผลให้ตัวละครฝ่ายที่ ประสบความยุ่งยาก โศก เรื่องพอกไม่ขาว พระรวง
  5. ตัวละครฝ่ายที่ มีจุดประสงค์บางอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มีเหตุการณ์มาขัดขวางความประสงค์เหล่านั้นเสีย ตัวละครฝ่ายที่พยายามที่จะทำให้ความประสงค์สัมฤทธิ์ผล โศก เรื่องนิกใจไพล้มเจ้าชา, สารวัด!
  6. ตัวละครฝ่ายที่ คัดค้านใจกระทำกรณียางหนึ่ง ทำให้ตัวละครฝ่ายที่ประสบความสำเร็จ ความยุ่งยาก ไม่สมหวัง โศก เรื่อง เสียสละ
- ปัญหาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำมาใช้ในละครเหล่านี้ เป็นปัญหาส่วนที่เกี่ยวกับความรักและครอบครัวมากที่สุด รองลงมา โศก ปัญหาการเมือง และการสงคราม
- สาเหตุของปัญหาเกิดจาก การเข้าใจผิด ทัศนคติที่ไม่ตรงกัน จุดประสงค์บางอย่างขัดแย้งกัน ความแตกต่างในครอบครัว ความรักที่ไม่สมหวัง และความประพฤติกที่ไม่เหมาะสม

จุดสูงสุด

ละครที่มีองค์เกี่ยวจะมีจุดสูงสุดไม่เกินสองแห่ง มีจุดสูงสุดใหญ่อยู่ในตอนท้ายของก ส่วนละครที่มีตั้งแต่สามองค์ขึ้นไปส่วนมากจะมีจุดสูงสุดในองค์ที่สาม และมีจุดสูงสุดรองเกิดขึ้นหลายครั้ง จุดสูงสุดเกิดจากการค้นพบมากที่สุด รองลงมาเกิดจากจุดวิกฤติ จุดสูงสุดในละครบางเรื่องทำให้เกิดการค้นพบ และการกลับมันของเหตุการณ์ มีเรื่องเกี่ยวกับจุดสูงสุดมีลักษณะเป็นแอนตี้ ไคลแมกซ์ (Anticlimax) คือ เรื่อง เจ้าขา, สารวัท !

จุดวิกฤติ

จุดวิกฤติ เกิดจากการตัดสินใจของตัวละครฝ่ายที่มากกว่าตัวละครฝ่ายตรงข้าม การตัดสินใจของตัวละครฝ่ายที่ มักจะทำให้เกิดปัญหา การตัดสินใจของตัวละครฝ่ายตรงข้ามทำให้เกิดทั้งการสร้างปัญหา และการคลี่คลายปัญหา เช่นเกี่ยวกับตัวละครฝ่ายที่

การตัดสินใจของตัวละครโดยทั่วไปค่อนข้างสมเหตุสมผล เรื่องที่การตัดสินใจของตัวละครไม่สมเหตุสมผล คือ เรื่องมีทนะพาชา (องค์ที่ 5 ตอนที่ 1)

การตัดสินใจของตัวละคร เกิดจากสถานการณ์บีบบังคับ แต่ในละครบางเรื่อง ตัวละครเลือกตัดสินใจได้สองประการหรือมากกว่านั้น เช่นเรื่อง มีทนะพาชา พระร่วง เสียสละ เป็นต้น แต่ตัวละครจะตัดสินใจโดยมีความรักหรือคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวมิได้ยึดถือความพอใจ แต่เพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายที่ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์มีส่วนในการตัดสินใจของตัวละครทุกครั้งและทุกเรื่อง จุดวิกฤติมิได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับจุดสูงสุดเสมอไป อาจเกิดขึ้นก่อนหรือหลังก็ได้

การค้นพบ

บทละครที่มีสามและสี่องค์ มักมีการค้นพบในองค์ที่สองและสามมากที่สุด ส่วนละครที่มีห้าองค์ มีการค้นพบในองค์ที่ห้าด้วย ละครองค์เดียว มีการค้นพบหลังจุดเริ่มเรื่องจนถึงการคลี่คลายปัญหา การค้นพบทำให้เกิดการคลี่คลายปัญหามากกว่าสร้างปัญหา และทำให้เกิดการกลับมันของเหตุการณ์ อีกด้วย การค้นพบที่ปรากฏมากที่สุดคือ การค้นพบความจริง รองลงมา ได้แก่ การค้นพบสิ่งของการค้นพบตนเอง และการค้นพบบุคคล

การคัดลอกเรื่อง

การคัดลอกเรื่อง โดยทั่วไปไม่ปรากฏมากนัก แต่มักจะคัดลอกเรื่องจนกระทั่ง
ทุก ๆ ประเด็น มีละครบางเรื่องที่มีการคัดลอกเรื่องมาก คือ เรื่องเสียดสี มหาตมะ บัวงมาร
ละครที่ไม่มีมีการคัดลอกเรื่อง ได้แก่ เรื่องนิกิใจไกลเดิม หนังสือประมาทศาล และฟอกไม่ขาว
การคัดลอกเรื่องเกิดจากการคนพบและจุกจิกฤติ ผลร้ายที่ตัวละครเอกฝ่ายตรงข้ามได้รับมักไม่
รุนแรงมากหรือถึงแก่ชีวิต เช่น ได้รับความผิดหวังจากสิ่งที่ต้องการ ผิดหวังจากความรัก บางเรื่อง
ตัวละครไม่ได้รับผลร้ายเลย ได้แก่ เรื่องจัดการรับเสด็จ ผลที่ตัวละครฝ่ายดีได้รับมีลักษณะสมหวัง
เป็นสุข มีบางเรื่องที่ตัวละครฝ่ายดีได้รับผลร้ายจนถึงแก่ชีวิต คือ เรื่องฟอกไม่ขาว และมันนะพาศา
เรื่องจบอย่างสุขมากกว่าจบอย่างเศร้า กล่าวคือ จบอย่างสุข 20 เรื่อง จบอย่างเศร้า 3 เรื่อง

โครงเรื่องย่อย

ละครที่มีโครงเรื่องย่อยจะเป็นละครหลายองค์ เช่น เรื่องบัวงมาร กลแตก พยาน้ำมอหน้า
ละครองค์เดียวกันไม่ปรากฏโครงเรื่องย่อย นอกจากเรื่องชมสมกับน้ำยาเท่านั้น

อภิปรายผล

บทละครพูด พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง 23 เรื่อง
แม้จะมีโครงเรื่องแบบออร์แกนิก (Organic plot) แต่มีลักษณะบางประการที่ยังมิใช่
ออร์แกนิกที่สมบูรณ์ กล่าวคือ การนำเสนอเหตุการณ์บางตอนมิได้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่อง
มีพรรณนันทะรอกอยู่ในละครเกือบทุกเรื่อง ทั้ง ๆ ที่บทละครเหล่านั้นเป็นเรื่องเกรงเกรียง หนักแน่น
จริงจัง ในละครบางเรื่อง มีเหตุการณ์ที่ไม่สมจริงปรากฏอยู่ด้วย เหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครโดยใช้โครงเรื่องแบบออร์แกนิกทั้งหมดนี้ น่าจะเป็น
พระราชประสงค์ที่จะเสนอแนวคิดของเรื่องให้เด่นชัด เรียบง่าย มีเหตุผลสมจริง ผู้ชมสามารถ
จะเข้าใจเรื่องได้ง่ายกว่าการใช้โครงเรื่องแบบเอพิโซดิก (Episodic plot) พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมักสร้างให้เหตุการณ์หรือการกระทำของตัวละครเอกในโครงเรื่อง
ย่อย ช่วยสนับสนุนให้ตัวละครเอกในโครงเรื่องใหญ่ ในขณะที่ตัวละครเอกในโครงเรื่องใหญ่มิได้

พยายามแก้ปัญหาให้ตนเองแต่อย่างใด เช่น เรื่องหมายน้ำพอน้ำ กดแตก หรือตัวละครอื่นใน
โครงเรื่องเดียวกันช่วยแก้ปัญหา เช่น เรื่องหนังสือ

องค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงเรื่องของบทละครเหล่านี้ ผู้วิจัยพบว่า การปูพื้นนี้
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกระทำไต่ถามเนิ่นนานกลดต้นฉบับเนื้อเรื่อง จุดเริ่มเรื่อง
และเหตุการณ์กระตุ้นเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินเรื่อง และพัฒนาปัญหาหลักได้อย่างเหมาะสม
การเตรียมเรื่อง ยังมีลักษณะที่ไม่ชวนให้เกิดความกระหายใคร่รู้หรือทำให้เหตุการณ์ไม่สมจริง
โดยทั่วไปตัวละครฝ่ายตรงข้ามมักสร้างความยุ่งยาก เพื่อนำไปสู่จุดวิกฤติและจุดสูงสุด ตัวละคร
ฝ่ายดีเกือบมีไต่ถามไต่หรือต่อสู้ มักจะมีไต่ถามให้เห็นการต่อสู้ความกำลังกายหรือต่อสู้ใจกัน
อย่างเผ็ดร้อน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวละครฝ่ายดีจึงเกิดจากความอึดอึ้งและผลกระทบบทละคร
ด้วย กล่าวคือ ในบางเรื่องตัวละครฝ่ายตรงข้ามสร้างเรื่องขึ้น โดยไม่ทราบว่าทำให้ตัวละครเอก
ฝ่ายดีประสบปัญหา (ความคิมีไซบ) ในบางเรื่องตัวละครฝ่ายดีอาจไต่ถามการกระทำของตัวละคร
ฝ่ายตรงข้าม หรือในบางเรื่องเกือบไม่ปรากฏความขัดแย้งเลย (ผิดใจไต่ถาม) เรื่องเหล่านี้
จึงขาดความเข้มข้น คั้นเค้นเราใจ มีการกลัดกลายเรื่องเพราะตัวละครฝ่ายตรงข้ามกลับใจหรือ
เปลี่ยนใจเสียก่อนที่เหตุการณ์จะดำเนินไปสู่ขั้นแตกหัก จุดวิกฤติหรือจุดสูงสุดมักไม่ทำให้ผู้ชมหรือ
ผู้อ่านตื่นเต้นใจจากใจจอที่จะดูผลของการตัดสินใจอย่างใจหายใจคว่าเท่าที่ควร การกลัดกลาย
เรื่องมักให้ความกระจ่างแจ้งทุก ๆ ประเด็น ทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านไม่เกิดความงิดใจ ๆ อีก
หลังจากละครจบเรื่องแล้ว

โครงสร้างของโครงเรื่องนี้ ในตอนต้นเรื่องจุดวิกฤติและจุดสูงสุดมักอยู่ห่างกันเกินไป
จุดวิกฤติและจุดสูงสุดใหญ่ปรากฏตอนท้ายเรื่อง ทำให้เรื่องตื่นเต้นเร้าใจไต่ถามในตอนที่
โดยทั่วไปองค์ประกอบต่าง ๆ สร้างความกระหายใคร่รู้ได้ไม่มากเท่าที่ควร บทละครที่มีโครงเรื่อง
ค่อนข้างสมบูรณ์ ไต่ถาม เรื่องเห็นแตกหัก หัวใจนักรบ ฟอกไม่ขาว และโพงพาง ส่วนบทละคร
ที่มีโครงเรื่องไม่กระชับรัดกุม ขาดความสมจริงมากที่สุด ไต่ถาม มหาชนะ หนังสือ เจ้าข้า, สารวัตร
น้อยอินทเสน และเสี้ยมละ

บทละครทุกในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง 23 เรื่อง มักเป็นเรื่อง
เฉพาะกาล ทรงพระราชนิพนธ์เพื่ออบรมจริยธรรม หรือชี้แจงเรื่องบางเรื่องแก่ประชาชน

จึงมักขาดลักษณะความเป็นสากล กล่าวคือ เนื้อเรื่องจำกัดอยู่ในวงแคบ ไม่แตกต่างกันมากนัก และเป็นเรื่องของคนในสังคมสมัยนั้นเพียงกลุ่มเดียว การเสนอบทละครจึงทรงเน้นเรื่องแนวคิดและคุณธรรมแก่ประชาชนมากกว่าจะทรงคำนึงถึงการสร้างโครงเรื่องให้กระชับรัดกุม เนื้อเรื่องเข้มข้น จริงจังและสมจริง ซึ่งจะทำให้ผู้ชมหรือผู้อ่านตื่นเต้นเร้าใจได้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาโครงเรื่องในบทละครยุคสมัยใหม่ เพื่อเปรียบเทียบกับโครงเรื่องของบทละครยุค ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. ควรศึกษาโครงเรื่องในเรื่องสั้น หรือนวนิยาย เพื่อเปรียบเทียบกับโครงเรื่องของบทละครยุค
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระราชประวัติส่วนพระองค์ มุคคัล และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบทละครยุค พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

મગધરાજ્ય

บรรณานุกรม

- กุหลาบ มีลธิกะมาส วรรณคดีวิจารณ์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัย
รามคำแหง 2520, 149 หน้า
- จิรพร ทองเชื้อ "ข้อควรคำนึงในการวิจารณ์ละคร" มนุษยศาสตร์ 9(4) : 41 - 54
ตุลาคม - ธันวาคม 2522
- เฉลิมศรี จันทสิงห์ ธรรมชาตินิยมในการละครอังกฤษสมัยหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 335 หน้า
อักษำเนา
- ฉวีวรรณ กินาวังศ์ การละครสำหรับครูประถม ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยุโลก มพพ. 156 หน้า อักษำเนา
- เคนทวง พุ่มศิริ ศิลปะการละครทางปฏิบัติ ตอนแนวทางการศึกษามหละคร พิมพ์ครั้งที่ 4
กองบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี พระราชวังสนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
นครปฐม 2525, 26 หน้า อักษำเนา
- ศุภ ชูสาย ม.ล. วรรณกรรมพิณจุเชิงจิตวิทยา ไทยวัฒนาพานิช 2516, 136 หน้า
- พิทยสุนทร นาคชน ละครพูดรอยแก้วพระราชินีในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 218 หน้า อักษำเนา
- ธงชัย หวานแก้ว การปลุกฝังความรักชาติตามศิลปวิทยาในมหละคร พระราชินีของพระบาท-
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2522, 218 หน้า อักษำเนา
- ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย สถาบันไทยคดีศึกษา นาฏศิลป์และดนตรีไทย เจริญวิทย์การพิมพ์
2522, 267 หน้า
- ธิดา วัฒนกุล แนวความคิดทางการเมืองในมหละครพระราชินีในพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2519, 520 หน้า อักษำเนา
- นันทกา พลอยแก้ว อิทธิพลของการละครตะวันตกในมหละครพระราชินีในพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 165 หน้า
อักษำเนา

นพมาศ ศิริเกษ การวิเคราะห์บทละคร คุรุสภา 2524, 106 หน้า

_____ เรียบเรียง ทุหมิงทุละคร ม.ป.บ. 2525, 253 หน้า

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์วรรณคดีไทย โครงการตำราสังคมศาสตร์ 2527,
421 หน้า

_____ ผู้แต่งรวม "หัวเลี้ยววรรณคดีไทย" ใน วรรณคดี โครงการตำราสังคมศาสตร์ -
มนุษยศาสตร์ สหาคณาษา - หนังสือแห่งประเทศไทย 2514, 157 หน้า

_____ "ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเป็นมาของการละครไทยและการปรับปรุง" ใน
นาฏศิลป์และดนตรีไทย เจริญวิทย์การพิมพ์ 2522, 267 หน้า

_____ ใน มาลากุล, ม.ล. ผู้รวบรวม งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหา
จักรวาลย พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยวัฒนาพานิช 2517, 382 หน้า

_____ งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจักรวาลย พระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว 2520, 54 หน้า

_____ เปอร์ด ฮัมเฟรย์ "ตอนรับลูก" ใน นิศิใจใคปลื้ม ทาเมียไหญ่ พอกไมคาศ ตอนรับลูก แปลโดย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว 2522, 203 หน้า

_____ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ "กลแตก" ใน บทละครพูดเรื่องกลแตก หมายน้ำ
บอหนา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) คุรุสภา 2513, 313 หน้า

_____ "แกแค้น" ใน บทละครพูดเรื่องเสียดสละ บรรยายแต่ง แกแค้น โดย ศรีอยุธยา
(พระนามแฝง) ครั้งที่ 3 คุรุสภา 2521, 208 หน้า

_____ "ชนมสมกับน้ำยา" ใน บทละครพูดเรื่อง ชนมสมกับน้ำยา หลวงจำเนียรเดินทาง
โพงทาง ปล่อยแก โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 3 คุรุสภา 2517, 244 หน้า

_____ "ความคิมิไชย" ใน บทละครพูดเรื่อง นอยอินทเสน ความคิมิไชย เจ้าชา, สารวัค
เห็นแกลล ทั้งจิตคิตคดลิ่ง โดยพระชรรคเพชร (พระนามแฝง) คุรุสภา 2515, 298 หน้า

_____ "จัดการรับเสด็จ" ใน บทละครพูดเรื่อง เจ้าคุณเจ้าช จัดการรับเสด็จ โดย
ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) คุรุสภา 2516, 172 หน้า

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ "เจ้าชา,สารวัค" ใน บทละครทุกเรื่อง
น้อยอินทเสน เจ้าชา,สารวัค เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลัง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง)
กุฎสภา 2515, 298 หน้า

"ฉวยอำนาจ" ใน บทละครทุกเรื่อง หมื่นประมาทศาล ศพดา ฉวยอำนาจ และ
หนามขอกเอาหนามบ่ง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 2 กุฎสภา 2520,
280 หน้า

"น้อยอินทเสน" ใน บทละครทุกเรื่อง น้อยอินทเสน ความที่มีไชย เจ้าชา,สารวัค ।
เห็นแก่ลูก ทั้งจิตคิดคลัง โดย พระชรรค์เพชร (พระนามแฝง) กุฎสภา 2515, 298 หน้า

"บัวงาม" ใน บทละครทุกเรื่อง บัวงาม เกินทองการ โดย ศรีอยุธยา
(พระนามแฝง) กุฎสภา 2516, 230 หน้า

"นิกใจโคปดิม" ใน บทละครทุกเรื่อง นิกใจโคปดิม หาเมียให้ตัว ฟอกไม่ขาว
ทอนรับลูก โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) กุฎสภา 2522, 203 หน้า

"บุรุษแปลง" ใน บทละครทุกเรื่อง เสียดสะ บุรุษแปลง แก่แค้น โดย ศรีอยุธยา
(พระนามแฝง) กุฎสภา 2521, 208 หน้า

พระร่วง พิมพ์ครั้งที่ 3 กุฎสภา 2524, 118 หน้า

"โพงพาง" ใน บทละครทุกเรื่อง ขนมสมกัมน้ำยา หลวงจำเนียร เดินทาง โพงพาง
ปลดอยแก่ โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) กุฎสภา 2517, 244 หน้า

"ฟอกไม่ขาว" ใน บทละครทุกเรื่อง นิกใจโคปดิม หาเมียให้ตัว ฟอกไม่ขาว
ทอนรับลูก กุฎสภา 2522, 203 หน้า

"มหาตมะ" ใน บทละครทุกเรื่อง ร.ท.ล. "นนทรี" และ มหาตมะ กุฎสภา 2519,
188 หน้า

"มัทนะพาธา" ใน บทละครทุกคำฉันท์เรื่อง มัทนะพาธา และ บทละครเรื่อง
ท้าวแสนปม พิมพ์ครั้งที่ 15 ศิลปาบรรณาการ 2513, 266 หน้า

"เสียดสะ" ใน บทละครทุกเรื่อง เสียดสะ หัวใจชายหนุ่ม หัวใจนักรบ คสังวิทยา
2518, 323 หน้า

มกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ "นั่งเสือ" ใน บทละครเรื่อง นังเสือ

เสือเถา โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) คุรุสภา 2516, 271 หน้า

"หมายนำขอมหา" ใน บทละครเรื่องกลแตก หมายถึงขอมหา โดย ศรีอยุธยา

(พระนามแฝง) คุรุสภา 2513, 313 หน้า

"หมิ่นประมาทศาล" ใน บทละครเรื่อง หมิ่นประมาทศาล ฅบคา ฉวยอำนาจ

และหมายขอกเอาตามมง โดย ศรีอยุธยา (พระนามแฝง) พิมพ์ครั้งที่ 2 คุรุสภา 2521,

280 หน้า

"หัวใจกรบ" ใน บทละครเรื่อง เสียดสละ หัวใจชายหนุ่ม หัวใจนักรบ

พิมพ์ครั้งที่ 3 คลังวิทยา 2518, 323 หน้า

"หาโล" ใน บทละครเรื่องเพื่อนตาย หาโล งคการสมรส คุรุสภา 2511,

198 หน้า

"เห็นแก่ลูก" ใน บทละครเรื่อง นอยอินทเสน ความคิมไซ เจาซา, สารวิท

เห็นแก่ลูก กังจิตคิดคลัง โดย พระขรรค์เพชร (พระนามแฝง) คุรุสภา 2515, 298 หน้า

บุพร แสงทักษิณ วรรณกรรมปัจจุบัน คุรุสภา 2524, 187 หน้า

เขาวรัตน์ การพนิช ชนรชาตินิยมในการละครไอริชสมัยใหม่ ปริญญาโท กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 188 หน้า อีตส์เนา

รวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ๑๙๓ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,

คณะกรรมการรวบรวม พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

โชนละคร 2522

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ คู่มือครูศิลปการละครเบื้องต้น 1,2 คุรุสภา 2524,

31 หน้า

ศิลปะการละครเบื้องต้น 1,2 คุรุสภา 2524, 87 หน้า

วิมลศรี อุปรมัย นาฏกรรมและการละคร ทนถน 2524, 264 หน้า

สกลไส พัทธมโกมล "ศิลปะการละครกับเขาวตน" สารคดีศึกษา 13 : 46 - 49 กรกฎาคม

2519

สมุทร มีตะสุทร วรรณกรรมไทยปัจจุบัน โอเคียนสโตร์ 2525, 257 หน้า

ขุมากราชชน, พระยา พันความหลัง โดย เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ศึกษาสยาม 2513,
237 หน้า

อมรา กล้าเจริญ สุนทรินาฏศิลป์ไทย โอเคียนสโตร์ 2526, 124 หน้า

Abrams, M.H. A Glossary of Literary Terms. New York, Holt Rinehart
and Winston, Inc, n.d. 193 p.

Barnet, Sylvan, Morton Berman and William Burtc. Tragedy and Comedy.
Boston Little Brown and Company, 1967. 764 p.

Barrows, Marjorie Wescott. Contemporary American Drama. New York,
The Macmillan Company, 1964. 342 p.

Brockett, Oscar G. The Theater and Introduction. New York, Holt
Rinehart and Winston, 1966. 566 p.

Freytag Gustay "Technique of the Drama" in Dramatic Theory and
Criticism. New York, Holt Rinehart and Winshon, 1974. P. 811 - 819

Hatlen, Theodore W. Drama Principle and Plays. New York, Appleton
Century Crofts, 1967. 522 p.

Heffner, Hubert C., Samuel Selden and Hunton D. Sellman. Modern
Theatre Practice. New York, Appleton Century Crofts Division of
Maredity Publishing Company 1959. 662 p.

J.A. Cudden. A Dictionary of Literary Terms. Andre Deutsch, 1979.
761 p.

Loomis, Louise Romes. ed. "Poetics" in Aristotle or Man in the Universe.
New York Walter J. Black, 1943. 441 p.

Millet, Fred B. and gerald Eades Bentley The Art of the Drama.
New York, D. Appleton - Century Company, 1935. 253 p.

Shakespeare, William, Hamlet. New York, Grossers Dumlye, 1909.
220 p.

Styan, J.L. The Dramatic Experience. London, David Gent'sman,
Cambridge University Press, 1971. 154 p.

Walley, Harold R. The Book of the Play. New York, Charles Scribner's
Sons, 1950. 699 p.

การวิเคราะห์ลักษณะโครงเรื่องของบทละครพูดพระราชนิพนธ์
ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทคัดย่อ
ของ
สมถวิล คัมภักดี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
เมษายน 2529

✓ การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวละครทุกพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งสิ้น 23 เรื่อง ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เกี่ยวกับลักษณะโครงเรื่อง องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงเรื่อง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารชั้นรอง และเสนอผลการวิจัย แบบพรรณนาวิเคราะห์ ปรากฏผลดังนี้

ลักษณะโครงเรื่องของบทละครทุกเรื่องเป็นแบบออร์แกนิก (Organic plot) แต่เป็นออร์แกนิกที่ยังไม่สมบูรณ์ มีเหตุการณ์บางตอนที่ไม่จำเป็นแก่การดำเนินเรื่อง ละครส่วนมากมีตัวละครชวนหัว แต่มีทวนซ้ำแทรกอยู่เสมอ ทำให้เนื้อเรื่องขาดความหนักแน่นจริงจัง บางตอนมีเหตุการณ์ไม่สมจริงแทรกอยู่ด้วย บทละครที่มีโครงเรื่องค่อนข้างสมบูรณ์ ได้แก่ เห็นแก่ลูก หัวใจนักรบ พลกโมขาว และโพงพาง

ในค่านองประกอบและโครงสร้างของโครงเรื่องผู้วิจัยพบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพื้นโคแบบเนียนสมเหตุสมผลและกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง มีการมีพื้นหรือทวนซ้ำ เพื่อนำเข้าสู่เรื่องก่อนจุดเริ่มเรื่องเสมอ จุดเริ่มเรื่องเป็นจุดเริ่มเรื่องเร็วกว่าจุดเริ่มเรื่องซ้ำ เหตุการณ์กระตุก การเตรียมเรื่องในละครบางเรื่อง ไม่ทำให้เกิดความกระหายใคร่รู้ และมีส่วนทำให้เหตุการณ์ขาดความสมจริงอยู่บ้าง ความยุ่งยาก จุดวิกฤติ และจุดสูงสุดยังไม่กระตือรือร้นหรือผู้อ่านสนใจได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะความยุ่งยากมักเกิดจากความขัดแย้งที่ตัวละครฝ่ายดี มิได้ตอบโต้หรือต่อสู้เท่าที่ควร ตัวละครฝ่ายตรงข้ามสร้างปัญหาและคิดลวงร้ายหาเพื่อบั่นทอนใจ เลิกลมจะมุ่งหวัง กอนที่เหตุการณ์จะดำเนินไปถึงที่สุด จุดสูงสุดและจุดวิกฤติ ยังไม่ได้รับความสนใจของผู้อ่านหรือผู้อ่านในใจจจอยู่กัมเรื่องได้ตลอดเวลา

ในการทรงพระราชนิพนธ์บทละครทุกทั้ง 23 เรื่อง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมุ่งเสนอแนวคิดมากกว่าสร้างโครงเรื่องให้กระชับรัดกุม หรือสร้างความกระหายใคร่รู้ให้ได้เท่าที่ควร ✓

**AN ANALYTICAL STUDY OF PRESENTATION OF PLOTS
IN KING RAMA VI'S SPOKEN DRAMA**

AN ABSTRACT

BY

SOMTHAWIN KUMMAKASIKIT

**Presented in Partial Fulfillment of the requirement
for the Master of Education degree
at Srinakarinwirot University**

April 1986

The purpose of this research was to analyse the characteristics, components, and structure of the plot in King Rama VI's so-called Spoken Drama. Twenty-three play scripts, some written in prose and others in poetry, were studied by means of a secondary documentary research technique. The study was presented in a descriptive analysis form.

The findings of the study are as follows :

All the plays studied have organic plots though with certain parts irrelevant for the plot development. The majority of the plays are by no means comedies, yet comic scenes are often included, making the situation unrealistic. Those with better structured plots are Hen Kae Luk, Huachai Nakrob, Fork Mai Kao and Pong Pang.

Regarding the components and structure of the plays, introductory dialogue which sufficiently arouses attention is used to give proper exposition before the point of attack begins. However, complications crises and climaxes of the drama are not strong enough to satisfy readers' expectations. For example, complications arising from the protagonist's failure to duly react against the antagonist are often cleared too soon, either because the antagonist gives up or the situation returns to normalcy sooner than expected.

All of the 23 plays studied were found to present certain ideas rather than stories of carefully constructed plots or stories of suspense.